BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI

HOMEROS

İLİADA
İLİAS DESTANI

Ahmet Cevat Emre

VARLIK YAYINLARI

İLYADA

Homeros

Çeviren Ahmet Cevat Emre

Dördüncü Basılış 1971

İÇİNDEKİLER

ŞAN IX. Ahaylıların gece toplantısı - Agamemnon'un teklif ettiği hediyeler - Elçilerin Ahilleus'a gitmesi - Odysseus'un nutku -Ahilleus'un cevabı - Feniks'in nutku - Son karışıklıklar - Elçilerin dönüşü

ŞAN X. Ahay Hanlarının uyanıp dernek kurması - Ön saflarda toplanan dernek - Diomedes'le Odysseus keşifte - Dolon, Troyalıların gözcüsü - Dolon'un yakalanıp öldürülmesi - Rhesos'un kampında -Kahramanların Ahaylıların kampına dönüşü

ŞAN XI. İki ordu yeniden kavgaya hazırlanıyor - Agamemnon'un kahramanlıkları - Yaralanan Agamemnon cepheden ayrılıyor - Hektor, Troyalıları kavgaya sürüyor - Odysseus ile Diomedes, Troyalıları geri atıyorlar - Diomedes yaralı, Odysseus tehlikede - Ayas, durumu düzeltiyor - Hektor'un başarılı saldırışı - Ahilleus, Patroklos'u Nestor'un yanına gönderiyor - Nestor'un söyledikleri

ŞAN XII. Ahay hisarının gelecekte yok olması - Troyalılar hisarı yıkmaya hazırlanıyorlar - Asios, Lapithler'le çarpışıyor - Hektor, Polydamas'ı dinlemek istemiyor - İki Ayas müdafaayı canlandırdılar -Sarpedon hisar hücumunda - Troyalılar, hisarı alıyorlar

ŞAN XIII. Poseidon, Ahaylılara yardım ediyor - Ahaylıların savunması - İdomene'nin kahramanlıkları - Deifobos ile Ene'nin araya girmesi - Antilohes'un kahramanlıkları - Menelas'ın kahramanlıkları - Ayas'ların gösterdiği mukavemet - Hektor yeni bir saldırış hazırlıyor

ŞAN XIV. Ahaylı başları bozgun önünde - Poseidon, Ahaylıları dayanmağa davet ediyor - Here'nin Zeus'u uyutmağa hazırlığı - Zeus, Here'nin kollarında uyur - Poseidon, Ahaylıları dayanmağa çağınyor -Hektor'un yaralanması - Troyalılar geriye atılıyorlar

ŞAN XV. Zeus'un uyanıp öfkelenmesi - Tanrılar uslandırılıyor -Zeus'un Troyalılara yardım etmesi - Hektor yine kavga meydanında -Ahaylılar

hisarlarının arkasına sürülüyor - Gemilerin yanında geçen kavga - Troyalıların gemilere son hücumu

ŞAN XVI. Ahilleus, Patroklos'un yardıma gitmesine izin veriyor -Hektor gemileri ateşe verir - Patroklos ile Myrmidonlar kavgaya hazırlanıyorlar - Patroklos'un kahramanlıkları - Sarpedon'un cesedi etrafında kavga - Patroklos Troyalıları kovalıyor - Patroklos'un ölümü

ŞAN XVII. Menelas, Patroklos'un cesedi için savaşıyor - Patroklos'un silâhlarını alan Hektor, cesedini götüremiyor - Hektor'un üstünde Ahilleus'un silâhları, kavgaya dönüyor - Patroklos'un cesedi etrafında kavga - Ahilleus'un atları matem tutuyor - Antilohos'un Ahilleus'a gönderilmesi - Ahaylılar Patroklos'un cesedini aldılar

ŞAN XVIII. Ahilleus, Patroklos'un ölümünü öğrenir - Thetis, oğlunu teselli etmeğe geliyor - Ahilleus bir nâra ile Troyalıları panik içine atattı - Troyalıların derneği - Ahilleus, Patroklos'un cesedi üzerinde ağlıyor - Thetis, Hefaestos'un yanında - Hefaestos, Ahilleus'un silâhlarını hazırlıyor

ŞAN XIX. Ahilleus,Hefaestos'un silâhlarını alıyor - Ahilleus ile Agamemnon'un barışması - Breis'le Ahilleus, Patroklos'un başında ağlıyorlar - Ahilleus yeni zırhlarını takınıyor - Ahilleus'un atı ona önceden ölümünü haber veriyor

ŞAN XX. Tanrılara, karışmak hürriyeti geri veriliyor - Ahilleus ile Ene arasında savaş - Ahilleus'un kahramanlıkları

ŞAN XXI. Ahilleus, Skamandros çayı kenarında - Ahilleus ile Lykaon - Skamandros'un öfkelenmesi - Ateşle suyun savaşması - Tanrılarda kavga - Ahilleus Troya önünde

ŞAN XXII. Ahilleus Troya önünde - Priam ile Hekübe, Hektor'a

yalvarıyorlar - Hektor'un kararsızlıkları - Kovalamaca - Athene'nin araya girmesi - Dövüş - Hektor'un ölümü - Troya'da matem

ŞAN XXIII. Ahilleus'un matemi - Patroklos'un cenaze töreni – Yarışlar - Yumruk yarışında - Güreş sınaşmasında - Yaya koşusu - Savaş - Disk atışı - Yayla ok atışı - Mızrak fırlatışı

ŞAN XXIV. Ahilleus, Hektor'un cesedine hakaret ediyor - Tanrılar derneği - Ahilleus'a ve Priam'a tanrıların emri ulaşıyor - Priam yola çıkmağa hazırlanıyor - Priam, Ahaylıların kampında - Priam, Ahilleus'un yanında - Priam'ın Troyaya dönüşü - Hektor'un cenaze töreni

ŞAN : I

BAŞLANGIÇ

Söyle bize, tanrıça, Peleoğlu Ahilleus'un uğursuz öfkesini ki, Ahaylılara sayısız acılar getirdi, nice kahramanların ruhlarını Hades'e attı, özlerini kurtlara kuşlara yem etti böylece Zeus'un iradesi yerine gelmiş oluyordu. En önce o atışmadan başla ki, budunlar hanı Atreoğlu ile tanrısal Ahilleus'un arasını açtı.

Acaba hangi tanrı onları böyle birbiriyle kavgaya tutuşturmuştu?

— Leto ile Zeus'un oğlu! işte bu tanrı krala darılarak ordunun içine zalim hastalığı getirmişti, o yüzden adamlar sürü sürü kırılıyordu; çünkü Atreoğlu tanrının duacısına, Hryses'e hakaret etmişti.

Hryses, Ahaylıların tez yürüyüşlü gemilerinin yanına gelmiş, kızını cariyelikten kurtarmak için çok kıymetli kurtulmalıklar getirmişti; elinde, altın asanın üstünde de okçu Apollon tanrının tacını tutuyordu.

Bütün Ahaylılara, en çok budunlar hanları iki Atreoğlu'na yalvarıyordu:

— Atreoğulları ve güzel dolaklı bütün Ahaylılar, Olympos dağında konakları olan tanrılar size kısmet etsin Priam'ın şehrini talan edesiniz; ve hepiniz sağ esen memleketlerinize dönesiniz; benim de kızımı, şu kurtulmalıkları kabul ederek serbest bırakın, Zeusoğlu Okçu Apollon'u hoşnut edin.

Böyle demesi üzerine bütün Ahaylılar yüksek sesle bağrıştılar:

— Duacıya saygı gösterilsin! Kıymetli, parlak kurtulmalıklar da kabul

edilsin!

Ama bu, Atreoğlu Agamemnon'un hiç hoşuna gitmedi. Han, ihtiyarı sert sözlerle gönlünü kırarak kovdu:

— Bak bana ihtiyar, seni daha koca karınlı gemilerin yanında dolaşırken yakalamıyayım, ne bugün, ne de başka bir gün, sakın ha, yoksa elindeki asa, ne tanrının tacı bir işine yaramıyacak! Kızını serbest bırakacak değilim; ihtiyarlayıncaya kadar o, memleketinden uzak, Argos'ta, benim sarayımda kalacak; bez tezgâhının başında mekik dokuyacak, istediğim zaman da yatağıma, koşacak! Haydi, beni fazla sinirlendirme, buradan sağ esen ayrılmak istiyorsan.

Böyle dedi. İhtiyar bu sert sözlerden korkarak boyun eğdi; sesini çıkarmadan, çok çağlayıştı denizin kumsalı boyunca yürüdü. Epey uzaklaşıp yalnız kalınca. Leto'nun doğurduğu Apollon hana yalvardı:

— Kulak ver bana, gümüş yaylı tanrı! Hryses'yle tanrısal Killa'yı koruyan, Tenedos'ta hükmünü süren Tanrı! Eğer vaktiyle seni hoşnut eden bir tapınak dikmişsem, senin için yağlı boğa ve keçi butları yakmışsam. dileğimi yerine getir: Oklarında, gözyaşlarının öcünü Danaoslular dan al!

Böyle deyip duasını kesti. Foebos Apollon da duasını kabul ederek Olympos dağının tepelerinden, gönlü dargın, indi; omuzlarında yayı ile ucu iyice kapalı okluğunu taşıyordu. Öfkeli tanrının omuzlarında oklar çın çın öterken, kendi de gece gibi süzülüp gidiyordu. Sonra gemilerin ötesinde oturdu, ondan sonra da oklarını atmağa koyuldu. Gümüş yaydan korkunç sesler yayılıyordu. Önce katırlara ve çabuk koşan köpeklere saldırdı. Ondan sonra ordugâhı nişan alıp sivri uçlu oklar atıyordu; öbür yandan ölüleri yakan yüzlerce ateş öbekleri, durmadan alev alev yanıyordu.

ATIŞMA

Dokuz gün boyunca tanrının mermileri ordunun her yanına yağmıştı. Onuncu gün Ahilleus halkı, meclise, derneğe çağırdı. Aklına bu ilhamı beyaz kollu tanrıça Here getirmişti: Danaosluların böyle helak olduklarını görmekten bu tanrıça kaygılanmıştı.

Halk toplanıp Dernek kurulduktan sonra, ayağına çabuk Ahilleus kalkıp konuştu:

— Atreoğlu, sanıyorum ki, dönüp dolaşıp, hedefimizden uzak, geri gitmek zorunda kalacağız, bu da eğer ölümden kurtulabilirsek; bir yandan savaş, öbür yandan veba, az zamanda Ahaylıların işini bitirecek! Haydin bir kâhine veya bir duacıya başvuralım, hiç olmazsa gördüğü düşlerden hükümler çıkaran birini çağıralım, çünkü düş de Zeus'tan gelir. Bize o bildirsin, Foebos Apollon'u bu derece öfkelendiren nedir? Yerine getirilmemiş bir adaktan mı, bir yüzlük kurbanın ihmal edilmesinden mi şikâyeti anlıyalım. Tokluların, lekesiz oğlakların iç yağından tütsülerle bakalım üstümüzden bu korkunç musibeti uzaklaştırmağa razı olur mu?

Böyle deyip yerine oturdu. Bunun üzerine Thestoroğlu Kalhas ayağa kalktı bütün kâhinlerin en kuvvetlisidir o: Şimdiki zamanı, geleceği ve geçmişi bilir; kâhinlik ona Foebos Apollon'dan vergidir; Ahaylıların gemilerine İlion'a kadar, yüksek kâhinliğiyle kılavuzluk eden o'dur. Şimdi de uslu akıllı bir dille söz isteyerek konuştu:

Zeus'un sevgilisi Ahilleus, istiyorsun ki, burada, uzağa ok atan Apollon Han'ın öfkesini açıklıyayım. Peki, konuşmak isterim; ama iyi anla beni: Önce yemin et ki, koruyucum olacaksın, dilinle ve kolunla. Çünkü öyle sanıyorum ki, bir eri sinirlendirebilirim. Argoslular içinde öyle bir eri ki, bütün Ahaylılar ona boyun eğerler. Bir Han güçte kuvvetle üstündür, aşağı sınıftan birine hırslanırsa... Bir gün için belki hırsını hazmeder, ama içinde kin tutar, er geç öcünü alacağı zamanı bekler. Sen şimdi düşün de söyle: Canımı sana emanet edebilir miyim?

Ayağına çabuk Ahilleus hemen cevap vererek şöyle dedi:

— İçine güven gelsin, bildiğini bütün gerçekliğiyle söyle: Tanrıların takdiri nedir? Hayır, Kalhas! Danaoslulara iyilik dileyen dualarını dinliyecek, Zeus'un sevgilisi Apollon aşkına, hayır! Ben yaşadıkça, bu dünyada gözlerimi yummadıkça, kimse koca karınlı gemilerimiz yanında, sana ağır elini kaldıramıyacak; bütün Danaoslular arasında kimse: Agamemnon'un da ismini söyliyebilirsin; o ki, bugün şu ordugâh içinde herkesten üstün olduğunu söylemekle övünmekte!

O zaman içine güven gelen kusursuz kâhin Kalhas konuştu,

— Yerine getirilmemiş bir adak, bir yüzlük kurban için değildir tanrının şikâyeti. O duacısına Agamemnon hakaret ettiği için, kızına hürriyetini vermediği, kurtulmalıkları kabul etmediği için şikâyetçidir. İşte bunun içindir ki, Okçu, size fenalıklar veriyor, daha da verecek: Danaosluların üstünden musibeti kaldırmıyacak, babasına güzel gözlü sevgili kızını, pazarlıksız, kurtulmalıksız, teslim etmedikçe, Hryses'ye yüzlük kurban götürmedikçe. Ancak bu şartlarla tanrıyı yumuşatıp gönlünü razı edebileceğiz.

Deyip yerine oturdu. Bunun üzerine kahraman Atreoğlu, güçlü kuvvetli Agamemnon Han ayağa kalktı. Kan başına sıçramış, içi kapkara bir öfke ile kabarmış, gözleri kıvılcımlar saçan ateş kesilmiş. En önce Kalhas'a kin dolu bir bakış çevirerek şöyle dedi:

— Musibetler kâhini, ömründe benim de hoşuma gidecek tek bir şey söylemiş değilsin. Her fırsatta bütün gönlünle felâket haberleri vermekten zevk alıyorsun. Hayırlı bir haber hiç bir zaman getirmezsin, şimdi de Danaosluların karşısına geçip tanrılar adına konuştun; Okçu musibetler yağdırıyorsa, bunun kurtulmalıkları reddedip kızı Hryseis'i serbest bırakmak istemediğimden olduğunu söyledin. Evet, o, kızı yanımda tutmayı çok arzu ediyorum, onu nikâhlı karım Klytemnester'den üstün tutarım; çünkü, hiç bir şeyde —boyda bosta, salınışta, endamda, akılda, yordamda— ondan aşağı değildir. Böyle olmakla beraber, başka çare yoksa, onu babasına vermeğe razı olurum, budunu mahvolmaktan kurtarmağı elbette isterim. Fakat, o halde gecikmeden, bana başka bir şeref payı hazırlayın, Argoslular arasında ganimetten pay almamış

bir ben olmıyayım; çünkü bu, pek uygunsuz düşer.

Ona, hemen çevik ayaklı Ahilleus cevap verdi:

— Ünlü Atreoğlu, mala doymazlıktan yana eşin yoktur. Sana ulu gönüllü Ahaylılar nasıl ve nereden öyle bir şeref payı bulup verebilirler? Bir tarafa ayrılmış, müşterek, ihtiyat hazinemizin bulunduğunu ben bilmiyorum. Yağma ettiğimiz şehirlerden alınmış bütün ganimetler paylaşılmıştır. Halkın ellerindeki ganimet paylarını geri getirip bir araya yığmasına ve yeniden paylaşmasına yakışık alacak bir yol yoktur. Sen şimdi bu kızı tanrıya sun, biz Ahaylılar, bunun üç kat, dört kat daha kıymetli ödülünü sana sağlarız, eğer bir gün Zeus kısmet eder de surları sağlam Troya şehrini alıp yağma edebilirsek.

Buna da Agamemnon Han şöyle cevap verdi:

— Hayır, hayır! Ne derece alp, ne derece yiğit olursan ol, benden maksadını gizlemeğe çalışma, tanrı benzeri Ahilleus! Beni inandıramaz, kandıramazsın. Sen kendi şeref payını saklarken, bana payıma düşen kızı feda etmeği nasıl öğütlersin? Bana ulu gönüllü Ahaylılar arzuma göre ve elimden gidenin değerinde bir başkasını verirlerse olsun! Eğer böyle bir karşılık vermek istenilmezse, ben kendim gidip seninkini ve Ayas'ın ya da Odysseus'ün şeref payını alır, götürürüm. Ondan sonra hırslanıp kudurulacaksa, umursamam. Ama bunları sonra düşünürüz. Şimdi ise hemen tanrısal denize bir kara tekne indirelim; içine seçkin bir kürekçi takımı yerleştirelim; sonra bir yüzlük kurban yükliyelim; güzel Hryseis'i de bindirelim; nihayet Dernek'te oy sahibi olanlardan biri, Ayas, İdomene, ya tanrısal Odysseus, ya da sen, Peleoğlu —erlerin en müthişi— seçilerek seferin başına getirilsin, uzağa ok atan tanrıyı yumuşatacak töreni yerine getirsin.

Ona ayağına çabuk Ahilleus alttan, kin dolu bir bakış fırlatarak şöyle dedi:

— Ah, gidi sıkılmaz adam, kazançtan başka bir şey düşünemiyorsun!

Nasıl istersin ki, bir Ahaylı seve seve emirlerine boyun eğsin, gönderdiğin yola gitsin veya düşmanlarla vuruşmağa koşsun? Ben çünkü savaşçı Troyalıların bir suçu için, buraya, onlarla dövüşmeğe gelmiş değilim. Onlar bana hiç bir şey yapmamışlardır. Hiç bir zaman sığırlarımı veya atlarımı, kısraklarımı gaspetmemişler, hiç bir zaman bizim bitek ve besleyici Ftia topraklarının hasatlarını yağma etmemişlerdir. Bizimle onlar arasında pek çok gölgeli dağlar ve yankılanan denizler var. Ama biz senin, sıkılmaz adam, senin arkandan geldik; köpek suratlı size, sana ve Menelas'a, Troyalıları yenerek ganimetler, ödüller kazandırmak için buralara sürüklendik. Sen bu menfaatleri hiçe sayıyor, aklına bile getirmiyorsun. Şimdi de bir başına gelip beni, elimden şeref payımı almakla tehdit ediyorsun. Bu şeref payını kazanmak için ben bunca emekler verdim, onu bana Ahaylı çocuklar lâyık görmüşlerdi. Ahaylılar her ne vakit bir Troya şehri yağma etmişlerse, benim payım hiçbir zaman seninkine eşit olmamıştır. En şiddetli savaşlarda, en önemli işi benim kollarım görür, ama paylaşmada en büyük pay sana verilir; benim gemilerime getirebildiğim ganimetler, savaşlarda çektiğim zahmetlere göre, çok azdır. Bu sefer artık kalkıp Ftia'ya dönüyorum; evet, koca karınlı gemilerimle çıkıp gitmek yüz kere daha kârlı olur. Artık aklıma sığdıramıyorum; burada durup sana mal, servet kazanmağa çalışayım da, aşağılanmaktan başka bir karşılık görmiyeyim!

Ona, bunun üzerine, budunlar başı Agamemnon Han şöyle cevap verdi:

— Çek, git öyleyse; madem ki gönlün böyle arzu ediyor, ben sana yanımda kal diye yalvaracak değilim. Bana saygı ve yardım göstermeğe hazır çok insan var, hepsinin başında ise akıllı, tedbirli Zeus gelir. Benim gözümde sen Zeus'tan gelen Hanların en sevimsizi, en iğrencisin. Sen yalnız anlaşmazlık çıkarmaktan, kavgadan, savaştan hoşlanırsın. Çok güçlü kuvvetli olabilirsin, bu gücü kuvveti sana veren bir tanrıdır. Kalk, yurduna git, gemilerinle, adamlarınla; Mrymidon'larının üstünde hanlık sür; seni ben hiç umursamam, kininden de pervam yok. Benim de başka türlü tehditlerim var: Foebos Apollon, Hryseis'in elimden çıkmasına sebep oluyorsa, onu adamlarımla gemiye bindirerek yollamak zorunda kalıyorsam, buna karşılık ben de kendim gidip senin barakandan güzel Briseis'i senin şeref payını, alıp götüreceğim, benim senden ne kadar kudretli olduğumu anlıyasın, başkaları da artık akranım imiş gibi karşıma çıkıp öyle bir ağız kullanmağa cesaret etmesin! Böyle dedi.

Peleoğlu'nu kaygı aldı, erkek göğsünün içinde, yüreği iki düşünce arasında kaldı: Kalçasından aşağı sarkmakta olan sivri kılıcı çekip bir vuruşta Atreoğlunu öldürsün, meclise son versin mi? Yoksa, hırsını yenip içini sâkinleştirsin mi?

Aklıyla ve gönlüyle bunları düşünür ve eli kılıcını kınından çekmek üzere iken gökten tanrıça Athene çıkageldi, onu beyaz kollu Here, her ikisini yürekten sevip koruyan tanrıça, koşturmuştu. Peleoğlunun arkasında durdu, eliyle sansın saçlarına dokundu. Tanrıçayı yalnız o görmüştü, şaşkınlık içinde Athene'yi tanıyan Ahilleus'ün gözlerinde korkunç bir ışık parladı. Çakır gözlü tanrıça, ona Here'nin arzusunu bildirerek kanatlı sözler söyledi:

— Çekişmeye son ver, elin kılıcını çekmesin; sözlerle istediğini söyliyerek onu aşağıla; bu kadarla yetin!

Tanrıça, Olympos dağına uçup giderken, Peleoğlu, Atreoğluna şöyle karşılık verdi:

— Şarap küpü, köpek gözlü, geyik yürekli! Hiçbir zaman cebellenip askerinle beraber savaşa girmek cesaretini göstermiş değilsin; hiçbir zaman seçkin Ahaylılarla bir pusuya gitmek zahmetine katlanmış değilsin! Ahaylıların geniş ordugâhından hiç kımıldamadan, gelen armağanlara konmak ve yüzüne karşı konuşanların elinden hediyelerini kapmak sana daha kolay geliyor. Fakat sana açık açık söylüyor, büyük bir and da içiyorum: Şu asa tanık olsun! Hiçbir zaman artık yapraklanmıyacak ve budaklanmıyacak. dağ başındaki ağacından kesildikten sonra artık çiçek açmıyacak olan bu asa hakkı için! Şimdi adaleti yerine getiren, Zeus adına hukuku sağlıyan Ahaya evlâtlarının elinde bulunan şu asa hakkı için! İşte bu, sana en büyük and olsun! Bir gün gelecek, bütün Ahaylıların oğulları Ahilleus'un eksikliğini kendi içlerinde duyacaklar; o zaman sen, acıdan yüreğin parçalanmış, Ahaylıların en yiğidine saygı göstermemiş olduğuna yanacaksın.

Peleoğlu böyle dedi ve altın çivilerle süslenmiş asayı yere atarak oturdu. Atreoğlu ise öbür yanda hırsından çılgına dönmüştü.

İşte bu anda Nestor, tatlı dilli Pylos'un yankılı hatibi Nestor ayağa kalktı. Ağzından baldan tatlı sözler akacaktı. Kendisiyle beraber tanrısal Pylos'ta doğup büyüyen iki nesil görmüştü; şimdi, üçüncü nesil üzerine hüküm sürüyordu. Akıllı bir düşünüş içinde söz alarak konuştu:

— Vah, vah! Ahay memleketine ne büyük felâket geliyor! Priam'la oğulları için ne büyük sevinç! Danaosluların, Dernekte ve savaşta, en ileri gelenleri arasında görünmekte olan şu çekişmeyi öğrenseler, bütün Troyalılar ne kadar sevinirler! Beni dinleyin, yaşça ikinizden de büyüğüm. Ben bizden daha cesur, daha alp adamlarla yatıp kalkmışım, beni hiçbir zaman küçük görmemişlerdir. Öyle insanlara bir kere daha rastlamadım, belki de bundan sonra onlar gibileri hiç görmiyeceğim: Prithoos gibi, ya halkın çobanı Dryas gibi, Kenea, Eksadion tanrıyken Polyfemos, Egeoğlu Theze gibi ölümsüzlere benzererler!

Onlar güçlü kuvvetli insanlardı, yeryüzünde yetişmiş bütün insanlar arasında çok güçlü kuvvetliydiler, en güçlü kuvvetlilerle ve dağ canavarlarıyla savaşırlardı, onları kırmış geçirmişlerdi.

Beni yanlarına çağırmışlardı; onlara ulaşmak için şu uzaklardaki Pylos'tan ayrılmıştım; ben kendi hesabıma savaşırdım. Aa! Şimdi onlara karşı bu dünyanın ölümlü insanlarından kimseler savaşamıyacaktı. İşte bu insanlar benim öğütlerime kulak verir, sözümü dinlerlerdi. Hadi, siz de dinleyin, dinleyen doğru yolu tutmuş olur.

Sen Atreoğlu ne kadar cesur, ne kadar alp da olsan, ondan kızı almaktan vazgeç. O kızı ona, şeref payı olarak bütün Ahaylılar topluluğu vermişti, kızı onda bırak.

Sen de Peleoğlu, bir Hanın karşısına gelip, yüzyüze atışmakta ısrar etme; şanını Zeus'tan alan asa sahibi bir Hanın şerefçe yeri üstündür. Sen de çok güçlü kuvvetlisin, çünkü senin anan bir tanrıçadır; ama o daha kudretlidir, çünkü daha büyük bir topluluk üzerine hüküm sürer.

Sen Atreoğlu, hırsını tut. Yalvarırım sana, hırslanışın: yatıştır, Ahilleus'a saygı göster: Ahaylıların, şu zalim savaşta, ondan daha sağlam kaleleri yoktur.

Agamemnon Han cevap vererek şöyle dedi:

— Evet, bütün bu söylediklerini, ihtiyar, tam gereğince söyledin. Ama bu adam herkesin üstünde olmak istiyor, herkesin efendisi, herkesin şahı olmak, herkese emirler vermek dâvasında; fakat buna boyun eğmiyecek birini biliyorum, sanırım. Daima var olan ve var olacak tanrılar onu iyi bir savaşçı yapmışlarsa, ona bunun için hep küfürlerle konuşmak yetkisini de mi verdiler?

Buna karşı hemen sözü alan Ahilleus şöyle dedi:

Bana gerçekten korkak ve hiç değersiz derlerdi, eğer senin her dediğine, hemen baş eğip itaat etseydim. Sen, böyle, başkalarına kumanda et, bana emirler vermeğe kalkma, çünkü bu günden sana baş eğmiyeceğimi sanıyorum.

Sana söyliyecek bir şeyim daha var, onu iyice kafana koy. Kız için kollarım dövüşmiyecek, ne sana ne başkasına karşı. Onu bana verdiniz, şimdi de geri alıyorsunuz. Ama ondan gayri, kara teknelerimin yanında her nem varsa, onları ben istemezken alıp götüremiyeceksin; bir kere dene, istersen; sonra ne olacağını bunlar göreceklerdir: Kara kan, mızrağımdan şıkır şıkır akacaktır!

Bu sert karşılıklar düellosuna son vererek her ikisi kalktı, Ahaylıların gemileri yanındaki dernek kapandı. Peleoğlu barakalarına ve gemilerine doğru yürürken kendisine Melenoetiosoğlu ve başka yârenleri arkadaşlık ediyordu. Atreoğlu ise denize ince bir tekne çektirdi; ona yirmi seçkin kürekçi verdi; içine tanrı için yüzlük kurbanı yerleştirdi; güzel Hryseis'i kendi götürüp gemiye bindirdi; nihayet çok hünerli Odysseus ta binerek seferin kumandasını eline aldı.

Su yolları üzerinde sefer başlamıştı. Atreoğlu ondan sonra askere arınmak

emrini verdi. Arındılar ve kirli şeyleri tanrısal denize attılar. Sonra sonsuz deniz kıyısında kusursuz inek ve keçilerden yüzlük kurban, törenle, Apollon tanrıya sunuldu; iç yağı dumanları büklüm büklüm göklere yükseldi.

AHİLLEUS'UN HAKARET GÖRMESİ

Ordugâhta işte bu işler görülmekteydi. Agamemnon, Peleoğluna karşı bundan önce ileri sürmüş olduğu tehdidi yürütmekten vazgeçmedi. Çavuşları ve çalışkan seyisleri olan Talthybios ile Eurybat'ı çağırıp onlara emir verdi:

— Her ikiniz Peleoğlu Ahilleus'un barakasına gidersiniz, güzel Briseis'i elinden tutup götürürsünüz. Vermek istemezse, kendim daha çok insanlarla gidip alırım, ama o zaman ona daha pahalıya mal olur.

Sertlikle söylediği bu emirle, çavuşları yola çıkardı, onlar da isteksiz isteksiz deniz kıyısı boyunca yürüyerek Myrmidonların barakalarına ve gemilerinin yanına geldiler. Orada Ahilleus'u, barakasının yanında, kara teknesinin başında oturmuş buldular. Çavuşların gelişi hiç hoşuna gitmedi.

Her ikisi, korku ve saygı içinde, Hanın önünde durdular, tek bir kelime söylemeden, hiçbir şey sormadan. Fakat Ahilleus aklıyla işi anlıyarak onlara şöyle dedi:

— Selâm size çavuşlar, Zeus'un ve insanların habercileri, yaklaşın: Siz bana bir şey yapmış değilsiniz. Kabahat sizi güzel Brieis'i almağa gönderen Agamemnon'da.

Hadi, tanrı soyu Patroklos, kızı dışarı çıkar da onlara ver, götürsünler, yalnız onlar da benim sözlerimin şahitleri olsunlar, mutlu tanrılar ve ölümlü insanlar önünde, ve doğru yoldan gitmiyen Hanın önünde: Şu ziyanı sonsuz musibetten cümleyi kurtarmak için bir kere daha bana ihtiyaçları olursa! O şimdi kalbi lanetlenmiş gibi kudurmuş haldedir; geçmişi geleceğe yaklaştırıp Ahaylıların ziyansızca nasıl dövüşebileceğim görmek yetkisi kalmamıştır.

Böyle dedi.

Patroslos sevgili arkadaşına itaat etti: Barakadan güzel Briseis'i çıkardı, onlara teslim etti, götürsünler diye!

Çavuşlar, Ahaylıların gemileri boyunca yürüdüler, kadın isteksiz isteksiz arkalarından gidiyordu.

O sırada, birden, Ahilleus'un gözleri yaşardı, adamlarından uzaklaşarak beyaz köpüklü denizin kenarına gidip oturdu; gözleri uzaklarda, şarap tortusu rengindeki denize dikilmişti; o halde ve o anda, elleri uzanmış, çok sevgili annesine yalvarıcı bir hitapta bulundu:

— Hey. anne, beni çok kısa bir ömür yaşamak üzere doğurdunsa, hiç olmazsa Olympos'un yükseklerde gürliyen tanrısı Zeus benden şerefi esirgemesin! İşte şu anda bana hiç bir saygı göstermiyor; çünkü işte Atreoğlu kudretli Agamemnon Han bana hakaret etti: Şeref payımı kendi başına elimden almış, hakkımı gaspetmiştir.

Gözyaşları dökerek böyle dedi.

Tanrıça annesi yalvarışını dinledi, denizin derin uçurumlarından, ihtiyar babasıyla beraber bulunduğu yerden koştu, beyaz köpüklü denizin içinden bir buğu gibi çıktı; gözyaşları döken oğlunun karşısında oturdu, onu eliyle okşadı; sevgi gösteren isimlerle, ona şöyle dedi:

— Çocuğum, niçin ağlıyorsun? Gönlün nasıl bir içinde kalmış? Konuş, düşündüklerini gizleme; her ikimiz de bilelim.

Ona, derinden içini çekerek, ayağına çabuk Ahilleus şöyle dedi:

— Kendin biliyorsun; sana her şey malûm iken ben ne diye konuşayım?

Etion'un kutsal şehri Thebes'e gitmiştik, onu yıkıp yaktıktan sonra, onda neler varsa hepsini götürmüştük; sonra o ganimetleri Ahaya oğulları aralarında gereği gibi paylaştılar; Atreoğluna güzel Hryseis'i ayırmışlardı. Sonra uzağa atan tanrı Apolion'un duacısı Hryseis, tunç cebeli Ahaylıların tez yürüyüşlü gemilerinin yanına geldi; kızını cariyelikten kurtarmak için çok kıymetli kurtarmalıklar getirmişti; elinde de, altın asasının üstünde Okçu tanrı Apollon'un tacını tutuyordu; bütün Ahaylılara ve en çok iki Atreoğluna yalvardı. Öbür Ahaylıların hepsi haykırıştılar: Duacıya saygı gösterilsin! Kıymetli kurtarmalıklar kabul edilsin! Ama bu, Atreoğlu Agamemnon'un hoşuna gitmedi. Kabalıkla, sert sert emirler vererek Hryseis'i kovdu.

İhtiyar kaygılanmış olarak oradan uzaklaştı, onu çok seven Apollon duasını dinledi ve Argoslular üzerine zalim oklar attı; geniş Ahaya ordugâhına her yandan yağan oklardan insanlar kırılmaya başladı. O zaman herşeyi bilen kâhin, bize Okçu tanrının niyetlerini açıkladı. Ben ilk olarak, gecikmeksizin tanrıyı yumuşatmak öğüdünü verdim. Bunun üzerine Atreoğlu hırçınlaştı, hemen ayağa kalkarak bugün yerine getirilmiş bulunan bir tehdit savurdu: Bu saatte, gözleri ateşli Ahayalılar, zarif yapılı bir gemi üzerinde Hryeis'i Hryses'e götürüyorlar, Apollon tanrıya da kurbanlar götürüyorlar. Az önce ise çavuşlar gelip şerefpayı olarak bana verilmiş olan Briseis kızı barakamdan alıp götürdüler.

Sen şimdi, anne, yiğit oğlunun yardımına gelmez misin? Olympos'a bir uğra, Zeus'a yalvar; vaktiyle sözlerinle ve hareketlerinle gönlünü edebilmişsen... Babamın sarayında, çok kere, bununla kıvandığını hatırlıyorum.

Bütün ölümsüzler arasında, tek başına, kara dumanlı Kronosoğlunu bir hakaret belâsından nasıl kurtarmış olduğunu söylerdin. Öyle bir zamandı ki, Olympos tanrıları, Here, Poseidon, Palas Athene, hepsi Kronosoğluna zincir vurabileceklerini sanıyorlardı.

Ama sen, tanrıça, sen ona geldin ve onu zincirlerden kurtarabildin: Çabuk

Olympos tepelerine haber salarak yüz kollu canavarı getirttin; buna tanrılar Briose, ölümlüler ise Egeon derler, babasından bile daha güçlü kuvvetli olduğunu söylerler. Bu canavar yetişerek Kronosoğlunun yanına, şan ve gurur içinde, oturdu.

Mutlu tanrılar onu görünce korktular ve zincir vurrna dâvasından el çektiler. Bugün bütün bunları ona hatırlat, yanına otur, dizlerini kucakla: Acaba Troyalılara yardım etmek lûtfunda bulunmaz mı? Kırılıp geçirilen Aharlıları, gemilerinin kıçından itip denize süremez mi? Böyle olsun ki, hepsi Hanlarının mürüvvetini görsünler; kendi de, Atreoğlu kudretli Agamemnon Han, Ahaylıların en yiğidine saygı göstermemekle nasıl bir çılgınlık etmiş olduğunu anlasın!

O zaman Thetis, ağlıyarak ona cevap verdi:

— Ah, yavrum, seni büyütmekle ben ne talihsiz ana imişim? Neden, gemilerinin yanında, gözyaşları dökmiyerek ve cefalar çekmiyerek, oturup safa sürmedin? Çünkü kaderin sana uzun günler değil, ancak kısa bir ömür bağışlamıştır. Peki, kendim Olympos'a çıkıp şikâyetini gürler sesli Zeus'a götüreceğim; bakalım, dinliyecek mi?

Şimdi sen Ahaylılara karşı öfkeni tut, tez yürüyüşlü gemilerinin yanında oturup şartsız bir kararla, dövüşmekten vazgeç.

Zeus, dün kusursuz yanık yüzlülerin vereceği bir ziyafette bulunmak üzere Okeanos'a doğru yola çıkmış, bütün tanrılar da onunla beraber gitmişler. Olympos'a on iki gün sonra dönecek. O zaman eşiği tunçtan sarayının yolunu tutacağım, dizlerine kapanacağım, beni dinleyeceğine inanıyorum.

HRYSEİS HRYSE'DE

Böyle dedikten sonra çekilerek onu yalnız, yüreği öfkeli, güzel kemerli kadını düşünür bıraktı: Elinden zorla çekip kaçırdıkları kadını.

Bu ara Odysseus, Hyrse'ye ulaşmış, kutsal yüzlük kurbanı götürmüştü .Gemi limana girip kıyıya bağlandıktan sonra, karaya indiler. Hryseis te gemiden çıktı. Çok hünerli Odysseus, onu tapınağa ileterek babasının eline teslim etti, ve şöyle dedi:

— Hryses, beni Agamemnon Han buraya, kızını getirmek ve Foebos'a Danaoslular adına kutsal bir yüzlük kurban sunmak üzere gönderdi; Argoslular üzerine, onları hıçkıra hıçkıra inleten musibetler salan tanrıyı yumuşatmak arzusundayız.

Böyle dedi, ve Hryses kızına kavuştuğundan, gönlü şad oldu. Onlar için, yüksek sesle, elleri göğe uzanmış, dua etti.

— Beni dinle, gümüş yaylı tanrı, Hryse'yle tanrısal Killa'yı koruyan, Tenedos'ta hüküm süren tanrı! Bundan önce duamı kabul ederek bana saygı göstermiş, Ahaylıların ordusuna ağır vuruşlar indirmiştin; şimdi de dileğimi yerine getir: Danaosluların üstünden ziyanlarına katlanılmaz musibeti uzaklaştır.

Böyle deyip dua etti; Foebos Apollon da duasını kabul etti.

Hemen düzen gözetilerek, güzel bir tapınak başında, tanrıya sunulacak kurbanın hazırlıklarına geçildi. Arpa tanelerini saçtılar, hayvanları kaldırıp boğazladılar, derilerini yüzdüler, parçaladılar, butları ayırdılar, iki yandan iç yağı ile örttüler, sonra üstlerine çiğ etler yerleştirdiler. Ondan sonra onları, ihtiyar, yanmış kütükler üzerinde kızarttı, üstlerine ateş yüzlü şarabı saçtı; yanında ise gençler ellerinde beş dişli çatallar almışlardı. Butlar kızardıktan sonra, önce içirikleri (sakatları, ahşayi) yediler. Kalan etleri güzelce doğrayıp şişlere geçirdiler, büyük dikkatle kızartıp hepsini ateşten çektiler.

Şölen (ziyafet) hazırlandı; yediler, içtiler; payını almamış kimse kalmıyan bu törende, gönüller neş'e ve sevinç içinde idi. Ondan sonra herkesin sağrağına doldurulan şarapla tanrılara saçı kıldılar.

Bütün gün Ahaylıların oğulları, tanrıyı yumuşatmak için, koro halinde güzel Bean ilâhisini okudular, uzağa atan tanrının sanını göklere yükselttiler. Onları dinleyen tanrının da gönlü şad oldu.

O sırada güneş batıp ortalık karardı; geminin halatları yanında uzandılar; sonra, sabahleyin, gülparmaklı Şafak doğar doğmaz, Ahaylıların geniş ordugâhına ulaşmak üzere denize açıldılar. Uzağa atan tanrı Apollon, yollarına elverişli rüzgârı estirdi. O zaman direği diktiler, beyaz yelkenleri açtılar. Rüzgâr dopdolu yelkeni şişiriyor, köpüklü deniz dalgaları yankılanıyordu. Gemi bu elverişli gidişle Ahaylıların geniş ordugâhına ulaşarak kıyıya yanaştırılıyor; karaya çekilerek destekleniyordu. Ondan sonra gemiciler de dağılarak barakalarına çekildiler.

OLYMPOS'TA

O sırada, tez yürüyüşlü gemilerinin yanında, tanrısoyu Peleoğlu ayağına çabuk Ahilleus, hep gönlü öfkeli, oturuyordu. Ne insanın şanını arttıran Derneğe, ne de savaşlara giriyordu.

Az sonra, onikinci şafak doğduğu zaman, daima var olan mutlu tanrılar, hepsi beraber, Olympos'a döndüler, başlarında Zeus olduğu halde. O zaman oğlunun dileklerini unutmayan Thetis, denizin dalgaları arasından çıkar ve tan ağarırken geniş göğe ve Olympos'a doğru uçar. Orada, gür sesli Kronosoğlunu Olympos'un en yüksek tepesine yalnız başına çekilmiş buldu. Ayaklarına çömeldi, dizlerine sarıldı, sağ eliyle çenesini okşadı ve yalvararak Kronosoğlu Zeus Hana şöyle dedi:

— Zeus baba! Eğer vaktiyle, ölümsüzler arasında, sözle veya işle, senin hizmetinde bulunabildimse, sen de şimdi benim gönlümü hoşnut et: Oğluma başkaları arasında şeref bağışla ki, kaderinde yakın ölmek vardır. Şu saatte, budunlar Hanı Agamemnon ona hakaret etmiş, şeref payını bir başına elinden almış, hakkını gasbetmiş bulunmakta. Oğluma şimdi saygı göstermek, ey Olympos'un çok tedbirli Zeus'u, sana düşer! Zaferi Troyalılara ver, Ahaylılar oğlumu sayıp şerefini yükseltinceye kadar.

Öyle dedi, bulut devşiren Zeus hiç cevap vermedi, tahtının üstünde susup durdu. Thetis, dizlerine sarılmış olarak, ona ikinci defa yalvardı:

— Sana yalvarırım, gerçek bir söz ver bana, vâ'dini alnının bir işaretiyle de kuvvetlendir; veya «hayır» de! Senin için bunda çekinecek bir şey yok. Ben de bari, bütün tanrıların en şerefsizi olduğumu bileyim.

Bu sözlere bulut devşiren Zeus birden çok kızarak cevap verdi:

— Bu iş kötüye gidiyor! Benimle Here arasında yine bir kavga çıkacak, onun gelip hakaretli sözlerle çıkışacağı gün. O, hiç sebepsiz de gelip ölümsüz tanrılar arasında benimle atışmadan geri kalmıyor: Hep, «Troyalılara yardımın dokunuyor» dâvası! Sen şimdi çekil, git. Here burada görmesin. Dilediğini yerine getirmek işini sen bana bırak, işte vâ'dimi, hatırın için, alnımın işaretiyle de kuvvetlendiriyorum. Artık bana inanabilirsin; çünkü ölümsüzler arasında bundan büyük güven verici yolun yoktur.

Başımı eğip kabul ettiğim, işaret verdiğim her şey benim için dönülmez, hileye götürülmez, ihmal edilmez bir karardır.

Böylece anlaştıktan sonra, ayrıldılar. Thetis, Olympos'un yukarısından uçarak derin denize atladı, Zeus da konağına doğru yürüdü. Bütün tanrılar oturdukları yerden, hep birden, kalkıp Zeus babayı karşıladılar. O, hepsini karşısında ayakta buldu; hemen tahtına geçip oturdu. Fakat hiç aldanmıyan Here, bir bakışta, Deniz ihtiyarının kızı, gümüş ayaklı Thetis'in gelip onunla başbaşa kurdukları plânı sezindi ve hemen iğneleyici sözlerle Kronosoğluna çıkıştı:

— Yine hangi tanrı ile gizli gizli oturup sözbirliği ettin, hain? Daima, ben yanında yokken, başkalarıyla oturup gizli gizli kararlar vermekten pek hoşlanırsın. Hiçbir zaman ne yapmak niyetinde olduğunu önceden bana açmak âdetin değildir.

Bunun üzerine tanrıların ve insanların babası şöyle cevap verdi:

— Here, benim bütün düşündüklerimi öğrenmek ümidine kapılma. Eşim olmakla beraber, buna erişmek senin için de çok zordur. Öğrenilmesi caiz olan işleri, senden önce, ne tanrılardan, ne insanlardan kimse işitecek değildir. Başka tanrılardan ayrı, kendi kendime, yapmak istediğim işler üzerine ne bir şey sor, ne bir araştırmada bulun.

Buna karşı iri gözlü Here sultan cevap verdi:

— Tanrıların en müthişi Kronosoğlu! Ağzından çıkanlar nasıl sözlerdir böyle? Şimdiye kadar senin işlerin üzerine ne sual sormuş, ne araştırmalarda bulunmuşumdur; rahat rahat istediğin gibi düşünmene ve istediğini yapmana karıştığım yoktur. Fakat bugün, yüreğimde bir şüphe var: Deniz ihtiyarının kızı gümüş ayaklı Thetis'in buraya gelip seni kandırmış olmasından korkuyorum. Seziyorum ki, o, tan ağarırken gelip ayaklarına çömeldi, dizlerine sarıldı ve senden, Ahilleus'a şeref vermek için, Ahaylıların binlerce ve binlerce helak olmasına söz kopardı ve vâ'dini, geri alınmaz bir karar olduğuna başının işaretiyle de kuvvetlendirdi.

Ona, bulut devşiren Zeus şöyle cevap verdi:

— Hay cin akıllı tanrıça! İşin gücün hep hayal kurmak, şüpheye düşmek! Benim hiç bir şeyimi kaçırmıyorsun. Fakat ne yapsan bir şey kazanamazsın, gönlümden biraz daha uzaklaşmaktan gayri. Eğer söylediğin sözler dediğin gibi olmuşsa, böyle olmasını gönlümle istediğime şüphe kalmaz. Öyleyse, otur yerine de sesini çıkarma.

Olympos'un bütün tanrıları hiçbir işine yaramaz, eğer yaklaşır da ağır, korkunç ellerim senin üstüne uzanırsa.

Böyle dedi ve iri gözlü Here sultan korktu, sesini çıkarmadan oturdu, gönlünü tutmağa çalıştı.

Zeus'un sarayında göksoyu tanrılar öfkelendi. Bu sırada ünlü sanatçı Hefaestos onlarla konuşmağa başladı. Sevgili annesinin, beyaz kollu Here'nin gönlünü neşelendirmek istiyordu:

— Eğer ikiniz, birbirinizle ölümlüler için böyle atışıp durur, gürültünüzle tanrıları rahatsız ederseniz iş büsbütün fenalaşıp çekilmez hale gelecek! Ben anneme, kendi çok akıllı olmakla beraber, bir öğüt vermeğe cesaret ediyorum: Zeus'u hoşnut etmeğe çalışsın ki babamız da bir daha onunla kavga etmesin, bizim de derneğimizin tadını kaçırmasın. Ya şimşek fırlatan Olympos'lu onu da tepeden aşağı fırlatmak istediğini bir duyarsa!... Çünkü o, çok daha kuvvetlidir. Hadi, git, tatlı diller dökerek onun gönlünü yumuşatmağa çalış; böyle yaparsan, Olympos'lu hepimizi ağırlamada kusur etmez.

Böyle dedi ve hemen sıçrayıp iki kulplu sağrağı annesinin eline vererek sözüne devam etti.

— Hadi, bir dene, anne! Çok kaygılı olsan da yine katlan! Seni pek çok sevdiğim için dayak yediğini görmek istemem! Çünkü o zaman, ne kadar üzülsem sana yardımım olamaz. Olympos'lu tanrı ile savaşmak zor iş! Bir kere daha seni korumak istemiştim de beni bacağımdan yakaladığı gibi kutsal eşikten uzağa, fırlatmıştı! Bütün gün havada yüzdüm, akşam üstü Lemnos'a düştüm. Bir nefes alıp vermekten başka bende hayat kalmamıştı. Orada, yere iner inmez, beni Sintliler kaldırıp kurtarmıştı.

Böyle diyerek Here'yi güldürdü. Beyaz kollu tanrıça, dudağında gülümseme, oğlunun uzattığı nektar dolu sağrağı aldı. Ondan sonra Hefaestos sağa sola koşarak bütün tanrıların sağraklarına, testiden, boşalttığı nektarı dağıtmakla meşgul oldu. Onun bu manzarası tanrılar arısında uzun kahkahalar doğurdu.

İşte böyle, bütün gün, günbatımına kadar, cümbüşleri sürdü. Hepsi bol bol paylarını almış, gönülleri şad olmuştu. Bir yandan da Apollon'un ellerindeki mükemmel kitardan ve müzlerin güzel seslerinden nöbet nöbet yükselen türküleri dinliyorlardı.

Nihayet, güneşin parlak ışığı batınca uykuları gelerek her biri, ünlü bilgiç düşünüşlü, topal Hefaestos'un kendisine yapmış olduğu konağa çekildi. Olympos'lu, şimşek fırlatan Zeus da, âdeti üzere uyuyacağı yatağın yolunu tuttu, tatlı uykunun zamanı gelmişti. Yatağa çıktı ve uzanıp dinlendi, yanında altın tahtlı Here vardı.

ŞAN : II

RÜYA

Tanrılar ve savaş arabaları sahibi insanlar, bütün gece uyuyorlardı. Yalnız Zeus'un gözüne tatlı uyku girmemişti. Aklıyla düşünüyordu: Ahilleus'un şerefini yükseltmek için Ahaylıları gemilerinin yanıbaşında binlerle nasıl mahvedecekti? Sonunda en iyi bulduğu tedbir: Agamemnon'a uğursuz Rüya'yı yollamak oldu ve seslenerek kanatlı sözler söyledi:

— Uğursuz Rüya, hemen yola çıkıp Ahaylıların tez yürüyüşlü gemilerine git. Atreoğlu Agamemnon'un barakasına gelince, kendisine, söylediklerimin hepsini —hiç değiştirmeksizin— söyle. Kesin olarak ona emret: Başları saçlı Ahaylıları, hemen, tezlikle, silâh başına çağırsın! Troyalıların geniş şehrini almak saati gelmiştir. Olympos' ta konakları olan ölümsüzler arasında artık dilek ayrılığı kalmamıştır, çünkü Here yalvararak hepsine kendi dileğini kabul ettirmiştir. Troyalıları bundan sonra kaygılar, acılar beklemektedir.

Böyle dedi ve Rüya, emri alır almaz, yola çıktı. Çarçabuk Ahaylıların tez yürüyüşlü gemilerine geldi. Atreoğlu Agamemnon'u, barakasında, tanrısal uykuya dalmış buldu. Başucunda durdu; Neleoğlunun, ihtiyarlar arasında Agamemnon'un en çok saydığı Nestor'un çehresine girmişti. Onun kılığında olarak göksel Rüya seslendi:

— Yatıyorsun, Atreoğlu, cesur at terbiyecisi? Mecliste oy sahibi bir kahraman, gece boyunca uyumamalıdır: Bunca insanlar ona emanet, bunca işlere bakmak onun boynunda iken. Bil ki, ben sana Zeus'tan haber getiriyorum.

Zeus, senin için uzaktan düşünüp çok kaygılanıyor, sana acıyor. O, sana emrediyor: Başları saçlı Ahaylıları, hemen, tezlikle silâhlıyasın! Troyalıların geniş şehrini almak saati gelmiştir. Olympos'ta konakları olan ölümsüzler arasında artık dilek ayrılığı kalmamıştır: Here, yalvararak. kendi dileğini hepsine kabul ettirmiştir. Bundan sonra Troyalıları kaygılar, kederler

beklemektedir. Zeus böyle istiyor. İşi başında iyi tut. Sakın, tatlı uyku dağılınca unutmıyasın.

Öyle deyip çekildi: Onu, hiçbir zaman gelmiyecek bir geleceği gönlüyle düşünmek üzere terketti. Hemen, o günü Priam'ın şehrini alabilmek hayaline düştü, zavallı akılsız! Zeus'un neler kurmakta olduğundan; Ahaylılara da Troyalılara da, canlar yakan kavgalar arasında, daha ne kaygılar, ne kederler sakladığından haberi yok!

Uykusundan uyandı. Tanrısal haberi getirenin sesi hâlâ havaya yayılmış duruyordu. Yatağının içinde doğrulup oturdu; az sonra kalkıp yumuşak, yeni, güzel bir entari giydi, onun üstüne bol bir kaftan geçirdi. Parlak ayaklarına güzel sandallar bağladı; omuzlarına gümüş çivili kılıcını astı; nihayet atalardan kalma, hiç bozulmaz asayı eline aldı ve elde asa, tunç cebeli Ahaylıların gemilerine doğru yürüdü. O anda tanrısal Şafak, Zeus'a ve bütün ölümsüzlere günü haber vermek için Olympos'a yükseliyordu.

Agamemnon gür sesli çavuşlara bütün başları saçlı Ahaylıları Derneğe çağırmak emrini verdi. Bir yandan çavuşları çağırıyor, öbür yandan çabucak çağrılanlar toplanıyordu.

İHTİYARLAR DERNEĞİ

Agamemnon, en önce, ulu gönüllü ihtiyarları, Pylos kralı Nestor'un gemisi yanında, Dernek toplantısına çağırdı, çağırırken de ince bir tedbir düşünüyordu:

— Dostlar, dinleyin. Uykumda bana gökten Rüya geldi, tanrısal gece içinde. Tamamıyla tanrısoyu Nestor'a: Çehrece, boy boşça, tıpkı ona benziyordu. Başucumda durdu, bana şunları söyledi: «Yatıyorsun, Atreoğlu, cesur at terbiyecisi? Dernekte oy sahibi bir kahraman gece boyunca uyumamalıdır: Bunca insanlar ona emanet, bunca işlere bakmak onun boynunda iken. Bil ki, ben sana Zeus'tan haber getiriyorum. Zeus senin için uzaktan

düşünüp çok kaygılanıyor, sana acıyor. O, sana emrediyor: Başları saçlı Ahaylıları, hemen tezlikle silâh başına çağırasın! Troyalıların geniş şehrini almak saati gelmiştir. Olympos'ta konakları olan ölümsüzler arasında artık dilek ayrılığı kalmamıştır: Here, yalvararak kendi dileğini hepsine kabul ettirmiştir. Bundan sonra Troyalıları kaygılar, kederler beklemektedir. Zeus böyle istiyor. İşi başında iyi tut.» Rüya bunları söyledikten sonra uçarak kayboldu; ben de o anda tatlı uykudan uyanıyordum. Şimdi, haydin, bakalım, Ahaylıların oğullarını silâh başına nasıl çağıracağız? Ben, en önce, diller dökerek onları denemeyi uygun buluyorum: Kürekleri düzgün gemilerine binip buradan kaçmağa davet edeceğim; sizler de ayrı ayrı onları tutacak, durup harbetmeğe kandıracak sözler bulur, söylersiniz.

Böyle deyip oturdu. Bunun üzerine kumsal Pylos'un kralı Nestor kalktı, uslu akıllı bir dille söz alarak şöyle dedi:

— Dostlar, Argosluların kılavuzları ve başları, herhangi bir başka Ahaylı, bize bu rüyayı anlatsaydı, onda ancak bir hile, bir tuzak sezinirdik, güvensizlik gösterirdik. Fakat rüyayı gören, bütün Ahaylılar arasında en birinci er olmakla övünen adamdır. O halde, haydin, onun dediği gibi, Ahaylıları silâh başına nasıl çağırabileceğimize bakalım.

Bunu deyip ilk olarak dernekten çıktı. Arkasından asa sahibi bütün Hanlar da, budunlar çobanı Agamemnon'a itaat ettiler.

UMUMİ DERNEK

Adamlar koşarak gelmeğe başlamışlardı bile. Arılar, oyuk kayanın içinden, sürü sürü nasıl çıkarlar ve her an yenileri dalga dalga nasıl üşüşürse, bir salkım olup az sonra bahar çiçekleri üstüne, kimileri bu yandan, kimileri öbür yandan, nasıl uçup atılırsa tıpkı onun gibi, gemilerden ve barakalardan sayısız adamlar çıkıyor, grup grup toplanıp deniz kıyısına ilerliyor, dernekte yer almağa koşuşuyordu.

Aralarında Zeus'un habercisi Ses kulaktan kulağa yayılan haber yollarını aydınlatıp kılavuzluk ediyordu; nihayet toplanılabilmişti. Dernek dalgalanmada, yer savaşçı erlerin altında inlemede, kargaşalık hüküm sürmede. Dokuz çavuş haykırarak yığınları susturmağa çalışıyor, uğultu kesilmiyor, Zeus soyu Hanları dinlemeğe bir türlü yol bulunmuyordu. Büyük güçlüklerle nihayet herkes yer bulup oturmuş, uğultu dinmişti.

O zaman Agamemnon Han ayağa kalktı, elinde vaktiyle Hefaestaos'un işlemiş olduğu asayı tutuyordu. Bu asayı Kronosoğlu Zeus habercisi Hermes'e vererek budunlar çobanı Atreus'a yollamıştı. Ölen Atreus'tan, asa, sürüleri, zengin Thiest'e, ondan da, sayısız adalar ve bütün Argos ili üzerinde hüküm sürmesi gereken Agamemnon Hanın ellerine geçmişti. Şimdi, bu asaya dayanarak Argoslular Derneğinde şöyle konuştu:

— Kahraman Argoslular, Ares'e hizmet eden dostlarım! Kronosoğlu Zeus beni korkunç bir felâket tuzağına düşürdü. Vaktiyle bana tekrar tekrar söz vermişti ki, ancak hisarları sağlam İlion'u alıp talan ettikten sonra memlekete dönecektim. Meğer bana fena bir pusu kuruyormuş! Şimdi işte beni Argos'a dönmeğe çağırıyor: Alnımda, boşuna bunca insanları mahvetmiş olmak şerefsizliği olduğu halde! Ne çare! Zeus böyle istiyor, kudreti sonsuz Zeus ki bunca Hanın başından tacını almış, daha da başkalarının başından alacaktır; çünkü güçte kuvvette en üstün o'dur! Gelecek nesillere miras olarak ne büyük bir utanç bırakacağız! Ne yazık ki, böyle büyük ve güzel bir Ahaylılar ordusu kendinden sayıca aşağı bir düşmana karşı yaptığı boş savaşlar ve dövüşler ortasında kıvranıyor, sonunun nereye varacağı da bilinmiyor! Evet, tutalım ki, hepimiz, Troyalılar ve Ahaylılar, aramızda yeminli bir anlaşma ile birbirimize bağlandıktan sonra karşılıklı sayımızı anlamak istedik ve bu sayışmada biz Ahaylılar, onarlı gruplara ayrıldık ve her grubumuz için Troyalılardan saki olarak bir kişi almağa kalktık... emin olun, bazı onarlı gruplarımız sakisiz kalacaktır! Tekrar söylüyorum, Ahaylılar, sayıca, bu şehirde oturan Troyalılardan o kadar daha çoktur. Fakat bu karşılaştırma şehirde oturanlara göredir, onların müttefikleri vardır: Her memleketten gelmiş, mızrak, kargı savaşında usta insanlar, işte beni hedefimden çok uzağa atanlar bu müttefiklerdir. Şimdiden ulu tanrının dokuz yılı geçmiştir; gemilerimizin ahşap kısmı çürümüş, halatları gevşemiştir. Evlerimizde, konaklarımızda karılarımız, çocuklarımız dönüşümüzü beklerler, buraya gelişimizin hedefine

erişilmemektedir. O halde, haydin, hepimiz benim dediğim gibi yapalım, gemilerimize binip yurdun sahillerine doğru kaçalım. Saati geçmiştir. Geniş Troya şehri bizim olmıyacaktır.

Böyle dedi, ve çokluğun, derneğe girmiyen yığınların yüreklerini göğüslerinde coşturdu. Bütün dernek kabarık dalgalı bir deniz gibi çalkandı. Evros ve Notos rüzgârları Zeus babanın bulutlarından sıçrıya sıçrıya çıkıp İkar denizinde fırtına kopardıkları gibi; veya Zefyr rüzgârının yüksek ekin tarlalarını sarstığı başakları büküp dalgalandırdığı gibi; bütün Dernek baştanbaşa böyle çalkalanmış, dalgalanmıştı. Naralar atarak gemilere koşuyorlar, ayaklarının altından toz bulutları havaya kalkıyordu. Yarışırcasına, gemileri kaldırıp tanrısal denize kadar götürmeğe girişmişlerdi. Tekneleri kaydırmak için gereken çukurları bile kazmışlardı. Sılaya dönüş arzularını anlatan naraları göklere çıkıyordu. Gemilerin dayandığı uzun payandaları çekiyorlardı. Böylece, saati çalmadan, Argosluların dönüşü meydana gelebilirdi, eğer, o ara, Here, şu sözlerle Athene'ye hitap etmeseydi:

— Eyvah! Elinde Egid kalkanını tutan Zeus'un kızı, yorulmak bilmez tanrıça! Demek ki böyle, Argoslular, denizin geniş; sırtı üzerinde, vatanlarına kaçacaklar; Priam'a ve Troyalılara zaferlerinin ispatı olarak, Argoslu Helene'yi; Uğrunda Troya kavgalarında bunca Ahaylıların can verdiği tanrı soyu kadını bırakıp gidecekler! Haydi, saat tezlik istiyor! Tunç cebeli Ahaylıların ordusuna koş, gönülleri kandırıcı sözler her savaşçıyı yumuşatıp tutmağa çalış; iki karınlı gemilerini denize indirmelerine yol verme.

Böyle dedi; çakır gözlü tanrıça da itiraz etmedi, Olympos'un tepelerinden havalanıp çarçabuk Ahaylıların tez giden gemilerine ulaştı. Orada, akılda tedbirde Zeus'un eşi Odysseus'ü buldu. Hareketsiz duruyor, köprüleri güzel kara gemilerine el sürmeği aklına getirmiyordu: Kaygı gönlünü tutmuş, gayretini kesmişti. Çakır gözlü tanrıça, ona yaklaşarak şöyle dedi:

— Tanrısoyu Laertesoğlu, çok hünerli Odysseus! Demek ki böyle, yurtlarımıza, sevgili vatan sahillerine kaçmak için gemilerinize atılıyor, Priam'a ve Troyalılara, zaferlerinin delili olarak, Argoslu Helene'yi: Uğrunda

bunca Ahaylıların Troya kavgalarında can verdiği tanrısoyu kadını bırakıp gidiyorsunuz! Haydi, saat tezlik istiyor! Ahaylılara koş, gönülleri kandırıcı sözlerle savaşçıları yumuşatıp tutmağa çalış, iki yandan karınlı gemilerini denize indirmelerine yol verme.

Böyle dedi. Kendisiyle konuşan tanrıçayı sesinden tanıyan Odysseus, hemen koşmağa başladı, çıkarıp attığı kaftanını arkasından gelen çavuşu İtakeli, Evribat yerden aldı. Kendi, böyle koşa koşa, Atreoğlu Agamemnon Hanın önüne gelir; ellerinden atalardan kalma, hiçbozulmaz asayı alır, ve asa elde tunç cebeli Ahaylıların gemilerine doğru yürür. Arada bir, krala veya seçkin bir kahramana rastgeldikçe yaklaşıyor, gönül kandırıcı sözlerle tutmağa çalışıyordu.

— Hay tanrı soyu hay! Seni bir korkak yerine koymak hiç yakışık almaz, ama inan bana: Oturduğun yerde otur, başkalarını da tutmağa çalış. Daha Atreoğlunun tam olarak ne düşündüğünü bilmiyorsun. O, şimdilik Ahayoğullarının deniyor, fakat çok geçmeden hışımla çarpabilir de. Mecliste hepimiz bulunmadığımız için ne demiş olduğunu işitmiş değiliz. Onu öfkelendirmekten sakınalım, Ahayoğullarına sert davranmak zorunda kalmasın. Zeus dölü Hanların hışmı müthiş olur. Öyle bir krala şan, şeref Zeus'ten gelir, akıllı tedbirli Zeus onun hatırını çok sayar.

Halktan birini gördüğü ve nâra atarken yakaladığı zaman ise elindeki asa ile vurur, ve azarlayıcı sözler söyler:

— Hay cin çarpmış hay! Oturduğun yerde otur, senden daha değerli olanların öğütlerini dinle. Sen değersizin, korkağın birisin; ne kavgada, ne dernekte adının anıldığı var. Burada, Ahaylılar arasında herkes krallık davasında olmamalıdır. Bir yerde fazla başın bulunması hiç iyi değildir. Han, baş tek bir kişi olmak gerek. Hilebaz Kronosoğlu kimin Han olmasını isterse, ona asa vererek bildirir: İşte yalnız o, baş olmalıdır.

Odysseus, böyle, bir şef gibi konuşarak ordu içinde bir yatışma sağladı. Yeniden, gemilerden ve barakalardan Derneğe koşuşan adamların gürültüleri

işitiliyordu: Fırtınalı bir denizin boylu boyunca kıyılara çarpan dalgalarından yükselen uğultular ve açıktaki geniş denizden gelen gürlemeler gibi. Nihayet, yerleşebildikleri yerlerde rahat oturup sustular. Yalnız arlanmaz Thersit ölçüsüz zevzekliklerle söyleniyordu. Kafası yakışmaz lâflarla dolu idi: Hanlara çıkışıyor, ileri geri, ağzına ne gelirse, savurmaktan sıkılmıyor; halkı güldürmekten başka bir şey aramıyordu. İlion'a gelenler arasında en çirkin, en biçimsiz adam budur: Bacakları çarpık, bir ayağı topal, kambur omuzları çökmüş, sivrilmiş kafatasında saç namına tektük kıllar.

En çok atıştığı Ahilleus ile Odysseus ondan iğreniyorlardı. Bu sefer tanrısal Agamemnon'a, kulağı tırmalıyan seslerle çıkışıyor, terbiyesizlikler savuruyordu. Doğrudur, Ahaylıların gönüllerinde Agamemnon'a karşı bir kin, büyük bir hınç vardır, fakat o, Thersit bağırarak krala hakaret ediyordu:

— Atreoğlu daha nelerden şikâyetin, daha nelere ihtiyacın var? Barakaların tunçla dopdolu, karılarla tıklım tıklım. Bu en seçkin ganimetleri, biz Ahaylılar, ayırır, sana veririz her ne zaman bir şehir alınırsa. Daha nelerdir istediklerin? Altın mı? At cambazı Troyalıların esir düşecek oğullarını kurtarmak için kurtulmalık olarak getirecekleri altın mı? O esiri tutan, bağlayıp getiren benim, veya başka bir Ahaylıdır; kurtulmalık altınını sen alırsın. Yoksa bir Ahaylının tuttuğu cariyeyi, kollarıyla kucaklamadan sana getirmesini mi istiyorsun? Hayır! Ahayoğullarını felâketlere sürüklemek bir krala yakışmaz! Hey, sizler, korkaklar, değersizler, Ahaylı kanlar! Sizlere artık Ahaylılar diyemiyeceğim. Hey, sizlere söylüyorum, gemilerimize binip sılaya dönelim, onu Troya'da bırakalım, şeref paylarını rüyalarında görsün. Ona artık yardım etmiyelim de yalnız başına ne olduğunu kendi görsün. Ahilleus gibi kendisinden çok daha değerli bir kahramana hakaret etmesini öğrensin! Kendi keyfi için kahramanın şeref payını elinden almış, hakkını gaspetmiştir. Ahilleus çok sabırlıdır, yüreğinde hınç yoktur, yoksa çoktan son hakareti bu olurdu!

Thersit, boyuna, böyle konuşarak budunlar çobanı Agamemnon Hanla bir atışma çıkarmak istiyordu. Fakat çabuk tanrısal Odysseus yanına gelerek sert sözlerle onu hırpaladı:

— Thersit, sen abuk sabuk saçmalıyan bir hatip olabilirsin, fakat zevzekliğin baş ağrıtıyor artık. Sen, bir başına, krallara çıkışmak hevesinden vazgeç. Sana ben söyliyeyim: İlion'a Atreoğullarıyla birlikte gelenler arasında senden korkak, senden değersiz kimse yoktur. Sen konuşurken dikkat et, kralları öyle fazla ağzına alma, onlara atıp tutma, ve bizim dönüşümüzle fazla meşgul olma. Biz işlerin nasıl bir yol tutacağını iyi bilmiyoruz daha: Ahayoğulları memlekete yenilmiş mi dönecek, galip mi? Bu, daha o kadar belli değil. Atreoğlu, budunlar çobanı Agamemnon'a küfretmekten sıkılmıyorsun, bilmiş ol ki, bir daha bu zevzeklikte bulunursan kellemi keserim, Telemahos'un babası olmıyayım eğer seni yakalamazsam, üstündeki paçavraları atıp çırılçıplak etmezsem, erkeklik âletlerin meydanda, seni utandırıp ağlatmazsam; dayak atarak seni dernekten dışarı fırlatıp atmazsam!

Böyle dedi ve elindeki asa ile arkasına, çökmüş omuzlarına vurdu. Thersit sırtını büsbütün büzdü, gözlerinden iri yaşlar aktı, altın asa, kamburunu kanatmıştı. Korku içinde oturdu, gözlerinin yaşını sildi. Öbürleri, yığınlar, bundan hoşlanmadılarsa da gülmekten de kendilerini alamadılar. Birbirlerine dönerek şöyle diyorlardı:

— Odysseus bize iyi öğütler vererek veya kavgada kılavuzluk ederek, çok hizmetler etmiştir. Ama bu sefer, Argoslulara en büyük iyilikte bulundu; şu terbiyesiz zevzeğin ağzını kapattı. Artık ulu gönüllü krallara küfretmek hevesinde olmıyacaktır, sanırız.

Halk böyle diyordu. O sırada, şehirler talancısı Odysseus, elinde asa kalktı, yanında çakır gözlü tanrıça Athene, bir çavuşun çehresine ve kılığına girmiş, yığınları susmağa davet ediyordu: Gerek ön, gerek arka sıradan Ahay çocukları Odysseus'ün söyliyeceklerini işitsinler ve akıllarıyla düşünsünler diye. Uslu akıllı bir dille söz alarak şöyle dedi:

— Atreoğlu, büyük Han! Şimdi, Ahay çocukları, seni şerefi kırılmış bir insan halinde görmek istiyorlar; bu memlekete gelmek için, at, kısrak yatağı Argos'tan çıktıkları zaman sana vermiş oldukları sözü tutmak istemiyorlar. Surları sağlam İlion alınmadıkça yurtlarına dönmemeğe söz vermişlerdi; şimdi

ise aralarında inleyip ağlamağa başladılar: Küçük çocuklar ve dul kadınlar gibi. Sılaya kavuşmak arzusu onları bu hale getiriyor. Şüphesiz, başarılacak iş çok zahmetlidir. Yalnız tek bir ay karısından, çocuklarından uzak kalan bir adam, denk yapılı gemisiyle fırtınalara tutulup bütün bir kış evine dönemese, kaygılanıp haykırır; bizimse dokuzuncu gurbet yılımız tamamlanmıştır. Ahaylıların koca karınlı gemilerinin yanında kaygılanıp söylenmelerine bir şey diyemem; bununla beraber, bu kadar uzun süren bir gurbetten sonra eve elleri boş dönmek de utandırıcı bir şey olur. O halde, dostlar, dişlerinizi sıkıp az bir zaman daha kalmak gayretini gösterin ki, Kalhas'ın gerçek bir kâhin olup olmadığını anlıyalım. Olmuş geçmiş bir şey var ki, gönlümüzde saklayıp hatırlıyoruz; siz de hepiniz, hiç olmazsa ölüm tanrıçalarının aranızdan alıp kaldırmadıkları, o vakıanın şahidi olmuş olabilirsiniz. Aulis'te, Priam'a ve Troyalılara felâketi götürmek üzere, Ahaylıların gemileri toplanalı bir veya iki gün geçmişti. Bir pınar başında, kutsal tapınaklar yanında, ölümsüz tanrılara kusursuz yüzlük kurbanlar sunuyorduk; orada, ulu bir çınar ağacının dibinde, temiz, berrak bir su akıyordu. İşte o arada bize müthiş bir alâmet göründü: Bir yılan, korkunç, sırtı kıpkızıl, Olympos tanrısının ışığı ile, bir tapınağın altından çıkarak çınara doğru atıldı. Ağaçta bir kuş yuvası vardı: Küçücük serçe yavruları, en yukardaki bir budağın yeşil yaprakları arasına sığınmışlardı sekiz yavru, analarıyla dokuz kuş. Yılan hepsini yedi; cıvıldaşmaları zavallıcıkların işine hiç yaramamıştı. Ana serçe, yılanın etrafinda uçuşup yavrularının felâketine seyirci kalmaktan başka bir şey yapamamış, sonunda yılan onu da kanadından yakalamış, inlete inlete yemişti. Fakat kuşları, sekiz yavru ile anneyi yılan henüz yemiş bitirmişti ki, gözlerimizin önünden kayboluverdi: Hilebaz Kronosoğlu, onu birdenbire taşa çevirmişti! Biz orada, hareketsiz durup hâdiseyi seyretmekte idik! Aklımız ve gönlümüzle düşünüyorduk: Nasıl olmuştu da böyle iğrenç bir canavar, tanrıya sunulan yüzlük kurban törenini bozmak üzere önümüze çıkmış ve sonunda taş kesilmişti! İşte o zaman Kalhas kalkıp şu kehanetini bildirmişti:

«Niçin böyle durup sesinizi hiç çıkarmıyorsunuz, başları saçlı Ahaylılar! Gözlerinize bu müthiş alâmeti gösteren tanrı, akıllı tedbirli Zeus'tur. Uzayıp gidecek, hâtırası hiç unutulmıyacak hâdiselerin alâmetidir bu. Yılan sekiz yavru serçe, analarıyla dokuz kuşu yediği gibi, biz de kavgada, o kadar uzun yıllar geçireceğiz. Sonra, onuncu yılda geniş şehri alacağız.»

İşte Kalhas böyle söylemişti ve bugün dediği gerçek çıkıyor. Haydin, güzel dolaklı Ahaylılar, burada, az daha kalınız: Priam'ın güzel şehrini almamız mukadderdir.

Odysseus böyle deyince, Argoslular yüksekten haykırdılar. Gemiler yankılandı. Tanrısal Odysseus'ün öğüdünü hepsi birden alkışlıyordu. Bunun üzerine Nestor, ihtiyar savaş arabaları sürücüsü, söz alarak şunları söyledi:

— Çocuklar, kavgadan hiçbir şey anlamıyan küçük çocuklar gibi oturmuş, boyuna nutuklar söylüyorsunuz. Dönmek isteyenlere soruyorum, söylesinler bana: Aramızda geçmiş olan yeminler, andlaşmalar ne olacak? Bütün tasarlanan şeyler, tanrılara saçılan saf şaraplar, karşılıklı sıkılan eller, bütün inandıklarımız ateşe, yele mi verilecek? Oturmuş, bir hiç için, lâflarla atışıyoruz, burada bulunduğumuzdan beri en küçük bir plân bile yapmamışız. Şimdi, Atreoğlu, eskiden olduğu gibi, bükülmez, değişmez iradeni belirtmelisin. Argoslulara canlara kıyan kavgalarda kılavuzluk et. Dönmek istiyen bir iki kişi varsa onları kendi hallerine bırak, öbür Ahaylılardan ayrı otursunlar, dönüşleri üzerine boş hülyalar kursunlar! Size peşin söyliyeyim, bunlardan hiçbir şey çıkmıyacak: Egid kalkanını tutan Zeus'un verdiği söz yalan mı, değil mi bilmeden, Argos'a dönmeğe nasıl kalkılır? Ben size söylüyorum ki, Argoslular gemilerine binip Troyalılara ölümü, felâketi götürmek seferine hazırlanırken, Kronosoğlu sağdan gürlemişti! Bu, hayra yorulan bir alâmettir. Yurda dönmeğe acele edilmesin. Herkes bir Troyalının karısıyla yatmak ümidini kaybetmesin. Argoslu Helene'nin hıçkırıkları, uğradığı şerefsizlik intikamsız kalmasın, içinizde sıla arzusunu gönlünde çılgınca duyan biri varsa, denk yapılı kara gemisini alsın gitsin; ötekilerden önce, o, kaderi olan ölüme ulaşacaktır! Haydi, büyük Han, alâmetlerden iyi ilham almasını bil, ve iyi ilham alanları dinlemeği iyi bil! Sana verecek bir öğüdüm var, atılacak fikir değildir: Agamemnon, cenkçileri memleket memleket ve boy boy gruplara ayır ki, kavgada, memleket başka memleketlere, boy başka boylara dayanak olsunlar. Böyle yaparsan ve Ahaylılar dediğinden çıkmazlarsa erlerden ve Hanlardan kimlerin cesur, kimlerin korkak olduğunu bileceksin.

En son şehri almana engel olanlar tanrılar mıdır, yoksa korkak ve harp

sanatında cahil oldukları için insanlar mıdır, bunu da anlıyacaksın.

Agamemnon Han buna karşı şöyle cevap verdi:

— Bir kere daha, ihtiyar, Mecliste bütün Ahay çocuklarından üstün olduğunu gösterdin. Hey, Zeus Baba, Athene, Apollon! Ahaylılar arasında bu ihtiyar gibi yalnız on müşavirim olsaydı! Priam Hanın şehri kollarımızla çabuk alınır ve tahrip edilirdi. Fakat, Egid kalkanını tutun Kronosoğlu bana yalnız kaygılar, kederler vermiştir. Beni boş tartışma ve atışmalar içine atıyor. Ahileus ile ben, birbirimizle, bir kız için kaba kaba atıştık. En önce öfkelenen ben kendim değil miyim? Bir gün hepimiz tek bir hedef üzerinde birleşebilirsek Troya'nın alınması gecikmiyecektir. Şimdi haydin, hepiniz yemeğinizi yemeğe gidin; ondan sonra kavgaya girişiriz. Herkes silâhını iyi bilesin, kalkanını iyi hazırlasın, tez koşan atlara yemleri verilsin, arabaların her tarafına dikkatle bakılsın; yalnız kavga düşünülerek zalim Ares'in gün boyunca lehimize hakemliği kazanılsın. Çünkü, bundan sonra, akşama kadar savaşılacak ve gece gelip savaşçıları ayırıncaya kadar hiçbir gevşeme gösterilmeyecektir. Göğüslerin terleri kılıçların kayışlarını ıslatacak, eller mızrağı tuta tuta yorgun düşecek, cilâlı arabaları çeken atlar köpüklü terler dökecek; kimi koca karınlı gemilerin bir tarafına çekilip tembel tembel sürterken görürsem tenini kurtlara kuşlara yem olmaktan kurtaramıyacaktır. Böyle dedi

KAVGADAN ÖNCE

Bunun üzerine Argoslular yüksek bir nâra attılar. Notos rüzgârının sarsıp kopardığı dalgalar yükselip kıyının kayalıklarına, denize uzanan burunlara çarptığı zaman, nasıl uğultulu sesler işitilirse, yığınlar tıpkı öyle, haykırmıştı.

Şimdiden ayaktalar; barakalardan fırlıyanlar gemilerin etrafında şuraya buraya dağılıp dolaşıyorlar, ateşler yakıp sabah öğünlerinin hazırlığını görüyor, karınları doyuruyorlar. Hepsi daima var olan tanrılara kurban sunuyorlar, her biri ayrı bir tanrıya dua edip Ares boğuşmalarında ölümden necat diliyorlar. Budunlar çobanı Agamemnon Han, tanrıların en kudretlisine,

Kronosoğluna, beş yaşında semiz bir öküzü kurban kesti. Bütün Ahaylıların ihtiyarlarını, Nestor ile İdomene başta olmak üzere, davet etti; ondan sonra iki Ayas ile Tydeoğlu geliyordu; altıncıları akılda, tedbirde Zeus'un eşi Odysseus'tu. Narası gür Menelas kendiliğinden, davetsiz gelmişti: Gönlüyle ve aklıyla hep kardeşinin büyük işlerini düşünüyordu. Hepsi öküzün etrafında toplanıp ellerine, kurban töreni için saçılacak arpa tanelerini aldıkları zaman, Agamemnon sözü alıp dua etti:

— Zeus, tanrıların en şanlısı, en büyüğü! Kara bulut sahibi, konağı Ether içinde Zeus! Güneşin batmasına ve karanlığın gelmesine yol verme, ben, ondan önce Priam'ın cephesi alevlerle kararmış sarayını devirmedikçe, kapılarını her şeyi yutan ateşlere vermedikçe; bilenmiş tunç ile Hektor'un zırhını göğsünde paralamadıkça; cesedinin etrafında arkadaşlarının yerlere düşüp dişleriyle tozu toprağı çiğnediklerini gözlerimle görmedikçe.

Böyle dedi, fakat sunulan kurbanları reddetmiyen Kronosoğlu dileklerini kabule hiç yanaşmadı, acılarına, kaygılarına yenilerini kattı.

Kurban sunulduktan ve ziyafette iştiha ve susuzluk tatmin edildikten sonra, ihtiyar araba sürücüsü Nestor, ilk olarak söz alıp şöyle dedi:

— Çok şanlı Atreoğlu, budunlar çobanı Agamemnon Han, burada fazla konuşmalarla vakit geçirmiyelim! Haydin, çavuşlar işlerine başlasınlar, gemilerin yanına giderek tunç cebeli Ahaylıları toplasınlar; biz de hepimiz olduğumuz gibi, gidip geniş Ahay ordusuna karışalım, en mühim iş, ateşli Ares'i uyandırmaktır.

Böyle dedi, budunlar çobanı Agamemnon da itiraz etmedi. Hemen, gür sesli çavuşlara başları saçlı Ahaylıları kavga saflarına çağırmalarını emretti. Ve çarçabuk bir yandan çavuşlar çağırıyor, öbür yandan ordu kavga saflarına giriyordu: Zeus soyu Hanlar, Atreoğlu'nun etrafında safların tanzimiyle meşgul oluyorlardı. Çakır gözlü tanrıça Athene hizmetlerine koşmuştu; elinde Egid kalkanı vardı: Tuz saçaklı Egid kalkanı ki, havalanan, sırma ile işlenmiş her saçağı yüz öküz değerinde. Tanrıça, Egid kalkanı elinde, safları dolaşıyor,

erlerin gönlünde düşmanla dövüşmek arzusunu alevlendiriyordu. Az sonra savaşçılara da kavga güçlükleri hafif gelmeğe başladı, artık koca karınlı gemilere binip vatan sahillerine dönmek isteği kimsede kalmamıştı.

Bir dağ başında çıkan yangın, bütün bir ormana yayıldığı zaman, alevlerinin ışıkları uzaklarda nasıl parıldarsa, onun gibi, Ahaylılar yürüdükleri zaman sayısız tunç silâhlarının parıltısı Ether'in içinden göklere yükseliyordu.

Sürü sürü kanatlı kuşlar, kazlar, turnalar, uzun boyunlu kuğular, Kaustrion ırmağının iki kıyısında, çayırlar içinde, her yana, kanat çırparak birbirleri ardında uçuştukları ve çayırı cıvıltıları ile doldurdukları gibi barakalardan ve gemilerden sayısız savaşçılar çıkıp Skamandrion ovasına yayılıyor; yer, adamların ve atların ayakları altında sarsılıyor; kıtalar Skamandrion ırmağının suladığı çiçekli çayırın üstünde mola veriyordu.

Bir koyun ağılı önünde, bahar günlerinde, kaplara beyaz süt sağılırken dalga dalga uçuşan sinekler gibi, başları saçlı Ahaylılar, ovada, yüzleri Troyalılara çevrilmiş, onları mahvetmek arzusu içinde duruyorlardı.

Çayıra geniş sürülerini götüren keçi çobanları, otlarken karışan hayvanlarını zahmetsizce ayırabildikleri gibi, kumandanları da kıtalarını içice gelmek üzere saflara sokuyorlar ve kolaylıkla kavgayı idare ediyorlardı.

Atreoğlu, alnı ve gözleriyle gürler sesli Zeus'a, beli ve kemeriyle Ares'e, göğsü ile Poseidon'a benziyordu. Sürünün inekleri ve başka hayvanları arasında, boğa. bütün gözleri üstüne nasıl çekiyorsa, Zeus da Atreoğlunu, o gün, binlerce kahramanlar ortasında seçilen, bakışları üstüne çeken heybetli bir hale koymuştu.

ŞAN : III

PARİS'İN MEYDAN OKUMASI

Troyalılar, Hanlarının emirleri altında, saf saf olmuş, ilerliyorlar, yürürken kuşların çığrışmalarını andıran sesler çıkarıyorlar. Kışın boralarından kaçan turnaların gökten işitilen çığlıklarına benzer sesler. Bu kuşlar, Pyagmelere ölümü götürmek üzere uçup Okeanos'u aşacak ve tan ağarırken onlara karşı amansız bir boğuşmaya girişecek.

Ahaylılar ise, kızgın ve sessiz, ilerliyorlar, gönüllerinde dayanışmak, birbirlerine yardım etmek arzusu yanıyor.

Dağ tepelerinde, çok kere, Notos bir sis yayar; ondan çoban hoşlanmaz, hırsızın ise geceden daha iyi işine gelir; insana bir taş atımı yerden ötesini göstermez; tıpkı bunun gibi, büyük bir tezlikle ovanın ortasından geçmek üzere yürüyen savaşçıların ayakları altından öyle koyu bir toz bulutu yükseliyordu.

İki ordu birbiri üzerine yürüyerek temasa geldiler. Troyalıların arasından tanrı benzeri Aleksandros öne gelerek kendi başına dövüşmek isteğinde bulundu. Omuzlarında bir Panter derisi, bükeyli bir yay, bir de kılıç vardı. Ucu tunçtan iki kısa mızrak sallayıp Argosluların cesur yiğitlerine meydan okudu; kendisiyle dövüşecek kim vardı!

Onu Ares'in sevgilisi Menelas görerek saflar arasından uzun adımlarla ilerledi; bir av hayvanını dal boynuzlu bir geyiği, ya bir yaban keçisini aç bir arslan görüp üstüne nasıl sevinçle atılıp paralar ve üşüşen genç kuvvetli köpeklere aldırış etmiyerek, iştiha ile yerse, tıpkı onun gibi, Menelas, tanrı benzeri Aleksandros'u gözlerinin önünde görünce sevinmişti; çünkü suçlunun cezasını verebileceğini düşünüyordu. Hemen, pür silâh, arabasından yere atladı.

Tanrı benzeri Aleksandros teke tek dövüşmek isteyen başyiğitler arasına Menelas'ın atıldığını görünce, korkudan yüreği titredi, ölümden kaçınmak için kendi yârenleri arasına çekildi. Bir dağbaşı otlağında bir ejderha gören adam nasıl birden ürkerek geri çekilirse, tıpkı onun gibi, Atreoğlunu gören Aleksandros, eli ayağı titreyerek mağrur Troyalılar kalabalığına karıştı. Fakat bu halinin farkına varan Hektor, aşağılayıcı sözlerle ona şöyle çıkıştı:

— Hay meymenetsiz Paris! Hay yalabık oğlan! Kadın avcısı, ırz düşmanı! Keşke doğmaz olsaydın, keşke evlenmeden ölüp gideydin! Seni böyle, bizim için yüzkarası elâlemin maskarası görmektense, keşke dediğim gibi olaydı! Başlan saçlı Ahaylılar, meydan okumağa çıkan yüzü parlak bir şampiyonda kuvvet, cesaret adına hiçbir şey bulunmadığını görünce ne kadar gülerler! Sen de bu de ğersizliğinle kalkar, başına zarif yarenler toplarsın, onlarla deniz teknelerine binerek açık denizlere çıkarsın; yabancılarla dostluklar kurar, uzaklardan, savaşçı bir eski ve namlı aile içinden evli bir genç ve güzel kadını karın olarak kaçırırsın! Babanın başına, vatanına, milletine belâlar getirirsin; düşmanları güldürür, kendini rezil edersin! Ares'in sevgilisi Menelas'ın karşısına çıkmak istemiyorsun, ha! Onunla dövüşsen, genç, güzel karısını kaçırdığın adamın ne değerde olduğu belli olurdu. Kitaran, Afrodite'nin hediyesi saçların, güzel yüzün dövüş sonunda, toza toprağa yuvarlanacak olduktan sonra ne işine yarar? Troyalılar çok çekingen insanlardır, yoksa fenalıklarının cezası olarak çoktan sana taş gömleği giydirmiş olurlardı, (seni taşa tutarlardı).

Buna karşı tanrı benzeri Aleksandros cevap verdi:

— Hektor, bana çıkışmağa hakkın vardır; ne söyledinse doğrudur. Senin göğsünde yüreğin bir geminin omurgasını yontan ustanın oduna saplanan baltasına benzer, onun gibi hiç bükülmek bilmez. Böyle olmakla beraber, altın Afrodite'nin hediyelerini hor görme. Gökten gelen iyilikleri küçümsemek doğru değildir, bilirsin. Herşeyi bize veren tanrılardır, kendimiz için başka türlü seçimlerde bulunmak elimizde değildir.

Bugün benim dövüşe, savaşa girmemi mi istiyorsun? Peki; herkesi,

Troyalıları ve Ahaylıları, oturt; iki ordu arasında, ikimizi, Ares'in sevgilisi Menelas ile beni, birbirimizle tutuştur. Bu dövüşün ödülü Helene ile bütün hazineler olsun. Galip çıkan, daha kuvvetli olduğunu gösteren, kadını ve hazineleri alsın götürsün; hakçası budur. Ondan sonra aramızda bir iyi dostluk andlaşması ile birbirimize bağlanırız: Buna sadık kalınacağına karşılıklı yemin" edersiniz; siz toprakları bereketli Troya ülkesinde kalırsınız, onlar da at kısrak yatağı Argos'larına, kadınları güzel Ahay iline dönmek üzere yola çıkarlar.

Böyle dedi, Hektor bu sözleri işiterek çok sevindi. İki ordunun safları arasına ilerledi, Troyalıların taburlarını geri tutmak için mızrağını yarı gönder tutuyordu, hepsini oturttu. Fakat Ahaylılar yaylarını ona çevirdiler, üstüne ok, taş atmağa hazırlandılar. Bunu görünce Agamemnon Han gür bir nâra ile haykırdı, şu sözleri söyledi:

— Durunuz Argoslular! Ok atmayınız, Ahaylıların çocukları! Tulgası kıvılcımlı Hektor bizimle konuşmak istiyor.

Böyle dedi ve hemen kavga durdu. Herkes sustu; Hektor her iki orduya şöyle dedi:

— Dinleyin beni Troyalılar ve güzel dolaklı Ahaylılar! Aleksandros'un, bu kavgalara sebep olan adamın ne teklif ettiğini dinleyin. Herkesi, Troyalıları ve Ahaylıları güzel silâhlarını bereketli toprak üzerine koymağa davet ediyor, iki ordu arasında, Ares'in sevgilisi Menelas'la kendisi birbirile tutuşup dövüşsünler. Helene ve bütün hazineler bu dövüşün ödülü olsun. Galip çıkan, daha kuvvetli olduğunu gösteren hakça, kadını ve hazineleri alsın, yurduna götürsün. Sonra aramızda bir iyi dostluk andlaşmasıyla birbirimize bağlanırız.

Böyle dedi, ve hepsi susarak, seslerini çıkarmıyarak beklediler. O zaman narası kuvvetli Menelas söz alarak şöyle dedi:

— Beni dinleyin! Söz sırası bana geldi; çünkü herkesten çok benim

yüreğim kaygılı ve yaslıdır. Fakat hepiniz benim yüzümden ve en önce kavgayı doğuran Aleksandros'un yüzünden çok çekmiş bulunuyorsunuz. İkimizden hangimizin kaderi ölüm ise, ölsün! Ama sizin de haklarınız iyi bilinsin, hemen iyi belirtilsin. Siz iki kuzu, beyaz bir erkek kuzu ve siyah bir dişi kuzu getirin; biri Yer için, öbürü Güneş için; biz de Zeus için başka bir kuzu getirelim. Buraya da güçlü kudretli Priam'ı getirin: Andlaşmayı bizzat o, kabul ederek milletler bağlansın, çünkü oğulları yüksekten bakan ve verdikleri sözü tutmayan insanlardır. Herhangi bir çılgınlıkla, Zeus adına bağlanacak andlaşmanın bozulmasına yer verilmemelidir. Delikanlıların başında türlü yeller eser. Onlarla beraber bir ihtiyar bulunursa, geçmişi geleceğe yaklaştırarak, işin iki taraf için, nasıl en iyi bağlanabileceğini görebilir.

Böyle dedi. Ahaylılarla Troyalılar, canlara kıyan kavganın kalkmasını umarak sevinç içinde kaldılar. Bütün hat boyunca arabalarından indiler; sonra silâhlarını, birbirine yakın yere koydular; iki cephe birbirine yaklaşmıştı.

O zaman Hektor çarçabuk kuzuları getirmek ve Priam'ı çağırmak için şehre iki çavuş gönderdi. Agamemnon Han da Talthybios çavuşu koca karınlı gemilere yolladı ve ona bir kuzu getirmek emrini verdi. Talthybios da hemen tanrısal Agamemnon'a itaat etti.

HELENE, HİSARIN ÜSTÜNDE

O sırada haberci İris, ak kollu Helene'nin yanına geldi. Antenoroğlu Helikaon Hanın karısı görümcesi Laodike'nin suretine girmişti. Priam Hanın kızlarından güzellikçe birincisiydi.

iris, Helene'yi sarayında geniş bir parçayı iki enli bir ergovan mantoyu dokurken buldu. Kumaşın üstüne kendisi için Ares'in vuruşları altında at cambazı Troyalıların ve tunç cebeli Ahaylı ların çektiklerini gösteren levhalar işliyordu.

Yel ayaklı İris, ona yaklaşarak şöyle dedi:

— Gel sevgili gelin, gel de gözünle gör, çünkü hikâye dille anlatılmaz: Şimdiye kadar at cambazı Troyalılar ile tunç cebeli Ahaylılar, birbirine gözyaşlarının kaynağı Ares'i (savaşı) götürmek için ovaya çıkarlardı, canlara kıyan savaştan başka bir şey düşünmezlerdi. Bir de şimdiki hallerine bak: Oturmuşlar, hiç ses çıkarmıyorlar; dövüş, boğuş kesilmiş; kalkanlarına dayanarak oturuyorlar; mızrakları, kargıları yerlere atılmış. Aleksandros ile Ares'in sevgilisi Menelas, seni kazanmak için, birbiriyle, bir başlarına dövüşmeğe başlıyacaklar, hangisi galipçıkarsa sen onun karısı olacaksın.

Tanrıça böyle diyerek Helene'nin gönlüne eski kocasının tatlı arzusunu; şehrinin, ana babanın hasretini soktu. Çabucak beyaz, uzun bir tülle örtülen Helene, sıcak gözyaşları dökerek odasından çıktı. Yalnız değil, iki kız, Pithe kızı Ethre ile büyük güzel gözlü Klyonen onun yanında gidiyorlardı. Az sonra Skees kapısına geldiler. Orada, Priam, Panthoos, Thymoites, Lampos Klytios ve Ares dölü Hiketaon Ukalegon ile Antenor iki bilge İhtiyarlar Derneği olarak toplanmışlardı. Yaş onları dövüşten, boğuştan uzaklaştırmıştı. Fakat hepsi güzel konuşurlar, söylev üstüne söylev çekerler: Ormanda bir ağaç üstünde, güzel sesleriyle öten Ağustos böceklerini andırıyorlardı.

Hisar üzerinde Troya ihtiyarları böyle Dernek kurup konuşurlarken, sur'a çıkmak üzere olan Helene'yi gördüler, birbirlerine kanatlı sözler söylediler:

— Hayır, Troyalılar ve güzel dolaklı Ahaylılar, böyle bir kadın için uzun zamanlardan beri acılara, kaygılara katlanıyorlar diye ayıplanamazlar. Bu kadın, insanın kargısında iken ölümsüz tanrıçalara çok benzer... Fakat ne kadar güzel olursa olsun, varsın gemiye bindirilerek götürülsün! Burada kalması bizim için ve oğullarımız için bir musibettir.

İşte aralarında böyle konuşuyorlardı; Priam sesini yükselterek Helene'yi çağırdı:

— Bu yana gel, kızım, yanıma otur. Buradan ilk kocanı, hısımlarını, bildiklerini göreceksin. Sen, hiçbir şeyime sebep değilsin, her şeyin sebebi tanrılardır, bizimle Ahaylılar arasında bu gözyaşları döktüren savaşa onlar

sebep oldular. Şu boylu boslu, dev gibi savaşçının adını bilmek isterdim; Han görünüşlü şu ulu Ahaylı kim olsa gerek? Kendisinden daha uzunları, bir baş aşanları da vardır, fakat bu kadar heybetli ve bu kadar güzel adam ömrümde görmüş değilim. Her haliyle bir krala benziyor.

Kadınların en tanrısalı Helene, ona şöyle cevap verdi:

— Sizin önünüzde, kayınatam, hem utanıyor, hem korkuyorum. Keşke ölmüş olaydım, oğlunuza uyarak buraya geldiğim gün: Gelin odamı, yakınlarımı, o kadar sevip şımarttığım kızını, sevgili arkadaşlarımı terkederek. Şimdi pişmanım, bunun için oturup gözyaşları döküyorum. Fakat sorduğunuza cevap vereyim. Şu adam Atreoğlu kudretli Agamemnon Handır: Hem iyi bir kral, hem iyi bir savaşçıdır. Eskiden, ben köpek-suratlının da kayınımdı: Eğer gerçekten başımdan geçmiş böyle bir zaman olmuşsa.

Böyle dedi ve ihtiyar yine hayretle sordu:

— Ne mutlu adam, şu Atreoğlu! Kaderi güzel, tanrıların sevgilisi! Görüyorum, kanunlarının altında topladığı Ahay oğullarını da görüyorum. Vaktiyle bir kere, bağ yatağı Frygi'ye gitmiştim, orada Frygi'lerden büyük yığınlar gördüm, hararetli küheylânları vardı. Otre'nin ve tanrı eşi Mygdon'un ordularıydı; Sangarios suyunun kenarında ordu kurmuşlardı. Ben de müttefik olarak orada bulunuyordum: O gün erkek gibi olan Amazonlar görünmüştü. Fakat Frygi'lilerin orduları bile buradaki gözleri ateşli Ahaylılardan daha azdılar.

Sonra, Odysseus'u gören ihtiyar yine sordu:

— Söyle bana, sevgili kızım, şu adam da kimdir? Atreoğlu Agamemnon'dan bir baş kısa, ama göğsü ve omuzları daha geniş.

Silâhları bereketli yer üzerine atılmış, kendisi ise bir koç gibi dolaşarak askerlerinin saflarını teftiş ediyor. Gözüme, yapağısı kalın bir koç beyaz koyun

sürüsünü gözden geçirir gibi görünüyor. Ona Zeus kızı Helene cevap verdi:

— Bu sorduğunuz adam, çok hünerli Laertesoğlu Odysseus'tur. İtake ilinin kayalık toprağında büyümüştür. Her türlü hilelerde ve ince düşünüşte ustadır.

O zaman bilge Antenor ona bakarak şöyle dedi;

— Kadın, söylediğin sözler çok doğrudur! Bir gün tanrısal Odyseus buraya gelmişti, Ares'in sevgilisi Menelas da onunla beraberdi. Onları ben evimde misafir etmiş, ağırlamıştım. Boyları boşlarına ve ince düşünüşlerine dikkat edebilmiş, hükmümü vermiştim. Troyalıların derneğine girmişlerdi; ayaktalar iken Menelas onu boyca ve omuzlarca geçiyordu; otururlar iken Odysseus daha heybetli görünüyordu. Fakat halka diller dökmek saati gelince... Menelas şüphesiz kolaylıkla konuşuyordu, kelimeleri az, fakat canlı sesli idi; çok konuşmuyordu, fakat beceriksiz de değildi daha da gençti. Fakat sıra çok hünerli Odysseus'e geldiği zaman, doğrulup ayakta duruyor, gözlerini yerden kaldırmıyordu; asayı ileri geri sallamıyor, hareketsiz tutuyor, sanki kendi de ne söyliyeceğini bilmiyen küsmüş veya zihni şaşırmış bir adama benziyordu. Fakat göğsünden büyük sesini yükselttiği ve kelimeleri kışın lapa lapa düşen kar gibi kulaklara çarptığı zaman, artık onunla hiç bir insan tartışamazdı; onun vücudunun heybetli, güzelliği bir tarafa bırakılırdı.

Üçüncü defa, Ayas'ın farkına varan Priam gene sordu:

— Ya şu Ahaylı, bulun Argosluları boyu ile, geniş omuzları ve göğsü ile geçen ulu, necip gösterişli savaşçı kimdir?

Vuali uzun, kadınların en tanrısalı Helene cevap verdi:

— Bu cenkçi Ayas'tır: Ahaylıların kalesi, ulu ve heybetli Ayas! Öbür yanda ise İdomene, Giritli askerleri arasında ayakta duruyor. Etrafına Girit'in Hanları toplanıyor. Sık sık Girit'ten geldiği zaman, Menelas onları konağımızda misafir eder, ağırlardı. Evet, şimdi hepsini, gözleri ateşli

Ahaylıları görüyorum; hepsini tanıyıp birer birer sana isimlerini söyliyebilirim. Fakat iki şef vardır ki, onları göremiyorum. At kısrak cambazı Kastor ile yumruk dövüşünde usta Polluks, annemin bana vermiş olduğu iki kardeş. Acaba ordusuyla beraber gelmek için güzel Lakedemon'dan ayrılmamışlar mı? Yoksa buraya kadar gelmişler de, benim hak ettiğim aşağılayıcı sözleri işitmemek için, ordular arasına katılmaktan çekiniyorlar mı?

Öyle dedi; bilse ki şu anda, kardeşlerini hayat kaynağı olan çift, çubuk işleri Lakedemon'da, kendi topraklarında tutmaktadır.

ANTLAŞMA

O sırada çavuşlar şehirden yeminli pakt için gereken şeyleri, iki kuzuyu ve keçi derisinden bir tulum içinde, neşe verici şarabı getirdiler. İdeos çavuş ise, parlak bir desti ve altın sağraklar getirdi, ihtiyarın yanına gelerek su sözlerle onu davet etti:

— Laomedonoğlu, ayağa kalk; aşağıda, Hanlar, atkısrak cambazı Troyalıların da, tunç cebeli Ahaylıların da Hanları seni çağırıyorlar. Ovaya inip yeminli pakt ile barışı kur, Aleksandros ile Ares'in sevgilisi Menelas, kadın için, uzun mızrakları ile dövüşecekler. Galip çıkan, kadını ve hazineleri alıp götürecek. Yeminli pakt ile iyi dostluk kurduktan sonra biz toprağı bereketli Troya ilimizde kalacağız, onlar da atkısrak yatağı Argoslarının ve kadınları güzel Ahay ilinin yolunu tutacaklardır.

Böyle dedi, ve ihtiyar ürpererek adamlarına bir araba hazırlamalarını emretti; gönülden isteyerek ona itaat ettiler. Priam bindi ve dizginleri eline aldı. Antenor da muhteşem arabaya binerek ihtiyarın yanına oturdu. Sonra, her ikisi, Skees kapısından geçerek tez yürüyüşlü atlarını ovaya sürdüler.

Troyalılarla Ahaylılar arasına erişince arabadan bereketli toprağa indiler ve Troyalılar ile Ahaylıların cephe hatları arasında sıraya girdiler. Bir an

gecikmeden budunlar çobanı Agamemnon kalktı, aynı zamanda çok hünerli Odysseus kalktı. Bu ara, şanlı çavuşlar, yeminli pakta hizmet edecek şeyleri toplayıp getirdiler. Şarabı testide kardılar ve kralların ellerine ibriklerden su döktüler. Atreoğlu, daima kılıcının kını yanında sarkan palayı kendi elleriyle çekerek kuzuların alnındaki kılları kesti. Troyalı ve Ahaylı çavuşlar kılları Hanlara dağıttılar, sonra. Atreoğlu, ellerini göğe kaldırarak, yüksek sesle dua ettir.

— Zeus baba, İda dağının sahibi, şanlı, ulu tanrı! Ve sen herşeyi gören ve herşeyi işiten Güneş! Ve sen Yer? Ve siz sular! Ve yerin altında yeminlerini bozanlara cezalarını verenler! Şahitlerimiz olun ve yeminli paktımızı gözetin! Aleksandros, Menelas'ı öldürecek olursa kadın da hazineler de onun olsun; biz deniz teknelerimize binip buradan gideriz. Fakat tersine, Sarı Menelas, Aleksandros'u öldürürse, Troyalılar bize Helene'yi ve bütün hazineleri teslim edecekler, gelecek nesillerin faydalanacağı münasip bir tazminat ödeyecekler. Fakat Priam ve Priam'ın oğulları bu tazminatı ödemek istemezlerse, dileğimizi elde etmek için ben savaşarak sonuna kadar buradan ayrılmıyacağım.

Böyle dedi ve merhametsiz tunç ile kuzuların boğazlarını kesti; sonra onları, depreniş içinde can verirken, yere yatırdı. O zaman testiden sağraklara boşalan şarap, bir dökülüşte, daima var olan tanrılara saçıldı. Herkes, Ahaylı olsun, Troyalı olsun, hep bir ağızdan dua etti:

— Zeus, şanlı, ulu tanrı! Ve siz hepiniz, ölümsüz tanrılar! İki budundan hangisi en önce bu anlaşmayı bozarsa, şu şarabı saçtığım gibi, o halkın, hısımlarının, ana babalarının, çocuklarının beyinleri saçılsın, karıları da başka yabancı kocaların olsun!

Böyle dediler, fakat Kronosoğlu dualarına aldırış etmedi, dileklerini yerine getirmek istemedi. O ara Dardanlı Priam şöyle bir dille konuştu:

— Beni dinleyin, Troyalılar ve güzel dolaklı Ahaylılar! Ben rüzgârların dövdüğü İlion'a çekileceğim; oğlumun Ares'in sevgilisi Menelas ile dövüştüğünü gözlerimle görmeğe gönlüm razı olmuyor. Yalnız Zeus ve öbür

ölümsüz tanrılar her şeye son veren ölümün kime mukadder olduğunu bilirler.

PARİS'İN MENELAS İLE TEKE TEK DÖVÜŞMESİ

Sonra, bu tanrı eşi insan kuzuları arabaya koydu, kendi de binerek dizginleri eline aldı; Antenor da çok güzel arabaya binerek yanma oturdu; ve bunlar İlion tarafina sürerken Priam oğlu Hektor ile tanrısal Odysseus dövüş meydanını ölçmeğe başladılar; sonra kuralar seçerek bir hınç tulga içinde salladılar, ikisinden en önce kimin tunç mızrağı atacağını bilmek için. O ara insanlar, Troyalı olsun, Ahaylı olsun, herkes ellerini göğe kaldırarak dua etti:

— Zeus baba, İda dağının sahibi, şanlı, ulu tanrı! Budunlarımıza bu kaygıları getiren kim ise, onun ölmesine yol ver, canı Hades'e gitsin, biz de yeminli pakt ile aramızda iyi dostluk kuralım.

Böyle dua ettiler, ve tulgası pırıl pırıl, büyük Hektor, başını çevirerek kur'aları salladı. Paris'inki çabucak dışarı firladı. O ara insanlar sıra sıra oturdular, herkes yel ayaklı küheylânlarının yanıbaşında; pınl pırıl silâhlar da yerlerde. Bu ora, güzel saçlı Helene'nin kocası tanrısal Aleksandros güzel silâhlarını omuzlarının etrafina sarmağa bakıyor. Önce, bacaklarına dolaklarını geçirdi, bunlarda gümüşten topuk kapakları vardı. Sonra kardeşi Lykaon'un kendi ölçüsüne uydurulmuş, tunç zırhı ile göğsünü örttü. Omuzlarına gümüş çivili bir tunç kılıç, sonra da büyük ve kuvvetli bir kalkan astı. Mağrur başına güzel bir tulga koydu; at kılından sorgucu korkunç bir halde havada sallanıyordu. En son, eline uygun, kuvvetli mızrağını aldı. Bu ara, ateşli Menelas da zırhını giydi.

Her biri bir yandan, kalabalıktan uzak, silâhlandıktan sonra. Troyalıların ve Ahaylıların cephe hatları arama dizildiler. Atkısrak cambazı Troyalılardan ve güzel olaklı Ahaylılardan müthiş gözlerine bakanlar donakalıyordu. Ölçülen meydana gelerek birbirinin yanında durular: Gönülleri kin dolu, mızraklarını sallıyorlardı. Önce Alaksendros uzun mızrağını attı, Atreoğlunun denk yapısı kalkanına değdi; fakat onu yırtmadı, tersine, mızrağın ucu yamrı yumru oldu. O zaman, Atreoğlu Menelas da, elinde tunç, atıldı; Zeus babaya da dua ediyordu:

— Zeus Han, bana nasibet, ilk önce haksızlık eden tanrısal Aleksandros'un cezasını vereyim. Kolumla vurularak yere yuvarlansın. Böylece gelecek neslin çocuklarına kadar artık kimse kendisini ağırlayan ve konaklıyana haksızlık etmekten çekinsin.

Böyle dedi ve uzun mızrağını sallıyarak fırlattı, silâh Priamoğlunun denk yapılı kalkanına değdi. Sağlam mızrak parlak kalkana saplandı, iyi işlenmiş zırhı deldi; doğru yürüyüp cebeyi deşti. Fakat savaşçı, vücudunu büktü ve böylelikle kara ölümden kurtuldu. O zaman Atreoğlu gümüş çivili kılıcını çekti, kaldırıp tulganın tepesine çaldı. Fakat kılıç üç yerinden kırıldı, dört parça olarak yere saçıldı. O zaman Atreoğlu, inliyerek gözlerini geniş göklere çevirdi:

— Hey Zeus baba! Senden yaman tanrı yoktur. Alek-sandros'a cezasını vermeği düşünürken işte kılıcım ellerimin içinde parça parça oldu! Mızrağım ise bir hiç için avucumdan çıktı, onu da ele geçiremedim.

Böyle dedi ve Aleksandros'u kalın sorguçlu tulgasından tutup fırıldak gibi çevirdi, sonra güzel dolaklı Ahaylıların arasına çekmeğe çalıştı. Bir öküz köselesinden biçilip işlenmiş olan bu tulgayı çenenin altına bağlıyan kayış, nazik boynunu boğacak gibi sıkmıştı. Onu sürüklemek üzereydi, böylece sonsuz bir şan kazanacaktı, eğer Zeus kızı Afrodite keskin gözü ile görmeseydi. Tanrıça yetişerek kayışı kopardı, öyle ki, Menelas'ın kuvvetli elinde boş tulgadan başka bir şey kalmamıştı. Kahraman bu tulgayı döndürüp güzel dolaklı Ahaylılar tarafına fırlattı. Yarenleri onu alıp götürürken, kahraman bir yarım dönüşle, hasmını tunç mızrakla öldürmek arzusu içinde yanarak öne atıldı. Fakat Afrodite, onu, küçük bir oyunla, elinden kaptı; kalın bir sis arkasında kaçırarak kokulu, ıtırlı odasına götürdü.

PARİS VE HELENE

Tanrıça odada durmayıp Helene'yi çağırmağa gitti. Ona yukarıki surda rastgeldi; etrafında birçok Troyalı kadınlar vardı. Tanrıça, eliyle, koku sürülmüş tülün bir ucundan tutup çekti. Konuşmak için, vaktiyle Lakedemon'da

iken ona yünden işler yapan bir ihtiyar kadının suretine, kılığına girmişti. Tanrısal Afrodite, bu çehre ile ona. şöyle söyledi:

— Benimle beraber gel: Aleksandros seni eve çağırıyor. Odasında, yatağa yatmış bulunuyor. Süsler içinde güzelliği pırıl pırıl. Teke tek bir dövüşten çıkmış olduğuna inanamazsın; dansa hazırlanıyor, veya danstan dönmüş, dinleniyor, sanırsın.

Böyle diyerek Helene'in göğsünde yüreğini heyecanlandırdı. Tanrıçanın çok güzel gerdanını, arzu uyandıran göğsünü, ateşli gözlerini tanıdı ve hayret içinde ona bütün isimlerile şöyle dedi:

— Hay çılgın hay! Beni niçin ayartıp heveslendirmek istiyorsun? Beni daha uzak bir tarafa, Frygi'nin veya sevimli Meoni'nin bir güzel sitesine sürükliyebileceğini mi sanıyorsun? Çünkü oralarda da, ölümlü insanlar arasında, gözdelerinden biri vardır, herhalde. Şimdi de, bugün Menelas, tanrısal Aleksandros'u yendiği ve ben sefil kadını yurduna götürmek emelinde olduğu için, yine hain niyetlerle yanıma sokuluyorsun! Fakat git, onun evinde yerleş, tanrıların gittikleri yolları terk et; bir daha Olympos'a çıkmağa cesaret etme; o erkek için başın dönsün, hiç durmadan yanına, ona bakmağa koş, belki bir gün karısı, hattâ cariyesi olursun! Hayır, ben gitmiyeceğim, -bu çok fena bir iş olurdu- hayır, oraya, yatağını hazırlamağa gitmiyeceğim. Sonra bütün Troyalı kadınlar benimle eğlenirler; yüreğimde, çoktan, sonsuz kaygılar vardır, yeter artık.

Tanrısal Afrodite öfkelenerek ona cevap verdi:

— Beni kışkırtma öyle, arsız! Hem aklını başına topla, seni terketmiyeyim. Bugün seni ne kadar büyük bir his ile seviyorsam, o derece büyük bir kin ile senden nefret de edebilirim. Sonra iki budun, Troyalılarla Danaoslular arasında hain kinler uyandırabilirim, sen de zalim bir ölümle helak olabilirsin.

Böyle deyince, Zeus kızı Helene korktu, ve beyaz tülle örtünerek, sükût içinde, hiç bir Troyalı kadın farkına varmadan, oradan uzaklaştı. Adımlarına tanrıça kılavuzluk ediyordu.

Aleksandros'un çok güzel konağına geldikleri zaman, hizmet kızları çarçabuk işlerinin başına geçtiler. Kadınların en tanrısalı Kelene de yüksek tavanlı odasına gitti.

Güzel tebessümlü tanrıça bir iskemle alarak ona getirdi ve tam Aleksandros'un karşısında yere koydu.

Egid kalkanını tutan Zeus'un kızı Helene oturur ve kocasından yana gözlerini çevirerek, ona şöyle söyler:

— Kavgadan döndün! Keşke ilk kocam olan kudretli savaşçı erkeğin vuruşları altında can vereydin! İnkâr etme: Ares'in sevgilisi Menelas'a kuvvetinle, kollarınla, mızrağınla galip geleceğini söyler, böbürlenirdin? Haydi, bir kere daha Ares'in sevgilisi Menelas'ı dövüşe davet et de görelim... Fakat sana ben bu davadan vazgeç, diyorum; Sarı Menelas'ın mızrağı altında yuvarlanmak istemiyorsan, onunla, öyle sersemce dövüşmeğe kalkma.

Ona karşı Paris cevap vererek şöyle dedi:

— Kadın, kalbimi aşağılayıcı sözlerle kırma. Bugün Menelas galip geldiyse, Athene sayesinde geldi; bir başka sefer benim de sıram gelir: Bizim de koruyucu tanrılarımız vardır. Haydi yatalım, aşkın zevkini tadalım. Şimdiye kadar gönlümün, şu andaki gibi kuvvetli bir arzu ile taştığını bilmiyorum. Hattâ seni güzel Lakedemon'dan kaçırdığım gün, deniz teknelerine binip geniş denize açılıp, Kronde adacığında, visalin nasip olduğu gün, yok, yok, seni hiç bir zaman şu anda olduğu kadar sevmiş, arzu etmiş değilim.

Böyle dedi ve ilkin o yatağa yürüdü, kadın da arkasından yanına gitti.

AHAYLILARIN İSTEDİKLERİ

Onlar güzel, delik delik işlenmiş yatağa girdikleri sırada, Atreoğlu, kızgın bir kaplan gibi, şuraya buraya seğirtiyor, tanrıya benzer Aleksandros'u nerede görebileceğini arıyordu. Fakat kimse, Troyalılardan ve ünlü müttefiklerinden hiç bir kimse, gerçekten. Aleksandros'un nerede olduğunu Ares'in sevgilisi Menelas'a söyliyemiyordu; çünkü bir kişi görüp yerini bilseydi, ona dostluk gösterip saklıyacak değildi; hepsi kara ölümden ziyade nefret ediyordu ondan.

O zaman, budunlar çobanı Agamemnon onlara şöyle dedi: — Dinleyin beni, Troyalılar. Dardanlılar ve müttefikleri! Ares'in sevgilisi Menelas'ın galip olduğu söz götürmez bir hakikattir. Artık Argoslu Helene'yi ve onunla beraber hazineleri bize teslim etmek size düşer; sonra gelecek nesillerin faydalanacağı, uygun bir tazminat da vermelisiniz.

Atreoğlu böyle dedi ve Ahaylılar bu dileği onayladılar.

ŞAN : IV

TANRILAR ARASINDA

Tanrılar, Zeus'un çevresinde, saraylarının altın hariminde, dernek kurmuşlardı. Ortalarında Hebe Sultan onlara Nektar sunuyordu. Birbirlerine karşı sağraklarını kaldırarak Troya şehrine bakıyorlardı.

Birden, Kronosoğlu iğneleyici sözlerle Here'yi üzmek istedi, alaylı bir tarzda şöyle dedi:

— Menelas'ın iki koruyucu tanrıçası var: Argoslu Here ile, Alalkomenli Athene. Fakat ondan uzak oturup seyrine bakmaktan başka bir şey yapmıyorlar. Öbürünün tanrıçası gülüşü güzel Afrodite'dir, her an yardımına koşar ve onu. ölümden kurtarmasını başarır. Bir kere daha onu, tam helak olmak üzere iken, kurtardı. Fakat zafer Ares'in sevgilisi Menelas'ın olduğu için, işlerin nasıl gideceğini düşünmek bize düşer. Gene zalim savaşı, canlara kıyan dövüşleri mi uyandıralım? Bu, hepsini hoşnut eden, her iki tarafın kabul ettiği bir çare ise, Priam Han, şehrini ve ahalisini kurtarmış olacak, Menelas da Argoslu Helene'yi alıp götürecek.

Böyle dedi. Athene ile Here mırıldandılar; iki yanında oturmuş, Troyalıların başına getirecekleri musibetleri düşünüyorlar. Fakat Athene ağzını açmadan, tek bir kelime söylemeden, duruyor; Zeus babaya karşı duyduğu hıncı, kendi gönlündeki öfkeyi bastırıyordu.

Here ise göğsünde kızgınlığını zaptedemiyor, söz alıp şöyle diyor:

— Müthiş Kronosoğlu: Bu söylediklerin nasıl sözlerdir? Çabalayışlarımı boşa çıkarmağı, habire didinerek döktüğüm terleri, Priam'a ve çocuklarına felâketi getirecek orduyu toplarken kısraklarımın çektiği yorgunluğu yele vermeyi nasıl istiyebiliyorsun. Bu senin düşündüğün! Ama biz öbür tanrılar,

hepimiz, seni onaylamağa sözbirliği edemeyiz.

O zaman bulutlar devşiricisi Zeus, ateş püskürerek şöyle dedi:

— Hay cin çarpmış hay! Priam'la Priam'ın oğulları sana ne kötülük etmişler de güzel İlion şehrini tahrip ettirmede, böyle öfkeyle direniyorsun? Öfkeni yatıştırmak îçin Troya'nın kapılarını zorlamak, Priam'la oğullarını diri diri yemek ve bütün Troyalıları kılıçtan geçirmekten daha yumuşak bir ceza yetmez mi? Dilediğin gibi yap. Bu tartışmanın, ileride, ikimizin arasında fena bir ayrılığa sebep olmasını istemiyorum. Ama sana daha söyliyecek bir şeyim var, onu iyice kafana koy: Ben de bir gün, içinde, senin korumak istediklerin bulunan bir şehri yıkmak istersem, o zaman benim öfkemi yatıştırmağa kalkma sakın! Ben şimdi, gönlümle değilse bile, hatır için, istediğini kabul edeyim, sen de o vakit benim hıncımı önlemeği aklına getirme, Güneş'in ve yıldızlı göklerin altında, yeryüzünde ölümlü insanların yaşadığı bütün şehirler, siteler arasında kutsal İlion kadar, Priam'la Priam'ın uzun mızraklı budunu ile beraber, benim bütün görgümle değer verdiğim hiçbir şehir yoktur.

Buna karşı, büyük ve güzel gözlü Here Sultan şöyle cevap verdi:

— Benim de, bütün şehirler arasında, gönlümün sevdiği üç tanedir: Argos, Santa ve Mykene: Gönlün ne zaman kızarsa onları tahrip et; onlar için seninle kavga edecek değilim. Zaten ben onları kurtarmak için kavga da etsem tahriplerine engel olamam, çünkü sen benden yüz kat güçlüsün. Ama benim de çabalayışım boşuna gitmemeli. Ben de tanrıçayım ve senin çıktığın yerden çıkıyorum. Düzenbaz Kronosoğlu bütün tanrıçalar arasında, doluşumla ve bütün ölümsüzlere hükmeden senin karın olmaktan kazandığım nam ile, kudretli olarak yaratılmışımdır Haydi sen benim, ben de senin, birbirimizin dileğimizi kabul edelim. Öbür ölümsüzler arkamızdan gelirler. Haydi, çarçabuk, Athene'ye emir ver, Troyalılarla. Ahaylılar arasındaki canlara kıyan savaş saflarına doğru gitsin. Troyalıların, Ahaylılara bir hinlik göstermesine, ilkin anlaşmayı onların bozmuş olmasına bir yol arasın.

Böyle dedi, tanrıların ve insanların babası Zeus da Athene'ye şu kanatlı

sözlerle emretti:

— Çabuk, savaş saflarının arasına git: Troyalıların Ahaylılara bir hainlik göstermesine, antlaşmayı ilkin onların bozmuş olmasına bir yol ara.

Böyle diyerek Athene'nin zaten içinde yanmakta olan. ateşi, bir kat daha alevlendirdi. Tanrıça bir sıçrayışta Olympos'un yüksek tepelerinden uçtu. Tıpkı, düzenbaz. Kronosoğlu'nun bir alâmet olarak, denizcilere veya geniş bir ordunun savaşlarına gösterdiği bir yıldız; kendisinden binlerce kıvılcımlar saçılan parlak bir yıldız gibi; Pallas. Athene yeryüzüne atılarak uça uça savaş saflarının arasına gelip indi; onu görenler hayret içinde kalıyor, gerek atkısrak cambazı Troyalılar, gerek güzel dolaklı Ahaylılar; ve o zaman herkes komşusuna bakarak şöyle diyordu:

— Gene zalim savaş, canlara kıyan vuruşma mı? Zeus ikimiz arasında artık iyi dostluk kurmak istemiyor mu? Yeryüzündeki insanlar arasında, bütün kavgaların biricik hâkimi Zeus?

Ahaylı veya Troyalı, herkes böyle söylüyordu. Bu sırada tanrıça erkek suret ve kılığına girerek Troyalıların safları arasına karıştı. Anteneroğlu Laodok'un çehresi altında, tanrılar benzeri Pandaros'u aramağa başladı, araya araya, nihayet tanrıça, kudretli ve kusursuz Lykaonoğlunu buldu: Ayakta duruyordu; etrafında, Esep suyu kenarlarından arkasına katılıp gelmiş olan silâhlı savaşçı kıtaları toplanmıştı. Ona yaklaşarak şu kanatlı sözleri söyledi

— Lykaon'un alp oğlu! Bana inanmak ister misin? Menelas'a çabucak bir ok atmağa cesaret etsen Troyalıların ve herkesten önce Aleksandros Hanın gözünde anlı şanlı bir kahraman olurdun. Ondan ilkin, çok güzel armağanlar alırsın: Senin okunla Menelas'ın düşeceği ve cenaze yakmağa yarıyan ateşin üstüne verileceği gün! Haydi, ünlü Menelas'a ok at, aynı zamanda şanlı okçu Lykialı Apollon'a ada, vatanın kutsal Zele şehrine döner dönmez ilk doğan kuzulardan bir yüzlük kurban sunmağı.

Athene böyle konuştu, zavallı akılsız da, ona inandı. Çabucak cilâlı yayını aldı. Bu yay vaktiyle göğsünden vurmuş olduğu bir yaban keçisinin boynuzlarından bir usta eliyle çekilmiş, cilâlanmıştı.

Pandaros yayı toprağa doğru çekerek gerdi, sonra dikkatle yere koydu. Önünde yiğit yarenleri kalkanlarını tutuyorlardı: Ok kahraman Atreoğluna isabet etmeden Ahaylıların yiğit çocukları taarruza geçmemelidir. O zaman okluğun kapağını tutarak kanatlı bir ok seçti. Çabucak oku kirişe uygular; içinden de şanlı okçu, Lykialı Apollon'a, vatanı kutsal Zele'ye döner dönmez, ilk doğan kuzulardan bir yüzlük kurban sunmağı adar. Sonra, okun çentiğini ve öküz bağırsağından kirişi, ikisini birden tutarak kendine çeker ve kirişi göğsüne, demiri yaya kadar getirir. Gerilen büyük yay daire şeklini alır, birden, kiriş çınlar, sivri ok atılır, yığına doğru uçar.

Fakat seni de, Menelas mutlu ölümsüzler unutmuş değildir, en önce Zeus kızı, ganimetler devşiricisi tanrıça, önünde dikilir ve sivri okun yönünü değiştirir. Bir anne uykuya yatmış yavrusunun yüzünden bir sineği uzaklaştırdığı gibi, oku senin başından uzaklaştırır. Ok kemere doğru yöneldi: iyi işlenmiş iç kemeri deldi, zırha geçti ve nihayet kahramanın cildini hafifçe tırmaladı. Bu tırmık yarasından kara kan aktı. Bir Karialı veya Moenili kadının at dizginine süs olacak fildişini kırmızıya boyadığı gibi, bu kan da. Menelas, senin kalçalarını, baldırlarını, bacaklarını boyadı, güzel topuklarına kadar aktı.

Yaradan kara kanın aktığını görünce, budunlar çobanı Agamemnon'u bir ürperme aldı. Ares'in sevgilisi Menelas da ürperdi. Fakat okun dikenli kısmının yaradan dışarıda kaldığını görünce gayret ve cesaret tekrar göğsünden uyandı.

Bu sırada Agamemnon, Menelas'ın elini tutarak, hıçkıra hıçkıra söz söyledi, çevresindeki yarenleri de hıçkırıklarını kendi hıçkırıklarıyla karşıladılar.

— Sevgili kardeşim, seni yalnız başına, yeminli pakt ile, Troyalılara karşı, bütün Ahaylılar adına dövüşmeğe bıraktığım zaman meğer ölümünü

hazırlıyormuşum. Troyalılar sana ok attılar ve böylece yeminli antlaşmayı ayaklarının altında çiğnediler! Yeminli anlaşma bizim için bir hiç olamaz: Kuzuların kanı, tanrılara saçılan şarap, karşılıklı sıkılan eller, bütün inandığımız, iman ettiğimiz şeyler! Olympos'lu tanrı belki hemen, şu saatte yeminli anlaşmaya, edilen ihaneti cezalandırmaz, ama ne kadar geç kalsa da cezayı ihmal etmiyecek: Suçlular borçlarını ağır faizlerle ödeyecekler: Kendi canlarıyla, karılarının ve çocuklarının hayatlarıyla. Hiç şüphesiz, canımla ve gönlümle biliyorum: Bir gün kutsal İlion mahvolacak, Priam da Priam'ın budunu da, bir gün gelecek, Kronosoğlu Zeus, yukarıda Ether içindeki konağında, böyle bir ihanetin uyandıracağı öfke içinde, kara Egid kalkanıyla harekete gelecektir. Bütün bunlarda olmıyacak hiçbir şey yoktur; fakat sen, Menelas, ölürsen, sana mukadder olan hayat tükeniverirse ben ne hazin bir yas içinde kalacağım! Ben, alnımda utanç damgası, Argos iline döneceğim.

Az sonra Ahaylılar vatan toprağını hatırlıyacaklar; Priam'a, Troyalılara, zaferlerinin bir delili olarak, Argoslu Helene'yi bırakıp gideceğiz, senin kemiklerinse toprak içinde çürüyecek, maksadın yerine gelmeden, Troya ilinde kalacaksın. Şu veya bu Troyalı şanlı Menelas'ın mezarı üstünde sıçrayıp şöyle söyliyebilecek: Agamemnon öfkesini almak için, buraya ordular kaldırıp getirmiş, bir hiç için!

Dileriz ki, daima böyle olsun. İşte bomboş gemilere binerek vatanının uzak sahillerine dönüyor, kahraman Menelas'ı da burada bırakıyor! Herkes bunları söyliyecek. Ah, yer açılsa da içine girsem!

Fakat sarı Menelas onu teselli ederek şöyle dedi:

— Korkun olmasın, ve böyle çabucak gidip Ahaylılar ordusunu telâşa verme. Sivri ok can alacak yere girmemiş. Önce kıvılcımlı iç kemere çarpmış, sonra daha aşağıdaki kemere ve iyi demirci ustalar elile işlenmiş karın örtüsüne.

Agamemnon Han şöyle cevap verdi:

— Dilerim, sevgili Menelas, hakikat ağzından çıktığı gibi ola! Hemen bir hekim yaranı yoklasın ve ağrıları savuşturabilecek ilâçlarla tedavi etsin.

Böyle dedi ve tanrısal Talthybios çavuşa hitap etti: —Talthybios, çarçabuk Asklep'in oğlu Mahaon'u, kusursuz hekimi çağır: Hemen gelsin Atreoğlu Menelas alpı görsün. Yaycenginde usta biri, Troyalı veya Lykialı onu okla yaralamıştır: Ona kendisine şan, bize yas olsun diye.

Böyle dedi ve onu dinleyen çavuş «hayır» demedi. Tunç cebeli Ahaylıların ordusu arasından gitti; kederli gözleri kahraman Mahaon'u araştırmada; nihayet onu görür: Ayakta duruyor ve etrafında, silâhlı olarak arkasından, atkısrak yatağı Trikke'den gelmiş olan kudretli kıtalar bulunuyordu. Yanına gelerek kanatlı sözler söyledi:

— Haydi! Aslepionoğlu! Agamemnon Han seni çağırıyor: Gel, Ahaylıların Alp şefi Menelas Hana bak; yay çenginde usta, bir Troyalı veya Lykialı, onu okla yaralamış, kendisine şan, bize yas olsun diye.

Böyle dedi ve göğsünde yüreğini heyecanlandırdı.

Yola çıktılar; yığınlar içinden, Ahaylılar ordusu arasından geçerek yaralı Menelas'ın bulunduğu yere geldiler. Etrafını çepçevre şefler çevirmişti. Tanrılar eşi insan, onların yanında durdu. Çarçabuk oku iç kemerden çıkardı; ve çekerken okun dikenleri kırıldı. Kıvılcımlı iç kemeri çözdü, daha aşağıda kemeri ve usta demirciler eliyle işlenmiş karın örtüsünü. Kara okun açtığı yarayı görür görmez, kanı emdi; sonra, büyük bir bilgi ile, üstüne ağrıları savuşturucu tozlar ekti, bunları vaktiyle babasına Hiron vermişti.

Fakat onlar narası kuvvetli Menelas ile meşgul iken, Troyalıların savaş cephesi harekete geçti. Yeniden silâhlarını takındılar ve yeniden savaşa geçtiler.

AGAMEMNON ORDUSUNU TEFTİŞ EDİYOR

O sırada, gözlemiş olsanız, tanrısal Agamemnon'u, uyumuyor, hiç bir korkuya kapılmıyor, kavgaya katılmaktan çekinmiyor görürdünüz. Aksine, insanın şan kazandığı cenklere atılmak hevesini gösteriyordu. Nefesleri yorgun kısraklarını ve kıvılcımlı tunçtan savaş arabalarını, seyisi Ptolemeoğlu ve Piros torunu Eyrymedona çıraktı. Ona emir verdi ki, uzaklaşmasın, ayaklarının yorulduğunu hissedeceği zamana kadar, hayvanları oralarda yedsin. Bütün kıtalar ortasında kumanda makamında görünecekti. Şimdi yaya olarak savaşçıların saflarını dolaşıyordu; ve tez giden küheylânlar sahibi, kavgaya istekli Danaoslulara rastladıkça onlara yaklaşarak şöyle diyordu:

— Argoslular, ateşli yiğitliğiniz soğumasın, yüreğiniz gevşemesin! Zeus baba anlaşmaya ihanet edenlere yardım edecek değildir, ilkin hain bir vuruşla yeminli anlaşmayı bozanlar onlardır. Elbet, akbabalar cesetlerini parçalayıp yiyecek, biz de şehirleri zaptederek gemilerimizle karılarını, çocuklarını alıp götüreceğiz.

Can yakan kavgadan ürkmüş, yürekleri gevşemiş gördüklerine ise, öfkeli gazaplı sözlerle çıkışıyordu:

— Zevzek, bağırgan değersiz erler! Sizde insanlık şerefi, haysiyeti yok mudur? Niçin böyle alık alık duruyorsunuz? Ovada gezmiş dolaşmış, sonunda yorgun düşmüş, yüreklerinde kuvvet kalmamış dişi geyiklere benzer bir hal alıyorsunuz. Böyle, aptalca durup kavgaya katılmağa heves göstermediğiniz zaman işte bunlara benziyorsunuz! Troyalıların, güzel yapılı gemilerimizin çekilmiş payandalanmış oldukları deniz kıyısına kadar inmesini mi bekliyorsunuz? Kronosoğlu'nun —keyfi isterse— bize yardım etmesini mi?

Böyle bir şef olarak askerlerinin saflarını dolaşıyordu. Savaşçı yığınlar arasından Giritlilerin yanına geldi. Bunlar yiğit İdomene'nin çevresinde savaş düzenine girmişlerdi. İdomene, bir yaban domuzu yiğitliğiyle, kıtalarının hatları önünde duruyorken, Merion son taburları sürüyordu Budunlar çobanı Agamemnon, İdomene'yi görmekten çok sevinerek, ona baldan tatlı sözler söyledi:

— İdomene, tez ayaklı küheylânlar sahibi Danaoslular arasında, senin kadar değer verdiğim hiç kimse yoktur, gerek savaşta, gerek başka işlerde, hattâ cümbüşte, Argoslu şefler testilerle şarabı kardıkları zaman. O vakit, başları saçlı öbür Ahaylılar paylarını içerken, senin sağrağın, benim sağrağım gibi dolu durur, gönlün istedikçe içebilsin diye. Haydi şimdi, kavgaya yürür ve her zaman övündüğün gibi olduğunu göster.

Giritlilerin başı İdomene de ona bakarak şöyle dedi:

— Atreoğlu! Emin ol, ben daima sana vaktiyle söz verdiğim gibi iyi arkadaş olarak kalacağım; güvenin sarsılmasın. Sen git başları saçlı öbür Ahaylılara cesaret ver. Troyalılar anlaşmayı bozdukları için, mümkün olduğu kadar çabuk, kavgaya girmeliyiz. Onlar için ölümden, yastan başka bir gelecek yoktur, çünkü yeminli anlaşmayı ilkin, hain bir vuruşla, bozanlar onlardır.

Böyle dedi, Atreoğlu da, gönlü şad, öteye geçti. Savaşçı yığınları arasından geçerek iki Ayas'ın yanına geldi. Kavgaya hazırlanıyorlardı. Arkalarından bir yığın piyadeler geliyordu, havaya bir toz bulutu yükselterek. Yukarıdaki gözetleme yerinden keçi çobanı bir bulutun yükselip ortalığı allak bullak ettiğini görür de ürpererek sürüsünü nasıl bir mağaranın sığınağına sürerse; onun gibi iki Ayas'ın kumandanlığı altında Zeus'un büyüttüğü delikanlı yığınları cana kıyan savaş önünde yürekleri heyecanlanmıştı.

Agamemnon Han onları görerek sevindi ve kanatlı sözler söyledi:

— İki Ayas'lar, tunç cebeli Ahaylıların şefleri, size hiç emir vermeyeceğim. Sizi cesaretlendirmek için söz söylemek de yakışmaz; yiğitlerinizi kavgaya sokmak için kimsenin teşvikine ihtiyacınız yoktur. Hay Zeus baba! Athene! Apollon! Böyle bir gayret ve cesaret bütün göğüslerde bulunsaydı! Priam Hanın şehri kollarımızla çoktan alınırdı!

Böyle dedi ve onlardan ayrılarak başkalarına geçti. Pylos'un gür sesli hatibi Nestor'un yanına geldi. Bu Han, askerlerini savaş düzenine geçirmiş,

ileri sürmek üzereydi. Kıtalarının kumandanları büyük Belegan, Alastor, Hromios, Hemon Han ve budun çobanı Bios idi. Başa atları ve arabaları ile araba sürücülerini koymuştu. Çok ve cesur piyadelerini arkaya yerleştirmişti; ona göre bunlar, kavganın kalesiydi. Değersiz olanları cesurların ortasına vermişti ki, gönül isteğiyle olmasa da, dövüşmek zorunda kalsınlar diye. İlk önce araba sürücülerine atlarını zaptetmeleri, yığınlar arasında kargaşalık yaratmamaları için emirler vermişti:

— Kimse, kendisinin iyi bir sürücü ve cesur bir savaşçı olduğuna güvenerek başkalarını geçmek, herkesten önce Troyalılarla tutuşmak hevesine kapılmasın; başkalarından geri kalmamağa da dikkat etmelidir. Sonra, kuvvetçe çok daha zayıf olursunuz, içinizden biri arabasından bir düşman arabasına yetişebilirse mızrağını uzatsın. Bu, yüz kat daha faydalı olur. Atalarımız surları ve şehirleri, bu istek ve göğüslerinde böyle bir yürekle yıkarlar, zaptederlerdi.

Savaş uzmanı ihtiyar işte böyle kendi askerlerini kavgaya sokuyordu. Agamemnon Han onu görünce şad oldu, konuşmağa başlıyarak şu kanatlı sözleri söyledi:

— Hay ihtiyar! Cesur göğsündeki yüreğine uyacak dizlerin, bacakların olaydı! Eski gücün eksilmemiş olsaydı! Ama yaş, kimseye hatır gönül saymıyan ihtiyarlık, sana da ağır basıyor! Delikanlıların saflarına karışabilecek bir kudretin olsaydı!

Eski savaş arabacısı Nestor ona cevap verdi:

— Atreoğlu, elbet ben de isterdim, tanrısal Ereulthalion'u öldürdüğüm günlerde nasıl idiysem şimdi de öyle olayım. Fakat tanrılar insanlara her şeyi bir arada vermezler. Evet, o zaman gençtim, şimdi ihtiyarlığın baskısını hissediyorum; ama gençlerin saflarına karışamasam da, onlara öğüdümle ve sesimle kılavuzluk edebilmek daha az faydalı sayılmasa gerek. ihtiyarların imtiyazı budur. Gençler de mızrakla, kargı ile oynarlar, çünkü vücutları dövüşmeğe elverişlidir, kuvvetlerine de güvenebilirler.

Böyle dedi ve Atreoğlu, gönlü şad, öteye geçti; gidip Peteosoğlu, at-kısrak büyütücüsü Menesthe'yi buldu. Savaşın üstadları Atinalıların ortasındaydı; az ötede çok hünerli Odysseus, Odysseus'un yanında, kuvvetli saflar altında, Kefalonyalı kıtalar toplanmıştı. Bu kıtalar kavgaya başlamak işaretini daha işitmemişlerdi. Taburları gerek at kısrak cambazı Troyalılara, gerek Ahaylılara doğru, bir deprenme içindeydi. Orada, Troyalılara karşı başka bir yığının hücuma geçerek savaşın açılmasını bekliyorlardı. Budunlar çobanı Agamemnon onlara çıkışmak üzere kanatlı sözler söylemeğe başladı:

— Hey Zeus dölü Peteos Han! Sen de hey yaramaz hileler üstadı, yüreği kazanç ihtirasıyla dolu! Niçin böyle kenara çekilip aylak duruyorsunuz! Niye başkalarını bekliyorsunuz! Canlara kıyan kavganın en ön hatlarına atılmak size düşerdi! Ahaylılar ihtiyarlar şerefine ziyafet verirken benim cenge davetimi ilk işitenlerden değil misiniz? Cümbüşte, istediğiniz kadar kızartılmış etler atıştırmak, sağrak üstüne sağrak lezzetli şarap yuvarlamak zevkinden geri kaldığınız yok! Şimdi ise önünüzde, ellerinde zalim tunç silâhlar, Ahaylı taburların geçip dövüşmeğe atıldığını, seyreder durursunuz!

Ona, çok hünerli Odysseus gamlı bir bakış atarak cevap verdi:

— Atreoğlu, nasıl oluyor da dişlerinin arasından böyle sözler kaçıyor! Nasıl iddia edebiliyorsun ki, savaşa gitmeğe gevşek davranıyoruz: Bizim Ahaylılar at-kısrak cambazı Troyalılara karşı yürüyüp Ares'i ateşlendirirken! İstemiş olsan ve işe ilgi göstersen, Telemahos'un babasını en ön hatlarda Troyalıların en yiğitleriyle dövüşürken görebilirdin! Boş lâflardan başka bir şey söylemiyorsun.

Agamemnon Han gülümsiyerek cevap verdi. Odysseus'un öfkelendiğini görerek sözünü geri aldı:

— Tanrısal Laerteoğlu, çok hünerli Odysseus! Seninle sebepsiz kavga etmek ve sana emirler vermek istemiyorum. Biliyorum, göğsünde yüreğin hep dost çareler düşünür, çünkü duyguların duygularımın aynıdır. Gücendirici bir söz söylenmişse, işi ilerde dostça hallederiz. Daha önce dilerim ki bu sözleri

tanrılar yele versin!

Böyle dedi, bırakıp öteye geçti; az sonra Tydeoğlu coşkun Diomedes'i gördü: Ayakta, atlarının arkasında, arabasının üstünde duruyordu. Onun yanında Kapanoğlu Stenelos vardı. Agamemnon Han görür görmez Diomedes'e çıkışarak kanatlı sözler söyledi:

— Hey Tydeoğlu, cesur at-kısrak cambazı! Niçin böyle gözlerini kavgaya çevirip aylak duruyorsun? Tyde aylak durmasını hiç sevmezmiş; en ileri hatlarda, arkadaşları beklemiyerek, düşmanla dövüşmekten hoşlanırmış. Onu iş başında görenler öyle söylerler, eşsiz bir kahraman olduğunu anlatırlar. Tyde bir gün Myken'e girmiş — kavga ederek değil, misafir olarak—, tanrılar benzeri Polynike ile berabermiş, bir ordu toplamak peşinde imişler. Thebes'in sağlam surlarına sefer açıyorlar, ünlü müttefikler bulmak için yalvarıyorlarmış. Öbürleri de ricalarını kabul ederek yardım vermeğe hazırmışlar; ama Zeus uğursuz alâmetler göstererek isteklerinden vazgeçirmiş. Bununla beraber sefer heyeti geri kalmamış, yola çıkmış. Epey uzun bir yol almış. Asop suyunun sazlık bataklık kenarlarına erişmişken, Ahaylılar Tyde'yi yine elçi yollamışlar. Hareket ederek Kadmelileri kudretli Eteükles'in konağında şölen-cümbüş kurmuş bir halde bulmuş. Orada Tyde, tek bir yabancı, bu kadar çok Kadmeli arasında hiç bir korkuya kapılmamış. Onlara meydan okumaktan çekinmemiş ve birer birer hepsine galip gelerek büyük, şanlı bir zafer kazanmış! Athene, ona bu derece yardım edermiş! O zaman, çok öfkelenen Kadmeliler, o dönerken, yolunu kesmek üzere elli genç yollayıp fena bir pusuya düşürmek istemişler. O gençlere iki şef kumanda ediyormuş: Ölümsüzler benzeri Hemonoğlu Meon ile Autofonoğlu çok değerli

Polyfont, Tyde öyle savaşmış ki, hepsine utandırıcı bir kader nasip olmuş: Hepsinin canına kıymış! Yalnız birine, Meon'a yurduna dönmeğe izin vermiş ki, uğursuz alâmetlerin bir ispatı olabilsin. Etollu Tyde böyle bir kahramanmış. Ama hayat verdiği oğlu, kavgada, onun kadar değerli çıkmadı, gerçi Dernekte güçlü bir hatip ise de!

Böyle dedi ve güçlü Diomenes hiç karşılık vermedi; şanlı kralın azarını

saygı ile dinledi. Fakat necip Kapaneoğlu cevap verdi:

— Atreoğlu, gerçeği söyleyebilecek kadar bilgin varken, yalan söyleme. Biz babalarımızdan çok daha değerli olmakla övünebiliyoruz. Thebes'i, yedi kapılı şehri alanlar biziz. Halbuki daha sağlam surlara karşı sayıca daha küçük bir ordu görmüştük. Fakat Göğün alâmetlerine saygı göstererek, Zeus'un yardımını sağladık. Onlar, babalarımız, can verdiler, ancak aptallıklarından. Artık babalarımızı bize üstün saymaktan sakın.

Güçlü Diomedes, buna karşı gamlı bir bakış çevirerek şöyle dedi:

— Dostum, barışık ol ve sus! Sesime boyun eğ! Ben budunlar çobanı Agamemnona, dolakları güzel bütün Ahaylıları kavgaya sokmak için sıkıştırıp cesaretlenmesinden dolayı, kusur bulmam. Ahaylılar, Troyalıları yenip kutsal İlion'u alırlarsa şerefi şanı onun olacak, ama Ahaylılar mahvolurlarsa, yine bu felâketin geniş yası, matemi ona gelecek. Yiğitliğimiz; değerimiz ne kadar ateşli olursa olsun, bu gerçekleri de hatırlayalım.

Diomedes böyle dedi, ve silâhlı olarak arabasından yere atladı. Yere sıçrayan kahramanın göğsünde tunç müthiş bir ses çıkardı: En cesur savaşçı bile bu sesten korkuya düşebilirdi.

İLK KAVGALAR

Nasıl ki, çok yankılı kıyıda, Zefyr'in sarsması altında, sıkışık dalgalarla fırtınalaşan deniz, önce açıkta kabarır, sonra karaya dönüp ulu bir uğultu ile parçalanırsa, uzanan bulutların üstünde «volut» helezonları yükselip tuzlu su köpükleri kusarsa; tıpkı onun gibi, Danaosluların taburları, sıkışık dalgalarla, aralıksız kavgaya doğru yürüyorlar. Her şef kıtasına gayret ve cesaret veriyor, kıta da sessizce ilerliyor. Arkalarından bu derece büyük bir ordunun yürüdüğüne ve her göğüste bir ses bulunduğuna inanılmazdı. Dilsizler gibi, kendilerini saydırabilmiş şeflere itaatli, gidiyorlar. Hepsinin üstünde, savaş hatlarına girmek için giymiş oldukları zırhların kıvılcımları parıldıyor.

Troyalılar, bunun tersine, zengin bir adamın ağılında toplanmış, beyaz sütleri sağılırken kuzularının çığrışmalarına bir düzine meleyen sayısız koyunlara benziyorlardı. Troyalıların geniş ordusundan böyle uğultulu sesler yükseliyordu. Hepsinin ağzı ve dili bir değildi: türlü dilleri karışıyordu; bunca memleketten gelmiş insanlardı! İki ordudan biri Ares'in, öbürü çakır gözlü tanrıça Athene'nin, Korku, Bozgun, Boğuşma tanrılarının şevki altındaydı. Canlara kıyan Ares'in öfkeler gösteren kızkardeşi ayağa dikiliyor, onca kısa, az sonra alnıyla göklere değecek kadar yüksek, ayakları ise hep toprağı çiğniyor. Bir kere daha herkesin yüreğine kavga ruhunu üfürmeğe gelmiş, tesirinden kimsenin kurtulmasına imkân vermiyen bir tezlikle yığınlar arasında dolaşıyor; her yerde arkasından insan şikâyetleri, iniltileri yükseliyor.

Az sonra iki ordunun savaşçıları temasa geliyor ve hemen kavgaya tutuşuyorlar; kalkanları, mızrakları, tunçtan zırh giymiş iç ateşleri çarpışıyor! Kabarık cebeler birbirine değiyor, sınırsız bir kargaşalıktan ulu uğultular yükseliyor. Öldürenlerle can verenler birarada, iniltiler ve zafer naraları birlikte işitiliyor. Kan dalgaları yeri kaplıyor Dağların yüksekliklerinden yuvarlanan seller, iki vadinin kavşağında bir bol suların birleştirip bir derenin oyuk yatağına akarlarken yüksekteki çoban uzaktan gürleyişlerini duyar, bunun gibi, birbirine karışan iki ordunun kargaşalığından böyle dehşet verici gürültüler çıkıyordu.

İlkin Troyalı bir savaşçı, hatlar arasına çıkan cesur yiğitlerden biri, Thalysiosoğlu Ehepal, Antilok'un yakaladığı av oldu. En önce, mızrağını, kalın sorguçlu tulganın tepesinden alnına sançtı. Tunç silâhın sivri ucu battı ve kemiği deldi: ölüm gölgesi gözlerini örttü. Bir duvar gibi yere devrildi.

Hemen onu Elefenor Han ayaklarından tuttu, Halkodonoğlu Elefîıor, ulu gönüllü Abantların kumandanı; cesedi alttan sürüklemek, çabucak silâhlarını soyup almak istiyordu. Fakat bu çabalayışı kısa sürdü: ulu gönüllü Agonos, onun cesedi çektiğini ve eğilirken buğurunun üstünden kalkanın sıyrıldığını gördü, hemen tunç kargısıyla sançarak kemiklerini kırdı. Can verdi ve onun da cesedinin üstünde Troyalılarla Ahaylılar arasında zalim bir dövüşme oldu. Kurtlar gibi birbirlerine girdiler, her adam karşısına gelen adamı devirdi.

O ara, Telemonoğlu Ayas, saldırmak için ilerleyen genç Simoisios Anthemionoğlunu, gençliğinin en kuvvetli çağında tunç mızrağı ile devirdi.

Bu gencin annesi, vaktiyle İda dağından inmiş, anası babasıyla Simois suyunun kenarında sürülerini beklemişti; burada gebe kalarak çocuğu dünyaya getirdiği için ona Simoisios denilmişti. Ne yazık ki büyütenlerin emekleri ödenemiyecekti; ömrü çok kısa imiş: ulugönüllü Ayas onu tunç mızrağının bir vuruşuyla deviriverdi. Göğsünün ortasından vurdu, tunç doğru omuz arasından yürüdü; genç adam tozların içine düştü. Geniş bir bataklığın otlak toprağında gelişmiş, cilalanarak kütüğünden araba yanları yontulmak üzere bilenmiş demirle çevrilmiş bir kavak ağacı nasıl su kenarında yatıp kuruyacaksa, tanrısal Ayas'ın öldürdüğü Anthemionoğlu Simoisios da tıpkı öyle, cansız yatıyordu. Fakat işte, Ayas'ın da üstüne Priam oğlu Antif, yığın arasından sivri mızrağını fırlattı, isabet ettiremedi. Fakat onun yerine yanında durmakta olan Levkos'u, Odysseus'un değerli arkadaşını kasığından vurdu, o ara, ayaklarına devrilmiş bir cesedi öteye çekmek için eğilmişti: vurularak kollarından kayan cesedin üstüne düştü.

Odysseus, arkadaşının öldürüldüğünü görünce, yürekten öfkelendi. Başında pırıl pırıl tunçtan tulga, hatlar dışında kalan yiğitler arasından geçti. Ölünün yanında durdu, ihtiyatlı bir gözle etrafına baktıktan sonra, kıvılcım saçan mızrağını fırlattı; Troyalılar geriye çekildiler, fakat silâh boşuna atılmadı: Priam'ın Abydos'tan, at-kısrak cambazlığından gelen bir piçini, Demokoon'u vurdu. Öfkeli Odysseus'un tunç mızrağının sivri ucu bir şakağına saplanarak öbür şakağından çıkmıştı. Büyük takırtı ile yere düştü, silâhları da üstünde çınladı. Hatlar dışındaki yiğitler geriledi. Ünlü Hektor da onlarla birlikte. O anda Ahaylılar bir nâra attılar ve ölülerini çektiler; sonra ileriye geniş bir sıçrayışla atıldılar. Onları Pergamos'un yukarısından gören Apollon kızdı, haykırarak Troyalıları cesarete davet etti:

— Haydin Troyalılar! Kavgada Argoslulara hiç fırsat vermeyin! Derileri taştan veya demirden değildir: değen tunç silâh onların da etlerini yırtar, kemiklerini kırar. Sonra saçları güzel Thetis'in oğlu Ahilleus muharebelere katılmıyor, zalim bir küskünlük içinde gemilerinin yanında eğleniyor.

Akropolün yukarısından, müthiş tanrı böyle konuştu. Fakat Argosluları da cesaretlendirmek için Zeus kızı şanlı Tritogeni ileri vardı. Bu tanrıça geniş dövüşler ortasında durmadan dolaşıyor, nerede bir erin gevşediğini görürse oraya koşuyor.

Bu ara Amarynke oğlu Diores kaderin tuzağına düştü. Sağ bacağının ökçesine pürüzlü bir çakıl taşı battı. Ona o taşı atan Enos'tan gelen Trakyalıların şefi İmbrosoğlu Piros idi. Zalim taş topuğun kemik ve sinirlerini ezmişti. Piros Dioris'in yaralandığını görünce koşup mızrağını göbeğine sapladı, ölüm gölgesi gözlerini örttü.

Fakat o zaman, Piros'un da üstüne Etollu Thoas atıldı ve kargısı ile memenin üstüne vurdu, göğsünü delen tunç gidip akciğere saplandı. Thoas yaklaşıp kuvvetli silâhını Piros'un göğsünden çıkardı, sonra sivri kılıcını kınından çekerek karnına sapladı, fakat son nefesini veren adamın silâhlarını alamıyordu, ölünün yarenleri Troyalılar, kafataslarının ortasında top saçları olan savaşçılar, ellerinde uzun kargılarla, Piros'u sardılar ve büyük, mağrur, cesur bir savaşçı olmasına rağmen onu geriye ittiler. Sarsılıp düştü. Şimdi ikisi yan yana, toz içinde yatıyorlar: Troyalıların şefiyle tunç cebeli Epelilerin şefi! Onların çevresinde, yüzlerce başkaları birbirlerinin canına kıyıyorlardı. O gün, Troyalılarla Ahaylılar, yığın yığın, alınları toz içinde, yan yana serildiler!

ŞAN : V

DIOMEDES'IN KAHRAMANLIKLARI

Bu sefer, Pallas Athene ateşli cesareti Tydeoğlu Diomedes'e verdi: bütün Argoslular arasından kendini göstersin, şanlı ün salsın diye. Tanrıça onun tulgasında ve kalkanında sönmez bir ateş yaktı: Okeanos'un sularından yıkanmış çıkan yaz-sonu yıldızı gibi, eşsiz bir parıltı ile ışıldıyordu. Ondan sonra onu kavganın ortasına, en kalabalık savaşçıların kakıştığı yere attı.

Troyalılarla Hefaestos'un, zengin, kusursuz, bir duacısının iki oğlu vardı: Fege ile İdeos, savaşın her türlüsünde usta yetiştirilen bu gençler saflar arasından çıkarak kahramanca karşılaşmağa atıldılar. Arabalarının üstünden saldırdılar, kahraman ise yerde, yayan vuruşuyordu. Birbirlerine doğru ilerleyerek temasa geldiler. İlk olarak Fege uzun mızrağını fırlattı. Fakat silâhın ucu sol omuzundan sıyrılarak Tydeoğluna değmedi. Hemen o da, tunç kargısı ile atıldı, ve onun elinden fırlayan silâh boşuna gitmedi: Fege'nin göğsü ortasına değdi, iki meme arasından yaralayıp arabasından yere devirdi. İdeos bir sıçrayışla yere inerek çok güzel arabayı terk etti; fakat kardeşinin cesedini beklemeğe yüreği dayanmadı; kendi de kara ölümden kurtulamazdı. Hefaestos o anda bir karanlık yayarak hayatını kurtarmasaydı; tanrı ihtiyar duacısını büsbütün yas içine atmak istememişti. O anda ulu gönüllü Tyedeoğlu arabayı atlarıyla birlikte çekip yarenlerine teslim etti, Kocakarınlı gemilerin yanına götürsünler diye.

Troyalılar Dares'in iki oğlunu, —biri gerçi tehlikeyi atlatmış, ama öbürü yerde ölü yatmada— görünce yürekleri heyecanlandı. O ara, çakır gözlü Athene ateşli Ares'in elini tutarak şöyle seslendi:

— Ares, Ares, insanlar musibeti, kan içici, kaleler yıkıcı Ares! Troyalılarla Ahaylıları kendi hallerine bırakamaz mıyız dövüşe dursunlar; Zeus Baba kimlere isterse zaferi onlara nasibetsin; biz de, ikimiz uzaklaşıp Zeus'un öfkesinden çekinsek olmaz mı?

Tanrıça böyle deyip azgın Ares'i kavgadan uzaklaştırdı, otlak Skaomandros'un kıyılarında bir yere oturttu. Hemen Troyalılar Danaosluların altında büküldüler. Hanların her biri Troyalılardan bir er yakaladı. İlkin budunlar çobanı Agamemnon büyük Odios'u Alizonların Hanını, arabasından aşağı devirdi: mızrağını iki omuzu arasından, arkasına sapladı, göğsünü bir yandan öbür yana deşti, geçirdi. Adam takırdı ile yere düştü, silâhları da üstünde çınladı.

İdomene, uzaktan, bereketli Teneden gelmiş olan Meonlu Feste Boroğlunu tam arabasına çıkmak üzere iken, yıktı; uzun mızrağı ile sağ omuzundan sançtı, adam yere devrildi, ölüm karanlığı gözlerini kapadı.

İdomene'nin seyisleri ölünün silâhlarını soymak üzere iken, çok usta avcı olan Strofios Skamandrios, Atreoğlu Menelas'ın eline geçti. Bu savaşçı cesur bir avcıdır, Artemis ona dağların ormanlarında yaşıyan her türlü av hayvanlarını ok atıp avlamak sanatını öğretmişti. Fakat bugün ne okçu Artemis ne de ondan öğrendiği atıcılık sanatı bir işine yaramadı. Ünlü savaşçı Atreoğlu Menelas, onu, önünden kaçmağa çalışırken, uzun mızrağı ile, arkadan, omuzlarının arasından vurarak göğsünü deşti, geçirdi. Adam, yüzükoyun yuvarlandı, üstünde silâhları çınladı.

Merion Tektonoğlu Fereklos'u yıktı; bunun da babası elleriyle her türlü sanat eserleri yapmasını bilen Harmondu. Pallas Athene'nin sevgi gösterdiği adamlardandı. Vaktiyle Aleksandros'a da, deniz seferine çıkmak için, güzel gemileri yapan Harmon'du; bu gemiler bunca fenalıklara sebep olmuş, Troyalılara belâlar, kendisine de felaket getirmişti; çünkü tanrıların alâmetlerinden hiç bir şey bilmiyordu. Tektonoğlunu kovalayan Merion ona yetişerek sağ kalçasından vurdu. Mızrağın ucu, doğru giderek kemik altındaki sidik kavuğunu deşti. Adam inleyerek dizlerinin üstüne çöktü ve ölüm gözlerini kararttı.

Megas Atreoğlu Pede'yi öldürdü. Tanrısal Theano, başka bir kadından doğmuş olan Pede'yi, kocasının hatırı için çok iyi büyütmüştü. Fyleoğlu Meges, ün salmış savaşçı, yaklaşıp ucu sivri mızrağı ile, enseden başına

vurdu, tunç silâh dişlerin arasından dilin kökünü kesti. Adam tozlara yuvarlandı, dizleri soğuk tunç üzerinde kapanmıştı.

Evemonoğlu Evrypyl, coşkun Dolopion'un oğlu tanrısal Hypsenor'u öldürdü. Skamandros suyunun duacısı iken vaktiyle Lolopion'a halk bir tanrı gibi saygı gösterirdi. Önünden kaçmakta iken şanlı Evrpyl Evemenoğlu kovalayıp kısa kılıcıyla omuzundan vurarak ağır kolunu kesti. Kanlı kol yere düştü, adamın gözlerini kızıl ölüm ve değişmez kader kapladı.

Canlar yakan kavga içinde bu işler görülmekte iken Tydeoğlu'nun iki ordugâhtan hangisinde bulunduğu, Troyalılarla mı Ahaylılarla mı birleşmiş olduğu bilinmiyordu.

Ova içinde öfkeyle gidip gelirken bora sağanaklarıyla kabarıp taşan, selleri bütün yükseklikleri silip götüren ırmağa benziyordu. Zeus'un bora yağmurları günlerinde sellere ne bağ çitleri, ne genç bağcıların işleri, hiç bir şey karşı koyamaz, tıpkı bunun gibi, Tydeoğlu'nun çarpışları altında Troyalıların taburları, ne kadar kalabalık olurlarsa olsunlar, tutunamıyorlardı.

Fakat Lykaon'un ünlü oğlu onu, kızgın, her tarafa seğirtip Trova taburlarını kakıştırırken gördü. Hemen kavisli yayını gererek Tydeoğlu'nu, saldırışları içinde sağ omuzundan, cebesinin göğüslüğünden vurdu. Zalim ok zırhın altından, doğru yürüdü, cebe kanlar içinde kaldı. Bunun üzerine şanlı Lykaonoğlu nâra atarak haykırdı:

— Haydin, ulu gönüllü Troyalılar, at-kısrak terbiyecileri! Ahaylıların en cesuru yaralandı, ve ben diyorum ki ,güçlü okumun tesiri altında çok zaman dayanamıyacak, eğer beni —Lykiadan çıkarken— gerçekten Zeus oğlu Han sefere ugurlamışsa.

Böyle deyip övündü. Fakat tez giden ok Diomedes'in işini bitirmemişti: geri çekilerek atlarının ve arabasının önünde durdu, Kapaneoğlu Sthenelos'a şöyle dedi:

— Haydi, Kapane'nin sevgili oğlu, arabadan in, omuzumdan zalim oku çekmek lâzım.

Böyle dedi, Sthenelos hemen arabadan yere atlayıp tez giden oku girerken seyrettiği yönden çekti; kan yumuşak kaftandan fışkırdı. Bu ara narası yüksek Diomedes dua etti:

— Dinle beni, Egid kalkanını tutan Zeus kızı, yorulmak bilmez tanrıça! Vaktiyle babama iyilik edip canlar yakan kavgalarda yardımcısı olduğun gibi, şimdi de bana dostluk göster! Bana nasib et, beni yaralıyan ve övünerek güneşin ışığını uzun zaman göremiyeceğimi söyleyen adamı öldüreyim; bunun için onu gaflete düşür, kendi, mızrağımın doğrultusuna gelsin!

Böyle dedi, Pallas Athene duasını kabul etti: önce bacaklarını, sonra kollarını canlandırdı, ondan sonra ona yaklaşarak şöyle dedi;

— Şimdi, korkusuz, Troyalılarla dövüşmeğe devam et, Diomedes! Göğsüne babanın iç ateşini koyuyorum: O ateşliliği iyi araba binicisi Tyde kalkanını sallayarak gösterirdi. Gözlerini örtmekte olan bulutu da uzaklaştırıyorum Böylece insanla tanrıyı birbirinden fark edebileceksin. Eğer tanrılardan biri gelir de seni sınamak isterse sakın ona karşı vuruşma yalnız biri müstesna; Zeus kızı Afrodite gelirse, saldır, onu sivri tunç silâhınla vur.

Böyle deyip çakır gözlü Athene uzaklaştı, Tyde oğlu da Troyalılarla dövüşmeğe döndü. O andan, ateşliliği üç kat artmıştı, sanki beyaz yünlü koyunlarını korumak için çobanın —tam ağıla atlarken— yaraladığı arslandı! Çoban yaralamakla canavarın işini bitirememiş, sadece kuvvetini kat kat arttırmış; Çoban artık mücadele edemez, koyunları kendi hallerine bırakarak kulübesine çekilir. Canavar öfkeyle seğirtir, koyunlar yığın yığın yerlere serilir. Tıpkı böyle bir öfkeyle Tydeoğlu, Güçlü Diomedes Troyalılarla döğüşmeğe seğirtti.

O ara, Astynos ile Hyperion Hanı yakaladı, birincisini tunç mızrağı ile

memenin altından deşip geçirdi; öbürünü büyük kılıcıyla, köprücük kemiğinden vurarak omuzunu ensesinden ve arkasından kopardı. Onları orada bırakarak ihtiyar rüya tabircisi Evrydamas'ın iki oğlunu, Abos ile Polyidos'u, izleyip yakaladı, ihtiyar, oğullarını sefere yollarken, onlar için rüyalarını yorumlamamış olacak ki, güçlü Diomedes her ikisini öldürdü. Ondan sonra, analarının üstüne bırakacak oğlu yoktu. Diomedes ikisini de öldürdü, sanlarına kıymakla ihtiyara yastan, kederden başka bir şey bırakmadı.

Ondan sonra Dardanoğlu Priam'in iki oğlunu Ehemon ile Kromios'u yakaladı; ikisi de bir arabaya binmişti. Bir sürünün üstüne sıçrıyan arslan, nasıl otlamakta olan bir ineğin veya düvenin boynunu koparırsa, onun gibi, Tydeoğlu iki cenkçiyi arabalarından çekip koparmış, silâhlarını soymuştu; atlarını ve arabalarını yarenlerine teslim ederek kocakarınlı gemilere yollamıştı.

PANDAROS'UN SONU

Ene, kahramanın, savaşçı saflarını kırıp geçirdiğini görünce tanrılar eşi Pandaros'u, kavgalar ve silâh takırtıları arasında aramağa başladı. Nerede bulacağını düşünürken, güçlü kuvvetli, kusursuz Lykaonoğlu'nu görüp yanına gitti, önünde durarak şöyle dedi:

— Pandaros, yayını, kanatlı oklarını, şanını şerefini ne yaptın? Bu yerin adamlarından hiç bir kimse seninle boy ölçüşemez, bütün Lyka içinde kimse senden üstün olduğunu söyleyip övünemez. Haydi. Zeus'a ellerini kaldır, sonra burada Troyalıların saflarını kasıp kavuran, bunca kahramana diz çöktüren zafer naraları atan adama bir ok at; umalım ki, Troyalılara, ihmal edilmiş bir adak sebebiyle, bir tanrı kızmış olmaya! Çünkü bir tanrının öfkesine uğramak çok ağır!

Buna şanlı Lykaonoğlu cevap verdi:

— Ene, tunç cebeli Troyalıların iyi öğütçüsü! Bütün gördüklerimden

cesur Tydeoğlu'nu seçiyor gibiyim: Kalkanından, tulgasından, uzun tepeliğinden, atlarından —odur, sanıyorum; pek de emin değilim, bir tanrı da olabilir, herhalde, düşündüğüm gibi, o— cesur Tydeoğlu ise, bir tanrı yardımcısı olmasa şu yamanlıkları gösteremezdi. Yanında omuzları bulutla örtülü bir ölümsüz, tez giden okumun ucu tam hedefine değmek üzere iken, yolunu çeldi. Canını Hades'e yolladığımı sanırken, kendisini yıkamadım! Bir tanrıyı gücendirmiş olmıyayım: Binecek arabam, atlarım kalmadı. Oysa ki, Lykaon'un sarayında yepyeni, taptaze onbir arabam kaldı, üstleri geniş örtülerle kaplanmış. Herbirinin yanında arpa, yulaf yemini alan birer çift at-kısrak vardır. Memleketten ayrılırken ihtiyar savaşçı Lykaon ne ısrarlarla bana tavsiye ediyordu. Troyalıları canlar kıyan, kavgalara götürürken iyi atlara koşulmuş arabaya bineyim, diye. Onu dinlemedim, şimdi ne kadar pişmanım! Atlarım, kuşatılmış bir şehirde aç kalır diye korkmuştum. Bol yeme alışmış atlarımı korumak istemiştim. Onları memlekette bıraktım, kendim yayan geldim, bütün güvenim yayımda olarak. Meğer işime hiç yaramıyacakmış! Şimdiye kadar iki kahramana ok attım: Bir Tydeoğlu'na bir de Atreoğlu'na. Okum değmiş ve her ikisinden hakikî kan akmıştı, fakat onları daha çok kızdırmaktan ve saldırışlarını arttırmaktan başka bir netice almadım. Hiç şüphem kalmadı, tanrısal Hektor'a yaranmak için, askerimi güzel İlion'a getirmek üzere yola çıkarken, kavisli yayımı asılı olduğu çividen alırken, felâketimi hazırlıyormuşum. Kısmet olsa da bir gün yurduma dönsem, gözlerimle karımı, yüksek tavanlı geniş konağımı görsem.

—O gün bu yayı kendi ellerimle parçalayıp alevli ateşe atmazsam kellemi uçursunlar!...

Troyalıların öğütçüsü Ene ona bakarak şöyle dedi:

— Böyle söyleme, bunun bir tek çaresi var: Her ikimiz, benim arabam ve atlarımla, bu adama karşı silâhlarımızla yürüyüp açık açık bir sınamaya girişmek. Haydi, bin arabama. Zeus'un Tros'a verdiği atların ne kadar değerli olduklarını göreceksin: Ovanın içinde her tarafa gitmesini, kovalamasını da, geri kaçmasını da, bilirler. Zeus bir kere daha şanı şerefi Tydeoğlu Diomenes'e verirse, ikimizi şehre doğru kaçırabilecekler. Haydi, geç kalma, benden kamçı ile parlak dizginleri al, ben arabadan iner, dövüşürüm; veya adamla sen

çarpışırsın, atlarla ben meşgul olurum.

Şanlı Lykaonoğlu cevap verdi:

— Ene, dizginleri sen tut, atları kendin sür: Alıştıkları kılavuzu daha kolay dinlerler; bir kere daha Tydeoğlu'nun önünden kaçmamız gerekirse, arabayı daha iyi götürürler. Böyle yapmazsak, korkarım, atlar irkilerek bizi kavgadan uzaklaştırmazlar, ulu gönüllü Tydeoğlu üstümüze saldırıp her ikimizi öldürmeğe, senin atlarınla arabanı alıp götürmeğe fırsat bulur. Arabayı, atları sen idare et, ben sivri mızrağımla adamın saldırışını karşılıyayım.

Böyle söyliyerek kıvılcım saçan arabaya bindiler; ateşli bir istekle Tydeoğlu'na doğru tez giden atlarını sürdüler. Kapane'nin şanlı oğlu onları görerek Tydeoğlu'na kanatlı sözler söyledi:

— Gönlümün sevgilisi Diomedes Tydeoğlu, iki kuvvetli cenkçi görüyorum, seninle dövüşmeğe azmetmiş görünüyorlar. Biri yayla atıcılıkta usta: Lykaon'un oğlu olmakla övünen Pandaros; öbürü, kusursuz kahraman Anhi'in oğlu Ene, babasıyla olduğu kadar anasının Afrodite olmasıyla da övünmekte. Beni dinlersen, arabamızla geri çekilelim, en ileri saflarda dövüşen savaşçılara karşı böyle bir iç ateşle atılma, tatlı canın kıyıldığını istemezsen.

Ona yandan bir bakışla, güçlü Diomedes şöyle dedi:

— Korkup kaçmaktan söz açma, çünkü seni dinlemek niyetinde değilim. Böyle, kaçarak savaşmak benim doğuşumda, kanımda yoktur, bir tarafa sinmek de âdetim değil. İç ateş bende hiç sarsılmaz, arabaya binip kavgaya girmektende hoşlanmam; yok, yok, onlara karşı böyle, olduğum gibi yürüyeceğim; korkup titremeği bana Pallas Athene yasak etmiştir. Hem böyle sanıyorum ki, onların her ikisi benim silâh erimimden, arabalarının üstünde, sıvışamıyacaktır, birinin kaçabileceği düşünülse bile. Sana söyliyecek bir şeyim daha var, kafanda iyi tut: Yorulmak bilmez Athene bana her ikisini

öldürmeği kısmet ederse, sen, bizim atları oldukları yerde alıkoy, dizginleri arabanın rampasına takarak; ondan sonra, Ene'nin arabasına binip atlarını güzel dolaklı Ahaylılara doğru kaçırmağı unutma. Vaktiyle gür sesli Zeus'un Ganymede'sini kurtarmak için kurtarmalık olarak Tros'a vermiş olduğu atların ırkındandır bu atlar, düşmana bozgun vermede usta atlardır; onları ele geçirirsek bizim için büyük bir şan ve şeref olur. Aralarında böyle söyleşirken, ötekiler atlarını hızla sürerek yaklaştılar, ilkin, şanlı Lykaoğlu söze başladı:

— Ünlü Tyde'nin oğlu, ruhu ateşli, cesur Diomedes! Öbür sefer, benim can yakan, tez giden okum, demek, seni yıkmamış? Bu sefer uzun mızrağımla seni sınayacağım; bakalım, değer mi, kayar mı?

Böyle dedi ve uzun mızrağını sallıyarak fırlattı. Tydeoğlu'nun kalkanına değdirdi. Tunç silâhın sivri ucu kalkanı deşip cebeye kadar geldi. Bunun üzerine Lykaon'un şanlı oğlu, gür bir sesle haykırdı:

— Böğründen delip geçirildin! Bundan sonra çok yaşamazsın, sanırım: Bana büyük bir şan vermiş olacaksın.

Güçlü kuvvetli Diomedes, hiç titremiyen bir sesle cevap verdi:

— Silâhın kaydı, bana değmedi. Şimdi sanırım ki, artık ikimizden birinin yere yuvarlanması ve kanıyla cana susamış Ares'i kana kana sarhoş etmesi yakındır.

Böyle deyip silâhını fırlattı: Athene sivri ucunu burnuna, gözünün yanına değdirdi. Cana kıyan tunç beyaz dişleri kırdı, dilin kökünü kesti, sivri uç çenenin altından delip geçti. Adam devrildi, üstünde kıvılcımlar saçan silâhları çınladı. Tez giden atları irkilip geriledi. Ünlü savaşçı yerde, canı uçmuş, iç ateşi sönmüş kaldı.

AFRODİTE'İN YARALANMASI

Ene uzun mızrağı ve kalkanı ile yere atladı. Ahaylılar gelir de cesedi kaçırırlar diye korktu, yanında durdu. Kuvvetine güvenen bir arslan gibi savunuyordu. Mızrağını, kalkanını önde tutuyor, üstüne atılmağa gelecekleri öldürmek azmini korkunç naralar atarak ilân ediyordu. O zaman Tydeoğlu eline bir taş aldı: İki kişinin, bugünkü insanlardan iki kişinin kaldıramıyacağı ağırlıkta büyük bir taştı. O, kendi başına, hiç bir çabalayış göstermeden, taşı sallayıp fırlattı, Ene'yi kalçasından, kalçanın dize doğru dönen yerinden vurdu ki, buraya «Kotylon» derler. Burayı ezdi ve iki veteri kopardı. Taşın keskin pürüzleri cildi yırttı, kahraman dizleri üstüne çökerek kuvvetli eliyle yere dayandı; karanlık bir gece gözlerini kapamak üzereydi.

O anda, halkın çobanı Ene mahvolacaktı, eğer anası Zeus kızı Afrodite onu görüp imdadına koşmasaydı. Sığır çobanı Anhis'in kollarında gebe kalarak Ene'yi dünyaya getirmiş olan Zeus kızı Afrodite hemen beyaz kollarıyla oğlunu sardı, önünde parlak elbisesinin eteğini yayarak üstüne atılacak silâhlara karşı siper yaptı. Danaoslulardan biri gelir de tunç silâhını göğsüne saplar, hayatına son verir diye korkuyordu.

Fakat oğlunu kavga tehlikesinden korumağa çalışırken, Kapaneoğlu narası gür Diomedes'ten almış olduğu emri unutmamıştı: Kendi atlarını büyük kalabalığın içinden uzaklaştırıp dizginlerini arabanın rampasına taktı; sonra Ene'nin yeleleri güzel küheylânlarına atladı, onları

Troyalıların safları arasından güzel dolaklı Ahaylılara doğru götürerek, en çok kıymet verdiği arkadaşlarından Deipylon'a teslim etti, koca karınlı gemilere sürsün diye. Sonra Kapaneoğlu yine arabaya binip dizginleri eline aldı, ve çabucak duynakları kalın atları sürüp tezlikle, iç ateşle dolu Diomedes'in önüne geldi.

Bu ara Diomedes, cana kıyan tunç silâhla, Kypris'i (Afrodite'yi) izliyordu. Biliyordu ki, insanların kavgalarında kılavuzluk eden Athene gibi yıkıcı Enyo gibi tanrıçalardan değildi, gücü yetmez bir tanrıçaydı. Ve tam onu sayısız yığınlar arasında aradığı bir sırada yanına gelen Tydeoğlu, hemen bir sıçrayışta, mızrağı ile, nazik kolunun ucundan yaraladı. Silâh, Harites'ler

(Grâces: Alım tanrıçaları) tarafından işlenmiş olan tanrısal elbisenin arasında yürüyerek tanrıçanın bileğine gelmişti; tanrıların damarlarında dolaşan ölümsüzler kanı, «ihor» fişkırmıştı. Onlar ekmek yemediklerinden ve yanık yüzlü şarap içmediklerinden damarlarında kan yoktur, ölümsüz «ihor» vardır.

O zaman, tanrıça, bir çığlık içinde oğlunu kollarından bırakır; onu hemen Foebos Apollon kendi kollarına alarak kara bir buğu içinde saklar.

O ara, narası gür Diomedes haykırarak şöyle söyler — Geri çekil, Zeus kızı! Kavgalara, dövüşlere karışmaktan vazgeç. Zayıf kadınları ayartmak, baştan çıkarmak sana yetmiyor mu artık? Bir de kavgalar arasında dolaşmağa mı kalkıyorsun? Şimdi, ben, sanıyorum ki, bundan sonra, kavgadan, hattâ senden uzak geçen bir kavganın lâfından tüylerin ürperecektir.

Böyle dedi ve tanrıça üzüntü ve heyecan içinde oradan ayrıldı, binbir acı ve kaygı içindeydi. Yel ayaklı İris yetişip onu yığınlardan uzaklaştırdı. Kavganın sol tarafında ateşli Ares'i dinlenme halinde buldu, diz çökerek kardeşinden şöyle yalvardı:

— Sevgili kardeşim, bana yardım et, atlarını ver, ölümsüzler yurdu Olympos'a varayım. Bir ölümlünün vuruşundan büyük acılar içindeyim. Beni Tydeoğlu yaraladı, o şu anda Zeus Baba ile dövüşmekten çekinmezdi.

Böyle dedi, Ares ona, alın süsleri altından, atlarını verdi. Afrodite, gönlü ezgin, arabaya bindi. İris de binerek yanına oturdu, dizginleri eline alarak bir kamçı vuruşu ile atları havaya kaldırdı, atlar iç ateşle dolu, uçuyorlardı. Az sonra tanrıların oturduğu yalçın Olympos'a ulaştılar. Orada, yel ayaklı İris, atları koşumdan çıkardı, önlerine göksel yemlerini koydu. Bu ara, tanrısal Afrodite annesinin dizlerine kapandı. Dione, onu kolları arasında sıktı, eliyle okşıyarak ona, bütün isimleriyle, şunları söyledi:

— Sevgili çocuğum, göksellerden, seni büyük bir suç için cezalandırıyormuş gibi, bu hale koyan kimdir? Ona gülümsemeyi seven

Afrodite cevap verdi:

— Tydeoğlu, coşkun Diomedes, çok sevgili oğlumu, Ene'yi, kavga tehlikesinden korumak istediğim için beni yaraladı. Canlara kıyan kavga artık Troyalılar ile Ahaylılar arasında olmuyor Danaoslular şimdi tanrılara karşı savaşıyorlar!

— Katlan, çocuğum, uğradığın sınamaya, kaygıların, acıların pek çoksa da, ellerini kaldır, kadere rıza göster. Olympos'un sahipleri arasında insanlar için belâlara katlananlar ve birbirlerine cefalar çektirenler çoktur. Ares belâya uğramıştı, o gün ki Aloeus oğulları Otos ile güçlü Efialtos onu can yakan bir zincirle bağladılar ve onüç ay tunçtan bir küp içinde esir tuttular. Kavgaya doymaz Ares mahvolacaktı, eğer zalimlerin analığı, çok güzel Eeribe, Hermes'e haber vermeseydi. Hermes onu o belâdan kaçırdığı zaman. Ares'in bütün kuvvetleri tükenmişti; zalim zincirleri işini bitirmek üzereydi. — Here de böyle bir belâya uğramıştı, o gün ki, Amfytrion'un zalim çocuğu onu üç sivri ucu olan bir okla, sağ memesinden yaraladı, katlanılmaz ağrılara tutulmuştu—. Hades o müthiş tanrı da belâya uğramıştı, o gün ki, Pylos'ta, bir adam, Egid kalkanını taşıyan Zeus'un bir oğlu, onu ölüler arasında tez giden büyük bir okla yaralamış, acılar içinde bırakmıştı. O zaman yüreğim elem içinde, Olympos'a çıkmış, Zeus'un sarayına gelmişti. Ok çok kuvvetli omuzunu deşip geçmişti. Peon, yaraya acıları savuşturan tozlar ekmiş, iyi etmişti, çünkü ölümsüzdü. — Şimdi, söylediğin adamı sana karşı kışkırtan çakır gözlü Athene'dir. Akılsız adam! Şu güzel Tydeoğlu, gönlü içinde bilmiyor ki, ölümsüz tanrılarla kavgalı olan, uzun zaman yaşıyamaz. Kavgadan, canlar yakan dövüşlerden sılasına gideceği gün çocukları dizlerini okşamıyacak, «Babacığım» diyemiyecek. Şimdi, Tydeoğlu da, ne kadar güçlü kuvvetli olursa olsun, bir gün senden daha cesur bir tanrı ile kapışmak istemiyorsa, aklını başına toplasın ki, mağrur karısı Egiale, kocasına yas töreni yapmak zorunda kalmasın, uzun zamanlar yas, kaygı içinde kalmasın.

Böyle dedi ve iki eliyle kolundaki «ihor»u sildi; hemen yara kurudu, kabuk bağladı; acılar, ağrılar savuştu O ara, Athene ile Here oturup bakıyorlar, iğneleyici sözlerle Kronosoğlu Zeus'u kışkırtmağa çalışıyorlardı. İlkin çakır gözlü tanrıça Athene söze başlayıp şöyle söylendi:

— Zeus Baba, acaba söyliyeceğim şeye gücenir misin? Hiç şüphesiz, Kypris (Afrodite) yine Ahaylı kadınlardan birini ayartmış, Troyalılara kaçmağa kandırmıştı! Şu saatte onlara hudutsuz sevgi göstermektedir! Tülü güzel Ahaylı kadınlardan şunu veya bunu okşarken nazik eli altından bir toplu iğne ile çizilmiş olacak.

APOLLON, DİOMEDES'İ DURDURUR

Ölümsüzler böyle söyleşirken, narası gür Diomedes, Ene'nin üstüne atıldı. Apollon'un onu kollarıyla korumakta olduğunu biliyordu, fakat güçlü kudretli tanrıya da saygı göstermemişti. Ene'yi öldürmek iç ateşi hiç sönmek bilmiyor, ünlü silâhlarını da soyup ele geçirmek arzusunu yenemiyordu. Üç defa onu öldürmek hırsı ile atıldı. Apollon da üç defa şiddetle bu saldırışlara karşı koydu. Dördüncü seferinde bir tanrı gibi sıçradı, fakat yine uzağa atan Apollon müthiş bir nâra ile çıkışarak şöyle dedi:

— Geri çekil, Diomedes, sakın kendini tanrılarla bir tutma! Ölümsüz tanrılarla yeryüzünde yürüyen insanlar daima iki ayrı soy olacaktır.

Böyle dedi ve Tydeoğlu biraz gerileyerek Okçu Apollon'un öfkesinden kaçındı. Apollon, Ene'yi, tapmağının bulunduğu kutsal Pergamos'a götürüp kalabalıktan uzaklaştırdı. Leto ile ok atan Artemis tapınağın geniş hariminde Ene'ye gücünü ve şanını geri verirken, yayı gümüşten Apollon ona benzer, silâhlan aynı, bir fantom yarattı; şimdi, Troyalılar ve tanrısal Ahaylılar bu fantom etrafında, karşılıklı olarak köseleden kalkanlar ve tunç silâhlarla birbirlerinin göğüslerini deşip dururlar.

O ara Foebes Apollon ateşli Ares'e şöyle dedi:

— Ares, Ares! insanlar musibeti, kan içici, kaleler yıkıcı Ares! Şu adamı, Tydeoğlu'nu, kavgadan uzaklaştırmak istemez misin? Şu saatte Zeus Baba ile bile dövüşebilirdi. Önce Kypris'e yaklaşıp onu bileğinden yaraladı, sonra bir tanrı gibi benim üstüme atıldı.

Böyle deyip kendi, Pergamos tepesinde oturdu, ve o ara meymenetsiz Ares, Troyalıların saflarına giderek, Thrakyalıların Hani coşkun Akamas'ın çehresiyle onları kavgaya kışkırtıyordu. Ondan sonra Zeus dölü Priam oğullarına emirler verdi:

— Zeus soyu Priam Hanın oğulları, ne vakte kadar Ahaylılara halkı öldürmeğe meydan vereceksiniz? iyi yapılmış kapılarınıza kadar gelip dövüşmelerini mi bekliyeceksiniz? İşte, tanrısal Hektor kadar saydığımız savaşçı. Ene, yerlerde yatıyor. Haydin, yığınların patırdısından cesur arkadaşımızı kurtaralım.

Böyle dedi ve herkesin yüreğine cesaret verdi, iç ateşini alevlendirdi.

TROYALILARIN KARŞI SALDIRIŞI

Bu ara Sarpedon, öfkeyle, tanrısal Hektor'a çıkıştı:

— Hektor, senin o eski iç ateşin ne oldu? Şehri ordusuz, müttefiksiz, kendi başına, kardeşlerin ve kayınlarınla tutabileceğini mi sanıyorsun? Onlardan, şu anda, kimse görmüyorum; hepsi, arslandan korkmuş köpekler gibi bir kenara sinmiş duruyorlar. Yalnız biz, müttefikler, kavga ediyoruz. Ben işte çok uzaktan gelen bir müttefikinizim; Lykia ile coşkun Ksanthos suyu uzaktadır; orada karımı, masum oğlumu ve —züğürdün çenesini yoran— sayısız hazinelerimi bırakıp buraya geldim: Lykialı askerlerimi cesaretlendirmede kusur etmiyorum, kendim de teke tek dövüşmeğe büyük bir iç ateşi ile yanıyorum. Benim burada Ahaylıların alıp götürebilecekleri hiçbir şeyim var mıdır? Sen ise aylâk aylâk duruyorsun, seninkilere, karılarını korumaları için dövüşte sebat göstermek emrini bile veremiyorsun! Herşeyi toparlıyan bir ağın ilmiklerine takılır, düşmanın avı, doyumluğu olursunuz, diye korkuyorum. Yakında güzel şehrinizin nasıl bir yağmaya uğrayacağını şimdiden gözümle görür gibi oluyorum. Bütün bunları, geceli gündüzlü düşünmek, müttefiklerin ünlü şanlı Hanlarına yalvarıp onların iç ateşini alevlendirmek sana düşer; ancak böyle yaparsan tehdit eden büyük tehlikeden kurtulabilirsin

Sarpedon böyle dedi. Sözleri Hektor'u yürekten iğneledi. Hemen, pürsilâh, arabadan yere atlar; ordunun içine dalarak her tarafa koşar; sivri mızraklarını sallıyarak herkesi dövüşe cesaretlendirir, canlara kıyan kavgayı harekete getirir. İşte taburlar dönüp Ahaylılara karşı harp nizamına geçiyorlar. Fakat Argoslular da korkuya kapılmıyorlar, elbirliği ile dayanıyorlar. Sarışın tanrıça Demeter, esinlerin nefesinden faydalanarak, harmanlarda rüzgâr buğday tanelerini nasıl samandan ayırır da sonra yavaş yavaş tınazlar tozlardan bembeyaz olursa, onun gibi, Ahaylıların da vücutlarının yukarısı, atlarının ayaklarıyla toprağı döve döve havaya yükselttiği toz bulutlarından bembeyaz görünür, o ara arabacılar dizginleri döndürerek yeniden kavgaya girişilir. O zaman ateşli Ares, Troyalılara yardım etmek için ovayı birdenbire karanlık bir gece içine atar, altın kılıçlı Foebos Apollon'un emirlerini yerine getirmek için şuraya buraya seğirtir. Bu tanrı, Danaosluların koruyucusu Pallas Athene'nin uzaklaştığını görünce Ares'i Troyalıların cesaretini yükseltmeğe yollamış, kendi de Ene'yi tapınağının zengin hariminden almış, bu savaşçı Hanın iç ateşini alevlendirmişti. Ene kendi kıtasına dönünce, herkes onun sağ esen olduğunu görerek gönülleri şad oldu, fakat hiçbir sual sormadılar. Çünkü başka uğraşılacak önemli bir iş var: Gümüş yaylı tanrının, insanlar musibeti Ares'in ve ölümsüz bir iç ateş içinde Savaş'ın yeniden harekete getirdikleri canlara kıyan kavga soruşturmalara meydan vermiyordu. Bu ara iki Ayas, Odysseus, Diomedes Danaosluları kavgaya cesaretlendiri-yorlardı. Fakat onlar da, kendileri, Troyalıların ne güçlü saldırışlarından, ne de kovalamalarından korkuyorlardı.

Kronosoğlu'nun, havası çok sakin günlerde, bir dağ başının yükseklikleri üstüne yaydığı koyu sis, Boreas ve başka rüzgârlar esmeğe başlamadıkça hareketsiz durur; onun gibi, Danaoslular da yerlerinde ayak direyerek Troyalıların saldırışlarına dayanıyorlar, kaçmayı akıllarına getirmiyorlar.

Atreoğlu ordunun her tarafina gidip geliyor, bol bol cesaretlendirici sözler söylüyordu:

— Dostlar, erkek olun! Yüreğiniz cesaretle dolu olsun. Can yakan kavgalarda birbirinizi utandırın. Utanmak duygusu olan, yenilmeyi utanç bilen savaşçılarda sağ kalanlar ölenlerden çok olur. Kaçanlar için şan, şeref yok,

yardım görmek de yoktur.

Böyle dedi ve mızrağını fırlattı, silâh düşmanlardan değerli bir ere, ulu gönüllü Ene'nin arkadaşı Pergosoğlu Deikoon'a değdi, Troyalılar ona Priam'ın oğulları derecesinde saygı gösteriyorlardı, çünkü daima en ön safta dövüşmeğe hazırdı. Agamemnon Hanın mızrağı adamın kalkanına değdi, kalkanı keserek iç kemeri yırttı, karnına saplandı. Adam takırdı ile devrildi, üstünde silâhları çınladı.

O ara Ene de iki cesur Danaoslu, Diokles'in iki oğlunu, Krethon ile Ortilok'u yakaladı. Babaları güzel Feres şehrinin zenginlerindendi. Malları bütün Pylos memleketi içinde akan Alfe ırmağı boyunca uzanıyordu. Alfe suyu büyük bir boyun Hanı olan Ortilok'un babası idi. Ortilok'un da oğlu ulu gönüllü Diokles idi. Diokles'in iki oğlu, Krethon ile Ortilok, savaşın her türlüsünde usta delikanlılardı. Deniz teknelerine binerek, Argoslularla birlikte güzel, atı kısrağı bol İlion'a gelmişler, Atreoğulları Menelas ile Agamemnon uğurunda savaşa katılmışlardı. Şimdi, oracıkta, herşeye son veren ölümün avı oluvermişlerdi. Dağ başında, derin orman içinde, analarının büyüttüğü iki arslan: Ağıllara girip sığırları, iri koyunları kapıp durmakta iken, bir gece, ağılların sahipleri tarafından öldürülüveren iki arslan gibi, Ene'nin kollarıyla öldürülmüş, yüksek çam ağaçları gibi devrilmişlerdi.

Onların yerlere serilmesi Ares'in sevgilisi Menelas'ın gönlünü acıma heyecanıyla doldurdu. Saflar dışındaki yiğitler arasından, başında kıvılcımlar saçan tulgası; mızrağını sallıyarak ileri atıldı. Ares bir yandan Menelas'ın iç ateşini alevlendiriyor, bir yandan da Ene'nin kolları altında devrilmesini düşünüyordu. Fakat onu ulu gönüllü Nestor'un oğlu Antilok gördü, o da yiğitler arasından ön saflara atıldı. Budunlar çobanının başına bir şey gelir diye korktu! iki hasım, dövüşmek ateşiyle dolu, birbirine karşı gelmişlerdi ki, Antilok yetişip budunlar çobanı Menelas'ın yanında durdu. O zaman, Ene, karşısında, yanyana durmuş iki kahraman görünce, ne kadar coşkun bir savaşçı da olsa, geri çekildi. Bunun üzerine iki cesedi Ahaylıların safları içine çektiler, talihsiz delikanlıları arkadaşlarının ellerine teslim ettiler; sonra yine ön safta dövüşmek üzere yüzlerini çevirdiler.

O ara, ulu gönüllü savaşçı Paflagonların Hanı, Ares benzeri Pylemen'i ele geçirdiler. Ünlü savaşçı Atreoğlu Menelas, onu karşısında bulunca mızrağı ile köprücük kemiğinden vurdu, Antilok da seyis ve arabacısı Mydon'u, kahraman Atymios'un oğlunu vurdu. Mydon kalın duynaklı atları çevirmek üzere iken, Antilok bir taş kaldırıp dirseğine attı. Fildişi parlaklığındaki dizginler ellerinden yere, tozlar içine düştü. Antilok hemen, avucunda kılıç, sıçradı, şakağından vurdu. Adam iyi işlenmiş arabadan, başı önde, tozların içine düşerek kafası omuzlarına kadar gömüldü; uzunca bir zaman, böyle, dimdik kaldı; ta ki atları gelip çarpana, onu tozların üstüne serene kadar. Antilok bir kamçı çalışıyla atları Ahaylı ordunun içine sürdü. Hektor saflar arasından onları gördü ve haykırarak o tarafa koştu. Troyalılar kuvvetli taburlar halinde arkasından yürüdüler. Başlarında Ares Enyo Sultan vardı. Can yakmada arlanmak bilmiyen kavgayı Enyo götürüyordu Ares ise, elleriyle kocaman bir mızrağı sallıyarak Hektor'un bir önüne, bir arkasına koşup duruyordu.

Bunları gören narası gür Diomedes ürperdi. Geniş bir ova içinden yürürken karşısına denize akan, geçit vermez, coşkun bir ırmak çıkan insan, acizliğini duyarak nasıl duruverirse, ilerlemeğe hiç bir yol bulamayıp geri dönerse, Tydeoğlu da onun gibi geriledi ve adamlarına şöyle dedi — Dostlar, tanrısal Hektor'un cesaretine, hiç kırılmayan savaşçılığına hayran olmalıyız! Yanında daima ondan felâketi uzaklaştıran bir tanrı vardır. Bugün yanında bir ölümlü kılığında duran tanrı Ares'tir. Şimdi, yüzümüz Troyalılara karşı olarak kalalım, fakat yavaş yavaş da biraz geri çekilelim, açık açık tanrılar dövüşmekten kaçınalım.

Böyle dedi:

Şimdiden Troyalılar yakınlarına gelmişlerdi. Hektor şu anda, savaşta usta, iki adam öldürdü, bunlar ikisi bir arabaya binmiş olan Menesthe ile Anhial idi. Yere devrilmeleri Telemonoğlu büyük Ayas'ın gönlünü acıma duygusu ile doldurdu; ölülerin yanına gelerek parlak mızrağını fırlattı, Selagosoğlu Amfilos'u vurdu; Peseli olan babası gümüşü ve buğdayı bol bir zengindir. Kader onu Priam'ın ve oğullarının müttefiki olarak buraya getirmişti. Telamonoğlu Ayas'ın mızrağı onun iç kemerinden yürüyerek karnına saplandı. Adam takırtı ile devrildi. Ünlü Ayas ölünün silâhlarını soymak üzere seğirtti,

fakat Troyalılar hemen, kıvılcımlı sivri kargılarını yağdırırlar, birçoğunu kalkanıyla savar, ilerliyerek ayağını cesedin üstüne koydu, tunç silâhını çekip çıkardı. Daha fazlasını yapamazdı cesedin omuzlarından silâhların almasına kargılar engel olur. Mağrur ve cesur Troyalılar, avuçlarında mızraklar, önüne dikilmişlerdi; büyük, mağrur, güçlü kudretli olmakla beraber sarsıldı, geri çekildi.

SARPEDON VE TLEPOLEM

Canlar yakan kavga ile böyle uğraşılıyordu. Birden Tlepolem, büyük, ulu gönüllü Heraklesoğlu, karşı konmaz kaderin hükmü ile, tanrılar benzeri Sarpedon'un tam karşısında dikilmiş bulundu. Bulutların devşiricisi Zeus'un biri oğlu, öbürü torunu, iki savaşçı, birbirine doğru yürüyerek tutuştular. Birincisi, Tlepolem, öbürüne şöyle söyledi:

— Sarpedon, Lykialıların öğütçüsü, hangi kader seni, savaştan hiç anlamıyan biri gibi, buralarda aylak aylak gezmeğe zorluyor? Senin Egid kalkanını tutan Zeus'un oğlu olduğunu söyliyenler yalan söylüyorlar. Eski insanlar zamanında, Zeus'tan doğmuş ünlü kahramanlardan çok aşağı bir adamsın. Onlar, anlattıklarına göre, benim babam, hedefleri büyük, arslan yürekli Herakles'e benzer insanlarmış. Vaktiyle, babam, buraya, Laomedon'un atlarını almak için, yalnız altı gemi ve pek az insanla gelmiş ve İlion şehrini yıkabilmiş, sokaklarını ahalisiz koymuştu. Ama sen, yüreğin gevşek olduğu için, adamların mahvoluyor. Güçlü kuvvetli bir adam olsan da, Lykiadan buraya gelmekle Troyalılara herhangi, bir yardımın dokunmıyacak, sanırım; tersine, benim kuvvetimle yenilerek Hades'in kapılarını açacaksın.

Lykialıların Hanı Sarpedon ona şöyle söyledi:

— Tlepolem, söylediğin büyük adam, muhteşem Laomedon'un akılsızlığına uyarak İlion'u tahribe gitmişti, sonra, bu kadar uzaktan aramağa geldiği atları ona vermediği gibi, uygunsuz sözlerle de onu kınamıştı. Şimdi de ben, öyle diyorum ki, hemen buracıkta, sen, benim gücümle yenilerek acı ölümü tadacaksın, canın da ünlü küheylânlar sahibi Hades'e gidecek.

Sarpedon böyle dedi; bunun üzerine Tlepolem gönderi kayın ağacından mızrağını kaldırdı. Uzun silâhlar birden, her ikisinin elinden fırladı. Sarpedon öbürünü boynundan vurdu ve silâhın sivri ucu deşti geçti; o ara karanlık bir gece gözlerini kaplıyordu. Tlepolem de Sarpedon'u uzun mızrağı ile sol budundan vurdu, ucu öldürmek azmiyle oradan geçerek kemiğe saplandı. Fakat babası bu sefer de felâketi ondan uzaklaştırdı.

Bu ara tanrılar benzeri Sarpedon'u şanlı yarenleri kavga yerinden uzaklaştılar. Vücudunda saplanmış kalan uzun mızrak çok ağırdı. Fakat ayağını yere basabilmesi için budundan gönderilen kayından silâhı çekip çıkarmayı düşünen, aklına getiren hiç yoktu. Pek acele başka ve çok önemli işleri vardı, bununla meşgul olunacak zaman bulamıyorlardı!

Tlepolem'i de güzel dolaklı Ahaylılar kavga yerinden uzaklaştırdılar. Fakat onu Odysseus, yüreği dayanıklı kahraman görerek yüreği heyecanla doldu. O zaman gönlüyle ve aklıyla iki düşünce arasında kaldı: Atılıp Zeusoğlunun işini bitirmeğe mi baksın, yoksa başka ve daha çok Lykialıların canına kıymak yoluna mı gitsin? Fakat ulu gönüllü Odysseus'un kaderinde Zeus'un mağrur oğlunu tunçtan sivri silâhıyla öldürmek yoktu. Bunun için Athene onun iç ateşini Lykialıların kalabalığına karşı çevirdi. Hemen Koeranos'u, Hromios'u ve Alkandros, Halios, Noemos, Prytenis'i birer birer avladı; ve tanrısal Odysseus daha başka Lykialıları öldürecekti, eğer tulgası kıvılcımlı büyük Hektor, onu, uzaktan, keskin gözleriyle görmeseydL Hektor hatlar dışındaki yiğitler arasından geçerek alev saçan tulgasıyla Danaosluların yüreğine dehşet saldı. Onun yaklaştığını görünce Zeusoğlu Sarpedon büyük bir sevinçle şöyle yalvardı:

— Hey Priamoğlu! Beni, Danaosluların avı olarak, yerlerde bırakma. İmdadıma yetiş! Sizin şehirde ölmeğe razıyım, çünkü görüyorum ki, sılama kavuşup karımı ve küçük yaştaki masum oğlumu sevindirmek kaderimde yoktur.

Böyle dedi, tulgası kıvılcımlı Hektor hiç cevap vermedi; bir sıçrayışla ondan öteye geçti: Argosluları çabuk bastırmak ve onlardan mümkün olduğu

kadar çok öldürmek arzusuyla seğirtiyordu. O sırada tanrılar benzeri Sarpedon'u şanlı yarenleri kaldırıp Egid kalkanını tutan Zeus'un ulu meşe ağacının dibine götürdüler. İyi arkadaşı mağrur Pelagon, budundan, kayın mızrağı çıkardı, nefesi kesilir gibi oldu, gözlerinin üstüne bir sis yayıldı. Sonra, yine nefes aldı; Boreas esini üstünden geçerek yüreğini ve sönmek üzere olan nefesini canlandırdı.

Bu sırada Argoslular Ares'in ve tulgası kıvılcımlı Hektor'un etkileri altında, ne kara gemilere doğru kaçmak yolunu tutuyorlar, ne de Troyalılara doğru ilerleyip kavgaya girişiyorlar; fakat düşman orduları arasında Ares'in dolaştığını hissettikçe yavaş yavaş geriliyorlar.

O sırada Priamoğlu Hektor tunç tanrı Ares acaba en önce ve en son kimleri devirdiler? Tanrı benzeri Teuthras, sonra at sürücüsü Orestes, sonra Etoli'den iyi savaşçı Trehos, sonra Oenops oğlu Helemos... sıra ile avladığı erlerdir. En son, önlüğü kıvılcımlı Oresbios düşmüştür ki. Hyle'de oturan çok mal sahibi bir adamdı. Kefis gölünün kıyılarında yaşıyan Beotililerdendir.

HERE İLE ATHENE'NİN ARAYA GİRMESİ

Bu sırada Here, ak kollu tanrıça, onların Argosluları, canlar yakan kavga ortasında, kılıçtan geçirip durduklarını görünce, Athene'ye şu kanatlı sözleri söyledi:

— Eyvah, Egid kalkanını tutan Zeus'un kızı, yorulmak bilmez tanrıça! Menelas'a, surları sağlam İlion'u yıktıktan sonra memleketine döneceğini söylemekle, boş bir vaadde bulunmuş olacağız, eğer şu uğursuz Ares'e istediği gibi kudurganlığını yürütmeğe meydan verirsek. Haydi, biz de ikimiz, ateşli istek ve yardımımızı gösterelim!

Böyle dedi ve Athene, çakır gözlü tanrıça, hayır demedi. Hemen büyük Kronos'un kızı, kutsal tanrıça Here, alın bezekleri altından atlarını gözden geçirip koşuma hazırladı. Arabanın iki yanına, demir dingilin iki ucuna, Here,

yuvarlak sekiz yarım çaplı, tunç tekerlekleri taktı. Üst çember paslanmaz altındandır, bunun da üstüne tunçtan daireler geçirilmiştir: Görülecek bir hârika! Tekerleklerin merkez kısımları gümüşten; arabanın sandığı altın ve gümüş kayışlarla bağlanmış, iki kat rampa ile çevrilmiş; gümüşten bir timonu uzanmış. Arabaya, Here, güzel altın boyunduruğu taktı, onun da üstüne altın kayışlar koydu. Ondan sonra Here tez ayaklı atlarını getirip boyunduruğa koştu. Tanrıça bir an önce kavganın, meydan okuma naralarının ortasına atılmağa çok hevesliydi.

Bu sırada Zeus kızı Athene, kendi elleriyle dokumuş ve işlemiş olduğu bol, yumuşak robunu giyip tanrı babasının toprağına kadar salıverdi. Sonra, bulut devşiren Zeus'un hediyesi kaftanı üste geçirdi ve cebelenerek gözyaşları döktürecek kavgaya hazırlandı. Omuzlarına korkunç, saçaklı kalkanını attı; çepeçevre, onda, Bozgun, Atışma, Yiğitlik Güçlülük, yürekleri donduran Kovalama timsalleri ve Egid kalkanını tutan Zeus'un korkunç alâmeti Gorgo canavarının başı görünüyordu. Alnına iki tepeli tulgasını koydu. Ondan sonra, alev saçan arabaya binerek uzun, ağır, kuvvetli mızrağını eline aldı: Onunla, en kudretli tanrının kızı, öfkesinin konusu kahramanların saflarını kırıp geçirecektir.

O zaman Here, kamçısının canlı bir vuruşu ile atlara dokundu. Kendiliklerinden kapılar —setlerin beklediği, Olympos'a ve geniş göklere açılan kapılar— inliyerek, kolu bulutları dağıtarak ve tekrar toplıyarak, onlara yol verdiler. Tanrıçalar Kronosoğlunu, Olympos'un sayısız tepelerinden en yükseğine, çekilmiş öteki tanrılardan uzak bir yerde, oturmuş buldular. O zaman beyaz kollu tanrıça Here, atlarını durdurdu ve ulu Kronosoğluna şöyle sordu:

— Zeus Baba, Ares'in, çılgınlıklarına hiç darılmaz mısın? Ahaylıların güzel ve sayısı çok ordusunu mahvetti! Her tarafa seğirtip, hiçbir sebepsiz, gelişigüzel vurup duruyor. Kypris ile gümüş yaylı Apollon'un, zincirini kopardıkları, şu kanun tanımaz delinin yaptıklarına, rahat rahat oturup seyirci kalmaları beni kederler, kaygılar içine atıyor. Zeus Baba, kavgadan uzaklaştırmak için Ares'e, ben, biraz sertçe çarparsam gücenir misin?

Bulutlar devşiricisi Zeus ona şöyle cevap verdi:

— Peki, olsun! Üstüne doyumluk devşiren Athene'yi saldır; hepsinden çok, ona acılar, fenalıklar çektirmek Athene'nin âdetidir.

Zeus böyle dedi ve beyaz kollu tanrıça Here itiraz etmiyerek atları kamçıladı. Hayvanlar, ateşle dolu, yeryüzünü yıldızlı göklerden ayıran geniş boşluğun içine uçup daldılar. Az sonra, Troya ovasında, Eimois ve Skamandros ırmaklarının kavşağında, bulunuyorlardı. Beyaz kollu tanrıça atlarını durdurup koşumdan çözdü ve etrafına kalın bir buğu yaydı. Simois suyu, o zaman, onlara tanrısal bir yem olmak üzere otlar bitirdi. Ondan sonra, iki tanrıça, ürkek kumrular yürüyüşü ile, Argosluların yardımına gittiler, At kısrak terbiyecisi Diomedes'in etrafında toplanmışlardı. Kana susamış arslanlara veya güçleri hiçbir şeyle kırılmıyan yaban domuzlarına benziyorlardı. O zaman beyaz kollu tanrıça Here durup bir nâra attı: Büyük yürekli Stentor'un kılığına girmiş,.başka elli kişinin bir araya toplanmış sesi derecesinde gür bir sesle haykırdı:

— Utanın, Argoslular! Güzel görünüşlü değersiz korkaklar! Tanrısal Ahilleus kavgalara devam ettiği zamanlar Troyalılar Dardan kapılarının önüne bile çıkmağa cesaret etmiyorlardı: Müthiş mızrağından o derece korkuyorlardı. Bugün ise, şehirlerinden çok uzakta, bizim koca Karınlı gemilerin bulunduğu yerlere sokularak dövüşüyorlar!

Böyle dedi ve hepsinin cesaretini ve iç ateşini alevlendirdi. O zaman çakır gözlü tanrıça Athene, Tydeoğlunu aramağa atıldı. Kahramanı arabasının ve koşumunun yanında buldu. Pandaros'un oku ile açılmış olan yarasını havalandırıyordu. Geniş bir kayışla asılı yuvarlak kalkanı altında, kuvvetini tüketen bir ter içinde idi: Böyle bitkin, kolu yorgun, kalkan kayışını kaldırarak yaradan akan kara kanı siliyordu. O zaman tanrıça elini arabanın boyunduruğuna koyarak şöyle dedi:

— Tyde'nin oğlu, babasına ne kadar az benziyor! Tyde, boyca, kısaydı, ama büyük bir savaşçı idi. Bir gün onu dövüşmekten ve öfkesini göstermekten

menetmiştim. Ahay ilinden ayrılıp haberci olarak Thebes şehrine geldiği gündü. Etrafında binlerle Kadmeli vardı; sarayda verilmekte olan ziyafette rahat rahat cümbüşe katılmasını söylemiştim. Ama yüreğinde, her zaman gibi, can yakmak hırsı vardı, genç Kadmelilere meydan okuyor ve hepsini kolaylıkla birer birer yeniyordu. Ona, ben, o kadar yardım ediyordum. Seni de, ne kadar gözetiyorum! Yanından hiç ayrılmıyor, açık açık Troyalılarla dövüşmeğe davet ediyorum: Saldırışlı kavganın yorgunluğu mu böyle kollarını ayaklarını gevşetiyor? Yoksa, içine bir korkaklık sindi ve seni böyle hareketsiz mi tutuyor? O halde sen cesur Oene'nin torunu Tyde'nin oğlu değilsin!

Güçlü kahraman Diomodes şöyle cevap verdi:

Seni Egid kalkanını tutan Zeus'un kızı tanrıça, tanıdım. Seninle açık açık konuşacağım, senden hiçbir şey gizlemiyeceğim. Beni böyle hareketsiz tutan, yüreğime sinmiş bir korkaklık değildir. Yalnız bana verdiğin öğütleri hatırlıyorum, ölümsüz tanrılara karşı çıkıp dövüşmekten beni menetmiştin; yalnız biri müstesna: Tanrı kızı Afrodite kavgaya gelirse, onu tunç silâhımla vuracaktım. İşte bunun için bugün geriliyorum, bunun için bütün Argoslulara burada toplanmaları emrini verdim: Ares, hâkim olarak, kavganın içinde seğirtip durmaktadır.

Çakır gözlü tanrıça Athene şöyle cevap verdi:

— Tydeoğlu, gönlümün sevgilisi Diomedes, artık Ares'ten ve başka hiçbir ölümsüzden korkun olmasın: Şimdi ben, sana, bu derece yardım edebilirim. Tersine, hemen kalın duynaklı atlarını Ares üzerine sür, mızrak erimine gelince ona vur; ateşli Ares'e artık hiç saygın olmasın, o kudurmuş bir çılgın, bir hoppadır, vaktiyle bize, Here ile bana, Troyalılara karşı dövüşeceğini, Argoslulara yardım edeceğini açık açık söz vermişti; şimdi ise Troyalılarla beraberdir, öbürlerini unutmuştur!

Böyle dedi ve eliyle seyis Sthenelos'u geriye çekerek, tanrıça arabaya bindi, sabırsızlık içinde, Diomedes'in yanına oturdu. Ağırlığının altında dingil gıcırdadı. Böyle müthiş bir tanrıça ve böyle bir kahraman taşıyordu!

Pallas Athene kamçı ile dizginleri eline aldı ve hiç gecikmeden kalın duynaklı atları Ares'in üstüne sürdü.

O sırada Ares, Etolienlerin en cesuru Perifas'ın, ünlü Ohesiosoğlu'nun silahlarını soymakla meşgul oluyordu, can yakan Ares bu işleri görmekte iken, Athene başına Hades'in tulgasını giyiyordu (yani, göze görünmez bir hale geçiyordu): Güçlü kuvvetli Ares onu görmemeliydi.

ARES'İN YARALANMASI

Fakat insanların musibeti Ares, birdenbire Diomedes'i gördü; hemen iri yarı Perifas'ı, canına kıymış olduğu yerde, boylu boyunca serilmiş olarak bıraktı. Doğru at kısrak terbiyecisi Diomedes'in yanına gitti. Birbirinin üstüne, yürüyerek tutuştular; ilkin Ares, arabanın üstünden, tunç mızrağı ile uzandı. Kahramanın canını almak ateşiyle yanıyordu. Fakat Athene, çakır gözlü tanrıça, eliyle mızrağı iterek yönünü değiştirdi; boşa atılan silâh, arabadan öteye gitti. Şimdi, narası gür Diomedes de, vücudu önde, tunç mızrağı elinde, uzanarak Ares'i karnından yaraladı: Pallas Athene silâhı itip kalmıştı. Diomedes, onu cildini yırtarak yaraladıktan sonra, silâhını çekip aldı. O zaman Ares, Kavgaya atılan dokuz, on bin kişinin narası kuvvetinde bir sesle haykırdı, Troyalılarla Ahaylılar korkudan bir titreme içinde kaldılar. Kavgaya doymaz Ares'in narası bu derece korkunçtu!

Bir sıcak günde, bir fırtına rüzgârı koptuğu zaman, bulutlardan karanlık bir buğu nasıl yükselirse, bunun gibi, Tydeoğlu Diomedes'in gözleri önünde, tunç tanrı Ares bulutlar içinde geniş göklere yükseldi. Çabuk, tanrıların oturduğu yalçın Olympos'a çıkan tunç tanrı Ares, gönlü kaygı dolu, Kronosoğlu'nun yanına gelip oturdu. Yarasından akan tanrısal kanı gösterdi ve iniltili bir sesle şu kanatlı sözleri söyledi:

— Zeus Baba, bütün çirkin işleri gördüğün zaman içinden darılmıyor musun? Aralık vermeksizin, biz tanrılar ölümlülere yaranmak için, en fena cefalara uğramaktayız. Hepimiz sana karşı isyan etmiş bulunuyoruz. Öyle iğrenç düşünmüyor, Olympos'ta bulunan bütün öbür tanrılar seni dinlerler.

Ama onu hiçbir zaman ne bir sözle, ne bir işaretle azarlamazsın. Dizgini eline vermişsin, çünkü onu sen kendi başına dünyaya getirdin, işte yine, bu yakıcı yıkıcı kızın, Tydeoğlu coşkun Diomedes'i, öfke içinde, ölümsüzlere karşı kışkırttı. En önce, bu ölümlü, yaklaşarak Kypris'i bileğinden yaraladı. Ondan sonra benim üstüme bir tanrı gibi atıldı. Tez giden ayaklarım beni onun elinden kurtardı, yoksa hâlâ iğrenç cesetler ortasında, acılar ve fenalıklar çekerek kalacaktım; veya tunç vuruşlarıyla güçsüz kudretsiz bir halde kalacaktım.

Bulutlar devşiricisi Zeus ona yandan bakarak şöyle dedi: — Başındaki hoppalıkla, ayaklarıma gelip inleme. Olympos ta oturan bütün tanrıların en iğrenci, benim için, sensin. Hep zevk aldığın şeyler atışma, dövüşme, boğuşmadır. Sende ananın çekilmez, katlanılmaz öfkeleri, kızmaları vardır. Onu da sözle, çok güç, zaptedebiliyorum. Öyle sanıyorum ki, şimdi de çektiğin cefayı onun öğütlerini dinlediğin için çekiyorsun. Bununla beraber, senin daha uzun zaman acılar çekmeni istemem, çünkü sen bendensin, ana seni benim için doğurdu. Fakat başka bir tanrıdan doğmuş olsaydın, çoktan tanrı oğullarının yaşadığı yerden çok daha aşağı bir yere gitmiş olurdun.

Böyle dedi ve Peon'a Ares'i tedavi etmek için emir verdi. Peon, onun üstüne acıları savuşturucu tozlar ekti,. böylece onu tedavi etti, çünkü ölümlü doğmamıştı.

İncir ağacının usaresi karıştırılarak beyaz süt nasıl koyulaştırılırsa, bunun gibi, ateşli Ares iyileşti. Ondan sonra Hebe banyosunu yaptı, güzel çamaşır giydirdi; o zaman Kronosoğlu Zeus'un yanına, şanının verdiği gurur ile gidip oturdu.

Tam bu ara, tanrıçalar, Argoslu Here ve Alalkumenli Athene, Zeus'un sarayına dönüyorlardı. İnsanların mu sibeti Ares'in canlar yakmasına bir son vermişlerdi.

ŞAN : VI

KAVGA DEVAM EDİYOR

Troyalılar ile Ahaylılar arasında canlar yakan kavga sürüp gidiyordu. Ovanın şurasında burasında, birbirlerine uzatılan tunç mızraklarla. Simois ve Ksanthos ırmakları arasında kavga hattı çıkıntılar, girintiler halinde idi.

En ilki, Ayas Telamanoğlu, Ahaylıların kalesi, bir Troya taburunu bastı, yarenlerine bir selâmet ışığı, gösterdi; ilk önce Trakyalıların en cesur savaşçısını Evssores'in oğlu, necip ve büyük Akamas'ı vurdu; silâhı at kıllarından sorguçlu tulganın tepesine değdi; mızrağını alnına sançtı, tunç ucu batıp kemiği deşti; adamın gözlerini ölüm gölgesi örttü.

Narası gür Diomedes te Aksylos'u öldürdü; güzel Arisbe şehri ahalisinden Teuthras'ın oğludur. Babası çok zengindir, yol kenarında oturduğu ve geleni geçeni ağırladığı için, onu herkes sever; fakat oğlunu zalim ölümden kurtarmak için imdadına koşan yoktur. Diomedes savaşçının ve onunla birlikte o gün arabayı sürmekte olan seyisi Kalesios'un canını aldı; her ikisi yerin altına indi.

Evryolos ta Dresos'u ve Ofeltios'u öldürdü. Ondan sonra Esepos ve Pedosos üzerine yürüyüp onları da vurdu. Bunlar deniz perisi Abarbare'nin ve kusursuz Bukolion'un çocuklarıdır. Bukolion ünlü Laomedon'un büyük oğludur; koyunlarını otlatırken su perisinin aşkına ve yatağına girmiş, bundan ikizler dünyaya gelmiştir. Mekestosoğlu, Evryolos, onların iç ateşlerini söndürdü ve kollarını ayaklarını kırdı, ondan sonra da omuzlarından silâhlarını aldı.

Çok değerli savaşçı Polypoetes de Astyalos'u öldürdü, Odysseus ise tunç mızrağı ile Perkotlu Pidytes'i vurdu. Teukros da tanrısal Areton'u öldürdü. Nestor oğlu Antilok parlak kargısı ile Ableros'u, budunlar çobanı Agamemnon da suları berrak Satniois ırmağının kenarlarında, yüksek Pedos ilinin ahalisinden Elat'ı öldürdü. Fylak, kaçmağa çalışırken, kahraman Leitos

yakaladı. Evrypyl de Melanthios'u öldürdü.

Ondan sonra narası gür Menelas Adrestos'u diri olarak ele geçirdi. Ovada, giderken, birdenbire ürküp boşanan atları bir tamaris ağacına çarpmışlardı; parçalanan arabadan kurtulup şehre doğru koşan hayvanlar sahibi bir araba tekerleğinin yanında, ağzı tozlara batarak yere yuvarlanmıştı. Adrostos dizlerini kucaklıyarak yalvardı:

— Atreoğlu, beni diri, esir tut, uygun bir kurtulmalık kabul et. Babam zengindir; evinde bırakmış hazineler vardır: Altın, tunç ve işlenmiş demir. Benim Ahaylıların gemileri yanında hayatta olduğumu öğrenince hazinelerinden büyük kurtulmalıklar ayıracaktır.

Böyle dedi ve Menelas'ın göğsünde, yüreğini merhamete getirdi. Onu, gemilerin yanına götürmek üzere, seyisine teslim etmeğe hazırlanırken, kendisini görüp yanına koşan Agamemnon azarlayıcı sözlerle şöyle dedi:

— Vah, iyi Menelas! Bu adamlara niçin bu kadar saygı gösteriyorsun? Troyalılardan yurduna köle mi taşımak istiyorsun? Hayır, kollarınızla ölüm uçurumuna yuvarlanmaktan kimse, hattâ anasının karnındaki oğlan, hattâ kavgayı bırakıp kaçan kurtulamamalıdır! İlion insanlarının hepsi yok olmalıdır, arkalarından yas tutacak kalmamacasına, soy soplarından iz bırakmamacasına!

Kahraman böyle dedi, kardeşinin de gönlü kanabildi. Çünkü fikir makuldü. Kahraman eliyle Adrastos'u itti, ve hemen böğründen vurdu; adam yuvarlandı ve Atreoğlu ayağını göğsüne basarak gönderi kayın ağacından mızrağını çekti çıkardı.

O ara, Nestor Argoslulara yüksek sesle haykırıyordu:

— Danaoslu kahramanlar, Ares tapuğçuları dostlarım. Artık kimse arkada kalıp cesetleri soymakla, gemilere fazla şeyler taşımakla meşgul olmasın. Şimdi adamları öldürmeğe bakalım, sonra istediğiniz kadar, bütün ovada,

ölülerin cesetlerinden silâhlarını alıp götürebileceksiniz.

HEKTOR CEPHEYİ TERK EDİYOR

Nestor böyle dedi, ve herkesin kavgaya olan iç ateşini alevlendirdi. O sırada, Troyalılar Ares sevgilisi Ahaylıların baskısı altında, korkaklık duygusuna kapılarak, İlion şehrine gerileyebileceklerdi, eğer

Priam oğullarından ve kâhinlerin en iyilerinden Helenos, Hektor ile Ene'ye yaklaşıp şöyle demeseydi:

— Ene, Hektor, Troyalıların ve Likiahların selâmetini düşünmek herkesten önce size düşer. Çünkü her zaman en iyi dövüşenler ve en iyi tedbir alabilenler sizsiniz. Haydin, şu hat üzerinde bir mola verin; sonra, askerlerinizi şehir kapılarının önünde tutabilmek için, bütün cepheyi dolaşın, bozgun halinde karılarının kollarına kaçmalarına, düşmanlara rezil rüsvay olmalarına meydan vermeyin. Siz. bütün taburların iç ateşini alevlendirdikten sonra, biz ne derece yorgun ve bitkin de olsak, yerimizde direnip Danaoslularla dövüşebileceğiz. Böyle yapmak bir zarurettir. Fakat sen Hektor, bu ara, şehrin yolunu tut, git, ikimiz adına annemizle konuş. Troya'nın yaşlı kadınlarını, Akropolda, çakır gözlü Athene'nin tapınağını anahtarlarıyla açtırıp, orada toplanmağa davet etsin. Sonra sarayında bulacağı en büyük, en güzel tülü alsın, güzel saçlı Athene'nin dizlerine yaysın, aynı zamanda, bir yaşında, henüz üvendire altında çalışmamış oniki düve boğazlayıp kurban sunmayı adasın; tanrıçaya yalvarsın: Şehrimizde, Troyalıların kadınlarına, masum küçük çocuklarına merhamet etsin, kutsal İlion şehrinden vahşi savaşçı Tydeoğlunu uzaklaştırsın. Bence, Ahaylıların en kuvvetlisi odur, taburları bozguna uğratmada ustadır. Bir tanrıça anadan doğmuş olduğu söylenilen savaşçılar başı Ahilleus'tan daha az korkardık. Tydeoğlu öfke içindedir, onun için ateşiyle ölçüşecek kimse yoktur.

Böyle dedi, ve Hektor kardeşine itiraz etmedi; birden arabasından, pürsilâh, yere atladı. Sivri kargılarını sallıyarak ordunun arasından, her tarafa yürüyerek, herkesin kavgaya iç ateşini alevlendirmeğe, canlar yakan kavgayı

uyandırmağa çalıştı. İşte şimdiden, yüz geri, Ahaylılara kafa tutmağa girişiyorlar. Argoslular mukavemeti hissederek durdular, öldürme hamlesini kestiler. Yıldızlı gökten bir ölümsüzün inip Troyalılara yardım ettiğini birbirlerine söylemeğe başladılar. O zaman Hektor, gür nârasıyla Troyalılara şöyle haykırdı:

— Coşkun Troyalılar! Ünlü müttefikler! Erkek olduğunuzu gösterin, a dostlar! Ateşli cesaretinizi, yiğitliğinizi kaybetmeyin. Ben, İlion'a gidip Derneğin yaşlı kadınlarıyla ve kanlarımızla konuşacağım: Tanrılara yalvarsınlar ve yüzlük kurbanlar adasınlar.

Böyle diyerek yola çıktı: Tulgası kıvılcımlı Hektor; üstte altta, ensesinden topuklarına kadar kabarık kalkanının geniş kösele kayışı çalınıp gidiyordu.

GLAUKOS İLE DİOMEDES

Bu sırada Tydeoğlu ile Hippolokoğlu Glaukos, kavganın safları arasında rastlaştılar: Her ikisi dövüşmek ateşiyle yanıyordu. Birbiri üzerine yürüyerek tutuştular; ve ilkin narası gür Diomedes ötekine şöyle dedi:

— Sen, çok güçlü kuvvetli savaşçı, ölümlü insanlardan kimsin? Şimdiye kadar seni, insana şan ve şeref kazandıran kavgada hiç görmüş değilim. Fakat şimdi bütün öbür savaşçılardan üstünsün, çünkü benim uzun mızrağımın önünde bile cesaretin kırılmıyor. Vay! Anasına babasına, benim öfkemin karşısına çıkmağa cesaret edenlerin! Ancak sen göklerden inmiş ölümsüzlerden isen, ben gök tanrılarına karşı dövüşmeğe çıkamam. Güçlü kuvvetli Lykurgos Dryasoğlu bile, gök tanrılarıyla kavgalaşmak istediği günden sonra, uzun zaman yaşıyamamıştır; Kronosoğlu onu önce kör etmiş, sonra da, o iğrenç haliyle çok yaşamamış. Bunun için ben de mutlu tanrılarla kavgalaşmak istemem. Ama toprağın meyvesiyle yaşıyan bir ölümlü isen az daha yanaş da kaderin olan ölüme daha çabuk erişesin.

Buna şanlı Hippolokoğlu cevap verdi:

— Ulu gönüllü Tydeoğlu, doğuşumu soyumu niçin soruyorsun? Yapraklar nasıl doğarsa insanlar da öyle doğar. Yapraklar bahar günlerinde yeşeren ormanda doğarlar, sonra rüzgârlar onları toprak üzerine saçar. İnsanlar da böyle: Bir nesil silinip giderken, tam o anda, bir başkası doğar. Fakat soyumu, doğuşumu daha fazla öğrenmek istiyorsan bilenler pek çok ise de sen de öğren: Argos ilinin bir tarafında Efyr şehri vardır, orada Eol oğlu Sisyf yaşardı; Glaukos'un babası olmuştu; Glaukos'un da oğlu kusursuz Bellerefon, tanrıların kendisine güzellik ve büyük cesaret verdikleri kahramandır. Argos Kralı Proetos'un karısı tanrısal Ante, gizli bir aşk ile, Bellerefon'la birleşmeğe müthiş bir arzu besliyor, fakat bir türlü muradına eremiyordu; bunun üzerine, iftira ederek Kral Proetos'a dedi ki:

«Bana aşk ilân ederek benimle birleşmek isteyen Bellerefon'u öldürmezsen, tanrılardan senin helakini dilerim.»

Bu sözler üzerine Kral, çok kızmışsa da, bir öldürme önünde yüreği çekinme hissetti; fakat Bellerefon'u eline meymenetsiz işaretleri taşıyan bir yazı vererek kayınatası Lykia kralının yanına gönderdi. Geniş Lykia'nın sahibi kral, Bellerefon'u şanlı bir konuk olarak karşıladı, dokuz gün boyunca onu ağırladı, şerefine dokuz öküz kurban ederek ziyafetler çekti; onuncu sabah gül parmaklı şafak göründüğü zaman .damadı Poetos'tan getirdiği alâmeti görmek istedi; görür görmez de damadının maksadını anladı, ve başlamak üzere Bellerefon'u Şimer'i öldürmeğe gönderdi. Tanrısal soydan olan yenilmez Şimer: Önden arslan, arttan yılan, ortası keçi bir varlıktı; her soluğundan korkunç bir alev fışkırırdı. Böyle iken, tanrıların belirmiş alâmetleriyle, onu öldürmesini bildi. Fakat kral, Lykia'da bulunan en cesur savaşçıları seçerek dönüş yolunun üzerine yolladı, onu pusuya düşürmek istedi; hiçbiri evine dönemedi, Bellerefon birer birer hepsinin canını aldı.

O zaman kral onun bir tanrı dölü olduğunu anladı; kendisine bağlamak için Bellerefon'a kızını verdi. Bu evlenmeden üç çocuğu dünyaya geldi: İsandros, Hippolok ve Laodamia. Tedbirli Zeus, Laodamia'nın yanında yattı, bu birleşmeden tanrı eşi bir oğlan doğdu: Tunç tulgalı Sarpedon.

Bir ara bütün tanrıların kinini üstüne çeken Bellerefon, ünlü Solynlere karşı olan kavgada, dövüşe doymaz Ares, oğlu İsandros'u, ve büyük bir öfke içinde altın dizginli Artemis de kızını öldürmüşlerdi. Beni Hippolok Bellerefonoğlu hayata getirdi; onun oğlu olduğumu söyleyebilirim. Babanı beni Troya'ya gönderirken, her yerde en iyi savaşçı olmamı, hepsinden üstün gelmemi, atalarımın soyuna şerefsizlik getirmememi ısrarla tavsiye ediyordu; atalarım gerek Efyr'de, gerek bütün Lykia içinde en cesur erler olarak tanınmışlardır.

Böyle dedi, ve narası gür Diomedes çok sevindi, uzun mızrağını besleyici toprağa batırdı ve budunlar çobanı Glaukos'a yumuşak sözler söyledi:

— Evet, öyle ise sen eski, atalardan kalma hukuk ile benim konuğumsun. Tanrısal Oene, vaktiyle, konağında kusursuz Bellerefon'u ağırlamıştı, birbirine çok değerli hediyeler vermişlerdi. Oene parlak ergovandan bir kemer, Bellerefon da iki kulplu bir altın sağrak vermişti; ben memleketten ayrılırken o sağrağı sarayımda bırakmıştım. Ben, Tyde'yi hiç hatırlamıyorum, ayrıldığı zaman çok küçüktüm: Ahaylıların Thebes üzerine çullandıkları günlerdi. Böylece, sen, Argos ilinde benim konuğumsun; ben de bir gün Lykia'ya gidersem senin konuğun olacağım. Şimdiden birbirimizin mızrağından kaçınalım; benim için Troyalılar ve ünlü müttefikleri arasında vuracak başka erler vardır, bir tanrı bana ulaştırırsa veya kendim koşuda onlara ulaşabilirsem. Senin için de elinden geldiği kadar devirecek başka Ahaylılar vardır. Silâhlarımızı değiş tokuş edelim, ve herkes atalardan kalma hukuk ile birbirimizin konuğu olduğumuzu bilsin.

Böyle deyip arabalarından yere indiler, birbirinin elini tutarak dostça birbirine vefa gösterdiler. Fakat aynı anda Kronosoğlu, Glaukos'un aklını alıyordu, çünkü tunç yerine altın, dokuz öküz yerine yüz öküz vermiş oluyordu.

HEKTOR İLE HEKÜBE

Bu sırada Hektor, Ske kapılarına ve sur kalesine gelmişti. Etrafına, koşarak, Troyalıların kadınları, kızları, oğullarından, kardeşlerinden,

akrabalarından, kocalarından bir haber almağa gelmişlerdi. O ise, hepsini, ayrı ayrı, tanrılara, dua etmeğe davet ediyordu. Çoğunun kaderinde kaygılar, yaslar vardı!

Oradan Priam'ın çok güzel ve cilâlı divanhanelerle bezenmiş sarayına geldi. Onda cilâlı taştan, bir sıra üzerine dizilmiş elli oda vardır, bunlarda Priam'ın oğulları nikâhlı kadınlarıyla yatarlar. Öbür tarafta, avlunun öte yanında kızlarının odaları var: Oniki oda, cilâlı taştan, bir sıra üzerine dizilmiş; bunlarda Priam'ın damatları şanlı kadınlarıyla yatarlar.

Bu sırada, tatlı yüzlü, tatlı sözlü annesi, kızlarının en güzeli Laodike'nin dairesinde, Hektor'un yanına gelerek elini tuttu ve her türlü isimleriyle hitap ederek şöyle konuştu:

— Oğlum, niçin kavgadan ayrılarak buralara kadar geldin? Surlarımızın etrafında savaşan, isimleri iğrenç Ahaylılar sizleri nasıl yıpratıyorlar! Gönlünden kopmuş olsa gerek: Buraya, Akropol'ün yukarısında, ellerini Zeus'a doğru kaldırıp yalvarmak için mi geldin? Burada dur, gideyim, sana tatlı şarap getireyim: Önce Zeus Baba'ya ve öbür tanrılara saçı kılarsın, ondan sonra sen de içer, faydasını görürsün. Yorgun bir savaşçının iç ateşi şarapla yerine gelir; sen, elbet; halkı korumak için çok yorulmuşsundur.

Tulgası kıvılcımlı büyük Hektor cevap verdi: — Bana tatlı şarap sunma, hanım annem, iç ateşimi zayıflatacak hiçbir şey yapma, değerimden bir şey eksilir diye korkuyorum. Zeus'a yanık yüzlü şarapla saçı kılmak ise, arınmamış ellerle caiz değildir. Kanlı ve çamurla kirlenmiş bir adam için kara bulutlu Kronosoğlu'na dua etmek günah sayılır. Hayır, ganimetler devşiricisi Athene'nin tapınağına, armağanlarla ve yaşlı kadınları başına toplıyarak gitmek, daha çok sana düşer. Sarayında bulacağın en güzel, en büyük, en değerli vuali alıp tapınağa götürür, güzel saçlı Athene'nin dizlerine serersin. Aynı zamanda, ona, bir yaşında, henüz öğendire altında çalışmamış on iki düveden kurban sunmağı adarsın: Şehrimize, Troyalıların kadınlarına, masum yavrularına acıması ve kutsal İlion'u bozgun üstadı, vahşi savaşçı Tydeoğlu'nun şerrinden koruması için tanrıçaya yalvarırsın. Sen hemen ganimetler

devşiricisi Athene'nin tapınağı yolunu tut, ben de Paris'i aramağa gideceğim, bakayım beni dinlemek istiyecek mi? Hay yer ayaklarının altında yarılsaydı! Olympos, onun yüzünden, bütün Troyalılar, ulu gönüllü Priam ve bütün çocukları için ne müthiş musibetler vermiştir! Hades'e indiğini bir görsem, her felâketi unuturum, sanıyorum. Böyle dedi.

HEKÜBE, ATHENE'NİN TAPINAĞINDA

Hekübe, hemen Saray'a doğru yürüdü, çağırdığı oda hizmetçileri şehrin içinde dolaşarak yaşlı kadınları toplantıya davete gittiler. Kendi de vuallerin bulunduğu ıtır kokulu odaya indi; Sidon'lu kadınların işlemiş olduğu binbir nakışlı vualler ki, vaktiyle tanrı benzeri Aleksandros Sidon'dan getirmişti; atalar asil Helene'yi kaçırdığı seferden dönerken. Hekübe, Athene'ye sunmak üzere, vuallerden birini, nakışlar bakımından en güzelini, en büyüğünü! seçti; bir yıldız gibi parlıyordu. Sandığın en dibinde, hepsinin altında idi. Ondan sonra, yola çıktı, yaşlı kadınlarj da toplu olarak arkasından yürüyorlardı.

Akropol'ün yukarısında, Athene'nin tapınağına eriştikleri zaman, onlara kapıları Kisses kızı ve atkısrak terbiyecisi Antenor'un nikâhlısı güzel Theano açtı; Troyalılar onu tanrıçanın hizmetine memur etmişlerdi. Törensel haykırışla, bütün kadınlar Athene'den yana ellerini kaldırdılar. Duacı güzel Theano, vuali alıp saçları güzel Athene'nin dizlerine yaydı; sonra yalvarıcı bir sesle, ulu tanrı Zeus'un kızına şöyle dua etti:

— Athene Sultan, şehrimizin koruyucusu, tanrıçaların en tanrısalı; Diomedes'ın mızrağını kır; kendisini de Ske kapılarının önünde, yüzükoyun, yerlere çarp. Hemen biz de, tapınağında, sana, bir yaşında henüz öğendire altında , çalışmamış oniki düve kurban sunacağız; yalvarırız sana: Şehrimize, Troyalıların kadınlarına, masum yavrularına merhamet et.

Duacı Theano böyle dedi, fakat Pallas Ath'ene duayı kabul etmedi.

HEKTOR İLE PARİS

Kadınlar böylece ulu tanrı Zeus'un kızına yalvarıp dua ederken, Hektor, Aleksandros'un konağına vardı: Bu, vaktiyle kendisinin, usta doğramacıların yardımıyla yapmış olduğu güzel bir konaktı. Odaları, avlusu bir bina içinde, Akropol'ün yukarısında Priam'ın ve Zeus sevgilisi Hektor'un konakları yanındaydı. Hektor'un avucunda, onbir arşın boyunda bir mızrak vardı ki, bir altın halka ile sarılı tunç ucundan öne doğru ateşler yayılıyordu. Aleksandros oturmuş, silâhlarını, mızrağını, kalkanını temizliyor, parlatıyordu; kavisli yayı da elleri arasında idi. Argoslu Helene, halayıklarının ortasında, onlara güzel sanat işleri yaptırıyordu. Hektor, kardeşini görünce, aşağılayıcı sözlerle ona şöyle çıkıştı:

— Zavallı akılsız! İnsanın gönülden böyle bir öfkeye kapılması iyi bir şey değildir. Adamlarımız şehrimizin etrafında ve surların üstünde boğuşarak can veriyorlar; kavganın, boğuşmanın bu şehirde alevlenip parlaması senin yüzündendir. Canlar yakan kavgalarda birinin gevşemediğini görünce, herkesten önce ona senin çıkışman gerekirdi. Haydi! Kalk, eğer şehrimizin yangın ateşleri içinde kül olduğunu görmek istemiyorsan.

Tanrılar benzeri Aleksandros cevap verdi:

— Hektor, bana çıkışmağa hakkın vardır. Bütün söylediklerin adalete uygundur. Fakat sen de beni dinle ve iyi anla. Benim odaya çekilip durmam bir öfke veya Troyalılara kırılma sebebiyle değildir; kedere, acıya kapılmak da değildir. Şu saatte, karım, yumuşatıcı sözlerle gönlüme dokundu ve içimi kavgaya yöneltti. Ben de kendim düşünerek en iyisinin böyle olduğuna inanıyorum. Zafer, insanlar arasında nöbet değiştirebilir. Haydi, bekle beni: Sadece savaş zırhımı arkama geçirecek kadar bir zaman. Sen yürü, ben de arkandan gelir, yetişirim.

Böyle dedi; Hektor hiç cevap vermedi; Helene, Hektor'a dönerek tatlı sözler söyledi:

— Zavallı enişteciğim! Ben senin için yüreğini donduracak derecede fena bir köpekten başka bir şey değilim. Keşke doğarken beni bir rüzgâr koparıp

yüksek bir dağın üstüne ataydı veya bir dalga kapıp denizlerin derinliklerine batıraydı da, bu cinayetler dünyada olmasaydı. Ya da tanrılar bize bu korkunç fenalıkları gösterecek idiyseler, hiç olmazsa neden, insanların tekrarlanan hakaretlerine karşı ayaklanacak cesur bir adamın karısı olmadım? Ama bunun (benimkinin) hiç bir sebatlı iradesi yoktur ve hiç bir zaman olmıyacaktır bunun için iradesizliğinin cezasını çekeceğine (ektiğini biçeceğine) inanıyorum. Şimdi sen, enişteciğim, içeri gir, şu iskemleye biraz otur. Yüreği kaygı ile dolu yalnız sen varsın; bu kederlerin ise ben dişi köpek yüzünden ve Aleksandros'un çılgınlığından ileri gelmiştir! Zeus bize ağır bir kader hazırlamıştır, gelecekte insanlar bizi söyliyecek, okuyacaktır. Tulgası kıvılcımlı büyük Hektor cevap verdi:

— Bana otur deme, Kelene, beni çok sevsen de; seni dinliyemiyeceğim. Gönlüm tezlikle Troyalıların yardımına koşmamı emrediyor; şimdi onlar beni yanlarında görmedikleri için çok üzülmektedirler! Fakat sen bunu (kocanı) yola çıkar, o da acele hazırlansın, ben daha şehirden çıkmadım, bana ulaşsın. Ben şimdi bir de kendi evime gidip adamlarımı, karımı, masum yavrumu görmeliyim. Bir daha yanlarına dönebilecek miyim; yoksa bir an sonra tanrıların dileğiyle Ahaylıların kolları altında devrilecek miyim? Bunu nasıl bilebilirim?

Böyle deyip ayrıldı.

HEKTOR VE ANDROMAK

Çabucak tulgası kıvılcımlı Hektor güzel evine geldi. Fakat beyaz kollu Andromak'ı orada bulamadı. Kadın sarayda değildi, masum oğlu ile, güzel vuali halayık ile, sur üstüne gitmişti: Gönlüyle gam yemekte, ağlayıp inlemekte!

Hektor, karısını bulmayınca halayıklara sordu:

— Söyleyin bana doğrusunu, halayıklar, beyaz kollu Andromak saraydan

çıkıp nereye gitti? Güzel vualli kızkardeşlerimin yanına mı, erkek kardeşlerimin karıları yanına mı? Yoksa, şimdi, şu anda, başka Troyalı kadınlarla birlikte müthiş tanrıçaya yalvarmağa mı gitti?

Ona tez çalışan kâhya kadın cevap verdi:

— Hektor, doğrusunu söylememi istediğin için söyleyeyim: Hayır, Hanım ne beyaz tüllü kızkardeşlerinin, ne yengelerinin yanına gitti; örgüleri güzel Troyalı kadınları ile birlikte müthiş tanrıçaya yalvarmak için Athene'nin tapınağına da çıkmadı. İlion'un geniş suru üstüne gitti, çünkü Troyalıların kuvveti tükenip Ahaylıların zaferiyle işin bitmek üzere olduğunu işitti. Bu haber üzerine bir çılgın gibi fırladı, çocuğu taşıyan sütnine de beraberdir.

Kâhya kadın böyle dedi. Hektor evden çıktı ve aynı yoldan, güzel sokakları dolaşarak, bütün şehrin içinden Ske kapılarına geldi; oradan ovaya doğru yürüyecekti, orada karısı Andromak'ın koşup yanına gelmek üzere olduğunu gördü. Andromak, vaktiyle, zengin hediyeler ödeyerek kaynatasından almış olduğu ulu gönüllü Eetion'un kızı Andromak. Eetion, ormanlı Plakos'un altında, Thebe şehrinde oturur. Kilikialılar üzerine hüküm sürerdi. Tulgası tunçtan Hektor oraya gitmiş, kızını karısı olarak almıştı.

Şimdi Andromak yanına gelmekte ve arkasından masum çocuğu kucağında taşıyan kadın yürümekte. Hektor, çocuğunu görünce, ses çıkarmadan, gülümsedi. Andromak, ağlamaklı, yanında durdu; elini tuttu ve her türlü isimlerle hitap ederek konuştu:

— Zavallı! İç ateşin seni mahvedecek. Masum çocuğuna, bana, az sonra felâketler içinde dul bırakacağın karına acımaz mısın? Ahaylılar, yakında, hepsi birden üstüne atılıp seni öldürecekler. Sen artık olmadıktan sonra benim için yerin dibine geçmek daha iyi olur. Hayır, kaderin böyle tamamlanırsa, benim için artık kederden, kaygıdan başka bir şey olmaz! Benim çoktan babam da ulu gönüllü annem de kalmamıştır. Babamı tanrısal Ahilleus öldürdü, kapıları yüksek Thebe'yi, Kilikiyalıların güzel şehrini yakıp yıktığı gün. Ama Eetion'u öldürmüşse de hiç olmazsa silâhlarını soymadı: Gönlü bundan

çekindi. Tersine, onu yaktı, güzel işlenmiş silâhları ile beraber: Sonra üstüne toprak yığarak ona bir mezar verdi. Etrafında Zeus kızları, dağ perileri taze orman ağaçları bitirdiler. Yedi kardeşim vardı, hepsini birden tanrısal Ahilleus öldürdü, paytak yürüyüşlü sığır ve beyaz koyun sürülerimizin önünde. Annemi de bütün hazineleriyle beraber götürmüştü: Babası zengin fidyeler vererek onu kurtarmıştı; onu da babasının konağında ok atan Artemis gelip vurmuştu.

Haydi, artık, bir defacık, merhamet et, sur üzerinde kal; oğlunu yetim, karını dul bırakma.

Orduyu yabani incir ağacının yanında, şehire en kolay girilen bu yerde durdur. Onların en namlı şefleri: İki Ayas, ünlü İdomene, Atreoğulları, cesur Tydeoğlu üç defa gelip bizi sınamışlardı: Göğün kaderini iyi bilen birinin söylemesi veya kendi gönüllerinin böyle istemiş olması üzerine.

Tulgası kıvılcımlı büyük Hektor şöyle cevap verdi:

— Bütün bunları senin gibi ben de düşünüyorum. Ama Troyalılar önünde ve elbiseleri uzun Troya kadınları önünde, alçak bir korkak gibi kavgayı bırakmaktan çok utanıyorum. Kendi gönlüm de beni kaçmaktan menediyor. Cesur olmayı ve her zaman Troyalıların en ileri hatlarında dövüşmeyi öğrenmiş bulunuyorum: Kendime ve babama şan, şeref ancak böyle kazanılır. Şüphesiz, gönlümle ve aklımla, çok iyi biliyorum, bir gün gelecek kutsal İlion mahvolacak, onunla beraber Priam da, Priam'ın halkı yok olacak. Ama geleceğin en büyük kaygısı gönlümde, Troyalılar için, hattâ Hekübe için, Priam Han için, hepsi yiğit olan ve düşmanların vuruşları ile tozlara yuvarlanacak kardeşlerim için değildir: senin için: Bir gün tunç cebeli bir Ahaylının seni gözyaşları dökerken götüreceği, hürriyetini elinden alacağı aklıma geliyor da müthiş kaygılanıyorum. Belki o zaman Argos'ta başka bir kadın için bez dokuyacak belki Messeis veya Hypere pınarından su taşıyacaksın; zalim bir kader altında ezilecek, bin defa cefa çekeceksin. Bir gün ağladığını görecek olanlar, şöyle diyecekler: «Bu kadın Hektor'un karısıdır, İlion etrafındaki kavgada, at-kısrak terbiyecisi Troyalıların en başında dövüşen Hektor'un.» İşte bunları söyliyecekler, ve başından köleliği uzaklaştırmak için sonuna kadar

boğuşmuş olan biricik erkeği kaybettiğinden yeni kaygılar duyup yeniden ağlıyacaksın. Öyle ise, âh! Öleyim, toprak üstüme yığılarak büsbütün örtüleyim de, seni halayık olarak sürükleyip götürürlerken hıçkırıklarını işitmiyeyim.

Ün salan Hektor böyle dedi ve kolunu oğluna uzattı. Fakat çocuk başını çevirdi, ağlıyarak güzel kemerli sütninenin koynuna atıldı: Babasının heybetinden ürkmüştü. Kıvılcımlı tunçla tulganın sallanan at kılından sorgucu onu korkutmuştu. Babası kahkaha ile güldü, hanım annesi de öyle yaptı. Ün salmış Hektor hemen başından parlak tulgayı çıkarıp yere koydu. Ondan sonra, oğlunu alarak kollarında salladı, öptü ve Zeus'a şöyle dua etti:

— Zeus ve siz bütün tanrılar! Sizden dilerim ki, oğlum Troyalılar arasında nam kazansın, benimkine eşit bir kuvvet göstersin ve İlion'da hüküm sürsün! Bir gün kavgadan dönüşünde, «Babasından da daha cesur bir savaşçıdır» denilsin! Öldürülmüş bir düşmanın kanlı silâhlarını getirsin de annesinin gönlü sevinç içinde kalsın!

Böyle dedi, ve çocuğu, karısının kucağına verdi! Kadın çocuğu ıtırlı bağrına basarken hem gülüyor, hem gözyaşları döküyordu. Onun bu hali kocasına dokundu; erkeği her türlü isimleriyle anarak şöyle dedi:

— Zavallıcık! İnan bana, gönlün fazla kedere, kaygıya kapılmasın. Hiçbir ölümlü ecel saati gelmeyince beni Hades'e indiremez. Sana söylüyorum, hiç kimse cesur veya korkak doğduğu günden başlıyan kaderinden kurtulamaz. Hadi, artık, eve dön, işlerinle: Tezgâhınla, örekenle meşgul ol; halayıklarına gereken emirleri ver. Kavga ile de erkekler başta ben, bütün İlion'da doğmuş olanlar meşgul olacaklar.

Ün salmış Hektor böyle dedi; yerden sorgucu at kılından tulgasını alırken karısı başını çevirip iri gözyaşları dökerek eve doğru uzaklaşıyordu. Az sonra canlar yakan Hektor'un güzel konağına dönmüştü. Halayıklarını toplu olarak buldu ve haliyle hepsini hüngür hüngür ağlattı.

Hepsi Hektor için haykırıyorlardı; hâlâ içinde yaşadıkları konağına, Ahaylıların kollarından ve kudurganlığından kurtulup dönebileceğine artık inanmıyorlardı.

HEKTOR'UN VE PARİS'İN CEPHEYE DÖNÜŞÜ

Paris yüksek sarayında fazla eğlenmeden, kıvılcımlı tunçtan zırhını giyer giymez, çevik ayaklarına güvenerek, şehrin sokaklarına atıldı. Uzun zaman yemliğinin önünde tutulup arpa ile tıka basa doyurulan bir at nasıl ipini koparıp ovaya, içinde içmeğe alışmış olduğu suları berrak ırmağa doğru koşarsa; gururla başını yüksek tutup omuzlarında yelesi sallanırsa, tıpkı onun gibi, Priam oğlu Paris de, Pergamos'un yukarısından, zırhları içinde bir güneş gibi pırıl pırıl, dudaklarında gülüş pek az sonra, tez giden ayakları Hektor'un yanına ulaştırmıştı. İlk olarak Aleksandros ona şöyle dedi:

— Ağabeyciğim, geç kalmış, işine engel olmuş muyum? Tam vaktinde, bana söylediğin saatte gelmiş değil miyim?

Tulgası kıvılcımlı Hektor cevap verdi:

— Zavallı kardeşim! Senin kavgada oynadığın rolün kıymetini, doğruluktan ayrılmayan bir kimsenin küçümsemesi mümkün değildir. Sen cesur bir savaşçısın. Sen mahsus gevşeklik gösterir, kaçınır gibi görünürsün. Ve senin yüzünden felâketlere uğramış Troyalıların ağzından sana karşı aşağılayıcı sözler çıktığını işittiğim zaman gönlüm üzülür. Fakat şimdi bırakalım, bunları ileride dostça ayarlarız, eğer Zeus yol verir de daima var olan tanrılara sarayımızda şaraplı bir ziyafet sunabilirsek, güzel dolaklı Ahaylıları Troya ilinden kovabilirsek.

ŞAN : VII

HEKTOR'UN TEKLİFİ

Bunları söyledikten sonra, ün salmış Hektor kapılardan dışarı fırladı, yanında kardeşi Aleksandros da yürüyordu; her ikisinin yüreğinde kavga, dövüş arzusu vardı. Tanrı denizcilere cilâlı kürekleriyle denizi dövüp durmaktan yorgun düştükleri ve yorgunluktan kolları kopacak bir hale geldiği sırada dileklerine uygun rüzgârı verip gönüllerini nasıl sevindirirse; onun gibi, iki kahramanım orduya dönüşü, beklemekten usanç getirmiş Troyalılara, dileklerine uygun bir müjde sevinci vermişti.

Hemen, birinin eline, Topuzlu lâkabıyla anılan Ameli Areithoos ve (anası) büyük gözlü Fylomedüs'ün oğlu Menesthios geçti. Hektor da sivri temrenli mızrağı ile Eione'yi boynundan, tunç başlığının altından vurdu, dizlerini çöktürdü (işini bitirdi). Lykialıların başı Hippolobos'un oğlu Glaukos kargısı ile, can yakan bir dövüş içinde, tez giden arabasının üstüne athyarak Deksides İfinoos'u vurdu. Adam omuzundan yaralanarak arabasından yere yuvarlandı, dizleri çökmüş, işi bitmişti.

Fakat bu ara çakır gözlü tanrıça Athene canlar yakan dövüşmelerde Argosluların kırıldığını gördü. Bir sıçrayışta Olympos'un tepelerinden havalanıp kutsal İlion'a yetişti. Onu Pergamos'un yukarısından gören Apollon, tanrıçanın karşısına çıktı: Troyalıların zaferini istiyordu.

En ilki. Zeus oğlu Apollon Han, tanrıçaya şöyle dedi: — Büyük Zeus'un kızı, Olympos'tan firlayıp gelişinde gösterdiğin tezliğin sebebi nedir? Ulu gönlün seni ne yapmağa götürüyor? Herhalde Danaoslulara karşı saldırışlarla zaferi vermek istiyorsundur? Boyuna can veren Troyalılara hiç acıdığın yok! Ama bana inanırsan, en iyisi şu olurdu: Şimdilik bugünlük kavgayı, dövüşü kestirelim. Sonra gene dövüşürler, Troya için mukadder olan saat gelinceye kadar, çünkü siz ölümsüz tanrıçaların gönlünüzle istediğiniz: Bu sitenin harap olmasıdır.

Çakır gözlü tanrıça Athene cevap verdi:

— Öyle olsun! Ben ne Olympos'tan Troyalılara ve Ahaylılara doğru gelirken düşündüklerim ayniyle bunlardı. Fakat, söyle bana, bu savaşçılar arasında devam eden kavgayı nasıl durdurmak istiyorsun?

Zeus'un oğlu Apollon Han cevap verdi:

— Atkısrak terbiyecisi Hektor'un iç ateşini alevlendirelim, kendi başına Danaoslulara meydan okusun, kendisiyle cana kıyan bir dövüşe girecek er arasın. O zaman tunç dolaklı Ahaylılar da, şeref duyguları kabarıp Hektor'la dövüşecek bir er çıkaracaklardır.

Böyle dedi; çakır gözlü tanrıça Athene itiraz etmedi. Fakat o ara, Priam'ın oğlu Menelas, birbiriyle danışıp anlaşan iki tanrının kurduğu plânı gönlü ile sezerek, Hektor'un yanına geldi, şunları söyledi:

— Priam oğlu Hektor, düşünüşte Zeus'un eşi! Kardeşim olarak sana söyliyeceklerime inanmak ister misin? Öyleyse haydi, Troyalılarla Ahaylıları oturt. Ondan sonra Ahaylıların en yiğitlerine meydan oku, seninle cana kıyan bir dövüşe girecek er ara. Henüz ölümün kur'ası çıkmamış, kaderinin son saati gelmemiştir. Daima var olan tanrıların kulağıma gelen sesi benim için bir güvenliktir.

Böyle dedi, ve bu sözleri işiten Hektor çok sevindi. O zaman elinde yarıgünder mızrağı ile, Troya taburlarını tutmak için hatların önüne ilerledi. Hepsi oturdu. Agamemnon da güzel dolaklı Ahaylıları oturttu. Athene ile gümüş yaylı Apollon, Akbaba kılığında kuşlara dönerek Zeus Baba'nın yüksek meşe ağacına kondular. Adamların sık saflar halinde oturduklarını sevinçle seyrediyorlardı: Onlarda mızraklar, zırhlar, kalkanlar titreşiyordu. Zefyr rüzgârı çıkar çıkmaz deniz yüzü nasıl titreşirse, ova içinde saf saf oturan Troyalılarla Ahaylılar öyle bir titreşme içindeydi.

Hektor her iki orduya şöyle dedi:

— Dinleyin beni Troyalılar ve güzel dolaklı Ahaylılar! Size göğsümün içinde gönlümün ne istediğini söyliyeceğim. Yukarılarda tahtında oturmuş olan Zeus yeminli paktı onaylamadı. İki milletimize karşı kötü niyeti, kavganın sonu olarak ya sağlam hisarları ile Troya'nın düşmesi, veya Ahaylıların kendi gemileri yanında mahvolup gitmesi saatini tespit etmiştir. Aramızda bütün Ahaylıların cesur kahramanları vardır; bunlardan gönlünde benimle dövüşmek arzusunu kim buluyorsa, bütün ordu namına tanrısal Hektor'a karşı bir şampiyon olarak meydana çıksın. Şimdi, hepinize şunları söylüyorum. Zeus aramızda şahit olsun! Eğer o, temreni uzun tunç silâhıyla beni yenerse, silâhlarımı soysun, koca karınlı gemilere götürsün; ama cesedimi bizimkilere teslim etsin. Troyalılar ve kadınları ateş payımı törenle verebilsinler. Eğer ben onu yenersem, Apollon zafer şerefini bana verirse, ben onun silâhlarını soyup kutsal İlion'a götüreceğim. Okçu Apollon'un harimi duvarına asacağım; ama cesedini denk yapılı gemilerin yanına götürüp teslim edeceğim; başları saçlı Ahaylılar onu gömsünler ve üstüne toprak serpip geniş Hellespont (Çanakkale) denizi sahilinde ona bir mezar versinler. Ve gelecekte sağlam kürekli bir gemi ile şarap tortusu rengi denizden geçilirken şöyle denebilecek: «İşte bir mezar; onda, vaktiyle, ün salmış Hektor'un öldürdüğü bir kahraman yatıyor!» Böyle denecek, şanım, şerefim hiç kaybolmıyacak.

Böyle dedi ve herkes sustu, bir ses çıkarmadı. Şeref teklifin reddini, korku kabulünü menetmektedir. Nihayet Menelas hışımla kalkarak Ahay kahramanlarına küfürlerle çıkıştı:

— Hay çolpalar, mendeburlar, karı Ahaylılar, size erkek denemez. Şu anda, Danaoslular içinde, Hektor'a karşı çıkacak tek bir kişi bulunmazsa, müthiş, iğrenç bir utanç olur. Haydin, hepiniz topraksu olun, şuraya, gayretsiz, cesaretsiz oturan haysiyetsizler! Ona karşı ben silâhlanıp çıkacağım. Zafer için, değişmez hüküm yukarıda, göklerde verilmiştir.

Böyle dedi. ve güzel silâhlarını takındı. Fakat Menelas, Hektor senden yüz kat daha kuvvetlidir, onunla dövüşmek ömrünün son gününü görmek

demektir. Seni A'naylı Hanlar buna zorluyorlar! Atreoğlu, güçlü kuvvetli Agamemnon Han senin sağındadır, sana bütün isimlerinle hitap ediyor:

— Bu çılgınlık olur, Zeus dölü Menelas! Böyle bir delilik sana yakışmaz. Sana neye mal olursa olsun, sen den çok kuvvetli biriyle dövüşmek hevesinden vazgeç. Priam oğlu Hektor bütün kahramanları korkutur. Ahilleus bile, senden yüz kat kuvvetli iken, insanın şeref kazandığı kavgada onunla karşılaşmaktan ürkerdi. Git, kendi yarenlerinin ortasında otur. Hektor'a karşı Ahaylılar başka bir yiğit çıkarabilirler; ne derece cesur ve yiğit olsa, cana kıyan dövüşmede canını kurtarsa bile, üyelerini sarsmak güç olmıyacaktır.

Kahraman böyle dedi; kardeşinin yüreği kandı. Öğüt makuldü. Menelas da dinledi. Seyisleri sevinç ile omuzlarından silâhlarını aldılar. O zaman Nestor kalktı ve Ahaylılara şöyle dedi:

— Eyvah, eyvah! Ahay iline ne büyük yas çöküyor? Şimdi, ne kadar ah, vah ederdi, ihtiyar araba sürücüsü Myrmidonların ulu gönüllü öğütçüsü ve hatibi Peleus ki, vaktiyle konağında, Argosluların babaları ve oğulları hakkında bana binbir sual sormaktan zevk alırdı. Bugün hepsinin Hektor karşısında korkup sindiklerini öğrenmiş olsaydı! Ellerini ölümsüz tanrılara kaldırıp dua ederdi ki, ruhu vücudundan ayrılsın da, Hades'in konaklarına girsin. Hay Zeus Baba, Athene, Apollon! vaktiyle tek akan Keladon ırmağı kıyılarında, Yardan suyu kıyısındaki Feya (veya Fera) sitesinin suları önünde, Pyloslularla Arkadialılar arasında dövüşüldüğü günlerde olduğu gibi; şimdi genç olsaydım! Şampiyonları tanrılar eşi Erevthalion'da, omuzundaki silâhlar Areithoos Hanın, erkek, kadın, herkesin Topuzlu diye andığı tanrısal Areithoos'un silâhlarıydı. Bu lâkap ona, başka savaşçılar gibi yay, kargı kullanmayıp bir demir topuz taşıdığı ve onunla taburları bozup kırdığı için verilmişti. Lykurg onu hile ile kuvvetle değil, dar bir yolda sıkıştırarak, öldürmüştü: Orada demir topuz, korunmak için, işine yaramamıştı. Lyikurg haince üstüne çullanıp kargısı ile deşmiş geçirmişti; adam toprağa yuvarlanmıştı; Lykurg, tunç tanrı Ares'in hediyesi silâhlarını soyup aldı, ondan sonra onları seyisi Erevthalion'a nediye etmişti. Bu silâhlarla Erevthalion bütün kahramanlara meydan okurdu. Fakat hepsi korkudan titrerlerdi, onunla dövüşmeyi hiç biri gözüne almazdı.

Yalnız ben; sabırlı yüreğim o derece güveniyordu ki, beni dövüşmeğe dürttü. Yaşça da, o sırada, hepsinden gençtim. Ben dövüştüm ve Athene şanı, şerefi bana verdi: En kocaman ve en kuvvetli adamı öldürdüm: Yerde boylu boyuna serilmiş, yatıyordu. Ah, şimdi de genç olsaydım, gücüm eski halinde olsaydı, tulgası kıvılcımlı Hektor ile dövüşmeğe büyük bir hevesle atılırdım! Halbuki siz, bütün Ahay ordusunun kahramanları, Hektor'un meydan okumasına cevap vermeğe hiç bir arzu göstermiyorsunuz.

İhtiyar onlarla böyle atışıyordu. Fakat işte şimdiden, dokuz kişi birden kalktı, ilkin, budunlar çobanı Agamemnon kalktı. Onun arkasından Tydeoğlu güçlü Diomenes; ondan sonra, cesaretli ateşli iki Ayas; ondan sonra İdomene ile yardımcısı Merion can yakan Enyal'ın rakibi, ondan sonra Evemon'un yiğit oğlu Evripyl; nihayet, Andremon oğlu Thoas ile tanrısal Odysseus. Hepsi tanrı eşi Hektor'la dövüşmeğe hazırdı.

O zaman ihtiyar araba sürücüsü Nestor gene söz aklı.

— Şimdi, birimizin seçilmesi için aranızda kur'a çekin. Seçilecek olan bütün güzel dolaklı Ahaylıların dâvası adına dövüşecek. Dövüşmede zalim ölümden kurtulursa, kendi yüreğinin şan, şeref dâvasına da hizmet etmiş olacak.

Böyle dedi. Hepsi, kur'alarına birer marka koydular. Ondan sonra, kur'alar Atreoğlu Agamemnon'un tulgasına kondu. Bunun üzerine adamlar ellerini kaldırarak dua ettiler

— Zeus Baba; lütfet: Ayas seçilsin, ya Tydeoğlu, ya da altın yatağı Mykene Hanı seçilsin!

Böyle diyorlardı. İhtiyar araba sürücüsü kur'aları salladı; tam herkesin dilediği, Ayas'ın kur'ası tulgadan dışarı sıçradı. O zaman çavuş, sıçrayan kur'ayı aldı. sağdan başlıyarak yığınlar arasından, birer birer kahramanlara götürüp gösterdi. Birer birer kur'ayı tanımayıp «hayır» diyorlardı, en son, ün

salmış Ayas'ın önüne gelen çavuş, kur'ayı onun eline verdi, Ayas markasını görüp tanıdı; yüreği büyük sevinç içinde, kur'ayı yere atarak şöyle dedi:

— Dostlar, kur'a benimkidir, ve yüreğimde sevinç var, çünkü tanrısal Hektor'u yeneceğimi sanıyorum. Haydin, ben zırhımı giyerken, siz de Kronosoğlu Zeus Hana dua edin, kendiniz için, ağzınızı açmadan; Troyalılar sezinlemesinler; isterseniz, açık açık dua edin, kimseden pervamız yoktur çünkü. Beni kimse kaçmağa mecbur edemiyecek, ne arzusu ile, ne de bilgisi ile: Anam Salamin'in doğurup büyüttüğü, umarım ki, toy bir çocuk değildir.

Böyle dedi, hepsi gözleri geniş göklere açılmış, Kronosoğlu Zeus Hana dua etti:

— Zeus Baba! İda'nın sahibi, ulu şanlı tanrı! Zaferi Ayas'a ver, ona büyük bir şan, şeref kazandır. Ama Hektor'u seviyorsan, ve onun için kaygılanıyorsan, her ikisine eşit kuvvet ve şan, şeref bağışla!

Böyle diyorlardı.

HEKTOR İLE AYAS'IN DÖVÜŞMESİ

Bu sırada Ayas göz kamaştıran tunç silâhlarını takındı, vücudu tamamıyla silâhlandıktan sonra ortaya sıçradı. Kronosoglu nün, yürekleri yakan savaş ateşinin harareti içinde, kavgaya tutuşturduğu savaşçılara ulaşmak için canavar tanrı Ares öyle bir sıçrayışla atılır. Ahaylıların kalesi, in yarı Ayas da öyle bir sıçrayışla ortaya atıldı. Yüzü gülümsüyor, ayakları geniş adımlarla yürüyor, elleriyle de uzun mızrağını sallıyordu. Onu görünce Argoslular sevinç içinde kaldılar. Troyalıların yüreklerinde ise zalim bir korku sinmişti. Hektor bile göğsünde yüreğinin çarpıntısını hissetti. Fakat meydan okuyan kendi olduğu için, soldan yarım çark edip yarenlerinin yanına çekilmesine vakit, kalmamıştı. O sırada, Ayas, elinde bir kuleye benziyen tunç kalkanıyla, yaklaştı: Tyhios'un sanatıyla yapılan bu kalkanın yedi kat kurumuş öküz köselesinden, sekizinci, dış katı tunçtandı. Hyle ahalisinden ve öküz derilerini biçmede usta olan

Tyhios, bu kıvılcımlı kalkanı iyi beslenmiş yedi boğanın derisinden yapmış, en üste bir tunç levha çekmişti. Telemanoğlu Ayas bunu göğsünün önünde tutuyordu, Hektor'un iki adım önünde durarak tehdit edici bir tavırla şöyle dedi:

— Hektor, şimdi sen kendin deniyeceksin. Ahaylılardan ne kıratta yiğitler vardır: Safları bozan arslan yürekli Ahilleus'tan başka. Ahilleus, deniz teknelerinin ortasında, küskün, budunlar çobanı Agamemnon'a kızgın, oturup dinleniyor. Ama biz de senin karşına çıkacak boyda ve sayıdayız. Haydi, şimdi, dövüş ve savaş işaretini ver.

Tulgası kıvılcımlı büyük Hektor cevap verdi:

— Tanrı dölü Ayas Telemanoğlu, budunlar başı, beni zayıf bir çocuk veya kavgadan anlamaz bir kadın yerine koyup sınamaya kalkma. Ben kavgadan, dövüşten iyi anlarım. Kurumuş öküz derisinden yapılı, çok dayanıklı cenk âletimi sağa sola götürmesini iyi bilirim. Tez koşan arabalar karşılaşmasında hücuma geçmesini iyi bilirim. Göğüs göğüse dövüşmede Ares'in dansını iyi oynarım. Ama senin gibi bir adamı, gözetleyip şaşkınlığa getirerek değil, açıktan açığa, silâhımı değdirmeğe çalışarak vurmak isterim.

Böyle dedi, uzun mızrağını sallıyarak fırlattı ve Ayas'ın müthiş kalkanının sekizinci tunç katına değdirdi. Suali ucunun bükülmez tuncu kalkanın altı katını deldi, yedincisi onu durdurdu. Bunun üzerine tanrısal Ayas da uzun mızrağını fırlattı ve Priamoğlunun yusyuvarlak kalkanına değdirdi. Sağlam silâhın ucu parlak kalkanı deşerek iyi işlenmiş zırha saplandı; böğür boyunca yürüyerek cebeyi yırttı. Fakat, her ikisi, elleriyle uzun silâhlarını çekerek birbirlerine saldırdılar. Kan içici arslanlara veya kuvvetleri hiçbir şeyle kırılmaz yaban domuzlarına benzetilebilirlerdi. Priamoğlu mızrağı ile kalkanın ortasına dokundu, ama onu yırtacağı yerde, ucunun tuncu büküldü. O zaman Ayas bir sıçrayışla Hektor'un kalkanını deşip geçirdi. Tam hamle üstü, savaşçıyı geri itti, boynundan çizdi, ve hemen oradan siyah kan akmağa başladı. Fakat tulgası kıvılcımlı Hektor'un dövüşmesi bu kadarla kalmadı. Az geriledi ve ötede bulunan büyük, pürtüklü, ağır bir taşı kuvvetli eliyle kaldırdı, sallıyarak

fırlattı, bu taşın altında Ayas'ın müthiş kalkanını, ortasından ezdi, tuncun çınlaması etrafa yayıldı. Bunun üzerine Ayas da ondan çok daha büyük bir taş alıp çevirerek, gücünün bütün hızıyla fırlattı ve bir değirmen taşı kadar olan bu kaya parçasının altında kalkanını çökertti. Hektor, kendi kalkanının altında çiğnenerek ayakları sendeledi ve boylu boyunca yere serildi; ama Apollon hemen, aniden, onu ayağa kaldırdı. O zaman, kılıçla birbirlerine saldırmak üzere iken, iki çavuş, biri Troyalılar, öbürü tunç cebeli Ahaylılar namına, araya girdi. Zeus'un ve insanların habercileri olan çavuşlar, ki bilge: Talthibios ile İdeos'tur. Değneklerini kaldırdılar; sonra, İdeos çavuş söz alarak şöyle dedi:

— Çocuklar, dövüşü, savaşı kesin; ikiniz de bulut devşiren Zeus'un sevgililerisiniz; ikiniz de savaşçısınız; bunu hepimiz biliyoruz. Fakat işte gece geldi, geceyi de dinlemek lâzım

O zaman Ayas Telemanoğlu cevap verdi:

— İdeos, böyle konuşmağa, her ikiniz, Hektor'u davet etmelisiniz. Bütün bütün yiğitlere meydan okuyan odur, işareti o versin. Ben Hektor'un diyeceğini yapmağa hazırım.

Tulgası kıvılcımlı büyük Hektor cevap verdi:

— Ayas, tanrı sana büyüklük ve kuvvet verdiğinden bunlara bilgeliği de kattığından, mızrakta ise Ahaylıların birincisi olduğundan, şimdilik bugünlük dövüşü, savaşı keselim. Daha sonra, tanrı iki milletimiz arasında tercihini belirtip zaferi birine vereceği güne kadar gene dövüşürüz, işte gece de geldi; .geceyi dinlemek de haktır. Gemilerin yanına gidip bütün Ahaylıları, hususiyetle, yarenlerini, dostlarını sevindirirsin. Ben Priam Hanın büyük şehrinde, Troyalıları ve elbiseleri yerlere kadar uzun Troya kadınlarını sevindiririm ki, bana inayetlerini dilemek için Tanrılar Meclisine gireceklerdir. Haydi, birbirimize kıymetli armağanlar verelim. Böylece Troyalılarla Ahaylılarda herkes şöyle desin: «ikisi yürekleri yakan atışma yüzünden dövüştüler ve aralarında dostluk kurarak birbirinden ayrıldılar.»

Böyle dedi, ve o sırada gümüş çivili bir kılıcı, iyi biçilmiş kını ve kayışıyla, birlikte getirerek Ayas'a verdi; Ayas da ona pırıl pırıl erguvandan bir kemer hediye etti. Ondan sonra ayrıldılar, biri Ahaylıların ordusuna, öbürü Troya yığınlarına doğru yürüdü. Troyalılar onu; sağ salim, Ayas'ın iç ateşinden ve kuvvetli ellerinden kurtulmuş görerek sevindiler; onu şehre götürdüler; az önce ise kurtuluşundan ümitlerini kesmişlerdi.

PAZARLIKLAR

Atreoğlu'nun barakasına gelinir gelinmez budunlar çobanı Agamemnon Kronos'un en kudretli oğluna beş yaşında bir öküzü kurban kesti. Derisini yüzdüler, hazırladılar, doğradılar; sonra bilgi ile parça parça kestiler, şişlere geçirdiler, büyük dikkatle kızarttılar; nihayet hepsini ateşten çektiler. Bu işler bitince ziyafete oturdular, ve herkesin payını aldığı bu yemekten şikâyet eden olmadı. Uzun filetoları yemek şerefini Atreoğlu kahraman Agamemnon Han Ayas'a sakladı. Sonra, susuzluk ve iştiha tatmin edildiği zaman, ihtiyar Nestor hepsinden önce davranarak, tasarladığı projenin iplerini dizmeğe başladı. Öğüdü daima onaylanan da o idi. Uslu akıllı söz alarak şunları söyledi:

— Atreoğlu, ve siz bütün Ahay ordusunun alp savaşçıları, bizim başları saçlı Ahaylılardan ölenler çoktur, kanları, coşkun Ares'in vuruşlarıyla, akışı güzel Skamandros suyunun kıyılarında saçılmış, ruhları Hades'e inmiştir. Ahaylıların içinde bulundukları kavgayı, tan ağarmasıyla, durdurmalısın. Biz de toplanalım: Öküzlerle, katırlarla ölülerimizi buraya taşıyalım; onları gemilerin az önünde yakalım; içimizden kimler kalırsa, küllerini evlerine, çocuklarına götürelim; vatan toprağına dönebileceğimiz gün. Ondan sonra, cenaze ateşinin etrafında, toprak yığıp müşterek bir mezar yapalım; bu mezar için gelişigüzel ova içinde bir yer seçeriz. Buna yakın olarak, çabuk, yüksek burçları olacak bir hisar yaratalım ki, gemilerimiz ve kendimiz için koruyucu bir sığınak olsun; iyi tanzim edilmiş kapılar açalım, onlardan ferah ferah arabalar geçebilsin. Sonra, Sur'un dışında ve ona çok yakın, bir hendek kazalım, ki düşman atlarını ve savaşçılarını bizden uzak tutsun, mağrur Troyalıları üstümüze saldırmaktan alıkoysun.

Böyle dedi ve bütün Hanlar onayladılar.

Bu sırada, Troyalılar da, İlion'un Akropol'ü üstünde,

Priam'ın kapılarına yakın, dernek kurdular: Müthiş fırtınalı bir dernek. Bu toplantıda, en ilki, akıllı tedbirli Altenor söz alarak konuştu:

— Dinleyin beni, Troyalılar, Dardanlılar, müttefikler, size göğsümde yüreğimin emrettiklerini söyliyeceğim. Karar verelim, Atreoğullarına Argoslu Helene'yi ve bütün hazinelerini teslim edelim, götürsünler. Bu saatte, devam eden kavga, yeminli pakt'ın bozulması yüzündendir. Bizim için taundan faydalı bir şeyin çıkacağını, bizi söylediğimden kurtaracak bir neticenin alınabileceğini bekliyemiyorum.

Böyle deyip yerine oturdu. Bunun üzerine güzel saçlı Helene'nin kocası tanrısal Aleksandros ayağa kalktı. Şu kanatlı sözlerle ona cevap verdi:

— Altenor, hoşuma gidecek bir dil kullanmıyorsun. Halbuki daha kutlu fikirler vermesini de bilirsin. Gerçekten ciddi mi konuşuyorsun? Öyle ise, tanrılar aklını almışlar demektir. Şimdi ben, at-kısrak terbiyecisi Troyalılarla ben konuşacağım. Açık açık söylüyorum: Hayır, kadını vermiyeceğim. Buna karşılık, Argos'tan konağına getirebilmiş olduğum hazineleri, hepsini geri vermeğe razıyım hattâ kendi hazinelerimden de katabilirim.

Böyle deyip yerine oturdu. Bunun üzerine, Dardanoğlu, Dernekte tanrı eşi Priam ayağa kalktı; uslu akıllı söz alıp konuştu:

— Dinleyin beni, Troyalılar, Dardanlılar, müttefikler, size göğsümün içinde yüreğimin emrettiklerini söyliyeceğim. Şimdilik, akşam yemeğini, âdet üzere, şehirde yiyin. Aynı zamanda, kendinizi korumağa bakın, tetik olun. Sonra; İdeos, tan ağarmasıyla, koca karınlı gemilere gitsin, Atreoğullarına, Agamemnon ile Menelas'a, bu çekişmenin sebebi olan Aleksandros'un teklifini söylesin. Buna makul bir teklif ilâve etsin. İsterlerse can yakan kavga,

ölülerimizi yakabilmek için, bir müddet durdurulsun. Sonra gene dövüşürüz; tanrı iki milletimiz arasında tercihini belirtip zaferi birine nasip edeceği saate kadar.

Böyle dedi, hepsi güzelce dinleyip onayladılar. Akşam yemeğini, kıta kıta, ordugâhta yediler. Tan ağarırken İdeos çavuş koca karınlı gemilere gitti; Ares hizmetçileri Danaosluları, Agamemnon'un gemisi yanında Dernek kurmuş buldu. Gür sesli çavuş ortalarında durarak şöyle dedi:

— Atreoğlu ve siz, bütün Ahay ordusunun alp savaşçıları! Priam ve Troya'nın öbür başları bana emrettiler ki, beğenip onaylarsanız, bu çekişmenin sebebi olan Aleksandros'un teklifini söyliyeyim: Argos'tan Troya'ya dönerken hay dönemez olaydı beraber getirdiği hazineleri, hepsini, geri vermeğe, hattâ kendininkilerden de katmağa razıdır. Fakat şanlı Menalas'ın nikâhlı karısını geri vermiyeceğini söylüyor. Bununla beraber, Troyalılar onu buna sıkıştırıyorlar! Bundan başka şunu da söylememi emrettiler: Ölülerimizi yakmak için bir müddet can yakan kavgayı durdurmak ister misiniz? Sonra gene dövüşürüz: Tanrı iki milletimiz arasında terchini belirtip zaferi birine nasip edeceği saate kadar.

Böyle dedi ve hepsi dinleyip sustular, ağızlarını açmadılar. Sonra narası gür Diomedes söz alıp konuştu:

— Kimse kabul etmesin, ne Aleksandros'un teklif ettiği hazineleri, ne de Helene'yi. Herkes, en ahmak insan bile, bilir ki Troyalıların mahvolması mukadderdir.

Böyle dedi, ve Ahay oğulları, tek sesle, alkışladılar, at-kısrak terbiyecisi Diomedes'in söylevinden çok hoşlandılar. Bunun üzerine Agamemnon Han, İdeos'a şöyle dedi:

— Ahaylıların nasıl konuştuklarını, sana nasıl cevap verdiklerini kendin işitiyorsun. Ben de bu cevabı beğeniyorum. Buna mukabil, ölüleri yakmak

teklifine karşı değilim. Hayatı terkedenlere, kadavralarını yakarak ateşle verilecek ilk hafiflik reddedilemez. Bu paktımıza Here'nin gürler sesli kocası şahit olsun.

Böyle dedikten sonra, bütün öbür tanrıları tanıklığa çağırmak işareti olarak elindeki asayı kaldırdı, İdeos da kutsal İlion'a doğru yürüdü. Orada, Troyalılar ve Dardanlılar, hepsi, Dernek halinde toplanıp oturuyorlar, İdeos'un dönüşünü bekliyorlardı. Çavuş dönünce ortalarında durup getirdiği mesajı tebliğ etti. Bunun üzerine, çarçabuk bazıları ölüleri taşımağa, bazıları odun arayıp getirmeğe koştular. Argoslular da, denk yapılı gemilerinden uzak, tezlikle, ölüleri toplamağa ve odun tedarik etmeğe koyuldular.

MÜTAREKE, HİSARIN YAPILMASI

Derinden yavaş yavaş akan Okeanos'tan göğe yükselen güneşin tarlalara şualarını yeni yaydığı saatte idi; ve işte birbirleriyle (sağ kalanlar ölenlerle) tekrar yüzyüze geliyorlar. Fakat o sırada adamları birer birer tanımak çok güçtü. Yaralarının kanı su ile yıkanıyor, ve sıcak gözyaşları dökerek, yük arabalarına konuyordu. Büyük Priam cenazelere ağlamak âdetine izin vermedi. Yürekler kederli, sükût içinde, kadavraları ateş öbekleri üzerine yığıyorlardı; cenazeleri yaktıktan sonra kutsal İlion'a doğru yürüdüler. Onlar gibi, öbür yandan, güzel dolaklı Ahaylıların da, yürekleri kederli, cenaze ateşinin öbekleri üzerine kadavraları yığdıktan ve yaktıktan sonra koca karınlı gemilerine doğru yürüdükleri görülüyordu.

Henüz tan ağarmamıştı, daha, gündüz denemiyecek bir vakitti, ki ateşin etrafında, Ahaylılardan seçkin bir zümre toplandı. Toprak yığıp müşterek bir mezar yaptılar; bu mezar için, ova içinde, gelişigüzel bir yer tuttular; buna yakın olarak burçları yüksek bir hisar yarattılar ki, gemileri ve kendileri için koruyucu bir sığınak olsun. Ondan sonra ferah ferah arabaların geçebileceği kapılar açtılar. Hisarın dışında boylu boyunca bir hendek kazdılar Ve kazıklar kaktılar.

Fakat başları saçlı Ahaylılar bu işlerle uğraşırken, tanrılar, şimşek fırlatan

Zeus'un etrafında dernek kurup tunç cebeli Ahaylıların başardığı büyük işlere bakarak düşündüklerini söylediler. İlkin yeri sarsan Posseidon sözü aldı:

— Zeus Baba, artık sonsuz yeryüzünde bir ölümlü var mıdır ki, tasarladığını ve düşündüğünü ölümsüzlere bildirmek istesin? Bir defa daha görüyorsun, işte başları saçlı Ahaylılar, gemileri için bir hisar diktiler ve ona boydan boya hendek de çektiler: Bunun için tanrılara şanlı yüzlük kurban sunmadılar. Şafak nerelere uzanıyorsa bu hisarın şanı oraya kadar gidecek; halbuki bizim, Feobos Apollon ile benim, zahmetlere katlanarak, kahraman Leomedon için diktiğimiz şehrin şanı unutulacak.

Ona, bulut devşiren Zeus, büyük bir öfkeyle şöyle söyledi:

— Vah, vah! Güçlü kuvvetli yeri sarsan! Bu söylediğin sözler nedir? Senden, kolları ve ateşliliği yönünden yüz kat daha kuvvetsiz bir tanrı böyle bir şeyin olacağından korkuya düşebilirdi. Fakat senin şanın, Şafak nerelere yayılıyorsa, oraya kadar gidecektir. Bak, dinle beni, başları saçlı Ahaylılar, gemileriyle, vatanlarına dönmek üzere hareket edecekleri gün, git, hisarlarını yık, enkazını denize dök, uzun sahilleri yeniden kumlarla ört, böylece Ahaylıların hisarı senin istediğin gibi yok olsun.

Aralarında söyledikleri konular bunlardı.

Güneş batmak üzere iken Ahaylıların tasarladığı işler tamamlanmıştı. Barakalarında öküzler boğazlayıp akşam yemeklerini yediler. Onlara Lemnos'tan şarap getiren birçok kayıklar vardır. Bu şarabı onlara Jason oğlu Eune gönderiyor: Budunlar çobanı Jason'un kollarında, gebe kalan Kyssipyl onu doğurmuştu. Jason oğlu,

Atreoğullarına, Agamemnon'la Menelas'a, ayrıca bin ölçek şarap hediye etmektedir. Başları saçlı Ahaylılar şaraplarını almak için kimi tunç, kimi pırıl pırıl demir, kimi deriler, kimi canlı öküzler, hattâ esirler verirler.

Ondan sonra, bol bir ziyafet tertip ettiler ve bütün gece başları saçlı Ahaylılar cümbüş yaptılar, Troyalılar ve müttefikleriyle aynı zamanda.

Akıllı tedbirli Zeus da bütün gece onların felâketini tasarlıyordu-, müthiş bir gök gürlemesi işitildi; yüzleri sapsarı oldu, sağraklarındaki şarap yerlere döküldü ve artık kimse güçlü kudretli Kronosoğluna saçı kılmadan şarabı ağzına götürmeğe cesaret etmedi. Sonunda, uyuyup uykunun hediyelerini topladılar.

ŞAN : VIII

TANRILARIN ARAYA GİRMESİ KALDIRILIYOR

Tülü safran renginde Şafak bütün yeryüzüne yayılıyordu ki, gürler sesli Zeus, dorukları sayısız Olympos'un en yüksek tepesinde Tanrılar Derneğini kurmuştu. Kendi söz alıp konuşuyor, bütün Tanrılar dinliyordu:

— Dinleyin beni, hepiniz, tanrılar ve tanrıçalar: Göğsümün içinde yüreğimin emrettiklerini söyliyeceğim: Hiç bir tanrı, hiç bir tanrıça, emrimin dışına çıkmak denemesinde bulunmasın: Hepiniz, oy birliğiyle onaylayın da şu işleri en büyük tezlikle sona erdireyim. Eğer Tanrılardan birini görürsem, ki bilerek sözümden çıkıp Troyalılara veya Ahaylılara yardım etmeğe gidiyor, öyle çarparım ki, Olympos'a acınacak halde döner; veya onu yakalar, sisli puslu Tartarın içine, yerin altında en aşağılara batan uçurumun dibine atarım: Oranın demir kapıları ve tunç eşiği vardır; gök yerden ne kadar yukarıda ise, orası da Hades'ten o kadar aşağıdadır. O zaman bütün tanrılardan ne kadar üstün olduğumu anlarsınız. Haydin, tanrılar, tecrübesini yapın da görün: Gökten bir altın ip sarkıtın, sonra hepiniz, tanrılar ve tanrıçalar, bir ucuna yapışın; ne kadar çabalarsanız, Zeus'u, en üstün mevlâyı gökten yere indiremezsiniz. Fakat ben, kendi irademle, çekmek istemiş olsam, sizinle beraber yeri de, denizi de çekebilirim. Sonra, ipi Olympos'un sivri bir kayasına bağlasam, her şey ve siz hepiniz beraber, havalar arasında uçardınız, tanrılardan ve insanlardan o kadar üstünüm!

Böyle dedi, ve hepsi sustu, ağız açmadı, söylediklerinden heyecan içinde kalmışlardı: O derece sert konuşmuştu.

Neden sonra, çakır gözlü tanrıça Athene söz aldı:

— Kronosoğlu babamız, en üstün hakan! Biz iyi biliriz. Senin gücün kuvvetin, bükülmez bir kuvvettir. Fakat zalim kaderlerine yaklaşıp mahvolmak üzere olan Danaoslu savaşçılar için

kaygılanmaktan da kendimizi alamıyoruz. Peki, senin dediğin gibi, biz kavgadan uzak duralım; fakat Argoslulara, işlerine yarıyacak bir fikir telkin etmek isterdik ki. Öfkenin kurbanı olarak hepsi can verip gitmesin.

Bulut devşiren Zeus gülümsiyerek şöyle dedi:

— Ümitsiz olma, sevgili kızım. Tritogeni; söylediklerimden öyle fazla korkuya kapılmak gerekmez; sana karşı yumuşak davranmak isterim.

Bu sözleri söyledikten sonra, arabasına, uçuşu tez, ayakları tunçtan, alınlarındaki yele altından iki at koştu. Kendi de omuzlarına altın elbiseler atarak eline bir altın kamçı aldı: sonra arabaya bindi ve bir kamçı vuruşu ile atları havaya kaldırdı. İçleri ateş dolu, hayvanlar, yer ile yıldızlı gök arasındaki geniş uzay içinde uçtular. Bu gidişle pınarları çok İda dağına, canavarlar yatağı Gargar tepesine ulaştı: Tapınağı ve ıtırlı harimi oradadır. Tanrıların ve insanların babası atları durdurup koşumdan çıkardı ve üstlerine kalın bir buğu yaydı. Ondan sonra, şanına, mağrur, yapayalnız tepeye geçip oturdu: Oradan Troyalıların sitesine ve Ahaylıların gemilerine uzun uzun seyirci kaldı.

AHAYLILARIN BOZGUNU

Bu ara başları saçlı Ahaylılar, yemeklerini barakaların ortasında çabucak yediler, ondan sonra zırhlarını giyindiler. Troyalılar da bütün şehire dağılarak silâhlandılar. Sayıları daha az ise de kavgaya, dövüşmeğe ateşli arzuları küçük değildi: Çocuklarım, kadınlarını korumak ihtiyacı onları zorlamaktaydı. Bütün kapılar açıldı, ordu gerek yayan, gerek atlı arabalı olanlar dışarı atıldı; büyük kargaşalık sesleri yükseldi.

Az sonra iki ordunun savaşçıları karşı karşıya geldiler, tutuştular; zırhları, kargıları, savaşçı ateşlikleri çarpışıyor, kabarık kalkanları tokuşuyordu; hıçkırıklar, haykırışlar, zafer naraları hep birden yükseliyordu. Öldürenler, cansız düşenler karışıyor, sel gibi akan kan yerleri kaplıyordu.

Şafak söküp kutsal gün yükseldikçe mızraklar, oklar yağıyor, adamlar düşüyordu. Güneş göğün ortasını aşınca, tanrıların babası altın terazisini açtı; iki kefeden birine at-kısrak terbiyecileri Troyalıların , öbürüne tunç cebeli Ahaylıların ölüm tanrıçalarını koydu; sonra, ortasından kaldırdı, Ahaylıların kefesi aşağı ağdı, günün onlar için uğursuz olacağını gösterdi. O zaman Zeus, İda'nın üstünden, müthiş bir gürleyiş gürletti ve Ahay ordusuna doğru alevli bir ışık yayıldı. Bunu görünce dehşet içinde kaldılar, yüzlerini sapsarı bir korku kapladı.

O sırada, ne İdomene'nin, ne Agamemnon'un yüreği sabır ve sebat gösteremedi; Ares'in tapuğcuları iki Ayas da cesaretsizliklerini saklıyamadılar. Yalnız Nestor, Ahaylıların ihtiyar koruyucusu, korku eseri göstermedi, halbuki tam o ara cesareti kıracak bir taarruza uğradı; Atlarından biri vuruldu. Tanrısal Aleksandros, güzel saçlı Helene'in kocası, bir okla, başından, atların kafalarındaki yelenin başladığı yerden yaralamıştı. Hayvan, okun beynine değmesiyle duyduğu acıdan, sıçrayıp arabayı altüst etti. İhtiyar, elinde bir hançer, atılıp hayvanı arabaya bağlayan kayışları keserken Hektor'un tez koşan atları yetişti. Çok cesur bir arabacının sürdüğü atlar Hektor'u oraya getirmişti: İhtiyar o ânda candan olacaktı, eğer narası gür Diomedes, keskin gözleriyle, onu görmemiş olsaydı. Müthiş bir nâra atarak Odysseus'u şu sözlerle cesaretlendirdi:

— Tanrısal Laestosoğlu, yığınlarla sürüklenerek bir korkak gibi arka çevirip nereye kaçıyorsun? Dikkat et, böyle kaçarken, düşmanın biri kargısını omuzlarının arasına saplamasın! Haydi, sebat et, ve ihtiyardan şu şaşkın savaşçıyı uzaklaştıralım.

Böyle dedi, fakat tanrısal Odysseus, çok sabırlı kahraman, onu dinlemedi, hep koşarak Ahaylıların koca karınlı gemilerine doğru ilerledi; yalnız Tydeoğlu hatlar dışındaki yiğitler arasına gidip yer aldı. Nele oğlu Nestor'un arabası önünde durdu ve ona şu kanatlı sözleri söyledi:

— Hey ihtiyar! Genç savaşçılar seni çok üzüyorlar. Gücün kırılmış, yaşlılık yakana sarılmış; seyisinde pek kuvvet kalmamış, arabanın koşumu

ağırlaşmış. Haydi, hızlanıp benim arabama bin. Tros'un hediyesi olan atların ne değerde olduğunu göreceksin; onları ben Ene'den alınıştım. Bozgun ustası hayvanlardır. Şu iki atla seyislerimiz. Bu ikisini, kendimiz, at-kısrak terbiyecisi Troyalılara karşı süreceğiz. Hektor da öğrenecek, benim de mızrağım, ellerinin içinde, iç ateşliliğini ne dereceye kadar gösterebilecek.

Böyle dedi, ve ihtiyar araba sürücüsü Nestor itiraz etmedi. Nestor'un ipleriyle gayretli Sthenelesos (Diomedes'in seyisi) ile cesur Evrymedon (Nestor'un seyisi) meşgul oldu. iki kahraman beraber Diomedes'in arabasına bindiler. Nestor kızıl dizginleri eline alarak atları kamçıladı. Çabucak, Hektor'un önünde idiler. Bu kahraman, hemen, öfkeyle üstlerine yürürken Tydeoğlu mızrağını fırlattı. Silâh hedefe değmedi; Hektor'un seyis arabacısı coşkun Thebe'nin oğlu Eniope, göğsünden, memeye yakın bir yerden vuruldu. Elinden dizginleri düşen adam, arabadan devrildi; tez koşan atları bir tarafa kaçtı, kendi, hayatı ve bütün güçlülüğü kırılmış, yerde kaldı. Arabacısının kaderini gören Hektor'un ruhu can yakan acılar içinde kaldı. Böyle bir arkadaşın kaybından üzgünlüğü büyüktü, fakat onu toprak üzerinde uzanmış bırakarak, cesur bir arabacı aramağa seğirtti ve atları uzun zaman kılavuzsuz kalmadı: Hektor çabuk İfites'in alp oğlu Arheptolem'i buldu, arabaya oturtarak dizginleri eline verdi.

O zaman çaresi bulunmaz bir felâket ve ümitsizlik olmak üzereydi. İlion içinde ağılda koyunlar gibi kapalı kalacaklardı, eğer tanrıların ve insanların babası onları keskin gözleriyle görmeseydi. Hemen müthiş bir tarzda gürledi ve beyaz bir yıldırım fırlattı; Diomedes'in arabası önünde toprağı yaktı. Kükürt kokusu içinde, müthiş bir alev fışkırdı. Korkuya tutulan atlar, şimdiden, arabama altına sinmiş bir halde idiler; kızıl dizginler Nestor'un ellerinden çıktı. Yüreği ürken ihtiyar Diomedes'e şöyle dedi:

— Tydeoğlu, inan bana, senin için artık duynakları kalın atlarını kaçışa sürmekten başka yapacak bir şey kalmıyor. Görmüyor musun ki, Zeus'un yardımı sana değildir? Bu sefer Zeus şanı öbürüne veriyor bugün ona. Yarın, canı isterse, bize verecektir. Hiçbir ölümlü Zeus'un ne kurduğunu sezinleyip kestiremez. İnsan ne derece zekâsına mağrur olsa da Zeus ondan yüz kat üstündür.

Narası gür kahraman Diomedes şöyle cevap verdi:

— Bütün söylediklerin, ihtiyar, çok iyi söylenmiştir. Fakat yakıcı bir kaygı ruhuma ve yüreğime giriyor: Hektor'un bir gün Troyalılara Tydeoğlu önümden kaçıp gemilerine sığınmıştır! diyebileceğini düşündükçe. Evet, böyle övünecektir... Keşke ayaklarımın altında yer yarılsaydı!

ihtiyar araba sürücüsü Nestor şöyle cevap verdi:

— Eyvah! Kahraman Tyde'nin oğlu! Nasıl sözler söyledin öyle? Hektor istediği kadar senin için korkak, cebin desin! Troyalılar ve Dardanoğullarından kimse ona inanmıyacak; kocalarını yerlere sermiş olacağın kadınlar, ulu gönüllü savaşçıların karıları arasında da ona inanacak kimse çıkmıyacaktır.

Böyle dedi, ve duynakları kalın atları kaçışa sürdü. Bozgun arasından giderken, Troyalılar ve Hektor korkunç bir haykırış içinde, üstlerine, hıçkırıklar kaynağı oklar yağdırıyorlardı. Tulgası kıvılcımlı büyük Hektor yüksek sesle yuhaladı:

— Hey Tydeoğlu! Eskiden Danaosluların senden fazla kıymet verdikleri kimse yoktu: Onlarda şeref yeri senindi, etler, sağrak sağrak şaraplar sana sunulurdu; fakat bugünden sonra seni hor görecekler, çünkü karıya döndün. Sefil kukla, seni! Kötü saatten kurtulma. Kavgadan asla çekilmiyeceğim, ve sen hiç bir zaman hisarlarımıza ayağını basmıyacak, kadınlarımızı gemilerinize götürmeyeceksin: Ondan önce kaderini eline vermiş olacağım.

Böyle dedi, ve Tydeoğlu iki tasarlayış arasında bocaladı: Arabayı çevirip Hektor'a kafa tutsun, onunla savaşa girişsin mi? Üç defa ruhu ve yüreği bu kararsızlık içindeydi ve her üç defasında tedbirli Zeus, İda'nın üstünden gürledi, Troyalılara bir zafer vaadeden alâmetler gösterdi. O zaman Hektor yüksek sesle Troyalılara hitabetti:

— Troyalılar, Lykalılar, Dardanlılar, teke tek dövüşünde usta savaşçılar!

Dostlarım, erkek olduğunuzu gösterin; ateşli değerlerinizi unutmayın. Görüyorum ki, Zeus bize iyilikle davranıp zafer ve büyük şan vâdediyor. Danaosluları ise mahvetmek isteğini gösteriyor. Zavallıcıklar! Şu hiç bir işe yaramıyacak hisarlardan ne ümitlere düşmüşler, ahmaklar! Bizim saldırışlarımızı bu hisarlar durduramıyacak, atlarımız kolaylıkla, bir sıçrayışta hendekleri aşacaktır. Onların koca karınlı gemileri önüne geleceğim zaman, her şeyi yiyen ateşi unutmıyacağım: Gemilerini alevlere vereceğim ve aynı saldırışta, dumandan bunalmış olacak Argosluları imha edeceğim.

Böyle dedi, ve şu sözlerle de küheylânlarına hitabetti:

— Ksanthe, Podorge, Ethon ve sen tanrısal Lampos! Size Andromake'nin, ulu gönüllü Eetion kızının, tatlı buğday yedirdiğini, gönlünüz istedikçe içmek üzere şarap kardığını; ben genç ve güzel kocası olmakla övündüğüm halde, benden önce sizi ağırladığını hatırlamanız ve bana hizmet etmeniz saati gelmiştir. Haydin! Tezlikle davranın! Nestor'un zırhını elde etmeliyiz: Göklere varan bir söylenti ile som altından olduğu bilinmektedir. At-kısrak terbiyecisi Diomedes'in omuzlarından Hefaestos'un sanat eseri olan işlenmiş zırhı bugün söküp almalıyız! Bu iki şeyi elimize geçirebilsek, Ahaylıları bu gece tez giden gemilerine bindirebileceğimi ümit ediyorum.

HERE'NİN BOŞUNA ÖFKELENMESİ

Böyle deyip övündü. Here Sultan öfkelenerek tahtı üzerinden kımıldadı, bütün Olympos titredi. Sonra büyük tanrı Poseidon'a bakarak şöyle dedi:

— Güçlü kuvvetli, yeri sarsan! Senin de göğsünün içinde yüreğin, Danaosluların böyle can verdiklerini görüyor da hiç acımıyor. Halbuki Helike'de, Egers'te sana o kadar güzel şeyler, kıymetli armağanlar sunan onlardır. Hey büyük tanrı, onlar için zaferi dile. Tutalım ki, biz hepimiz, Danaosluları korumak istiyen tanrılar, birleşip gürler sesli Zeus'u kenarda bıraktık: Orada, İda'nın üstünde, küskün küskün, yapayalnız oturur kalırdı.

Güçlü kuvvetli Yeri Sarsan şiddetle kızarak şöyle dedi:

— Here, dili tedbirsiz tanrıça, söylediklerin nasıl söz öyle? Bizim, bütün tanrıların Kronosoğlu Zeus'a karşı savaşa kalktığınızın görülmesini, ben, hiç istemem, çünkü o, hepimizden çok daha kuvvetlidir.

AHAYLILARIN KARŞI SALDIRIŞI

Onlar aralarında böyle konuşuyorlardı. Bu sırada, gemiler tarafından, hisar ile hendek arasına atlar, savaşçılar dolmuş, birbirleri üstüne sıkışıp kalmışlardı; onları böyle sıkıştıran Ares benzeri, Priamoğlu Hektor idi ki, Kronosoğlu Zeus ona zafer yüzü göstermişti. Böyle gitse güzel gemileri alevler içine atacaktı, eğer Here Sultan, hemen tezlikle, Ahaylıları cesaretlendirmeğe, çalışmak fikrini Atreoğlu Agamemnon'a telkin etmeseydi. O da hemen harekete geçerek, Ahaylıların barakalarıyla gemileri arasında, elinde dört köşeli büyük bir erguvan parçası, bir bu yana, bir o yana, seğirtmeğe koyuldu. Şimdi ise Odysseus'un gemilerinde, iki böğürü derin kara geminin üstünde durdu; hattın ortasına gelen bu gemi her iki tarafa sesi işittirmeğe elverişli idi; hattın bir ucunda Telamonoğlu Ayas'ın, öbür ucunda Ahilleus'un gemileri vardı; iç ateşlerine ve kollarının kuvvetine güvenerek iki ucu tutmuşlardı. Agamemnon, bütün Danaoslular için işitilebilir yüksek bir sesle haykırdı:

— Ayıp, utanın, Argoslular, görünüşleri çok güzel korkaklar! Hani övünüp böbürlenmeniz nerede kaldı? Sözde kahramanlardık, Lemnosta, düz boynuzlu sığırların filetolarını atıştırır ağızlarına kadar dolu şarap testilerini yuvarlarken, kendi kendimize övünür dururduk: birimiz tek başına, yüz, iki yüz Troyalı ile savaşabilecektik! Şimdi ise, hepimiz tek bir Troyalıya, Hektora karşı koyamıyoruz! Biraz daha sonra böyle giderse, gemilerimizi ateşe verip yakacaktır. Hey Zeus Baba, hiç güçlü hanlardan bir başkasının gözlerini bu derece kör ettiğin, elinden şanı şerefi aldığın var mıdır? Halbuki ben söyliyebilirim: hiç bir zaman, buraya felâketime gelirken, hiç bir zaman senin çok güzel tapınaklarından birine, kürekleri sağlam bir gemi üzerinde uğrayıp ta sana bir öküzün butlarını ve iç yağını yakmıyayım. Surları sağlam Troyayı almak arzusu bende o derece kuvvetli idi. Hey ulu tanrı, dileğimi yerine getir:

tehlikeden kurtulmamıza yol ver. Ahaylıları Troyalılara yendirme.

Böyle dedi. Tanrıların Babası onun göz yaşları döktüğünü görünce acıdı, dileğini onayladı: ordusu sağ esen kalacak, mahvolmıyacak. Çabuk kartalı, kuşların en emniyetlisini salıverdi; kartal, pençesiyle tuttuğu tez koşan bir dişi geyiğin yavrusunu, Ahaylıların çok güzel tapınağına bıraktı: burada bütün seslerin sahibi (alâmetleri bilerek gösteren) Zeus'a kurbanlar sunmak Ahaylıların âdeti idi. Alâmetin Zeus'tan geldiğini anladılar ve taze bir ateşlilikle Troyalılara saldırdılar; artık kavgadan başka bir şey düşünmüyorlardı. Bu kadar çok sayıda olan Danaoslulardan kimse Tydeoğlundan önce davranamamıştı: en ilki Diomedes tez koşan atlarına hendeği aştırdı, düşmana karşı girip kavgaya başladı. Herkesten çok önce, Troyalı bir savaşçıyı, Fradmonoğlu Agelaos'u, atlarını kaçışa sürerken, kargısını arkasına, omuzları arasına sapladı ve göğsünü deşti geçirdi. Adam arabasından devrildi, üstünde silâhları çınladı.

Diomedes'in arkasından Atreoğulları, Agamemnon ile Menelas geliyordu; ondan sonra ateşli cesaretiyle iki Ayas; sonra İdomene, İdomene'nin arkasından Enyoles'in (Ares'in) benzeri Merion, sonra Evemon'un ün salmış oğlu Evrypyl; nihayet dokuzuncu olarak, yayı ile ucunu arkaya kadar gererek çeken Tevkros geliyordu. Tevkros gidip Telamanoğlu Ayas'ın kalkanı altında yer aldı; sonra Ayas hafifçe kalkanının yerini değiştirince, Tevkros tedbirli bir göz attı ve az sonra yığınlar içinde okunun değmesiyle bir savaşçı olduğu yere düşerek can verdi; Tevkros ise, annesine dönen bir çocuk gibi, tekrar Ayas'ın gölgesine girdi. Ayas da onu parlak kalkanıyla sakladı.

Kusursuz Tevkros'un yıktığı Troyalılar kimlerdi? En önce Orsilohos'u, Ormenon ve Ofelestes'i Daitor ile Hromios'u ve tanrılar eşi Lykofontes'i Polyemonoğlu Amopaon'u ve Melanipos'u. Hepsini, birer birer, bereketli toprağın üstüne serdi. Budunlar Hanı

Agamemnon, onun, güçlü yayı ile Troyalıların hatlarına ölümü götürdüğünü görerek sevinç içinde kaldı; yanına gelerek şöyle söyledi:

Tevkros, sevgili baş, Telamonoğlu, savaşçılar başı! böyle, ok atmağa devam et, belki Danaoslular için ve baban Telamon için selâmet ışığı olursun. İşin nasıl olacağını sana söyliyeyim: eğer egid kalkanını tutan Zeus ve Athene bana güzel İlion sitesini alıp talan etmeği nasip ederlerse, benden sonra ilk olarak sana, seçkin bir şeref payı ayıracağım: bir üç ayaklı, ya arabasıyla bir çift at, veya yatağına girecek bir kadın.

Kusursuz levkros da şöyle cevap verdi: — Ulu şanlı Atreoğlu, ben kendim ateşli bir kavga arzusu içindeyim, beni cesaretlendirmeğe ne hacet? Onları İlion'a sürmeğe başladığımız saatten beri pusudayım, ve oklarım onlardan adamlar öldürmektedir. Uzun temrenli sekiz ok atmış bulunuyorum, hepsi de cesur delikanlıların etine kemiğine saplanmıştır. Yalnız şu kudurmuş köpeği vuramıyorum.

Böyle dedi, ve yayının kirişinden doğru Hektor üzerine bir ok daha fışkırttı; bütün gönlüyle ne kadar ona değdirmek istiyordu! Fakat ok kayarak onun yerine kusursuz Gorgytion Priam oğlunu göğsünün ortasından vurdu. Bir haşhaş çiçeği bahar yağmurlarıyla meyvası altında bir yana nasıl eğilirse, vurulan savaşçının başı da öyle eğildi.

Tevkros, yayının kirişinden doğru Hektor üzerine bir ok daha fışkırttı; bütün gönlüyle ne kadar vurmak istiyordu! Bu sefer de oku Apollon kaydırdı. Ok kayıp Arheptolem'i, Hektor'un çok cesur arabacısını göğsünden, memenin yanından vurdu. Adam, arabasından devrildi, atları bir tarafa kaçtı, vurulan ise oracıkta, hayatı kesilmiş, iç ateşi sönmüş kaldı. Arabacısının öldüğünü gören Hektor'un yüreği yakıcı, acı kaygılar içinde kaldı. Bir arkadaşı kaybetmekle çok üzüldü ise de vurulanı orada bıraktı; pek yakın bir yerde olduğunu gördüğü kardeşi Kebriona seslenerek arabanın dizginlerini almasını emretti. Kebrion dinledi ve itiraz etmedi. Kendi pırıl pırıl arabadan yere atlayıp korkunç naralar attı. Eliyle yerden bir taş kaldırarak doğru Tevkros'a yaklaştı. O sırada Tevkros okluğundan yeni bir ok çekmiş, kirişin üstüne koymuştu bile; omuz boyunca, köprücük kemiğinin, göğsü boyundan ayırdığı yere, isabetin en kolay olduğu noktaya çekiyordu, ki tulgası kıvılcımlı Hektor sivri taşı atarak Tevkros'un kirişini kırdı. Kolu bilekten uyuştu; oracıkta devrilerek diz üstü çöktü; yay elinden düşmüştü. Fakat Ayas düşen kardeşini terketmedi, onu

korumağa, kalkanının altına almağa koştu. İki sevimli arkadaş, Ehios oğlu

Mekiste ile tanrısal Alestor sokularak vurulanı koca karınlı gemilere kaçırdılar; o ise boyuna ağır hıçkırıklarla inliyordu.

AHAYLILARIN YENİLMESİ

O zaman Olymposlu, Troyalıların savaş ateşini yeniden yükseltti: Ahaylıları, doğru, derin hendek üzerine bastırdılar. Hektor, kuvvetine mağrur, en ön saflarda yürüyordu. Tez ayaklı bir köpek bir yaban domuzunun veya bir arslanın arkasından giderek nasıl tezlikle kovalar, yanlarını veya sağrısını sıkıştırır, her hareketini gözetlerse, onun gibi Hektor başları saçlı Ahaylıları kovalıyor, daima en arkadakini öldürüyordu; ötekiler kaçıyorlardı. Fakat tam bozgun halinde kazıkları ve hendeği geçtikten ve yüzlerde Troyalının saldırışı altında can verdikten sonra gemilerin yanına geldiler. O zaman kaçışı durdurarak birbirlerini çağırmağa ve cesaretlendirmeğe başladılar, ve elleri göğe uzanmış, her biri bir tanrıya, hararetli dua ettiler; bu sırada Hektor güzel yeleli atlarını her yana koşturup döndürüyordu; gözlerinde Gorgon'un ve ölümlüler musibeti Ares'in bakışı parıldıyordu.

HERE İLE ATHENE'NİN HEYECANA GELMESİ

Onları o halde gören beyaz yollu tanrıçanın yüreği acıma ile doldu. Hemen Athene'ye dönerek kanatlı sözler söyledi:

— Eyvah! egid kalkanını tutan Zeus'un kızı! Anaosluların böyle can verdiklerini görürken, son bir defa olarak yardımlarına koşmaktan nasıl vaz geçeriz? Tek bir adamın, Priamoğlu Hektor'un saldırışları altında hazin kaderlerini tamamlayıp mahvolsunlar mı? Bu adamın öfkesi sona ermeli artık! Şimdiden ettiği fenalık çok fazla:

Çakır gözlü Athene şöyle cevap verdi:

— Bu adamın, çok çabuk, kendi vatanının toprağı içinde, Argosluların kollarıyla, ateşliliği de söner nefesi de kesilirdi. Ama benim babam da kızgın; düşüncelerinde, yüreğinde hiç insaf yok. Daima zalim, adaletsiz; arzularımı kırıyor, iç ateşimi söndürüyor. Kaç defa, Eurysthe'nin (emriyle Heraklisin) işleri sırasında, son nefesini vermek haline gelen oğlunu kurtarmış olduğumu hatırlamıyor: göğe ellerini kaldırıp ağlarken, Zeus, beni gökten yardımına yolladı. Kapıları sıkı sıkı kapalı Hadese, Erebes'ten Hades köpeğini götürmeğe gönderilmişti! Styks suyunun derin akıntısından yakayı kurtaramıyacaktı. Şimdi ise bana hınç gösterirken Thetis'in arzularını yerine getirmiştir: deniz tanrıçası dizlerine sarılmış, eliyle çenesini okşamış, oğlu şehirler fatihi Ahilleus'un şerefini yükseltmek ricasında bulunmuştur.

Bir gün gelecek, bana: «çakır gözlü, sevgili kızım» diyecek! Fakat, saati geldi: sen duynakları kalın atları hazırla. Bu sırada ben, kendim, egid kalkanını tutan Zeus'un sarayına sokulacağım, savaş için silâhlanacağım. Öğrenmek istiyorum: Priamoğlu, tulgası kıvılcımlı Hektor, ikimizin kavga meydanında görünmemizden haz duyacak mı? Veya Ahay gemilerinin yanında bir Troyalının eti, kemiği, yağı ile kurda kuşa yem mi olacak?

Böyle dedi ve kolları beyaz tanrıça Here itiraz etmedi. Büyük Kronos'un kızı sayın tanrıça Here alınlarının bezeği altından atlarını hazırlamağa ve teftiş etmeğe gitti. O sırada, egid kalkanını tutan Zeus'un kızı Athene, kendi elleriyle dokuduğu ve işlediği yumuşak elbisesini babasının toprağına salıverdi: sonra bulut devşiren Zeus'un kaftanını giyerek göz yaşları kaynağı kavga için silâhlandı. Nihayet alev gibi pırıltılı arabaya bindi; güçte kuvvet o en üstün tanrının kızı olarak, öfkelendiği kahramanların saflarını bozmak için kullandığı uzun, ağır, kuvvetli mızrağını eline aldı. O zaman, Here, kuvvetle atları kamçıladı ve işte saatların beklediği gök kapıları kendiliklerinden inlediler: kalın bir bulutla örtmek veya bulutu dağıtmak vazifesiyle birlikte Olymposun ve geniş göklerin girişini beklemek bu saatlere verilmiştir. Atları üvendirekle dürterek arabayı buradan geçirdiler.

Fakat Zeus Baba İda'nın üstünden onları görerek müthiş bir öfke içinde kaldı ve altın kanatlı İris ile onlara şu haberi gönderdi:

— Tez uçan İris, yola çık, onları geri çevir; benimle yüz yüze gelmelerine meydan verme: İş kavgaya giderse çok fena olur. Ne olacağını sana söyliyeyim: boyunduruk altında tez koşan atlarının baldırlarını kıracağım; arabalarını da parçalayacağım. Yıldırımlarımla öyle bir hale gelirler ki, ondan sonra on yıl, birer birer, geçse onları ondurmuş olmaz. Çakır gözlü Bakire babasıyla dövüşeceği günü hep hatırlayacaktır. Here'ye karşı hıncım, kinim daha azdır, benim istediğime engel olmak onun her zamanki âdetidir.

Böyle dedi, ve yelayaklı İris haberciliğine atıldı. İdanın tepelerinden yukarı Olymposa ulaştı. Girintisi çıkıntısı çok Olymposun birinci kapısında tanrıçalarla karşı karşıya geldi; Zeus'un buyurduklarını tekrarlıyarak onları alıkoymıya çalıştı

— Ne yapmak arzusundasınız? İçinizde yüreğinizi öfkeye getiren nedir? Kronosoğlu Argosluların yardımına gitmenize yol vermiyor. Kronosoğlunun tehditleri işte neler yapacağını anlatıyor: tez koşan atlarınızın boyunduruk altında, baldırlarını kıracak; sizi, oturduğunuz yerden aşağı atacak; arabanızı parçalıyacak. Yıldınmlariyle öyle bir hale geleceksiniz ki, ondan sonra on yıl, birer birer, geçse sizi ondurmuş olmıyaraktır. Çakır gözlü Bakire, babanla dövüşeceğin günü hep hatırhyacaksın. Here'ye karşı hıncı, kini daha azdır: onun isteğine engel olmak Here'nin her zamanki âdetidir.

Böyle dedikten sonra, yelayaklı İris çekildi, gitti. Bunun üzerine Here Athene'ye şöyle söyledi:

— Eyvah, egid kalkanını tutan Zeus'un kızı! Olduğumuz yerde duralım. Ölümlüler için, ikimizin, Zeus'a karşı kavgaya kalkmamızı ben doğru bulmuyorum. Onlardan filân ölmüş falan yaşamış: kader ne ise öyle olsun! Troyalılarla Ahaylılar arasında, yüreğiyle ve tasarlayışlarına göre karar vermek Zeus'a düşer: bundan iyisi yoktur.

Böyle dedi, ve duynakları kalın atlarını çevirdi. Saatler güzel yeleli atları koşumdan çözdüler; ondan sonra göksel yemliklere bağladılar. Arabayı girişin karşısında ki pırıl pırıl duvara dayadılar. Tanrıçalar da, yürekleri kederli,

tanrılar arasındaki altın tahtlarına oturdular.

ZEUS, TROYALILARA YARDIMDA BULUNMAYA KARAR VERiYOR

Zeus Baba İda'nın üstünden, atlarıyla ve güzel tekerlekli arabasıyla, Olympos'a sürerek tanrılar Meclisine geldi. Ün salmış Yeri sarsan, atlarını koşumdan çözdü, arabayı kaidesi üzerine koydu ve üstünü örttü. Bu ara gürler sesli Zeus altın tahtına çıkıp oturdu; ayaklarının altında geniş Olympos sarsıldı. Athene ile Here, Zeus'tan uzak bir yerde, sessiz sedasız, hiç bir şey sormaksızın oturuyorlardı. Ulu tanrı aklıyla düşünerek ve bilerek şöyle dedi:

— Niçin bu kadar kederli duruyorsunuz, tanrıçalar, Here, Athene? pek te fazla yorulmuş olmasanız gerek; şu müthiş kin beslediğiniz Troyalılara karşı, şan şeref kazandıran kavgada uzun boylu dolaşmış ta değilsiniz? Ateşli gücüm ve ellerim öyle müthiştir ki, Olympos'ta oturan tanrılar birleşse, hepsi birden karşıma çıksa sırtımı döndüremez. Siz gözlerinizle kavgayı ve bütün dehşetli işlerini görmeden, parlak endamlarınız korkuya tutuldu. İleri gitseydiniz ne olacaktı, onu size ben söyliyeyim: yıldırıma çarpılacak arabanızla ölümsüzlerin oturduğu Olympos'a dönemiyecektiniz.

Böyle dedi. Here ile Athene mırıldandılar. Yan yana oturmuşlar, Troyalılara nasıl fenalıklar edeceklerini tasarlıyorlardı. Athene sus pus oturmuş Zeus Babaya gücenikliğiyle beraber ağzından kelime çıkmıyordu; ama gittikçe öfkesi içini yakıyordu. Here ise, göğsünde öfkesini bastıramadı, söz alıp konuştu:

— Müthiş Kronosoğlu, o söylediklerin nasıl sözlerdir? Biz çok iyi biliyoruz, senin kolun bükülecek kol değildir. Bununla beraber Danaoslu savaşçıların felâketine acımaktan kendimizi alamıyoruz: kötü kaderlerini tamamlayıp hepsi mahvolup gidecek. Madem ki emrediyorsun, pekiyi kavgadan uzak duralım, fakat Argoslulara, işlerine yarıyacak bir fikir de mi telkin etmiyelim? Sen bir kere onlara öfkelendin diye hepsi mahvolmamalıdır.

Bulut devşiren buna cevap olarak şöyle dedi:

— Tan ağarmasını bekle büyük güzel gözlü Here Sultan! ve pek ısrar ediyorsan güçlü kuvvetli Kronosoğlunun Argoslu savaşçıların geniş ordusuna ölümü nasıl götüreceğini görürsün. Güçlü Hektor ayağına çabuk Peleoğlunun, gemilerin yanında, harekete gelmesinden önce kavgayı kesmiyecektir: ölecek Patroklos'un cenazesi için en müthiş savaşların başlıyacağı güne kadar. Karar verilen kader böyledir. Seni, senin öfkeni hiç umursamam, yer ile denizin hudutlarına varsan bile: orada Japet ile Kronos, hiç kurtulmamak üzere, kapanmış, güneşin lâtif ışınlarından ve havanın nefeslerinden mahrum tutulmuştur; yakınlarında ise Tartar var! Oralara kadar gidip dolaşsan bile seni hiç mühimsemem çünkü senden daha köpek hiç bir şey yoktur. Böyle dedi, ve kolları beyaz Here hiç karşılık vermedi. Bu arada güneşin alevli pırıltıları Okeanosun altına inerek bereketli yer üzerine karanlık geceyi yaydı. Troyalılar ışığın battığını esefle gördüler. Ahaylılar için ise, tersine, üç kat beklenen karanlık gece büyük bir sevinçle karşılandı.

GECENİN TROYALILARI DURDURMASI

Ün salmış Hektor, bu arada, Troyalıların Derneğini topladı: gemilerden uzaklaşarak, burgaçlı ırmağın kenarında, kadavralar arasında kalmış temiz bir yer bulmuştu. Arabalarından yere inerek oturmuşlar, Zeus'un sevgilisi Hektor'un söylediğini dinliyorlardı.

Avucunda, on bir arşın uzunluğunda tunç temreni altın çenberle sarılmış bir mızrak tutuyordu: alevleri önüne yayılıyordu. Hektor ona dayanarak konuştu:

— Dinleyin beni, Troyalılar, Dardanlılar, müttefikler! Az önce sanıyordum ki, bir kere Ahaylıları gemileriyle birlikte imha ettikten sonra, rüzgârların dövdüğü İlion'un yolunu tutabileceğiz. Fakat daha önce karanlık geldi ve şimdilik Argosluları ve deniz kumsalı üzerinde gemilerini işte bu karanlık kurtardı. Biz de şimdilik karanlık geceyi dinliyelim, akşam yemeğimizi hazırlamakla meşgul olalım. Arabaların altından güzel yeleli atları

çözün; yanlarına yemlerini koyun. Sonra şehirden öküzler ve kocaman koyunlar getirirsiniz. Çabuk davranın! Evlerinizden de şarap ve ekmek tedarik edin. Nihayet, çok çok odun da toplayın, bütün gece, sabah tan ağarıncaya kadar, bir çok ateşler yakmalıyız, alevlerinin ışıkları göklere yükselsin: eğer başları saçlı Ahaylıların, kaçmak için, karanlık geceden faydalanıp geniş denize açılmalarını istemiyorsak. Fakat hayır, dövüşmeden, rahat rahat gemilerine binip gitmemelidirler; her biri, gemisine atlarken de olsa ya bir okla ya temreni sivri bir mızrakla bir kere daha yaralansın da memleketine öyle dönsün; bir daha at kısrak terbiyecileri Troyalılara göz yaşları döktüren Ades'i getirmek hevesinden vazgeçsinler. Zeus'un sevgilileri çavuşlar şehir içinde yaysınlar ki emir vardır: genç delikanlılar ve şakakları ağarmış yaşlılar, şehri çeviren kuleleri yüksek, tanrı yapısı hisarlarımız üzerinde toplansınlar. Her kadın kendi evinde büyük bir ateş yaksın; ve aralıksız nöbet beklesin, düşman pusu kurup savaşçıları dışarda olan şehre sokulmağa fırsat bulmasın. Dediğim gibi yapın, ulugönüllü Troyalılar. Şimdi söylediklerim, şu saatteki duruma göre alınmış tedbirlerdir. Sabah tan ağarırken at kısrak terbiyecileri Troyalılara başka tedbirler söyliyeceğim. Umuyorum Zeus'tan ve bütün taunlardan diliyorum ölüm tanrıçalarına gönül vermiş şu köpekleri buradan koğalım. Yarın, şafakla, baştan ayağa, silâhlı olarak, koca karınlı gemilerde, ateşli Ares'i uyandıralım. O zaman anlıyacağım: Tydeoğlu Güçlü Diomedes mi beni gemilerden bizim hisarlara sürecek, yoksa ben mi onu tunç temrenle deşip kanlı soykalarını götüreceğim. Fakat sanıyorum ki, yarın ki güneş doğarken, yığın yığın yere yuvarlanacak yaralıların en ilklerinden olacak! Hay bana nasip olaydı: yaştan ve ölümden korunmuş olaydım! Athene gibi, Apollon gibi bir tanrının şerefi bana da verilmiş olaydı! işte o gün Argosluları felâkete atmak bir hakikat olurdu!

Hektor böyle konuştu, Troyalılar da onu alkışladılar. Hemen, terlemiş atlarını boyunduruktan çözdüler; sonra arabalarının yanında kayışlarla bağladılar, ve çabuk davranarak şehirden öküzler, kocaman koyunlar getirdiler; evlerinden tatlı şarap ve ekmek edindiler, çok çok odun topladılar ve az sonra yanık yağ dumanı göklere yükseliyordu.

Hepsi büyük ümitler ve yüksek düşünceler içinde, bütün gece kavga meydanında kalıp ateşler yaktılar.

Gök kubbesinde, yelsiz ether içinde, ışıklı ay etrafında, sayısız yıldızlar nasıl şıkır şıkır parıldarsa; onun gibi, gemilerle Ksanthe ırmağı arasında, Troyalıların İlion önün de yaktıkları ateşlerden pırıl pırıl alevler yayılıyordu.

Birdenbire sonsuz ether içinde, Şafak altın tahtı üzerinde görünerek tan ağardı, çobanın gönlü sevinç içinde kaldı. Atlar da, ayakta, önlerine atılmış olan beyaz arpayı ve esmer sumteri o sırada bitiriyordu.

ŞAN : IX

AHAYLILARIN GECE TOPLANTISI

Böyle, Troyalılar nöbetçileri bekletirken, Ahaylılar, yürekleri donduran bozgunun kardeşi çılgın bir korku içinde kalmışlardı. Bütün kahraman savaşçıları katlanılmaz bir matem çarpmıştı. Balıklı deniz birden esen iki rüzgârla nasıl kabarırsa, her ikisi Thrakiadan esen Boreas ile Zefir nasıl birden bire siyah dalgalar yükseltir ve sahillere boylu boyunca yosunlar saçarsa onun gibi, göğüsleri, içinde, Ahaylıların yürekleri yırtılmış, parçalanmıştı.

Bu ara, Atreoğlu yürekten müthiş kederlenmiş her tarafta gür sesli çavuşları arıyarak onlara Derneği toplamak emrini veriyordu: üyeler teker teker, isimleriyle çağrılacak, hiç ses çıkarılmıyacaktı. Kendi de onlardan ilkin buna çalışıyordu. Üyelerin hepsi, gamlı oturmuş, Dernek toplanmıştı. O zaman Agamemnon gözlerinden yaşlar dökerek ayağa kalktı: yalçın bir kayadan kara sularla akan karanlık bir pınara benziyordu. Ağır hıçkırıklarla Argoslulara şunları söyledi:

— Dostlar, Argosluların başları ve kılavuzları! Kronosoğlu Zeus beni müthiş bir felâket tuzağına düşürdü; zalim, vaktiyle bana söz vermiş ve va'dini teyid etmişti ki, ancak hisarları sağlam İlion'u alıp talan ettikten sonra memlekete dönecektim. Meğer bana fena bir pusu kuruyormuş, şimdi işte beni Argos'a dönmeğe çağırıyor: alnımda, boşuna bunca insanları mahvetmiş olmak şerefsizliği olduğu halde! Ne çare! Zeus böyle istiyor, kudreti sonsuz Zeus ki bunca Hanın başından tacını almış, daha da başkalarından alacaktır; çünkü güçte kuvvette en üstün odur! O halde haydin, hepimiz benim dediğim gibi yapalım, gemilerimize binip vatanın sahillerine doğru kaçalım. Saati geçmiştir, geniş Troya şehri artık bizim olmıyacaktır.

Böyle dedi; hepsi sustular, ses çıkarmadılar. Uzun bir zaman Ahaylıların oğulları, böyle, dilsiz ve gamlı kaldılar. Nihayet, narası gür Diomedes söz alıp konuştu:

— Atreoğlu, düşüncesizliğin için, en önce seninle atışacağım; Dernek'te görenek böyledir, ey Han! Darılmıyasın. İlk olarak sen öfkelenip Danaosluların önünde yiğitliğime hakaret ettin: bana hamasetsiz, gevşek, korkak dedin. Bütün bunları Argoslular, gençleri ihtiyarları, iyi bilirler. Sana gelince, dolap çeviren Kronosoğlu vergi vermede tutumlu hesaplı davranmıştır: çok kudretli, hepsinden üstün bir asa vererek şanını şerefini yükseltmiştir, fakat hamaset, kavgada iç ateşi vermemiştir, en yüksek erdem ise budur. Zavallıcık, sen Ahay oğullarını bu derece gevşek, korkak mı sanıyorsun da öyle konuşuyorsun? Yüreğinde böyle bir sıla arzusu varsa, kalk git: önünde yolun açık; gemilerde denizin yanında duruyor, o gemiler ki Mykenes'ten çıkarken, donanma olarak arkadan gelmişlerdi. Başları saçlı başka Ahaylılar, Troyayı alıp talan edinceye kadar burada kalacaklardır. Onlar da isterlerse gemilerini alıp sevgili vatan toprağına kaçsınlar. Yalnız ikimiz. Sthenelos ile ben, kalırız. Troya'nın kaderini elde edinceye kadar dövüşürüz. Burada bulunuyorsak her halde tanrının dileği ile bulunuyoruz.

Böyle dedi, ve bütün Ahay oğulları at kısrak terbiyecisi Diomedes'in söylediklerini beğenerek alkışladılar. Sonra araba ustası Nestor ayağa kalkarak konuştu:

— Tydeoğlu, kavgada güçlü kuvvetlisin. Dernekte de yaşıtların arasında, hepsinden üstünsün. Ahaylılardan söylediklerini beğenmiyecek, aksini söyliyecek kimse yoktur. Fakat her şeyi söylemiş değilsin. Hakikat şu ki gençsin; oğlum, bütün oğullarımdan sonra doğmuş bir oğlum olabilirsin. Böyle ise de, Argos Hanlarına sağduyu sahibi bir adam gibi konuşmaktan geri kalmıyorsun. Fakat ben, senden çok daha yaşlı olmakla övünen ben, söylediklerini tamamlamalıyım, her şeyi söylemeliyim. Ve sanırım ki, söyliyeceğim şeyler için, beni kimse, Agamemnon bile kıramıyacak. Demos içinde harp isteyen adamda aile, görenek, yurt, vatan duygusu yoktur: bu yüreği üşütüp titreten savaştır. Fakat haydin şimdi karanlık geceyi dinliyelim, akşam yemeğini hazırlıyalım. Bekçi takımları açık hendeğin yanında, hisarın dışında nöbet beklemeğe gitsinler; bunları delikanlılara söylüyorum. Ondan sonra, Atreoğlu, sen bize baş ol, çünkü en büyük Han sensin, ihtiyarlara ziyafet vermek itirazsız sana düşer. Barakaların şarapla doludur: Ahaylıların gemileri her gün sana Thrakiadan geniş deniz üzerinden getiriyorlar. Ağırlamak için her şeyin vardır bir çokları üzerine de hanlık hükmü sürmektesin. Dernek

toplantılarında kimlerin en iyi tedbirleri ileri süreceğine kulak asarsın. Şu saatte, düşman, gemilerimizin çevresinde sayısız ateşler yakmakta iken Ahaylıların en iyi ve en sağlam tedbirlere ihtiyaçları yok mudur? Kimin içi rahat edebilir? Gece orduyu ya parçalıyacak veya selâmete çıkaracak. Böyle dedi, ve hepsi dinleyip kandılar.

Bekçi takımları, silâhlanmış olarak, iş başına gidiyorlardı: başlarında ya budunlar çobanı Thrasymedes Nestoroğlu, ya Aresoğulları Askalafos ile İalmenes; ya Merion, Afareos, Deipyros; ya Kreonoğlu tanrısal Lykomedes vardı. Bekçi takımlarının başları yedi idi, her birinin çevresinde yüz delikanlı, ellerinde uzun mızrakları ile, toplanmıştı. Hendek ile hisar arasında yerleştiler; her takım ateşini yakarak akşam yemeğini hazırladı.

Bu ara, Atreoğlu, bütün Ahay ilinin ihtiyarlarını toplu olarak kendi barakalarına götürdü, onlara yüreklere neşe veren bir ziyafet verdi. Onlar da hazırlanıp önlerine konan yemeklere ellerini uzattılar; ve iştihalarını susuzluklarını yatıştırdıktan sonra, ihtiyar Nestor söz alıp tasarladığı plânı açıkladı:

— Çok şanlı Atreoğlu, budunlar Hanı Agamemnon, sözün sonunu sana getireceğim gibi söze de seninle başlıyorum. Hükmün altında pek çok halk bulunuyoruz. Zeus ise eline hem asayı hem görenekleri vermiştir ki onları tedbirle idare edesin. Bunun için söz söylemek sana ne kadar gerekiyorsa başkalarını dinlemek te gerektir; biri gönlünün dürtüsü ile cümlenin iyiliği için söz söylerse onun ileri sürdüğüne uygun tedbir almak gerektir. İşte ben şimdi, bana en iyi görüneni söyliyeceğim. Benim çoktan edinmiş olduğum ve bugün üstünde durduğum kanaate varmış bir başkası yoktur. Zeus dölü, öfkelenmiş Ahilleus'un barakasından bizim istediğimize aykırı olarak kız Briseis'i aldığın gün bu kanaate gelmiştim! Seni vazgeçirmek için ne kadar çok söz söylemiştim! Fakat sen yüksek gönlüne kapıldın; ölümsüzlerin, şanın şerefini yükselttiği bir kahramana hakaret ettin; şeref payını elinden aldın ve hâlâ tutuyorsun! Şimdi, haydi, vakit varken, gönül çeken hediyelerle, tatlı sözlerle onu nasıl yatıştırabileceğimizi düşünelim.

AGAMEMNON'UN TEKLİF ETTİĞİ HEDİYELER

Ona budunlar Hanı şöyle karşılık verdi:

— İhtiyar, sayıp döktüğün hatalarım yalan değildir. Bu hataları inkâr etmiyorum. Nice savaşçı değerindedir o kahraman ki, Zeus şerefini yükseltmek için Ahaylıların ordusunu bozguna uğratmaktadır. Fakat meymenetsiz, duygulara uyarak hatalar işledimse, şimdi de tamirleri için sayısız kurtulmalıklar vermeğe hazırım. Hepimizin önünde, vereceğim çok seçkin hediyeleri sayayım: yedi üçayaklı ki henüz alev görmemiş; on batman (talant) altın; yirmi tane ateş gibi pırıl pırıl kazan: yarışlarda bir çok ödül kazanmış on iki kuvvetli at: bu duynakları kalın atların yarışlarda bana kazandırmış oldukları ödülleri biri elde etse kıymeti çok büyük altın edinebilirdi! Ona kusursuz işlerde eli yatkın yedi kadın da vereceğim. Bunlar Lesboslu kadınlardır: kendisi güzel Lesbos şehrini aldığı zaman onları kendime ayırmıştım: güzellikte bütün kadınlardan üstün oldukları için. Bunları ona vereceğim, ve onlarla birlikte, vaktiyle kendisinden aldığım Brises'in kızını da bulacaktır; ve büyük and içiyorum ki hiç bir zaman yatağıma almış değilim: erkeklerle kadınlar arasında âdet olan münasebette bulunmamışımdır. Bütün bunlar, hemen kendisine verilecektir. Bundan başka, eğer tanrılar bize Priam'ın geniş sitesini alıp talan etmeği nasip ederlerse, Ahaylılar arasında ganimetler paylaşılırken gelsin, gemisini bol bol altın ve tunç yüklesin; fazla olarak, Argoslu Helene'den sonra en güzel Troyalı kadınların yirmisini seçsin, götürsün. Ve bir gün Ahay ilinde, yerin memesi Argos'a dönersek, damadım olsun; kendisine, büyük itinalarla büyütülmekte ve şımartılmakta olan, benim tekne kazıntısı sevgili oğlum Orestes ile aynı derecede saygı ve sevgi göstereceğim. Güzel yapılı konağımda üç kızım vardır: Hrysothemis, Laodike ve İfianossa hangisini isterse alsın Peleus'un konağına götürsün ve bana hediyeler vermesin: ben onlara, dünyada kimsenin kızına vermediği zengin çeyizler hediye edeceğim. Ona güzel şehirlerimden de yedi tane vereceğim: Kardamyl, Enope, Hire şehirlerini otlaklarıyla beraber; tanrısal Peres'i ve çayırları gür Antheia'yi, güzel Epeia'yı ve bağlarıyla birlikte Pedasus'u ona mülk edeceğim. Hepsi deniz sahiline yakın, kumsal Pylos'un ötesindedir. Onlarda oturan, koyunları ve sığırları bol, zengin insanlar ona tanrı gibi saygı gösterecekler, asasının hükmü altında ona zengin vergiler ödeyeceklerdir. İşte öfkesini yatıştırmak için bütün bunları vermeğe hazırım. Artık o da razı olsun!

Dediğinden vazgeçmiyen, inadı bükülmiyen bir Hades vardır, bu yüzden insanların en çok nefret ettikleri tanrı da odur. Ondan daha büyük hükümdar olduğum gibi yaşça da ondan büyük olmakla övünebildiğim için bana uyarlık göstersin.

Buna ihtiyar araba sürücüsü Nestor karşılık verdi: — Çok şanlı Atreoğlu, budunlar Hanı Agamemnon! Ahilleus Hana verdikleri hiç te küçümsenecek hediyeler değildir. Haydin, hemen seçkin kimseler gönderelim, en büyük tezlikle Peleoğlu Ahilleus'un barakasına gitsinler. Haydin, şimdi belirteceklerim itaate hazır olsunlar. En önde, Zeus sevgilisi Feniks başa geçip kılavuzluk etsin, arkasından büyük Ayas ile tanrısal Odysseus yürüyecekler; çavuşlarımızdan da Odios ile Evrybates yanlarına katılacak. Şimdi eller için su getirin; sonra sükût emredilsin, dualarımızla Kronosoğlu Zeus'a yalvaralım ve bize acımasını ümit edelim.

Böyle dedi, ve söylediğini hepsi beğendi. Vakit geçirmeden ellere su döktüler; delikanlılar Kraterleri (testileri) ağızlarına kadar doldurdular; sonra herkesin sağrağına tanrılara saçı kılınacak şarabı döktüler. Saçılar bittikten ve gönül istediği kadar içildikten sonra Atreoğlu Agamemnon'un barakasından çıktılar, ihtiyar araba sürücüsü Nestor hepsine ayrı ayrı tavsiyelerde bulundu, bir göz işaretiyle de Odysseus'a anlatmış oldu: Kusursuz Peleoğlu'nu kandırmağa çalışsınlar!

ELÇİLERİN AHİLLEUS'A GİTMESİ

Kumlu çakıllı kıyı boyunca, denizin gürültüsü içinde, yan yana gidiyorlar ve Yeri sarsan tanrıya çok yalvarıyorlardı: kolaylıkla Aiakos soyu Peleoğlunun ulu gönlünü kandırabilsinler! Myrmidonların gemilerine ve barakalarına geldiler. Orada Ahilleus'u buldular. Kitara çalarak gönül eğlendiriyordu; güzel sesli kitarası sanatla içlenmiş, gümüşle süslenmişti. Bu çalgıyı alıp talan etmiş olduğu Eeton şehrinin ganimetleri arasından kendisi için ayırmıştı. Bunu çalarak ve kahramanların destanlarını okuyarak gönlü şad oluyordu. Karşısında Patroklos, yalnız başına, sükût içinde oturmuş, Eiakos soyu Ahilleus'un çalgıyı kesiş anlarını gözetliyordu. Tanrısal Odysseus başta,

ilerleyip Ahilleus'un önünde durdular. Şaşkınlıkla sıçrayıp ayağa kalkan Ahilleus, kitarayı elinde tutarak, oturmuş olduğu yere bıraktı; Patroklos da onun gibi, kahramanları görünce ayağa kalktı. Sonra, elinin bir jesti ile, ayağına çabuk Ahilleus şöyle dedi:

— Selâm size! Dostlar gibi geliyorsunuz, elbet; yoksa büyük bir ihtiyaç mı var? Çok darılmış isem de, ikiniz, Ahaylılar arasında en çok sevdiklerimsiniz.

Tanrısal Ahilleus böyle diyerek onları ergovan halılar üzerine oturttu; sonra, hemen yakınında duran Patroklos'a şöyle dedi:

— Menoetiosoğlu, daha büyük bir Krater (şarap testisi) al, daha kuvvetli bir şarap hazırla; herkes için sağraklar getir; çatımın altına gelenler çok sevgili dostlardır.

Böyle dedi; Patroklos da sevgili arkadaşına itaat etti. Çarçabuk büyük bir et masası getirerek ocağın eşiği içine yerleştirdi; üstüne bir koyun ve bir semiz keçi sırtı, bir de iyi beslenmiş, çok yağlı bir domuz arkası getirip koydu. Automedon etleri tutuyor, tanrısal Ahilleus doğruyordu; parçaladıktan sonra şişlere dizdi. Tanrılar benzeri Menoetios oğlu da büyük bir ateş yaktı. Odunlar iyice yanıp alevleri sönmeğe başlayınca, korları yaydı ve etlere tanrısal tuzu ekerek şişleri ateşin üstüne uzattı. İyice kızardıktan sonra etleri şişlerden tepsilere sıyırdı. Patroklos güzel sepetler içindeki ekmeği dağıtırken Ahilleus kebapları pay pay ayırıyordu. Sonra tanrısal Odysseus'un karşısına geçip oturdu ve arkadaşı Patroklos'a tanrılara kurban sunmak emrini verdi. Ondan sonra, hazırlanmış, önlerine konmuş seçkin paylara, hepsi, ellerini uzattılar. İstedikleri kadar yiyip içtikten sonra, Ayas Feniks'e işaret etti; bunu gören tanrısal Odysseus, şarapla doldurduğu sağrağını kaldırarak şöyle konuştu:

ODYSSEUS'UN NUTKU

— Selâm sana, Ahilleus! Herkesin payını aldığı ziyafetler, bugün, gerek

Atreoğlu Agamemnon'un barakasında gerek şimdi burada eksiksizdir. Gönüllerin hoşlandığı yemekler boldur. Fakat şu saatte ziyafeti cünbüşü düşünecek halde değiliz. Önümüzde, Zeus dölü, büyük bir felâket kuruyor, ondan korkuyoruz. Denk yapılı gemilerimiz kurtulacak mı, mahv mı olacak? Sen büyük hamasetinle yardıma gelmedikçe bizim için bu acı düşünceden kurtuluş yoktur. Coşkun Troyalılar ve ün salmış müttefikleri gemilerimizle hisar arasında kamp kurmuşlar, sayısız ateşler yakıyorlar; daha ziyade dayanamıyacağımıza inanarak kara gemilere atılmamızı bekliyorlar. Kronosoğlu Zeus şimşekler çakarak onlara hayırlı alâmetler göstermektedir. Hektor da, kuvvetine mağrur, Zeus'un yardımından emin, kudurmuşçasına her tarafa seğirtiyor, tanrılara insanlara hürmet göstermiyor. Tanrısal Şafak'ın görünmesini bekliyor. Gemilerimizi ateşlere vermeğe ve dumanlar içinde bunalacak Ahaylıları kılıçtan geçirmeğe hazırlanıyorlar. Bütün bunlardan gönlümle korku içindeyim: Tanrılar tehditlerini hakikate eriştirecek mi? Kaderimiz atkısrak yatağı Argostan uzak, Troya ili içinde mahvolmak mıdır? Yorgun, bitkin bir halde olan Ahayoğullarını kurtarmağa, içinde, geç kalmış bir arzu duyuyorsan, fazla beklemeden kalk artık! Fenalık olup bittikten sonra çaresi bulunmaz; senin için de gelecekte acı bir pişmanlık olabilir! Buna meydan vermeden, Danaoslulardan felâket gününü uzaklaştırmağı düşün. Hey sevgili dost! Baban Peleus'un, seni Agamemnon'a sefere gönderdiği gün şunları söylediğini hatırla: «Çocuğum, zaferi sana Athene, Here vereceklerdir eğer isterlerse! Fakat ulu gönlünü göğsünde bastırmak sana düşer; tatlılıkla hareket etmek daima en doğru yoldur. Yaramaz atışmaya gem vur ki Argoslular, ihtiyarları, gençleri, sana daha çok hürmet etsinler.» İhtiyar bunları söylemişti, sen ise unutuyorsun! Haydi, daha vakit geçmemiştir, canlar yakan öfkeni artık bir tarafa bırak. Agamemnon, öfkeden vazgeçersen, sana küçümsenmiyecek hediyeler teklif ediyor; henüz alev görmemiş yedi tane üç ayaklı; on batman altın; yirmi tane ateş gibi pırıl pırıl kazan; yarışlarda bir çok ödül kazandırmış oldukları ödülleri biri elde etse kıymeti büyük altın edinebilirmiş! Kusursuz işler yapmada elleri yatkın yedi Lesboslu kadın da verecek; bunlar, en güzel Lesbos şehrini alıp talan ettiğin zaman, güzellikte bütün kadınlardan üstün oldukları için, kendisine ayırmıştı; bunları sana verecek ve bunlarla birlikte senden aldığı Brises'in kızını bulacaksın; ve büyük bir and ta içiyor ki hiçbir zaman onu yatağına almış değildir; onunla erkeklerle kadınlar arasında âdet olan münasebette bulunmamıştır. Bütün bunlar sana hemen verilecektir. Bundan başka, eğer tanrılar nasip eder de Priam'ın geniş şehrini alıp talan edersek, Ahaylılar arasında ganimetler paylaşılırken, sen de gemini bol bol altın ve tunç

ile yükliyeceksin; fazla olarak —Argoslu Helene'den sonra— en güzel Troyalı kadınlardan yirmisini seçip götürürsün. Ve bir gün, kısmet olur da, Ahay ilinde, yerin memesi Argosa dönersek damadı olacaksın, sana büyük itinalarla büyütülmekte ve şımartılmakta olan tekne kazıntısı oğlu Orestes ile aynı derecede saygı ve sevgi gösterecektir. Güzel yapılı konağında üç kızı vardır: Hrysothemis, Laodike ve İfisanossa, hangisini istersen alır, Peleus'un konağına götürürsün; ona hediyeler vermiyeceksin; onlara, kendi dünyada kimsenin kızına vermediği zengin çeyizler hediye edecektir. Bunlardan başka, sana, güzel güzel şehirlerinden yedi tane verecek. Karcamyl, Enope, Hire şehirlerini otlaklarıyla beraber; tanrısal Feres'i ve çayırları gür Antheia'yı; güzel Epelia'yı ve bağlarıyla birlikte Pedasos'u sana mülk olarak bırakacaktır. Hepsi deniz sahiline yakın ve kumsal Pylos'un az ötesindedir. Onlarda oturan, koyunları ve sığırları bol zengin adamlar sana tanrı gibi saygı gösterecekler; âsa'nın hükmü altında, sana zengin vergiler ödeyeceklerdir, işte öfkeni yatıştırmak için bütün bunları yapmağa hazırdır.— Eğer Atreoğlu ve hediyeleri, senin ulu gönlüne, eskisinden de daha iğrenç gelecek olursa... o halde dahi, hiç olmazsa öbürlerine, ordu içinde yorgun ve bitkin bir halde olan bütün Ahaylılara acı! Onlar bundan sonra, seni bir tanrı gibi sayacak ve sevecekler. İğrenç bir kudurganlık içinde, Hektor, buraya gemileriyle gelmiş olan Ahay ordusu içinden kendisiyle boy ölçüşecek tek kahramanın bulunmadığına inanıyor! Bu sefer, seninle temasa gelince, onu yenecek, haddini bildirmiş olacaksın! Ahaylılara ne büyük bir şan kazandıracaksın!

Ayağına çabuk Ahilleus şöyle cevap verdi:

AHİLLEUS'UN CEVABI

— Tanrı soyu Laertosoğlu, çok hünerli Odysseus, size sözü açık açık söylemeliyim, işin nasıl olmasını istediğimi ve nasıl olacağını anlıyasınız da arka arkaya karşıma geçip uzun uzun ötüp durmıyasınız. Yüreğinde başka şey saklıyan ve ağzı ile başka şey söyliyen benim için Hades'in kapıları kadar nefret edilecek adamdır. Söylenmesi bana en doğru görünen şeyi söyliyeceğim. Atreoğlu Agamemnon'un beni hiç bir zaman kandıramıyacağına inanıyorum; öbür Danaosluları da kandıramaz. Ben çok iyi görüyorum: Düşmanla durmadan, canla başla dövüşenin kadri tanınmamaktadır. Bir kenara çekilip

aylak aylak duran ile canını hasmı koyup harbeden bir tutulmaktadır. Cesur ile korkak aynı takdiri görür. Bu kadar meşakkatlere katlanmaktan, her gün kavgalarda hayatımla oynamaktan ne kazandım? Bir kuş, ne bulursa, bıkmadan usanmadan, gagasıyla yavrularının ağızlarına getirmeğe nasıl çabalarsa, onun gibi, ben de sayısız geceler uyumadım; gündüzleri, başka insanları vurup talan etmek için, kanlı kavgalarda savaştım. Gemilerimle gidip, ahalisini yendikten sonra, tahrip ettiğim şehirler on ikidir. Karada, bereketli Troya ilinde, on bir şehir daha almış bulunuyorum. Her birinden geniş ve çok kıymetli hazineler elde ettim; bu hazineleri Atreoğlu Agamemnon'a getirip verdim. O da, arkada, güzel yapılı gemilerin yanında durur, hazineleri alırdı; azını dağıtır, çoğunu kendine ayırırdı. Başlara, Hanlara da şeref payları verirdi. Bunların şeref payları ellerindedir; yalnız benden, bütün Ahaylılar arasında yalnız benim şeref payımı aldı. Sevgili karımı gaspetti! Pekiy, yanında yatsın, istediği gibi ondan şad olsun! Fakat Argoslular niçin Troyalılarla dövüşsünler? Atreoğlu niçin bir ordu toplayıp buraya getirdi? Güzel saçlı Helene için değil mi? Ölümlü insanların yalnız Atreoğulları mı karılarını severler? Gönül ve duygu sahibi her insan kendi karısını sever ve korur. O kızı da ben, ganimet olarak alınmış bir halayık idiyse de, bütün gönlümle severdim. Onu benden koparıp aldı; bana böyle bir oyun oynadı. Şimdi, kendisini bu derece iyi bilen bir adamı imrendirmeğe kalkmasın; onu dinlemiyeceğim. Gemileri, her şeyi yiyen ateşten kurtarmak için, sizden, Odysseus, ve başka Hanlardan faydalanmağı düşünsün. Bensiz de çok iş yapabilmiştir: Bir hisar yaptırmış, boylu boyunca, büyük ve geniş bir hendekte kazdırmıştır, kazıklar bile çaktırmıştır! Böyle iken, çanlar yakan Hektor'un hamasetini kıracak bir yol bulamıyor. Ben Ahaylılarla birlikte, kavgaya girerken, Hektor, kendi surlarının dışına çıkamıyordu. Skees kapılarına ve meşe ağacına kadar bile gidemiyordu. Bir gün beni orada beklemişti. Yalnızdım, böyle iken saldırışımdan büyük bir güçlükle sıvışabilmişti. Ben de, bundan sonra, tanrısal Hektor ile dövüşmek istemiyorum. Yarın, önce Zeus ve bütün tanrılara kurban sunulacak, sonra gemilerim denize yüklenecek ve — gözlerinle görmeği istiyorsan— gemilerimin balıklı Hellespont üzerinde nasıl sefer ettiklerini görebileceksin; içlerinde de hararetle kürek çeken insanlar bulunacak ve eğer ünlü Yerisarsan bize uygun rüzgâr bağışlarsa, üç gün sonra bereketli Fthia'da olacağım. Orada epey mallar bırakmıştım, felâketim için buraya gelirken. Onlara, buradan — kaderin yardımıyla— götürebileceğim altını, kırmızı tuncu, güzel kemerli halayıkları ve boz rengi demiri katacağım. Şeref payımdan söz açmıyorum. Onu bana veren tahkir için, gene elimden aldı: Atreoğlu Agamemnon Han!

Ona, söylediklerimi tekrarlamanı emrediyorum; başka bir Danaosluya böyle bir oyun oynamak isterse, belki şimdi ona da kafa tutanlar olur. Daima sıkılmaz bir adamdır, fakat ne kadar utanmaz olsa da, yüzüme bakmağa cesaret edemez. Ben ona ne sözlerimle ne kollarımla, asla yardım etmiyeceğim. Beni çok aldattı, çok tahkir etti, sözlerle bana bir daha oyun oynıyamıyacak. Yaptıkları yeter! Bundan sonra ne hali varsa görsün! Akıllı tedbirli Zeus onun aklını çelmiş... Hediyeleri beni iğrendiriyor. Onu ben bir saman çöpü kadar bile saymıyorum. Bu saatteki bütün malların ve bundan sonra edineceği malların on katını, yirmi katını bağışlasa; Orhomenosa akan bütün servetleri, veya —her kapısından iki yüz savaşçı, atları ve arabaları ile, geçebilen ve her evinde hazineler bulunan— Mısır'daki Thebes şehrinin servetlerini bağışlasa; kum veya toz taneleri sayısınca bana mal bağışlasa... Agamemnon, ruhunu inciten harareti tamamiyle ödemeden, gönlümü kandıramayacak. Atreoğlunun kızına gelince, hayır, hayır, onunla evlenmiyeceğim. Başka birini, benden daha büyük Han olacak başka bir Ahaylı bulsun kendisine damat yapsın. Ben tanrılar korur da memlekete dönersem Peleus bana uygun bir kız bulur. Hellada ile Fthia'da, şehirlerini savunabilir Hanlar ve onların kızları eksik değildir; onlardan istediğimi alır, evlenebilirim. Ulu gönlümle, çok defa, memleketten sırama uygun bir kızı, görenek üzere isteyip onunla evlenmek; ondan sonra rahat bir hayat içinde, ihtiyar Peleus'un biriktirdiği hazineler ortasında yaşamak arzusunu duymuşumdur. Benim için hayat kadar kıymetli hiçbir şey yoktur. Anam, gümüş ayaklı tanrıça Thetis, çok defa söylemiştir, beni iki kader her şeye son veren ölüme doğru götürmektedir. Eğer burada Troya şehri çevresinde kalır, dövüşmekte devam edersem benim için sılaya dönüş imkânsız olacak; buna karşılık beni mahvolmaz bir şan bekliyecek. Eğer vatan toprağına dönersem yüksek şan ve şereften uzak kalacağını; buna karşılık ise, bana çok uzun bir hayat mukadder olacak, her şeye son veren ölüm uzun zaman bana erişmiyecek. Ben şimdi herkese, gemilerine binip ocaklarına doğru sefere çıkmalarını öğütlemek istiyorum; saat geçmiştir, yüksek İlionun sonunu göremiyeceksiniz. Gürler sesli Zeus ona kolunu uzatmıştır, cenkçilerinin gönlüne güven gelmiştir. Siz şimdi gidin, Ahaylıların başlarına mesajımı götürün: Bu da ihtiyarların imtiyazıdır. Ahay donanmasını ve ordusunu kurtarmak için daha elverişli bir plânı gönülleriyle tasarlayabilirler. Öfke beni onlardan uzak tuttuğu için son plânları yürüyememiştir. Fenisk burada kalıp yanımızda yatabilir; böylece yarın benimle gemilere binerek vatana dönebilir; tabii gönlü böyle istiyorsa. Zorla götürmek niyetinde değilim

FENİKSİN NUTKU

Öyle dedi; söylediklerinden, hepsi, heyecanlanmış, susuyor, ses çıkarmıyorlardı. Büyük bir şiddetle teklifi reddetmişti, ihtiyar araba sürücüsü Feniks, hıçkırarak konuşmağa başladı: Ahay donanması için o derece çok korkuyordu.

— Eğer gerçekten, ünlü Ahilleus, dönüşü kafana koymuşsan; eğer ne olursa olsun, bizim güzel yapılı gemileri ateşten kurtarmamağa karar vermişsen, ruhun bu derece öfkelenmişse, ben burada sensiz, yalnız, nasıl kalabilirim, sevgili çocuğum? Beni ihtiyar araba sürücüsü Peleus, senin için göndermişti, Fthia'dan seni Agamemnon'un yanına yollarken. O zaman ancak bir çocuktun, henüz ne kimseyi esirgemeyen kavgadan, ne de insanların erdemlerini belirtmeğe yarıyan Derneklerden hiç bir şey bilmiyordun. Beni bütün işleri sana öğretmek için göndermişti: Sen güzel konuşmasını bilmeliydin, büyük işler de başarmalıydın. Böyle olunca, ben sensiz burada kalmağa razı olamam, sevgili çocuğum. Tanrı, beni ihtiyarlıktan sıyırıp vaktiyle, ilk defa olarak, kadınları güzel Hellada'dan çıktığını günlerdeki parlak gençliğime geri çevireceğini va'detse dahi senden ayrılamam. O sırada babam Ormenoğlu Amyntot'la aram açıldığı için kaçıyordum: Babamın halayıktan bir gözdesi vardı; gördüğü ihmalden kıskançlık duyan anam, dizlerime kapanarak, babamdan önce o kızla yatmam için yalvarıyordu: Kızı ihtiyardan soğutmak için. Anamın istediğini yaptım, fakat çok geçmeden farkına varan ihtiyar, bana beddua etmeğe, lanet okumağa, canlar yakan Erinysleri üstüme musallat etmeğe başladı.

Beddualarına karıştırmadığı ne Hades kalıyordu ne vahşi Persefonia, ne de yerin altındaki Zeus. Kucağına alacak benden doğmuş bir çocuğun olmasını asla istemiyordu; tanrılar da dileğini yerine getirmişlerdir. Artık kararımı vermiştim, bu derece darılmış bir babanın konağında oturup ne yapacaktım! Hısımlar, kuzenler, yeğenler beni konakta tutmak için yalvarıyorlardı; koca koca koyunlar, paytak yürüyüşlü boynuzlu öküzler, yağları taşacak derecede semiz domuzlar boğazlıyorlardı; bunlar Hefestaeosun ateşi ortasında uzatılıp kızartılıyor, ihtiyarın mahzeninden şaraplar alınıp içiliyordu. Dokuz gece boyunca beni ortalarında tutup, nöbetleşe uyumak üzere, beklediler. Biri kapısı

kapalı avlunun sahanlığında, öbürü dairenin divanhanesinde olmak üzere ateşler yanıyor, hiç söndürülmüyordu. Fakat onun en karanlık gece içinde, dairenin kapısını kırdım, avlunun duvarından atlayarak kaçtım. Hellada içinde dolaşarak koyun yatağı, bereketli Fthia'ya, Peleus Hanın yanına geldim. Beni iyilikle karşıladı; bir babanın sayısız mallarının tek mirasçısı olarak itinalarla büyüttüğü oğlu gibi sevmeğe başladı. Büyük bir halkı hükmünün altına vererek beni zengin etti. Fthianın bir ucunda Dolopların Hanı olarak oturdum. Orada seni, tanrılar benzeri Ahilleus, bütün gönlümce severek büyüttüm, bu hale eriştirdim. Sen de benden başka kimsenin arkadaşlığını, gerek bir ziyafete gitmek gerek evde yemeğini yemek için istemezdin: Seni önce dizlerime oturtur, etini keser, ağzına verir, şarabını dudaklarına götürürdüm. Kaç defa, şarabı tükürerek kaftanımın eteğini ıslatmıştın! Tanrıların benden bir çocuğun doğmasına yol vermiyeceklerini düşünerek senin her nazına katlanırdım! Sen, tanrılar benzeri Ahilleus, sen o doğmıyacak olan çocuğun yerini doldurarak beni eski lanetlemeden kurtarıyordun. Haydi, Ahilleus, ulu gönlüne hükmünü geçir! Merhametsiz yürek sana yakışmaz, tanrılar bile merhamete gelir. Tanrılar erdemce, şan ve şerefçe, kuvvetçe senden üstün değil midir? Böyle iken, bir hataya düşen, bir kabahat işliyen insanlar, yumuşak dualarla saçılarla, kurbanlarının dumanıyla türlü sungularla yalvararak onları merhamete getirirler. Zeus'un kızları Dualar: ayakları topal, yüzleri buruşuk, iki gözden şaşı tanrıçalardır, sıkı sıkı Hata'nın izinden giderler. Hata'nın vücudu dinçtir, ayakları sağlamdır; Duaları arkada bırakır, en önde dünyayı dolaşır, insanlara fenalık yapar. Arkadan yetişen Dualar Hatanın yaptığı fenalığı onarmağa çalışırlar. Bu Zeus kızları Dualar, kendilerine saygı gösterenlere, dileklerini dinleyerek büyük yardımda bulunurlar. Onları açık açık dinlemekten uzak duranlar olursa, o zaman Dualar da Kronosoğlu Zeus'a giderler, o dinlemiyenlerin ayaklarına Hata'yı bağlamasını dilerler: fenalığının cezası olarak acılar, kederler çeksin diye. Haydi, Ahilleus, sen de Kronosoğlu Zeus'un kızlarına lâyık oldukları saygıyı göster. Eğer Atreoğlu sana hediyeler getirmeseydi, daha sonra için başkalarını bağlamasaydı, eğer eski hatasında direnseydi, öfkeni bir tarafa atıp Argosluların —acıları, kederleri ne olursa olsun yardımlarına koşmanı tavsiye edecek ben olamazdım. Fakat o, bugünden çok veriyor, daha sonra için fazlalarını va'dediyor; sana yalvarmak için Ahay ordusunun en cesur —ve senin gönlüne en sevgili— savaşçılarmı seçerek gönderiyor; sözlerini, ricalarını boşa çıkarma. Bugüne kadar öfkeni saklamış olduğun için seni kimse kınayamaz. Eski kahramanların hâtırasından da bunları öğreniyoruz: Onlardan da biri bir dargınlığa kapılabilirdi, fakat hediyelerle,

yalvarıcı sözlerle gönlü hoş edilirdi. Eski, çok eski bir hikâye daha hatırlıyorum ki, onu hepinize anlatmak istiyorum, dostlarım Kuretlerle Etolienler, Kalydon şehrinin etrafında kavgaya tutuşmuşlar, boyuna birbirlerini kırıyorlardı: Etolienler güzel şehri müdafaa ediyorlar, Kuretler ise onu almak istiyorlardı; ikisi de çılgın bir kavgacılığa tutulmuştu. Tahtı altından Artemis, vaktiyle bağlarının taze mahsulünden kendisine bir şey sunmadığı için, Orne'ye darılmış, büyük bir belâyı zincirinden salıvermişti. Öbür tanrılara yüzlük kurbanlar kesmiş iken yalnız Zeus kızı Artemis'e hiçbir şey sunmamıştı: Unuttuğundan veya hiç aklına gelmediğinden; herhalde büyük bir hata işlemiş bulunuyordu. Öfkelenen Zeus kızı Ok atıcı, bir yaban domuzu, beyaz dişli bir canavar salıvermişti; korkunç hayvan Orne'nin bağları içinde büyük hasarlar yaratıyordu: Birçok yüksek ağaçları, yetişmiş yemişleriyle, köklerinden sökerek yere sermişti. Canavarı Orne'nin oğlu Meleagros öldürdü. Bu işi başarmak için birkaç şehrin avcılarını, köpeklerini çağırmıştı. O derece büyük olan canavarın hakkından az sayıda avcılar gelemezdi: Hayvan ölmeden birkaç kişinin cesedini cenaze yakan ateş öbeklerine yollamıştı. Tanrıçanın parmağı ile, hayvanın soykası etrafında büyük kavga koptu, uğultulu sesler yükseldi: Canavarın başını ve kıllı postunu kimler alacaktı: Kuretler mi, yoksa ulu gönüllü Etolienler mi?

Meleagros kavgaya katıldığı müddetçe Kuretler için iş fena gidiyordu: Sayıca çok idiyseler de hisarları dışında tutunamıyorlardı. Fakat bir gün Meleagrosun yüreğine öfke, en makûl kişilerin bile yüreklerini şişiren öfke girdi. Yüreği anası Athena'ya daralmıştı; karısı güzel Kleopatra'nın yanında uzanmış, zalim bir dargınlık içinde, ruhu üzülüyordu. Kavgada kardeşleri ölen anası büyük bir keder içinde kalmış, durmadan tanrılara beddualar yağdırıyor: Bir yandan da, tülü göz yaşlarıyla ıslanmış olarak boylu boyunca yere uzanmış durmadan bereketli toprağa elleriyle vuruyordu; durmadan Hades'i vahşi Persefollia'yi çağırıyor oğlunu ölüme eriştirmelerini diliyordu. O sırada kapıların etrafında takırdılar, patırdılar yükseldi: Eteolienlerin duvarları oklarla, mızraklarla delik deşik olmuştu. Eteolianın ihtiyarları, Meleagrosa, tanrı duacılarını göndererek kavgaya katılması, müdafaayı eline alması için yalvarıyorlardı! Ona büyük bir zeamet arazisi de vâ'dediyorlardi: Güzel Klydon sitesinin en bereketli toprağından elli arpent: yarısı bağlık, yarısı buğday tarlası olarak. İhtiyar araba sürücüsü Orne'de, merdivenleri tırmanarak oğlunun yanına geliyor, kavgaya katılması için yalvarıyordu. İş fenalaştıkça, en

sevgili arkadaşları, kızkardeşleri hatta hanım valideleri yalvarmağa geliyorlardı. Hiçbir yalvarışı kabul etmiyor, hepsine «hayır» diyordu; göğsünde yüreği bir türlü kanmak bilmiyordu. Bir an geldi ki kendi evi tehlikede: Kuretler hisarlara ayak basmışlar, geniş şehri ateşe vermişlerdi. Bu sefer karısının kendisi, güzel kemerli karısı, hıçkırarak Meleagrosa yalvarıyordu! Ona uzun uzadıya şehirleri alınan ölümlü insanları bekliyen acıları, kederleri hatırlattı: erkekler öldürülüyor, şehir yakılıyor, yabancılar çocukları, kadınları alıp götürüyorlar... İşte kahramanın yüreği bu facialarla heyecalandı! Kalktı, kıvılcım saçan silâhlarını taktı, kavgaya karışarak Etolialılardan felâket gününü uzaklaştırdı. Bu sefer kahraman kendi yüreğinin heyecanına uyarak öfkesinden vazgeçmişti. Bu sefer ona çok ve değerli hediyeler va'dedilmemiş, o da bir karşılık aramamış ve almamıştır fakat onlardan felâketi uzaklaştırmıştı! Hey çok sevgili çocuğum, bir tanrı seni yanlış yola saptırmasın. Gemileri, ateşe verildikten sonra, kurtarmağa koşmak senin gücüne gitmez mi? Ahaylıların seni bir tanrı gibi saydıklarını istiyorsan, şimdiden, teklif edilen hediyeler için, yürü! Eğer teklifleri reddettikten sonra, canlar yakan kavgaya girersen bizden felâketi uzaklaştırsan dahi aynı övgü ve saygıyı göremiyeceksin.

SON KARIŞIKLIKLAR

Ayağına çabuk Ahilleus cevap olarak şöyle dedi.

— Zeus dölü Feniks benim iyi ihtiyar atam, o türlü şeref ihtiyacını yoktur: Zeus'un kaderinden gelecek şereften başkasını düşündüğüm yoktur; ve bu kadar kocakarınlı gemilerimizin yanında bana sadık kalacaktır: Göğsümde bir nefes kaldıkça ve baldırlarım yürüyebildikçe. Fakat sana söyliyecek bir şeyim daha var, iyice kafana sok: Kahraman Atreoğluna yaranmak için karşımda inliyerek, hıçkırarak yüreğimi karıştırma. Seni bu kadar sevdikten sonra senden nefret etmemi istemiyorsan onu sevmemelisin. Senin vazifen benim yanıma gelip bana fenalık edene fenalık etmektir. Şuradakiler gidip söylediklerimi götürürler; sen burada kal, yumuşak bir yatağa yatacaksın, ve tan ağarır ağarmaz görürüz, memlekete hareket edecek miyiz, kalacak mıyız?

Böyle dedi ve kelime söylemeden, bir kaş işaretiyle Patroklos'a ihtiyara kaba bir yatak sermesi için emir verdi. Böylece öbürlerine, barakayı çabuk terketmeleri gerektiğini anlatmış oluyordu. Fakat işte bu sırada, tanrılar benzeri Ayas Telamonoğlu söz alıp şöyle dedi:

— Tanrısal Laertesoğlu, çok hünerli Odysseus, gidelim. İşin sonucu bu yolculukta alınamıyacağını görüyoruz; çarçabuk gidip hiç elverişli olmasa da, dinlediklerimizi, şu saatte Meclis halinde cevap bekliyen Danaoslulara yetiştirmeliyiz. Ahilleus göğsünün içinde çok büyük bir vahşi yürek tutuyor. Zalim! kendisinin, bütün başkalarından üstün şerefle saygı görmesine ordu içinde hizmet etmiş iyi arkadaşlarının dostluğuna hiç alâka göstermiyor. Merhametsiz adam! Kardeş katili bir kimseden hatta insanın çocuğunu öldürenden— diyet kabul olunmaktadır; bu suretle bol para ödeyen demos içinde kalabiliyor, tazminatı alan da ulu gönlünü göğsümde basıyor. Senin yüreğine ise tanrılar bitmek bilmez, fena bir öfke koymuşlar; bir kız, tek bir kız için! Bugün ise biz sana, en mükemmellerinden, yedi kız ve onların üstüne daha bir çok şeyler teklif ediyoruz. Yüreğini biraz yumuşat, yurduna saygı göster. Çatının altında bulunuyor ve bütün Danaoslular adına yalvarıyoruz; bütün Ahaylılar arasından senin için en yakın ve en sadık dostlar kalmasını diliyoruz.

Buna karşı ayağına çabuk Ahilleus şöyle dedi: — Zeus dölü, Ayas Telamon oğlu, budunlar Hanı! söylediklerini gönlünce söyledin. Fakat ben o bildiğin şeyleri, Atreoğlunun o küstah tavrı takınıp beni, Danaosluların önünde, değersiz bir adam yerine koymasını hatırladıkça yüreğim kabarıyor. Şimdi siz gidin, şu mesajımı (sözlerimi) onlara götürün: Cesur Priam'ın oğlu tanrısal Hektor Myrmidonların barakalarına ve gemilerine gelmedikçe, Argosluları kırıp donanmalarını ateşe vermedikçe kanlı kavgaya girişmeyi düşünmüyorum. Benim barakamın, benim hara teknemin yanında, Hektorun — ne kadar azgın da olsa— dövüşmekten kaçınmak zorunda kalacağını sanıyorum.

Böyle dedi; onlar da, ayrı ayrı, iki kulplu sağrağı alıp saçı kıldıktan sonra, gemiler boyunca yürüdüler. Odysseus başta gidiyordu. O sırada Patroklos arkadaşlarına ve halayıklara, çabuk Feniks için kaba bir yatak hazırlamalarını

emretti. Halayıklar itaat ederek emredildiği gibi yatağı, postlar, örtüler ince keten çarşaflar sererek hazırladılar, ihtiyar, tanrısal şafak vaktini beklemek üzere yattı. Ahilleus sağlam barakasının en kuytu yerinde yattı; yanına da Lesbos'tan getirmiş olduğu bir kadın Probos kızı güzel Diomede uzanmıştı. Patroklos gidip barakanın öbür ucunda yattı; onun da yanına, Ahilleus'un vermiş olduğu bir kadın, kemeri güzel İfia uzandı: Bu kadın yüksek Skyros, müstahkem Enyeus şehri feshedildiği zaman alınmıştı.

ELÇİLERİN DÖNÜŞÜ

Ötekiler, Atreoğlunun barakasına gelince, her yandan Ahay oğullarının altın sağraklarla kendilerini karşıladıklarını ve üst üste sualler sorduklarını gördüler. En ilki budunlar Hanı Atreoğlu Agamemnon sordu:

— Haydi, söyle, ünlü Odysseus: Gemilerden her şeyi yiyen ateşi uzaklaştırmağa razı oluyor mu? Yoksa ulu gönlünden öfke henüz çıkmadığı için, teklifi red mi ediyor?

Bunun üzerine, cefa kahramanı tanrısal Odysseus cevap verdi:

— Çok şanlı Atreoğlu, budunlar Hanı Agamemnon, öfkesini söndürmek istemiyor, tersine, azgınlığı artıyor, seni de hediyelerini de itip tepiyor. Seni Argoslular arasında, kendini düşünüp Ahaylıların ordusunu ve donanmasını kurtarmak için bir yol bulmağa davet ediyor. Kendisi, dediğine inanılırsa, tan ağarır ağarmaz, güzel yapılı gemilerini denize indirecek, bugün için herkese de gemilere binip yurtlarına dönmeyi öğütlüyor: Vakit geçmiştir, diyor, artık yüksek İlion'un sonunu göremeyeceksiniz. Gürler sesli Zeus ona kolunu uzatmıştır, savaşçılarının gönlüne güven gelmiştir. İşte söylediği budur, benimle beraber olanlar, tanrısal Ayas ile iki çavuş da bu sözleri tekrarlıyabilirler. İhtiyar Feniks orada yatmağa kaldı: Ahilleus onu yarın kendisiyle beraber, gemiye binmeğe davet etti: Kendi isterse; yoksa onu zorla götürmek niyetinde değildir.

Böyle dedi; hepsi sustu, ağızlarından ses çıkmadı. Söylediklerinden o derece heyecanlanmışlardı. Uzun zaman, Ahay oğulları böyle dilsiz, gamlı, kederli kaldılar. Nihayet narası gür Diomedes söz alıp konuştu:

— Çok şanlı Atreoğlu, budunlar Hanı Agamemnon, kusursuz Peleoğluna böyle yalvarmamalı ve bunca hediyeler teklif etmemeliydin. Bu yapılmasaydı da, çok mağrur bir adamın gururunu tekliflerinle kat kat arttırdın. Bırakalım onu kendi keyfine: İsterse gitsin, istemezse kalsın. O, kavgaya dönecekse ancak göğsünde yüreği onu çağırırsa ve bir tanrı dürterse dönecektir. Haydin, hepimiz benim düşündüğüm gibi yapalım: Şu saatte yatıp uyuyalım. Gönülleri şad edecek ekmek ve şarap da vardır; iç ateşin, cesurluğun kaynağı budur. Fakat gül parmaklı güzel Şafak görünür görünmez, tezlikle yayaları ve arabaları gemilerin yanına gönder, onları kavgaya, atışmağa cesaretlendir; kendin de en ön safta savaşa giriş.

Böyle dedi; hepsi atkısrak terbiyecisi Diomedes'in söylediklerini beğendiler. Bunun üzerine, saçılar da kılındıktan sonra, herkes barakasına gitti ve uzanarak uykunun yemişlerini devşirdi.

ŞAN : X

AHAY HANLARININ UYANIP DERNEK KURMASI

Bütün Ahay ordusunun başları gece boyunca uzanarak hafif bir uykuya dalmışlardı. Yalnız budunlar çobanı Atreoğlu Agamemnon'un gözüne tatlı uyku girmemişti: Aklı ile birçok şeyler tasarlıyordu. Güzel saçlı Here'nin kocası, tarlaların kırağı ile örüldüğü aylarda, nasıl şimşekler çakıp anlatılmaz bollukta sağanaktı yağmurlar ya dolu, ya kar yağdırırsa veya çok acıklı, kocaman ağızlı kavgayı yaratırsa onun gibi, Agamemnon'un göğsünü sıkıştıran hıçkırıklar yüreğinden kopuyor bütün ruhu ürperiyordu. Gözlerini Troya ovasına çevirdiği zaman, İlion'un önünde sayısız ateşlerin alevler saçarak yandığını görür, flüt ve kaval seslerinin insan naralarına karışarak yükseldiğini işitir, içi burkulurdu. Ondan sonra, gözlerini Ahay ordusuna ve donanmasına çevirince saçlarını çekip avuç avuç yoluyor yukarıdaki Zeus'a sunuyor, ulu gönlü inim inim inliyordu. Nihayet en elverişli olarak aklınca karar verdi: En önce Neleoğlu Nestor'u bulup, onunla başbaşa, Danaosluları kurtaracak bir plân tasarlamak yolunu arıyacaktı. Kalktı, bir entari giyerek böğürlerini örttü, pırıl pırıl ayaklarına güzel sandallar bağladı; ondan sonra, bir kızıl arslanın soykasına, ayaklarına kadar giden postuna büründü; mızrağını eline aldı.

Menelas da buna benzer bir iç ürperişi içindeydi; onun da göz kapaklarına uyku basmamıştı: Kendisi için Troyaya gelen ve can yakan kavgaya cesaretle atılan Argosluların ne olacağı kaygısı onu kederlendiriyordu! Geniş sırtını bir benekli panter derisi ile örttü; sonra tunçtan bir tulga alıp başına koydu; nihayet kuvvetli eline bir mızrak alarak, bütün Argosluların en büyük Hanı olan kardeşini uyandırmağa gitti: Halk içinde kendisine bir tanrı gibi saygı gösteriliyordu. Onu, gemisinin pupasında, silâhlarını takınırken buldu; gelişiyle de onu sevindirdi, ilkin narası gür Menelas söz alıp şöyle dedi;

— Niçin böyle silâhlanıyorsun, ağabeyciğim? Arkadaşlardan birini Troyalıları gözetlemeğe göndermek niyetinde misin? Birinin, yalnız başına, kutsal gecenin içinde, gözcü olarak, düşmanlar arasına gitmek işini üstüne almak istemeyeceğinden korkuyorum! Böyle bir iş için yüreği çok cesaretli biri

olmalı.

Agamemnon Han cevap olarak şöyle dedi:

— Benim ve, Zeus dölü Menelas, senin için, Argosluları ve gemilerini koruyacak ve kurtaracak bir tedbir bulmağa ihtiyaç vardır, çünkü Zeus'un bizden gönlünü çevirdiği ve Hektor'un kurbanlarından daha çok hoşlandığı apaçık görülüyor. Hiçbir zaman görmedim ve görenden işitmedim: Bir adam başka insanlara, bir gün içinde, Zeus'un sevgilisi Hektor'un Ahay oğullarına verdiği kaygıların benzerlerini çektirebilmiş olsun: Şu Hektor ki ne bir tanrı, ne bir tanrıça oğludur; böyle iken Ahaylılara öyle çok ve ağır fenalıklar yapmıştır ki, Argoslular ruhlarını onların dehşetinden uzun, çok uzun bir zaman kurtaramıyacaklardır. Şimdi, hemen, buraya Ayas'ı ve İdomene'yi çağır; haydi, çabuk git, gemiler boyunca koşarak. Ben de kendim gidip tanrısal Nestor'u bulacağım ve kuvvetli bekçiler birliğimize öğütlerini vermeğe gitmesini rica edeceğim. Herkesten çok onu dinliyeceklerdir, çünkü bu adamlara oğlu ile İdomene'nin seyisi Merion kumanda etmektedir: Bizim de onlardan daha çok güvendiğimiz başka kimse yoktur.

Narası gür Menelas cevap verdi:

— Verdiğin emri nasıl yerine getireyim: orada, onların yanında kalıp senin gelmeni mi bekliyeyim, yoksa emrini onlara söyledikten sonra yine koşarak senin yanına mı geleyim?

Buna budunlar Hanı Agamemnon cevap verdi:

— Orada kal; birbirimizi ararken, karanlık gecede, yolumuzu şaşırmıyalım. Geçeceğin yerlerde sesini yükselt ve herkesi uyanık bulunmağa davet et. Herkese ismiyle ve babasının adıyla hitabet; soylarını boylarını anarak saygı göster. Alçak gönüllü ol. Bunlara katlanmak bize düşer, çünkü doğuşumuzdan beri bu ağır işleri omuzlarımıza, şüphesiz Zeus yüklemiştir.

Böyle diyerek kardeşini gereken emirlerle yola çıkardı. Kendi de budunlar çobanı Nestor'u aramağa gitti. Onu barakasının ve siyah gemisinin yanında yumuşak yatağına uzanmış buldu. Yerde, yakınında, kıvılcım saçan silâhları: kalkanı, iki kargısı, parlak tulgası duruyordu. Gene yanında, yerde, kıvılcımlı kemeri de vardı: yaşına bakmıyarak, ihtiyar, adamlarını kavgaya götürmek için silâhlandığı günlerde bu kemeri de kuşanırdı. Dirseğine dayanarak doğruldu, başını kaldırdı ve gelene dönerek şöyle sordu:

— Böyle, yalnız, gemiler arasından, ordunun içinden, bütün öbür ölümlüler uyurken, karanlık gece ortasından gelen kimdir? Bir katır mı, ya arkadaşlarından birini mi arıyorsun? Sesini çıkar, ağzın kapalı, yanaşma bana; ne ihtiyacın var?

Budunlar Hanı Agamemnon cevap verdi:

— Hey Neleoğlu Nestor, Ahaylıların büyük şerefi! Atreoğlu Agamemnon; Zeus'un, hiçbir zaman nefes aldıkça ve dizleri tuttukça, içinden kurtulamıyacağı belâlara attığı adamı tanıyacaksın. Benim böyle dolaşmam tatlı uykumun gözlerime basmadığından, Ahaylıların büyük kaygısını, kavgayı düşünmekten başka bir şey yapamadığımdandır. Danaoslular için müthiş korkuyorum; ruhum, dinlenemiyor, şaşkınlık içindeyim, yüreğim göğsümden dışarı fırlıyacak gibi; vücudumun bütün üyeleri ürperiyor. Seni de uyku tutmuyor bir şey yapmak istiyorsan, haydi bekçiler takımına kadar gidelim: Yorgunluktan ve uykusuzluktan bitkin, bekçiliklerini unutup uyuyakalmasınlar. Düşman ordusu Çok yakınımızda; hiç bilinmez, belki de gece ortasında kavgaya girişmek arzusuna kapılabilirler. İhtiyar araba sürücüsü Nestor cevap verdi:

— Çok şanlı Atreoğlu, budunlar Hanı Agamemnon! Hektor'un, emin ol, şimdi evinde bütün tasarlayıp umduklarını çok tedbirli Zeus gerçekleştirmiyecektir. Ben öyle sanıyorum ki onun da çekeceği çok sıkıntılar, kaygılar olacaktır. Eğer Ahilleus bir gün o acılar kaynağı hıncı sevgili yüreğinden atabilecek olursa. Seninle beraber gelmeğe hazırım. Fakat başkalarını da uyandıralım: Ünlü savaşçı Tydeoğlu'nu, Odysseus'u çabuk yürüyen Ayas'ı ve Fyle'nin çok ateşli oğlunu. Biri bunları çağırmağa giderse,

tanrı benzeri Ayas'a ve İdomene Hana da uğrıyamaz mı? Onların gemileri bizimkilerden çok uzaktır. Menelas'ı sever ve çok sayarım ama, gücüne gitmesin, ona çıkışmak isterim: rahat rahat uyuyup bütün güçleri sana bırakmasını beğenmediğimi saklıyamam, şu saatte, birer birer, kahramanları dolaşıp yalvarmak, alâkalarını canlandırmak ona düşerdi. Başımıza gelenler kolay atlatılacak gibi değil.

Ona budunlar Hanı Agamemnon cevap verdi:

— İhtiyar, çok defa, kendin onu vazifeye davet etmeni senden rica etmiştim. Çok defa gevşeklik gösterir, işten kaçar. Fakat korkuya veya şaşkınlığa kapıldığından değil, uzun uzun bana bakıp dürtmemi beklediğinden öyle yapıyor. Fakat bu sefer tersine: benden çok daha önce kalkıp yanıma gelen odur; ben de onu tam senin düşündüklerini çağırmağa gönderdim. Gidelim, onlara kapıların ilerisinde bekçilerimizin yanında rastgeleceğiz. Toplanma yeri olarak hepsine orayı gösterdim.

İhtiyar araba sürücüsü Nestor ona cevap verdi:

— Böyle olunca, Argoslulardan kimse onun dolaşıp kahramanları çağırmasına veya bir emir tebliğ etmesine gücenmiyecek, itirazda bulunmıyacak.

Böyle dedi ve göğsünün etrafına bir entari geçirdi; pırıl pırıl ayaklarına güzel sandallar bağladı; boynuna geniş bir ergovan harmanı kopçaladı; ondan sonra temreni sivri güçlü tunç mızrağını alarak tunç cebeli Ahaylıların gemilerini dolaşmağa gitti. En önce düşünmeğe tanrı eşi Odysseus'u uykusundan kaldırdı; ihtiyar araba sürücüsü Nestor ona seslendi ve sesi hemen yüreğine işledi. Barakasından çıkarak şöyle dedi:

— Niçin böyle yalnız, gecenin kalbinde, gemileri dolaşıyorsunuz? Yoksa çok büyük bir ihtiyaç mı sizi zorluyor?

Bunun üzerine ihtiyar araba sürücüsü cevap verdi:

— Zeus dölü, çok hünerli Odysseus! Darılma, Ahaylıların canını yakan fenalık çok büyüktür. Gel, benimle beraber; bir başkasını da uyandıralım; hepimiz, basbaşa verip birbirimizle danışalım: kaçmalı mıyız, yoksa sebat edip dövüşmeli miyiz?

Böyle dedi ve çok hünerli Odysseus barakasına girdi, kıvılcımlı kalkanını aldı sonra ötekilere ulaştı; hep beraber oradan Tydeoğlu Diomedes'e gittiler. Onu, çadırının dışında buldular. Etrafında yerenleri uyuyorlar: Başlarının altında kalkanları; dimdik mızrakları ökçelerine saplanmış: tunç, Zeus Babanın şimşeğine benzer bir ışıkla parıldıyordu. Kahramanın kendisi de (silâh olarak) uzanmıştı; bir vahşi öküzün derisi altına serilmiş başının altına da parlak bir halı yayılmıştı. İhtiyar araba sürücüsü Nestor, yaklaşıp, uyandırmak için bir ayağını üstüne basarak ökçesinden sarstı; aynı zamanda iğnelemeğe başlıyarak çıkıştı:

— Kalk, Tydeoğlu! Bütün gece böyle, nasıl uyuyorsun? Troyalıların şimdiden ovanın göbeğinde gemilerimizin yanıbaşında kamp kurduklarını duymadın mı? Bizi onlardan ayıran, artık, pek az mesafe kaldı!

Kahraman hemen bir sıçrayışta, uykudan silkinip kanatlı sözler söyledi.

— Yamansız, ihtiyar! Zahmetten, emek çekmekten hiç geri kalmıyorsun. Ahay oğulları arasında, Hanları birer birer dolaşıp uyandırmağa koşacak gençler mi kalmamış? Tedbirler arayıp yerine getirmede eşin yok, ihtiyar.

İhtiyar araba sürücüsü Nestor cevap verdi:

— Evet, dostum, bütün bu söylediklerin gereğince söylenmiştir. Kusursuz oğullarım, sayısı çok adamların vardır. Onlardan biri elbette, dolaşıp Hanları birer birer çağırmağa gidebilirdi. Fakat ihtiyaç gerçekten çok büyüktür: Ahaylıların yüreğine saplanmış kaygılar var. Şu saatte hepsinin kaderi

usturanın ağzına dayanmıştır: Ahaylıları acıklı yokoluş mu yoksa ölümden kurtuluş mu bekliyor? Haydi şimdi git, çabuk yürüyen Ayas'ı ve Fyle'nin oğlunu uyandır: sen daha gençsin ve bana acıdığını söylüyorsun.

Böyle dedi ve kahraman iki omuzuna attığı ateş rengi büyük arslan derisi ayaklarına kadar indi; ondan sonra mızrağını alarak başkalarını kaldırıp çağırmağa gitti.

ÖN SAFLARDA TOPLANAN DERNEK

Az sonra bekçiler takımına kavuştular. Başları uykuda bulmadılar: Hepsi uyanık, silâhlı, nöbetlerini beklemekteydi. Bir ağılda köpekler, dağda, ormanda dolaşan can yakıcı ateş rengi canavarı görüp birdenbire koyunlar için telâşlanırlar; bir kargaşalık yükselir ve artık insanların ve köpeklerin uykusu kaçar. Bunun gibi, bekçilerin gözlerinden de bu acıklı gecede tatlı uyku dağıldı. Hepsini, gözleri ovaya çevrilmiş, kesiksiz, Troyalıların yürüyüşe gelecekleri saati gözetiyorlardı, ihtiyar bunları böyle görünce gönlü şad oldu ve cesaretlendirmek için şöyle söylendi:

— Bekçiliğinize böyle devam edin, sevgili çocuklar, hiç birinizi uyku yenmesin; yoksa çabuk düşmanların maskarası oluruz.

Böyle diyerek hendekten geçti; öbür Ahay Hanları da geçerek toplanmağa gittiler. Onlarla beraber Merion ile Nestor'un ün salmış oğlu da yürüdüler: Hanlar onları müzakereye katılmak üzere çağırmışlardı. Açık hendeğe bir kere geçtikten sonra, kadavralar arasında temiz kalmış boş bir yer görüp orada toplandılar. Güçlü kuvvetli Hektor, Argoslular kırıldığı sırada, karanlık gece basınca, burada saldırıştan yüz çevirmek zorunda kalmıştı; şimdi de aynı yerde, Hanlar, birbiriyle danışmak için toplanıyorlardı. İlkin ihtiyar araba sürücüsü Nestor söz alıp konuştu:

— Dostlar, aranızda, cesur yüreğine güvenir bir savaşçı yok mudur, ulu gönüllü Troyalıların ortasına sokulsun, en ileri hatlarından dil (canlı er)

kapmağa veya gönüllüleriyle ne tasarladıkları hakkında söylentiler, salıklar toplamağa çalışsın: Şurada, şehirlerinden uzak, gemilerimize yakın kalmak mı isterler? Yoksa, şimdi, Ahaylılara karşı kazanmış oldukları üstünlükle yetişip şehirlerine dönmeği düşünürler? Bu gibi şeyler üzerine bilgiler toplasın, sonra sağ esen aramıza dönsün. Böyle bir savaşçının şanı şerefi gökler altında, bütün insanlar arasında büyük olur. Bundan başka, bir şeref hediyesi de alır: Gemilerimize kumanda eden kahramanların hepsi, istisnasız, ona birer kara koyun, kuzusu altında, birer ana, vereceklerdir, bundan kıymetli hediye olmaz. Daima da ziyafetlerde, cümbüşlerde yeri olacaktır.

Böyle dedi ve bir çok savaşçı Diomedes'le beraber gitmeği istedi, narası gür Diomedes konuştu:

— Nestor, ruhum ve erkek yüreğim beni şu bir yanımıza yerleşmiş düşmanların safları içine sokulmağa davet ediyor; fakat birinin de benimle beraber gelmesini isterdim, yüreğimi daha sıcak hisseder, kendime daha çok güvenirdim, iki kişi beraber yürürse, gerekli noktaları biri göremezse öbürü görür; yalnız iken de insan sezinliyebilir, ama görüşü çok uzağa gidemez, sezgisi biraz kısa kalır.

Böyle dedi, ve bir çok savaşçı Diomedes'le beraber gitmeği istedi. Ares tapukçuları iki Ayas hazırdı; Merion da ve hepsinden önce, Nestor'un oğlu da hazırdılar. Atreoğlu, ün salmış savaşçı Menelas da hazırdı; sabır ve sebat kahramanı Odysseus da Troyalıların yığınları arasına sokulmak arzusunu gösterdi; göğsünde yüreği daima cesurdur. O zaman budunlar Hanı Agamemnon söz alıp konuştu:

— Tydeoğlu, gönlümün sevgilisi, Diomedes, arkadaşın olarak kimi istersen, sence en elverişli görüneni seçebilirsin; çünkü bu arzuyu gösterenler çoktur. Aklınla hatır saymayıp en işe yarıyacak olanı yanına almalısın. Hanlık mertebesine bakıp çekingen olmıyasın, en büyük Han da olsa, tercihte fazla nezakete kapılmamalısın.

Böyle dedi; aklından Sarı Menelas'ı geçirerek bir korkuya düşmüştü; fakat

narası gür Diomedes hemen söz aldı.

— Siz, beni, yalnız, kendi başıma, arkadaşımı seçmeğe davet ettikten sonra, hemen tanrısal Odysseus'u nasıl hatırıma getirmem ki yüksek ruhu ve gönlü ile, herkesten önce, her türlü işlere atılmağa daima hazırdır, Pallas Athene'nin de sevgilisidir. Onunla iz ize, en sıcak kor ateşi üzerinden geçebiliriz, tedbirde o derece hünerlidir. Bunun üzerine sabır kahramanı tanrısal Odysseus söz aldı:

— Tydeoğlu, beni fazla övmeğe veya bana fazla çıkışmağa kalkma. Burada söylediklerini Ahaylılar iyi anlar. Haydi, yola çıkalım; gece sona ermek üzere; Şafak yaklaşıyor; yıldızlar epey yürümüşler. Gecenin üçte ikisi geçmiş, ancak üçte biri kalmıştır.

Böyle dedi ve ikisi korkunç silâhlar takındılar. Tydeoğluna —kendininkini gemisinde bırakmış olduğu için— büyük kavgacı Thrasymedes iki ağızlı kılıcını ve kalkanını verdi. Başına boğa köselesinden yapılmış, tepeliksiz, sorguçsuz bir tulga koydu. Odysseus'a ise Merion yayını, okluğunu, kılıcını verdi; sonra başına bir öküz köselesinden işlenmiş tulgasını koydu. Bu tulganın içi kayışlarla iyice gerilmiş; dışına ise, bir yaban domuzunun dişleri, iki yandan ustalıkla takılmış, dibine keçe döşenmişti. Bu tulgayı Avtolikos, Ormenoğlu Amytor'un sarayını çarptığı gün Eleon'dan getirmiş. Kytheresli Amfidamos'a vermiş, o da Molos'a konukluk hediyesi etmişti: Molos, oğlu Merion'a vermiş, o da şimdi Odysseus'un başına koyup yerleştirmişti.

DİOMEDES'LE ODYSSEUS KEŞİFTE

Korkunç silâhları takındıktan sonra, bütün savaşçı kahramanları orada bırakarak yola çıktılar. Sağ tarafta yol üzerine Pallas Athene bir balıkçıl kuşu uçurdu. Gecenin alaca karanlığı içinde kuşu görmediler ama sesini duydular. Bunun üzerine, alâmeti hayra yorup sevinen Odysseus Athene'ye dua etti:

— Dinle beni, egid kalkanını tutan Zeus'un kızı, bütün işlerimde bana

yardım eden tanrıça! Ne zaman kendimi sarsılmış hissetsem sen beni gözünden uzak tutmazsın; şimdi de beni sev, bana yardım et, Athene: Şanla, şerefle gemilerimize döneyim. Troyalıların hatırlıyacağı büyük işler başarayım.

Ondan sonra narası gür Diomedes de dua etti:

— Şimdi beni de dinle, egid kalkanını tutan Zeus'un yorulmaz kızı! Beni terk etme, nasıl ki, Thebeste babam Tyde'de, Ahaylıların bir mesajını götürdüğü gün, yalnız bırakmadın. Tunç cebeli Ahaylılardan Asopos ırmağı kıyılarında ayrılmıştı: Kadmelilere yatıştırıcı bir söz götürüyordu. Fakat dönüşün, seninle başbaşa, acıklı işler tasarlamıştı, sen de tezlikle yardımını esirgememiştin. Şimdi de bana lûtfunu esirgeme, yardımcım ve koruyucum ol; ben de sana geniş alınlı, bir yaşında, terbiye edilmemiş, hiç bir ölümlü henüz boyunduruk takmamış bir düve kurban keseceğim ve boğazlamadan önce onun yaldızlı boynuzlarını takacağım.

Böyle dediler; Pallas Athene dualarını dinledi. Büyük Zeus'un kızına böylece dileklerini sunduktan sonra yola çıktılar: karanlık gece ortasında; ölüm, ölüler, kan arasında iki arslan gibi gidiyorlardı.

DOLON, TROYALILARIN GÖZCÜSÜ

Öbür yandan Hektor da Troyalıların değerli savaşçılarının uzun zaman yatıp uyumalarına meydan vermek istemiyordu. Troyalıların başlarını ve kılavuzlarını davet etti, Dernek toplanınca ince bir tedbir düşündü:

— Söyliyeceğim işi kim üstüne alır ve yerine getirirse ona büyük bir hediye vereceğim, emeğinin karşılığı sağlanmıştır; kendisine bir araba ile güzel başını yüksek tutan iki at verilecektir. Tez giden gemilere sokulmak cesaretini kim gösterirse, bilgi toplar geri dönerse: Ahay ordusundaki atların en iyileri onun olacaktır; şanı şerefi ise en yüksek dereceye varacaktır. Gemiler eskisi gibi hep bekletiliyor mu? Yoksa, kollarımızla yenildikten sonra, gönülleriyle ve akıllarıyla, Ahaylılar kaçmağı mı tasarlıyorlar? Can yakan

yorgunluklar altında ezilerek gece boyunca gemileri beklemekten vaz mı geçtiler? (İşte bunlar öğrenilecektir)

Böyle dedi ve hepsi sustu, kimse sesini çıkarmadı. Fakat Troyalılar arasında, Evmedes oğlu Dolon, altını çok, tunç çok tanrısal bir çavuş vardır; görünüşte çirkin, fakat ayakları çevik; beş kardeşi olan tek oğul; söz alarak Hektor'a, Troyalılara şöyle söyledi:

— Hektor; ruhum ve erkek yüreğim beni tez giden gemilere yaklaşıp bilgiler toplamağa davet ediyor. Fakat bunun için asayı kaldır ve and iç ki, bana kusursuz Peleoğlunu taşımakta olan atları ve kıvılcım saçan arabayı vereceksin. Ben de senin için değersiz bir gözcü olmıyacağım, dileğini boşa çıkarmıyacağım. Şu saatte, şüphesiz, Ahaylıların kahramanları Agamemnon'un gemisinde toplanıp kaçmak veya kalıp dövüşmek işlerini danışıp tartışmaktadırlar, işte ben doğru oraya sokulacağım.

Böyle dedi ve Hektor eline asayı alıp and içti:

— Zeus tanık olsun, Here'nin gürler sesli kocası Zeus! Başka hiçbir Troyalı o arabaya binmiyecek. Seni temin ediyorum; bu şan ve şeref yalnız senin olacaktır.

Böyle dedi, fakat tutulmıyacak bir and içmiş oldu. Yalnız Dolon'un azmi kuvvetlenmişti. Hemen omuzlarına bükeyli yayını attı, üstüne bir boz kurdun derisini giydi; başına sansar derisinden bir tulga koydu; sivri mızrağını eline aldı; sonra ordudan ayrılarak gemilerin yolunu tuttu ki oradan bir daha dönmiyecek, Hektor'a haberler getirmiyecekti. Az sonra savaşçılar ve arabacılar kalabalığından kurtulmuş, iç ateşi alevli, yola doğruldu. O ara tanrısal Odysseus ilerlemekte olduğunu görerek Diomedes'e seslendi:

— Bak, Diomedes, ordudan bu tarafa biri geliyor; gemilerimizi gözetlemek için mi, yoksa bir kadavrayı soymak için mi? Kestiremiyorum. Fakat bırakalım geçsin, biraz ovaya doğru ilerlesin. Sonra bir sıçrayışta üstüne

çullanır, yakalarız. Koşarak bizden açılırsa, fazla meydan vermeden, onu gemiler üzerine bastır. Mızrakla üstüne yürüyerek şehre doğru kaçmasına yol vermemeli.

DOLON'UN YAKALANIP ÖLDÜRÜLMESİ

Bu sözler üzerine yolu bırakıp ölüler ortasına uzandılar. Dolon çabuk adımlarla onları geçmek akılsızlığında bulundu. Fakat onlardan bir çift katırın bir saban sürüşü kadar yer açılmıştı ki, üstüne koştular. Dolon gürültüyü duyunca durdu. Gönlü ile ummuştu ki, gelenler Troyalıların saflarından, kendisine Hektor'un başka bir emrini getirmek için gönderilmiş arkadaşlardır. Aralarında bir mızrak erimi, hattâ ondan az bir mesafe kalmıştı ki, düşman olduklarını sezindi. Çarçabuk, baldıra kuvvet, kaçmağa kalktı. Onlar da hemen kovalamağa atıldılar. Sivri dişli, avcılıkta usta iki köpek ormanlık yerde, haykırarak kaçan bir dişi geyiği veya tavşanı nasıl inatçılıkla kovalarsa, onun gibi, Tydeoğlu ile şehirler fatihi Odysseus da onu kovalayıp yolunu kestiler. Gemilere doğru kaçarken bekçilere epey yaklaşmıştı; o zaman Athene Tydeoğlunun iç ateşini tazeledi ve kuvvetlendirdi. Güçlü kuvvetli Diomedes, mızrağı avucunda, sıçrayıp şöyle dedi.

— Dur! dur, yoksa mızrağımla vururum; ve söyliyeyim sana, kolumun açacağı ölüm uçurumuna çabuk yuvarlanırsın.

Böyle diyerek mızrağını fırlattı, fakat mahsus, adama değdirmedi; cilâlı temren Dolon'un sağ omuzundan geçerek toprağa saplandı. Dolon, ürküntü içinde, durdu. Kekelerken ağzının içinde dişlerinin takırdadığı duyuluyordu. Korkudan yüzü solmuştu. İki kahraman, soluk soluğa, yanına gelerek ellerini tuttular. Adam gözlerinden yaşlar dökerek şöyle dedi:

— Beni canlı esir tutun; kendimi azat ettirmek için evimde altın, tunç ve işlenmiş demir vardır. Babam benim Ahay gemilerinde olduğumu öğrenince o mallardan sizi memnun edecek büyük bir fidye ayırıp verecektir.

Çok hünerli Ödysseus şöyle cevap verdi:

— Cesur ol! Yüreğinden ölüm korkusunu at. Haydi, soracağım şeylere dolambaçsız cevap ver. Nasıl oluyor da böyle yalnız başına, ordunuzdan uzak, bizim gemilere doğru, karanlık gece içinde, başkaları hep uyurken dolaşıyorsun? Ölülerin kadavralarını mı soyacaktın? Yoksa koca karınlı gemilere her şeyi gözetlemek için seni Hektor mu gönderdi? Veya sen, kendi gönlünle mi bu işlere kalktın?

Bütün üyeleri tir tir titreyen Dolon cevap verdi:

— Hektor birçok aldatıcı sözlerle aklımı çeldi: bana ünlü Peleoğlu'nun duynakları kalın atlarını ve kıvılcım saçan arabasını vereceğini vadetti; beni de karanlık gece ortasında, tezlikle, düşmanlara yaklaşıp gözetlemiye ve bilgiler toplamıya gönderdi. Denk yapılı gemileriniz eskisi gibi bekletiliyor mu? veya kollarımızla yenildikten sonra gönlünüzle kaçışı mı düşünüyorsunuz? yorgunluktan çok daha bitkin düşen bekçilerinize, geceyi geçirmek için, güveniyor musunuz?...

Çok hünerli Odysseus gülümsiyerek şöyle dedi:

— Senin hediye beğenmekten yana zevkin varmış! Cesur Eak soyu, Peleoğlu'nun atlarını ha! İyi ama o atları terbiye etmek, bir yana sürmek basit ölümlülere çok güçtür; bu işleri ancak Ahilleus başarır ki ölümsüz bir tanrıçanın oğludur. Haydi, şimdi, cevap ver bana; dolambaçlı konuşma. Buraya gelirken budunlar çobanı Hektor'u nerede bıraktın? Ares'e lâyık silâhlan, arabası neredDuring? Öbür Troyalıların bekleme ve dinlenme yerleri ne haldedir? Gönülleriyle ne tasarladıklarını da bize söyle: orada, gemilerimize yakın şehirden uzak kalmak mı isterler, yoksa Ahaylılar üzerine bir üstünlük kazandıktan sonra şehirlerine dönmeği düşünüyorlar mı?

Eumedes oğlu Dolon da şöyle cevap verdi:

— Bütün bunlara gayet doğru, dolambaçsız cevap vereceğim: Hektor, Dernekte oy sahibi olanlarla, tanrısal İlios'un mezarı yakınında, gürültüden uzak, danışmalarda bulunmaktadır. Kahraman, ordunun bekleme tertiplerini soruyorsun; bil ki ordunun belirtilmiş bekçi ve koruyucuları yoktur. Troya içinde yurdu olanlar uyanık duruyorlar ve karşılıklı olarak bekçilik etmektedirler. Ünlü müttefiklerimiz ise uyuyorlar, Troyalılara güvenerek bekçilik işleriyle ilgilenmiyorlar. Yanlarında karıları, çocukları yoktur!

Çok hünerli Odysseus bunun üzerine şöyle cevap verdi.

— Bu saatte nasıl yatıyorlar? At kısrak terbiyecisi Troyalılarla karışmış olarak mı yoksa onlardan ayrı, kendi başlarına mı uyuyorlar? Bunu iyi söyle, anlıyayım.

Eumedes oğlu Dolon da şöyle cevap verdi:

— Bunlara da gayet doğru, dolambaçsız cevap vereceğim: Deniz, tarafından Karienler, yaylan, bükeyli Poenienler, Kaukonlar ve tanrısal Pelasgiler vardır. Thyonbres tarafında ise Lykienler. şanlı Mysienler, at kısrak terbiyecisi Prygienler, kavga arabaları güzel Meonienler bulunmaktadır. Fakat bütün bunları niçin soruyorsunuz? Troyalıların arasına sokulmak mı istiyorsunuz? Bir de yeni gelen Thrakialılar, hepsinden ayrı, en son hatlarda yerleştiler, içlerinden Hanları Eione oğlu Rhesos var. Onun küheylânları kadar güzel ve boylu at ömrümde görmedim: Kardan beyazdırlar ve yel gibi tez koşarlar. Arabası altınla ve gümüşle süslenmiştir. Gayet büyük altın silâhları var ki, görülecek sanat eserleridir. Taşıması ölümlü insanlara değil, daima var olan tanrılara yakışır. Şimdi beni tez giden gemilere götürüp veya ellerimi sımsıkı bağlayıp burada bırakın: gider kendiniz görüp anlarsınız: Herşeyi size gereğince mi anlattım, yoksa yanlış mı?

Güçlü kuvvetli Diomedes ona yandan sert bakarak şöyle dedi:

— Dolon, kaçmayı hiç aklına getirme. Söylediklerin işe yarar, fakat

elimizdesin: Seni şimdi bıraksak başka bir gün Ahaylıların denk yapılı gemilerine, ya gözcülük etmek, veya belki de bize karşı kavgaya katılmak için geri gelebilirsin. Fakat kolumun bir vuruşu ile son nefesini verirsen artık Argosluların başına bir belâ olamazsın.

Bunun üzerine Dolon kuvvetli eliyle çenesini okşayıp yalvarmağa hazırlanırken, Diomedes, avucundaki kısa kılıçla sıçradı, boynuna vurarak iki veteri kesti. Hâlâ bir şeyler söylemeğe çalışırken başı tozlar içine yuvarlandı. Ondan sonra sansar derisinden başlığını, boz kurt derisini, dış bükeyli yayını, uzun mızrağını soyup aldı. Tanrısal

Odysseus, bunları, ganimetler tanrıçası Athene şerefine, eliyle kaldırarak dua etti:

— Sana sunuyorum, tanrıça, kabul et; bütün Olympos tanrılarından önce sana sığınıyorum. Şimdi bize vefalı ol, kılavuzluk et, Thrakialıların atlarına ve kampına ulaşalım.

RHESOS'UN KAMPINDA

Böyle deyip bütün o sunduğu şeyleri bir tamaris ağacının üstüne yerleştirdi; güzel ağacın dallarına sazlarla kamışlarla bağlıyarak göze çarpar bir işaret ilâve etti. Tez geçen karanlık gece içinde dönecekleri zaman işareti kolay bulabilecekti. Ondan sonra, silâhlar ve siyah kan arasından ilerleyip çabuk Thrakialıların kampına ulaştılar. Yorgunluktan bitkin, yatıyorlardı; güzel silâhları, yakınlarında, toprağın üstüne, üç sıra üzere muntazam konmuştu. Her adamın yanıbaşında birer çift at vardı. Ortada Rhesos yatmış, uyuyordu; yanı başında tez koşan atları dizginlerle arabanın rampasına bağlanmıştı. İlkin, Odysseus görerek Diomedes'e gösterdi:

— İşte adam, Diomedes, işte, öldürdüğümüz Dolon'un haber verdiği atlar. Haydi, burada güçlü kudretli iç ateşini göster. Pür silâh, durup hiç bir iş görmemek sana yakışmıyor, çöz şu atları! veya sen adamların işini bitir, atları

bana bırak.

Böyle dedi, o ara, çakır gözlü Athene kahramanın iç ateşini alevlendirdi; (o da) dört yana saldırıp adam öldürüyordu; kılıcı ile vurduklarından korkunç bir inilti yükseliyor, yer kana bulanıyordu. Bir arslan çobansız bastığı bir keçi veya koyun sürüsüne nasıl bütün yırtıcılığı ile saldırırsa... onun gibi Tydeoğlu uyuyan Thrakialı savaşçıların üstüne atılmıştı. Az zaman içinde on iki adam öldürmüştü. Çok hünerli Odysseus, Tydeoğlu'nun öldürdüklerine birer birer yanaşıyor, bacağından tutup geriye çekiyordu, başında bir tasarladığı vardı: atların kolay geçmesini sağlamak istiyordu; daha kavgaya alışık olmıyan ölülerin üstünden geçerken ürküp bir tarafa kaçabilirlerdi. Tydeoğlu Rhasos Hana yaklaştı, on üçüncü olarak onun da tatlı canını aldı; o sırada, uykusu arasında, Athene'nin tertibi ile bütün gece görmüş olduğu bir rüyadan nefes nefese gelmişti; rüya Oene'nin torunu kılığında görünmüştü. O sırada sabır kahramanı Odyesseus duynakları kalın atları çözdü, kayışlarla bağlayıp kalabalık içinden uzaklaştırdı; yayı ile dürtüp sürüyordu, çünkü kıvılcım saçan arabanın içindeki parlak kamçıyı almak aklına gelmemişti. Sonra, tanrısal Diomedes'in dikkatini çekmek için ıslık çaldı.

Diomedes olduğu yerde durdu; düşünüyor fakat en yaman bir cesaret olarak neye girişeceğine karar veremiyordu: kıvılcımlı silâhların bulunduğu arabayı tutup çekerek götürsün mü? yoksa kollarını uzatıp kaldırsın mı? veya daha bir kaç Thrakialının canını alsın mı? Bunları aklıyla düşünmekte iken Athene yanına gelerek şöyle söyledi:

— Ulu gönüllü Tydenin oğlu, koca karınlı gemilere doğru dönmeğe bak, bozguna uğramak istemiyorsan: Başka bir tanrının gidip Troyalıları uyandırmasından kork!

Böyle dedi, O da, sesinden, tanrıçayı tanıdı. Çarçabuk atların üstüne atladı; Odysseus'un yayı ile dürterek sürdüğü hayvanlar uçar gibi Ahay gemilerine doğru gittiler.

Fakat gümüş yaylı Apollon da gözü kapalı nöbet beklemiyordu;

Athene'nin Tydeoğlu'na doğru gittiğini görünce, hınç dolu, Troyalıların yığınları içine sokuldu, Thrakialıların öğütçüsü, Rhesos'un şanlı kuzeni Hippokoon'u uyandırdı. Bir sıçrayışla uykudan silkindi, tez koşan atların yerini boş buldu, ölülerin ise cesetleri hâlâ çarpınışlar, ürperişler gösteriyordu. Hıçkırarak arkadaşını ismiyle çağırdı. Troyalılar arasında vaveyla koptu, dille anlatılmaz bir kargaşa yükseldi. Hepsi toplulukla koşuştular: Kahramanların, gemilerin yolunu tutmadan, yaratmış oldukları müthiş işleri şaşkınlık içinde seyrediyorlardı.

KAHRAMANLARIN AHAY KAMPINA DÖNÜŞÜ

Onlar Hektor'un gözcüsünü öldürdükleri yere döndüler, Zeus'un sevgilisi Odysseus tez koşan atları tutuyordu. Tydeoğlu yere atlayıp kanlı soykaları Odysseus'un ellerine verdi. Sonra, gene atlara bindi, kamçılanan hayvanlar hararetle koca karınlı gemilere doğru uçar gibi koştular; gönülleri onları götürüyordu. En ilki Nestor sesi işiterek konuştu:

— Dostlar, Argosluların başları ve kılavuzları, bir hataya mı düşüyorum, yoksa doğru mu söylüyorum? Fakat beni gönlüm konuşmağa davet ediyor. Tez koşan atların sesleri kulaklarıma doldu. Hay şu gelenler Odysseus ile Güçlü Diomedes olaydı, bize Troyalılardan duynakları kalın atlar getireydiler. Fakat, gönlümde, Ahay kahramanlarının, Troya kargaşası içinde bir belâya uğramış olmasından çok korkuyorum.

Sözünü henüz tamamlamış değildi ki, kendileri çıkageldiler. Yere ayak bastılar ve herkes, kollarını uzatarak, onları büyük sevinçle ve tatlı sözlerle karşıladılar. En ilki, ihtiyar araba sürücüsü Nestor şöyle konuştu:

— Hey ün salmış Odysseus, Ahaylıların büyük şerefi! Söyle bana, bu atları nasıl elde ettiniz? Troya kalabalığının içine sokularak mı? yoksa bir tanrı mı gelip size bunları verdi? Güneşin ışınlarına müthiş benziyorlar. Troyalılarla temas halinde, yıllar boyunca, yaşamaktayım, fakat hiç bir zaman bunlar gibi atlar ne gördüm, ne görenden işittim. Bir tanrının, kendi gelip bunları size hediye ettiğini sanıyorum; ikiniz de çünkü bulut devşiren Zeus'un ve egid

kalkanını tutan tanrının kızı çakır gözlü Athene'nin sevgilisisiniz.

Ona cevap olarak çok hünerli Odysseus şöyle dedi:

— Nestor Neloğlu, Ahaylıların büyük şerefi! bir tanrı, istemiş olsa. şüphesiz, bunlardan üstün atlar, zahmetsizce verebilir, çünkü tanrılar bizden çok daha güçlü kudretlidir. Fakat bu atlar, bilmek istiyorsan, yeni Thrakiadan geliyorlar. Cesur Diomedes onların sahibini ve on iki arkadaşını öldürerek aldı: Hepsi de büyük savaşçılardı. Bunlardan başka, bir onüçüncüsünü, gemilerin yanında yakalayıp öldürdük: ordumuzu gözetlemek üzere Hektor'un ve şanlı Troyalıların yolladığı bir casustu.

Böyle diyerek duynakları kalın atlara hendeği aştırdı. Ahaylı Hanlar sevinerek gülüyorlardı; yürüyerek Tydeoğlu'nun sağlam yapılmış barakasına geldiler. Sağlam kayışlarla, Diomedes'in tez koşan atlarını yemliğe bağladılar, atlarda hemen önlerine konan tatlı buğdayı kemirmeğe koyuldular. Odysseus Dolon'un kanlı soykasını gemisinin provasına koyduktan sonra denize girdiler; dalga vücutlarının terlerini yıkadı ve yüreklerini serinletti. Banyolarını aldıktan ve güzelce yağla ovunduktan sonra yemeğe oturdular, dopdolu kraterden tatlı şarap alarak Athene'ye ayrı ayrı saçı kıldılar.

ŞAN : XI

IKI ORDU YENİDEN KAVGAYA HAZIRLANIYOR

Şafak, yatağından, şanlı Tithon'un yanından, ışığı ölümsüzlere ve insanlara götürmek üzere kalkıyordu. Zeus, o ara, Ahaylıların gemilerine doğru korkunç Savaş'ı gönderdi: ellerinde kavganın bir alâmetini tutuyordu. Odysseus'un koca karınlı, kara gemisinde durdu; hat boyunca ortalarında, sesin hem Telamonoğlu Ayas'ın hem Ahilleus'un gemilerine gitmesine elverişli yerdeydi; iki kahraman yiğitlerine ve kollarının kuvvetine güvenerek gemilerini iki uca çekmişlerdi. Tanrıça (Savaş) orada durup yüksek ve korkunç bir nâra attı; Ahaylıların göğüslerinde yürekleri ayrı ayrı savaşıp dövüşmek hevesi ile doldu; şimdi hepsine kavga, denk yapılı gemilerle sevgili vatan toprağına dönmekten daha tatlı görünüyordu.

O ara, Atreoğlu haykırarak Argoslulara silâhlarını kuşanmak emrini verdi. Kendi de kamaştırıcı tunç silâhlarını takındı. En önce baldırlarına topukluğu gümüşten dolaklarını giydi. Ondan sonra, vaktiyle Kinyras'ın —konukluk hediyesi olarak— kendisine vermiş olduğu zırh ile göğsünü sardı. Kıbrıs'ta, Ahaylıların donanma ile Troyaya sefer açtıkları, büyük haberini almış. Hana yaranmak için bu hediyeyi sunmuştu. Bu zırhın on sırası koyu mavi yılan derisiyle kaplı, on ikisi altından, yirmisi kalaydandı. Boynun iki yanından üçer yılan sarmışıyordu ki, Kronoslu'nun ölümlere bir alâmet olmak üzere— bulutlarda gösterdiği renk renk gök kuşaklarını andırıyordu. Omuzlarına kılıcını attı: Altın çivileri pırıl pırıl ışıldıyordu; kını ise gümüştendi ve sırma kayışla bağlanıyordu. Ondan sonra kalkanını, kendisini boyunca koruyan, sanatla işlenmiş kalkanını aldı: On tunç çenberle çevrelenmiş, ortası kalaydan yirmi beyaz bezekle süslenmişti, en ortadaki koyu mavi idi. Onda, Gorgon, tüyleri ürperten yüzü, alev saçan bakışları ile bir taç şeklini alıyor, Bozgun ve Korku ile çevriliyordu. Gümüş sırma kayışında halka halka kıvranan ve bir boyundan üç başı sarmaşıp uzanan koyu mavi bir yılan görülüyordu. —Alnına iki tepeli bir tulga koydu: At kılından sorgucu, korkunç, havada sallanıyordu. En son, eline, cesareti arttıran, tepeleri parlak tunçtan, sivri temrenleri gayet keskin çelikten iki kargı aldı. Tuncun pırıltısı göklere doğru yayılıyordu. Çok kuvvetli bir gürleyişle Here ile Athene Mykenes Hanını selâmladılar. Her biri

kendi sürücüsüne arabayı gereğince hazırlayıp hendeğin ilerisinde tutmasını emretti. Kendileri de baştan ayağa silâhlı ve yayan olarak canlı canlı geçtiler. Şafağa doğru sonu gelmiyen bir uğultu başladı. Araba sürücülerinden önce hendeğe gelip saf bağlamışlardı, küçük bir aralıkla arabacılar arkadan geliyorlardı. O ara Kronosoğlu kötü bir gürleyişle beraber, Etherin yukarısından kanlı bir çiğ yağdırdı. Bu alâmetler az sonra nice şanlı başları Hades'e atmak niyetinde olduğunu gösteriyordu.

Troyalılar da, ovanın göbeğinde, büyük Hektor'un, kusursuz Polydamas'ın, halk içinde bir tanrı gibi saygı gören Eneas'ın üç Antenor oğlunun: Polybe'nin, tanrısal Agenor'un, ölümsüzlere benzer, genç ve kuvvetli Akamos'un kumandanları altında grup grup toplanıyorlardı. İlk safta yusyuvarlak kalkanıyla Hektor vardı. Meymenetsiz bir yıldız bulutlar arasından nasıl pırıltılı olarak görünür, biraz sonra da gene karanlık bulutlar arasına girerse, onun gibi, Hektor, şimdi ilk, biraz sonra da son safta görünüyor, her yerde emirler veriyordu; bütün vücudu tunç kıvılcımlar saçıyor, egid kalkanını tutan Zeus Babanın şimşeğini andırıyordu.

AGAMEMNON'UN KAHRAMANLIKLARI

Orakçılar, mutlu bir adamın buğday veya arpa tarlasında, nasıl birbirinin karşısına geçip sararmış ekini biçerler, toprağa düşürürlerse, onun gibi Troyalılarla Ahaylılar, karşılıklı, birbirlerinin canına kıymak yolunu arıyorlar ve iki ordudan hiç biri çirkin suratlı Bozgunu aklına getirmiyor; Savaş iki başı denk tutuyordu; Kurtlar gibi birbirine saldırıyorlar, hıçkırık kaynağı Nifak onları seyrederek sevniyordu. Tanrılardan yalnız o (Nifak) kavgaya devam edenler arasında bulunuyordu; başka tanrılar orada görünmüyordu; onlar, rahat rahat, Olympos'un kıvrımlarında yapılmış konaklarında oturuyor, hepsi kara bulutlu Kronosoğlunu suçlu tutuyorlardı: Zafer şerefini Troyalılara vermek istediği görülüyordu. Fakat Zeus onlara aldırış etmiyordu: bir kenara çekilmiş, hepsinden uzak oturmuş, yüksek çam içinde, aynı zamanda Troyalıların sitesine, Ahaylıların gemilerine ve tunçtan yayılan şimşeğe: öldürenlere ve öldürülenlere bakıyordu.

Şafak yükselip kutsal gün ilerledikçe iki tarafın okları hedeflerine ulaşıyor, insanlar düşüyordu. Fakat nasıl oduncu dağ yamaçlarında yüksek ağaç gövdelerini kesmekten kolları yorulur, bitkinlik içinde övününü hazırlamak saati gelir, gönlünü tatlı bir karın doyurmak iştihası kaplarsa, işte onun gibi, bu saatte Danaoslular, safları arasında arkadaş arkadaşı cesaretlendirerek yüksek bir iç ateşiyle Troya taburlarını bozguna uğrattılar. İlkin Agamemnon ileri atıldı. Budunlar çobanı Bienor'u ondan sonra, arkadaşı at sürücüsü Oile'yi yakaladı. Oile, karşısına atılmak üzere arabasından atlayıp doğru üstüne saldırırken, Agamemnon sivri mızrağı ile alnından sançtı. Ağır takke mızrağı durduramadı: Tulgayı da, kemiği de deşip geçti; kafanın içinden bütün beyin fışkırdı: savaşçının işi bitmişti.

Budunlar Hanı Agamemnon onları, orada, kaftanlarını soyduktan sonra, çırılçıplak göğüsleri parıl parıl bıraktı. Sonra Priam'ın —biri nikâhlıdan öbürü halayıktan— iki oğlunun: İsos ile Antifin üstüne canlarını almak üzere atıldı. İkisi bir arabaya binmişti: İsos dizginleri tutuyor, şanlı Antil arabayı kavgaya sürüyordu. Vaktiyle Ahilleus onları İda dağının yamaçlarında davarlarını otlatırken yakalayıp ince sazlarla bağlamış, sonra kurtulmalık karşılığında azat etmişti. Şimdi, büyük Han Atreoğlu Agamemnon uzun kargısı ile, birini göğsünden memenin üstünden vurdu, Antifi de, kılıçla kulağına bir vuruş indirerek arabasından dışarı attı. Sonra tezlikle güzel silâhlarını soymağa girişti. Bir arslan, nasıl birden bir dişi geyiğin inine girerek, kolayca, bir saldırışla, yavrularını parçalar, yumuşak yüreklerini koparırsa ve nasıl yanlarında bulunan anaları hiçbir yardımda bulunamayıp yüreği yana yana, ecellerini döke döke, ormanın en sık yerleri arasında çırpınır durursa, onun gibi, Troyalılar arasında artık iki savaşçının ölümden kurtarılmasına koşabilecek kimse yoktu: hepsi Argosluların hücumu altında korkuya tutularak kaçışıyorlardı.

Agamemnon onları orada bırakıp birliklerin en çok kakıştığı tarafa seğirtti; dolakları güzel Ahaylılar da arkasından gidiyorlardı. Piyadeler kaçış zorunda kalan piyadeleri, araba sürenler araba sürenleri yok ediyordu; hepsinin altında, atların yankılı ayaklarıyla, ovadan toz bulutu yükseliyordu. Tunç silâhlar canlara kıyıyordu. Agamemnon Han Argosluları cesaretlendiriyor ve onlarla birlikte, hepsi beraber, durmadan öldürüyorlardı.

Nasıl çok sık bir ormanın içine her şeyi yok eden ateş girer burgaçlı rüzgârla her yanı sarar, alevlerin saldırışıyla yüksek ağaç gövdeleri yukardan aşağı paldır küldür düşerse, onun gibi Atreoğlu Agamemnon Hanın hücumları ile bozguna uğrıyan Troyalıların kelleleri düşüyordu. Başlarını yüksek tutan sayısız atlar ürkerek kaçıyor, boş arabaları kavga meydanında yerlere çarptırıyor, kusursuz araba sürücülerinin matemini de beraber taşıyorlardı: Serpilip yerlere yatan bu adamlar, karılarından çok artık akbabaların sevgilisi olmuşlardı.

Zeus bu ara Hektor'u mızraklardan, tozdan, boğuşmadan, kandan, kargaşadan koruyordu. Atreoğlu, kana susamış, arkasını bırakmıyor, Danaosluların iç ateşini alevlendiriyordu. Troyalılar ise, eski Dardanoğlu İlos'un mezarından öteye, ova ortasında, yabani incir ağacından öteye, :şehre ulaşmak çabalayışıyla kaçıyorlardı. Atreoğlu, kesiksiz, naralar atarak kovalıyor, güçlü kuvvetli elleri kanlı tozla bulanıyordu.

Fakat Skees kapılarına ve meşe ağacına erişince, orada durup biribirlerini beklediler. Ovanın içinde kaçışları, gece ortasında birden, çıkagelen arslanın baskınına uğramış ineklerin kaçışına benziyordu. Önlerinde ölüm uçurumu açılmıştı. Bir tanesini arslan yakalar, önce korkunç dişleriyle boynunu kırar; az sonra kanını ve bütün içiriklerini sömürecektir. Bunun gibi Atreoğlu Agamemnon Han sıkıştırarak kovalıyor, sonuncusunu yakalayıp öldürüyor, öbürleri kaçıp kurtuluyordu.

(Atreoğlu) şehre ve yüksek hisarına ulaşmak üzereydi ki, tanrıların ve insanların Babası, çok pınarlı İda dağının tepesine gelip oturdu. Elinde şimşek, gökten inmişti; altın kanatlı İris'e seslenerek şöyle dedi:

— Yel ayaklı İris, hemen yola çık, emrimi Hektor'a götür: Budunlar çobanı Agamemnon'u hatlar dışındaki erlerle savaşır, canlara kıyar, safları bozar gördüğü müddetçe, kendi gerilesin, ordusuna ise düşmanla savaşıp canlar yakan kavgaya devam etmek emrini versin, fakat Agamemnon bir mızrak veya bir okla yaralanır da arabasına sıçrarsa, işte o zaman eline öldürmek kuvvetini vereceğim: Denk yapılı gemilere ulaşacağı, güneş batacağı, kutsal

karanlık basacağı saate kadar.

Böyle dedi ve yel ayaklı İris itaat etti. İda'nın tepelerinden kutsal İlion'a doğru indi. Cesur Priam'ın oğlu Tanrısal Hektor'u, iyi yapılmış arabasının üzerinde, atlarında, ayakta buldu; yanına yaklaşarak şöyle dedi:

— Priamoğlu, düşünceden yana Zeus eşi Hektor, Zeus Baba beni şu emrini sana getirmeğe gönderdi: Budunlar çobanı Agamemnon'u hatlar dışındaki erlerle savaştır, canlara kıyar, safları bozar gördüğün müddetçe kendin geriliyesin, ordunda ise düşmanla savaşıp canlar yakan kavgaya devam etmesine emir veresin; fakat Agamemnon bir mızrak veya bir okla yaralanır da arabasına sıçrarsa, işte o zaman senin eline öldürmek kuvvetini verecek: Denk yapılı gemilere ulaşacağınız, güneş batıp kutsal karanlık basacağı saate kadar.

Böyle dedi, sonra yel ayaklı İris havalanıp gitti.

Hektor, silâhlarıyla, arabasından yere atladı; sivri kargılarını sallayarak her tarafa koştu, herkesi kavgaya cesaretlendirerek korkunç dövüşü uyandırdı. Troyalılar yarı dönüp Ahaylılarla dövüşmeğe giriştiler. Argoslular da saflarını berkittiler. İki ordu karşı karşıya durup kavga canlandı. İlkin Agamemnon atıldı, en önce dövüşmek arzusunu gösterdi.

Şimdi, söyleyiniz bana; Müzler, Olympos'ta konakları olan tanrıçalar, Troyalılardan veya ünlü müttefiklerinden en önce Agamemnon'a kim saldırdı: Antenoroğlu İfidamas, koya yutağı bereketli Thrakia'da büyümüş ulu gönüllü kahraman. Annesi güzel Theano'nun babası Kisses, onu, sarayında büyütmüştü; tam yiğitlik çağına gelince, yanında alıkoymak için ona kızını (teyzesini) vermişti. Fakat, henüz pek genç evli iken, Ahaylıların patırtılı davetleri üzerine, evlilik odasından ayrılmış, on koca karınlı gemiyle sefere çıkmıştı. Fakat güzel gemilerini Perkote de bırakarak kendi karadan İlion'a gelmişti; şimdi işte Atreoğluna karşı atılan budur. İkisi birbirlerine karşı yürüyerek temas haline geldiler. Atreoğlundan gelen ilk vuruş hedefe ulaşmadı, silâhın yolu kaydı. İfidamas kemerden, zırhın altında mızrağını sançtı ve ağır koluna güvenerek silâhı bastırdı. Fakat kıvılcım saçan iç kemeri deşemedi; temren iç

kemerin gümüşüne dayanınca kurşundan imiş gibi kıvrıldı. O zaman güçlü kudretli Agamemnon Han, bir arslan gibi kızgın, silâhı kendine doğru çekerek ellerinden koparıp aldı. Ondan sonra kılıçla ensesinden vurarak bütün üyelerinin gücünü kırıp bitirdi. Adam oracığa düşerek tunç gibi ağır (uyanılmaz) uykuya vardı. Atreoğlu Agamemnon onu soydu, güzel silâhlarını alıp Ahaylıların yığınları arasına götürdü.

Antenor'un büyük oğlu, şanlı savaşçı Koon kardeşinin düştüğünü gördü, can yakıcı bir yasla gözleri bulutlandı. Mızrağı avucunda, tanrısal Agamemnon farkına varmadan, bir yana çekilip yerleşti; oradan Atreoğlunun kolunu parlak mızrağının temreni ile deşti geçirdi. Budunlar çobanı Agamemnon ürperdi, fakat bununla dövüşten çekilmedi, elinde yel besili mızrakla, Koon'a doğru sıçradı. Kederli kederli kardeşi İfidamas'ı ayağından çekerek savaşçı arkadaşlarını yardıma çağırırken Koon'u Agamemnon tunç silâhıyla vurdu, bütün üyelerinin gücünü kırdı. Ondan sonra İfidamas'ın cesedi üzerinde başını kesti. Böylece Antenor'un her iki oğlu Hades'e atıldı.

YARALANAN AGAMEMNON CEPHEDEN AYRILIYOR

Agamemnon, yarasından sıcak kan sıza sıza, saflar arasında başka savaşçıları kargı ile, kılıçla, büyük taşlarla sınamadan ayrılmadı; fakat kan durup yara kurumağa yüz tutunca iç ateşine rağmen, dayanılmaz acılar içinde kaldı: Here'nin kızları İlithiaların okları ile, kadının çektiği doğum sancıları gibi sızlardı. Arabasına atladı ve arabacısına koca karınlı gemilere sürmesini emretti: yüreği bu derece şiddetli acılar duyuyordu. Aynı zamanda bütün Danaosluların işitebileceği bir sesle haykırdı:

— Dostlar, Argosluların başları ve kılavuzları! Şimdi deniz teknelerimizden acı felâketi uzaklaştırmak size düşer, çok tedbirli Zeus benim bütün bir gün Troyalılara karşı savaşmamı istemiyor!

Böyle dedi, ve arabacısı güzel yeleli atları kamçılıyarak koca karınlı gemilere doğru sürdü. Atlar iç ateşiyle uçar gibi koşuyorlardı; göğüsleri köpüklerle ıslandı; aşağıdan tozlar içine dalmışlardı; böylece büyük Hanı

bitkin bir halde kavgadan uzaklaştırıyorlardı.

HEKTOR TROYALILARI KAVGAYA SÜRÜYOR

Hektor, Agamemnon'un uzaklaştığını görerek yüksek sesle Troyalılar ve Lykialılara haykırdı:

— Troyalılar, Lykialılar, tutuşarak dövüşmede usta Dardanlılar! Erkek olun a dostlar! Yüksek iç ateşinizi hatırlayın! Düşmanların en büyüğü aradan çıktı: şimdi Kronosoğlu bana büyük bir şan verdi.

Haydin, doğru mağrur Danaosluların üstüne! Daha yüksek bir şan kazanmak istiyorsanız, sürün duynakları kalın atlarınızı!

Böyle dedi, ve hepsinin iç ateşini alevlendirdi. Bir avcı beyaz dişli köpeğini bir yaban domuzuna veya bir arslana karşı nasıl sürerse, onun gibi Priamoğlu Hektor, insanlar musibeti Ares'in benzeri Hektor Ahaylılara karşı ulu gönüllü Troyalıları sürüyordu. Ve kendi üstünlük duygusu içinde, ilk safta yer aldı; ondan sonra, canlar yakan boğuşmaya da atıldı; azgın rüzgârın birden esip mor denizi kabarttığı gibi.

Priamoğlu Hektor, Zeus'un kendisine şanı verdiği saatten başlıyarak, ilkin kimi ve en son kimi tutup canına kıymıştır? En önce Asea'yı, Autonoos'u ve Opites'i, sonra Klyte oğlu Dolops'u, Ofeltios'u ve Agelas'i; ondan sonra Esymne'yi, Horos'u ve çok değerli Hipponeos'u, Hektor'un yığınlara karşı kavgaya girişmeden önce Danaosluların kılavuzları ve başları arasından yakaladıkları bunlardır. Beyaz köpükler rüzgârı Notos'un yığdığı bulutları Zefyt'in hızlı bir sağanakla çarptığı zaman nasıl sayısız dalgaların köpükleri deniz yüzünde saçılırsa, onun gibi Hektor'un saldırışları altında, yığınla savaşçının başı vurulup dağılıyordu.

ODYSSEUS İLE DİOMEDES TROYALILARI GERİ

ATIYORLAR

O zaman yıkkınlık ve çaresi bulunmaz işler olurdu, kaçan Ahaylılar gemilerine kadar sürülürdü, eğer Odysseus Tydeoğlu Diomedes'e şöyle hitap etmeseydi:

— Tydeoğlu, bize ne oluyor da yiğitliğimizi unutuyor, iç ateşimizi söndürüyoruz öyle? Haydi, gözümün bebeği, buraya gel yanımda dur. Ne büyük utanç olur, gemilerimiz tulgası kıvılcımlar saçan Hektor'un eline düşerse!

Güçlü kuvvetli Diomedes cevap verdi:

— Ben kalıyorum, sebat ediyorum; fakat sevincimiz çok kısa olur, çünkü bulut devşiren Zeus şanı şerefi bizden çok Troyalılara vermek arzusundadır.

Böyle dedi ve Thybreos'u arabasından yere düşürdü: attığı kargı ile onu sol memesinden vurmuştu. Odysseus da Hanın seyisliğinde olan tanrılar benzeri Molion'un işini bitirdi. Onları orada bıraktılar, yığına doğru giderek ortalığa kargaşalık getirdiler. İki yaban domuzu, avcılığa alıştırılmış bütün bir köpek alayına yüksekten bakarak nasıl saldırırsa, onun gibi, ikisi Troyalıların canlarına kıymak üzere cepheye döndüler; ve tanrısal Hektor'un önünde kaçmakta olan Ahaylılar sevinerek nefes aldılar.

Onlar sonra, bir araba ile —demoslarının en cesurlarından— iki savaşçı: Merops'un iki oğlunu yakaladılar. Merops gaipten haber vermek sanatında herkesten üstündü; oğullarının canlar yakan kavgaya gitmelerini istemiyordu, fakat onlar dinlemediler: kara ölüm tanrıçaları sürüklemişti. Şimdi, ün salmış Diomedes Tydeoğlu yüreklerini koparıp hayatlarına son verdi, ve çok güzel silâhlarını soyup aldı. Odysseus da bu ara Hippodam ile Hyperohos'un işini bitirdi.

O zaman, İda'nın üstünden bakmakta olan Kronosoğlu kavgayı denk şartlar altında tutmak isterdi: artık birbirlerini kırıp geçireceklerdi, keskin gözlü Hektor saflar arasından sıçrayıp haykırıyor, arkasından Troya taburları yürüyordu. Bu hali görünce narası gür Diomedes ürperdi; yanında duran Odysseus'a şöyle dedi:

— Güçlü kuvvetli Hektor, yuvarlanıp gelen musibet gibi üstümüze yetişiyor. Haydi, duralım, karşı koyup geri atmağa çalışalım.

Böyle dedi, ve uzun mızrağını sallayıp fırlattı; tam hedefe değdi: başa nişan almıştı, silâhın temreni kalkanın, tepeliğini deşti. Tunç tuncu geri atmış, güzel cilt korunmuştu. Üç kat kalınlığı ve uzun tepeliği olan bu kalkanı ona Foebos Apollon vermişti. Hektor, hemen, tabana kuvvet, mümkün olduğu kadar geriye çekilerek yığına karıştı. Dizleri üstüne çökmüş, kuvvetli eliyle toprağa dayanıyordu; karanlık bir gece gözlerini bürümüştü. Bu ara Tydeoğlu, uzaklara uçmuş olan mızrağının nereye düştüğünü aramağa girişmişti; Hektor da bir nefes aldı. Tydeoğlu onu görünce, silâh avuçta, ileri sıçrayıp şöyle dedi:

— Bir kere daha köpek, ölümden sıyrılabildin! Felâket çok yaklaşmıştı ama Foebos Apollon bu sefer de seni korudu. Ne zaman mızraklar kargaşalığına karışmak üzere yola çıksan bu tanrıya dua etmelisin. Fakat merak etme, çok uzun bir zaman geçse de bir gün elbet hesabını göreceğim; yalnız ben de koruyucu bir tanrı bulayım! Şimdilik üstlerine yürüyecek, işlerini bitirecek başkalarına bakmağa gidiyorum.

DİOMEDES YARALI, ODYSSEUS TEHLİKEDE

Böyle dedi, ve kargı ile şanlı Peonoğlu'nun canına: kıydı. Bu ara güzel saçlı Helene'nin erkeği Aleksandros budunlar çobanı Tydeoğluna yayını çevirmişti. Eski zamanın demos İhtiyarlarından, Dardanoğlu İlos'a dikilmiş olan mezarın bir sütununa dayanmıştı. Diomedes, bir ara, şanlı Agastrof'un göğsünden kıvılcımlı zırhını, omuzlarından kalkanını, başından ağır tulgasını soyup almak üzereydi. İşte bu anda, Aleksandros yayını gererek oku attı; boşuna atılmış bir ok olmadı: sağ ayağın tabanına değdi, ayağı deşip geçerek

toprağa saplandı; Aleksandros gizlendiği yerden sıçrayıp sevinçli bir gülüşle övündü:

— Okum boşuna atılmış değildir, yaralandın; fakat karnına gelmeliydi de canını alaydı! O zaman, bunca felâketlerden sonra, Troyalılar, arslan karşısında meleyen koyunlar gibi senin karşında titremekten kurtulurlardı.

Güçlü kuvvetli Diomedes, ürpermeden, karşılık verdi: |

— Hey koca okçu! Sefil! kâkülünü beğenmiş! kızlara göz süzen! Boy ölçüşmek için silâhlanıp karşıma bir geçseydin, ne yayın ne sadağındaki okların hiçbiri işine yaramazdı. Bir ayağımın tabanını tırmalamakla pek öyle üstten övünme. Bu tırmık ha bir karının, hatta aklı ermez bir çocuğun elinden çıkmış, ha senden: fazla önem vermiyorum. Bir korkağın, bir değersizin attığı okun kıymeti yoktur. Amma benim vuruşlarım başkadır. Okum, temrenim öyle bilenmiş, öyle keskindir ki, ne kadar az değse neticesi tırnaklarıyla yüzünü yırtmış bir dul ve yetim kalmış çocuklar olur; kendi de kanı ile kızaran toprak üzerinde çürür, etrafına kadınlardan çok yırtıcı kuşlar toplanır.

Böyle dedi, ve Odysseus, ün salmış savaşçı, yaklaşıp önünde durdu. Odysseus'un arkasında, Diomedes oturmuş, ayağından oku çekti. Yürek yakıcı ağrılar bütün vücuduna yayılmıştı. Arabasına sıçradı ve seyisine koca karınlı gemilere sürmesini emretti: gönlü o derece kaygılı idi!

Odysseus, ün salmış savaşçı, şimdi yalnız kalmıştır, yanlarında başka hiçbir Argoslu yoktur: Hepsi korkuya tutulmuşlardı. Öfkelenen Odysseus ulu gönlüne şöyle dedi;

— Vah bana! Ne olacağım? Fenalık büyük eğer, korkuya tutularak şu yığınların önünde kaçarsam; fakat fenalık daha büyük olur, eğer, yalnız kalır da öldürülürsem. Kronosoğlu bütün öbür Danaosluları kaçışa sürdü. —Fakat bu tartışmalara gönlümün ne ihtiyacı var? Biliyorum ki kavgadan korkaklar uzaklaşırlar. Gerçekten kahraman olan bütün kuvvetleriyle sebat etmelidir:

ister başkalarını yaralasın, ister kendi yaralanmış olsun.

Aklıyla ve gönlüyle bu düşünceleri evirip çevirmekte iken Troyalıların safları yürüyüşe geçmişlerdi; gittikçe onu sararak felâketin ortasına atmış oluyorlardı. Derin ve sık ormanın içinden çıkan yaban domuzunu sarmak üzere giden genç ve kuvvetli köpekler beyaz dişlerini bükeyli çeneleri içinde bilerler, diş gıcırtıları duyulur; artık canavarı —çok korkunç da olsa— beklemeğe hazırlanmışlardır. Troyalılar da, bunun gibi, Zeus sevgilisi Odysseus'u sarmak üzere yürüyorlardı.

Fakat Odysseus daha önce mızrağı ile kusursuz Deiopit'i, omuzundan yaraladı; ondan sonra Thoon'u ve Ennom'u öldürdü; onlardan sonra arabasından atlıyan Hersidamas'ı göbeğinden kargı ile deşti: adam tozlara yuvarlanarak toprağı avuçladı. Sonra, bunları, orada bırakarak Hipps oğlu Harops'u, zengin Sokos'un kardeşini yaraladı. Tanrılar benzeri Sokos nâra atarak imdada koştu; önüne gelince şöyle dedi:

— Ün salmış hileden usanmaz, emekten bıkmaz Odysseus, bugün Hippas'ın işte karşısına çıkan iki savaşçı oğlunu, her ikimizi, vurmakla ve silâhlarımızı soyup almakla övünebileceksin, eğer benim mızrağımın vuruşu ile kendin can vermezsen.

Böyle dedi, ve yusyuvarlak kalkanına, mızrağını değdirdi. Çok kuvvetli silâh parlak kalkanı deşerek, işlenmiş zırhın altına geçti; derinden yanların cildini kesti. Fakat Pallas Athene yetişerek temrenin bağırsaklara erişmesine meydan vermedi. Odysseus yaranın öldürücü olmadığını sezdi, az geri çekilerek şunları söyledi:

— Hey bahtı kara, bugün senin önünde helak uçurumu açılmıştır. Şüphesiz beni şimdi Troyalılara karşı savaşmaktan alıkoyuyorsun. Fakat ben, açık açık söylüyorum, seni bu aynı gün, ölüm, kara ecel bekliyor, ve mızrağımla yenilerek bana şan, ünlü küheylan sahibi Hades'e canını vereceksin.

Böyle dedi, öbürü ise dizgin çevirerek uzaklaşıyordu ki Odysseus, mızrağını arkasına sançarak göğsünü deşti geçirdi. Adam takırdı ile düştü; tanrısal Odysseus zaferini ilân etti:

— Hey Hippas oğlu Sokos, cesur at kısrak terbiyecisi? her şeyi yok eden ölüm benden önce sana erişti: ecelden sıvışamadın. Hey bahtı kara ne baban ne hanım annen ölü gözlerini kapamıyacaklar: yırtıcı kuşlar seni parçalıyacaklar, ama ben ölürsem tanrısal Ahaylılar cenaze töreni ile bana son şerefi vereceklerdir.

Böyle dedi, sonra etinden ve kabarık kalkandan cesur Sokos'un güçlü mızrağını çekti çıkardı. Silâh çıkınca yaradan kan fışkırdı, yüreğini kaygılandırdı. Ulu gönüllü Troyalılar Odysseus'un kanını görünce cesaretlenerek yığın halinde ona doğru yürüdüler. Odiysseus geri çekildi ve arkadaşları çağırmak üzere üç defa, bir adamın başında olabilecek sesin en yükseğiyle haykırdı; Ares sevgilisi Menelas ta üç defa çağırışını işiterek hemen yanında duran Ayas'a şöyle dedi:

— Zeus dölü, Telamonoğlu Ayas! Sabırlı Odysseus'un sesini iki kulağımla işittim. Öyle görülüyor ki, Troyalılar onu yalnız yakalayıp sıkıştırmışlar, canlara kıyan kavga, içinde bizden koparmak istiyorlar. Haydi yığınlar içine atılalım; onu korumağa koşmak en ileri işimizdir. Troyalılar arasında, yapayalnız kalmış olduğu için —cesareti çok yüksek ise de— başına bir felâket gelir diye korkuyorum, Danaoslular için çok büyük bir esef olurdu.

AYAS DURUMU DÜZELTİYOR

Böyle diyerek başa geçti; tanrılar eşi Ayas arkasından yürüdü. Az sonra tanrı sevgilisi Odysseus'u buldular. Troyalılar sarmışlar, sıkıştırmışlardı. Dağda bir insanın yayından fışkırmış bir okla yaralanmış, boynuzları dallı budaklı bir geyik, yarasından sızan kan ılık durdukça ve bacaklarında kuvvet kaldıkça koşup kaçar, avcının elinden kurtulur; sonunda ise aldığı ok yarasından işi bitince, kızıl çakallar yetişip gölgeli ormanın derinlikleri içinde paralarlar. Fakat tanrı dilerse o anda korkunç bir arslan peyda olur, çakallar

korkup kaçar, geyiği yiyen arslan olur. Bunun gibi. cesur ve çok hünerli Odysseus, sayıları çok ve yiğit Troyalılar arasında, mızrağı avucunda, saldırarak felâket gününü uzaklaştırmıştı.

Ayas yaklaştı, kuleye benzer kalkaniyle gelip yanında durdu. Troyalılar ürkerek dağılıştılar. Cesur Menelas o zaman Odysseus'u yığınlardan uzağa götürdü, seyisi arabayı getirinceye kadar elinden tutuyordu. Ayas ile Troyalılar üzerine yürüyerek Priam'ın halayıktan oğlu Dorykles'i yaraladı; sonra Pandahos'u yaralaladi; sıra ile Lysandros'u, Pyras'ı, Pylartes'i de yaraladı. Bir ırmak, Zeus'un yağmurlarıyla dağlardan inen sellerden kabarır, taşar ovaya yayılır; denize yığınla kurumuş meşe ağaçları, yığınla çam ağaçları, yığınla çamurlar sürükler. Bunun gibi ün salmış Ayas Troyalıları ova içinde sıkıştırıp tartaklar, adamları ve atları kırar geçirir ve henüz Hektor işin farkına varmamıştır. Cephenin sol kanadında, Skamandros'un sarp kıyıları boyunca dövüşmektedir. Savaşçıların başları burada düşmekte; Büyük Nestor'un ve cesur İdomene'nin etrafında arkası gekniyen uğultular, naralar yükselmekte, Hektor da orada yığınlara karışmış durmaktadır: mızrağı ile arabayı sürmedeki ustalığı ile kaygılar saçmakta, genç savaşçıların saflarını bozmaktadır. Tanrısal Ahaylılar, o kadar çabuk, Hektor'un ilerlemesine meydan vermiyeceklerdi, eğer, budunlar çobanı Mahaon'u sağ omuzundan üç köşeli bir okla yaralanıp kahramanlıkları durdurulmasaydı. Ahaylılar ateşli bir kavga havası içinde iseler de birden, Mahaon'u kaçırırlar korkusu ile telâşlandılar. İdomene hemen Nestor'a dönerek şöyle dedi:

— Nestor, Neleoğlu, Ahaylıların büyük şerefi! arabana bin, Mahaon'u da yanına bindir; sonra, çarçabuk duynakları kalın atlarını gemilere doğru sür. Bir hekim, yaralardan okları çekip çıkarmada veya yaraya acıları savuşturucu tozlar ekmede bütün diğer insanlardan daha elverişlidir.

Böyle dedi ve ihtiyar araba sürücüsü Nestor itiraz etmedi. Çarçabuk arabasına bindi, yanına da, kusursuz hekim Asklepios'un Mahaon'u bindirdi. Atlarını kamçıladı, hayvanlar da, içleri ateş dolu, uçar gibi gemilerin yolunu tuttular: gönülleri ayaklarını oraya götürüyordu.

HEKTOR'UN BAŞARILI SALDIRIŞI

Kebrion Troyalıları sarsılmış gördü. Arabada Hektor"un yanında duruyordu; ona seslenerek şöyle dedi:

— Hektor, kavganın son hatlarında Danaoslularla tutuşmamız kaygı verecek bir şekil alıyor. Troyalılar, o kısımlarda kendileri de atları da, çok sarsılmış görülüyor. Ayas Telamonoğlu onları tartaklıyor. Onu iyi tanıyorum: omuzlarında kocaman kalkanı vardır. İnan bana, atlarla arabayı, süvarilerin ve piyadelerin birbirleriyle merhametsiz bir kavgaya giriştikleri ve karşılıklı en ateşli bir boğuşma içinde göründükleri noktaya doğru sürelim; oradan arası kesilmiyen uğultular da yükselmektedir.

Bu sözler üzerine, çınlayışlı kamçısıyla yeleleri güzel atları okşadı. Vuruşa itaat eden hayvanlar en büyük çabuklukla arabayı Troyalılarla Ahaylıların karışmış oldukları tarafa, ölülerin ve silâhlarının üstünden atlıya atlıya uçurdular. Kasanın altında dingil, çepeçevre rampa atların duynaklarından ve tekerleklerin çemberlerinden sıçrayan kanla kirpikli olmuşlardı. Kahraman boğuşmanın ortasına atılıp bir sıçrayışta düşmanın saflarını bozmak iç ateşiyle yanıyordu. Danaoslularda bir felâket korkusu uyandırdı, karşısında kendisini geri tutacak mızrak yoktu. Kargısı ile, kılıcı ile, büyük taşlarla silâhlanmış saflar arasında dolaşıyor, sınayacak savaşçı arıyordu. Fakat Telamonoğlu Ayas ile dövüşmekten kaçınıyordu.

Yukarılarda oturan Zeus Baba Ayas'ı cisimlenmiş, ürküntü haline koymuştu. Hektor, şaşkınlık içinde, durdu; yedi deriden yapılmış kalkanını bıraktı, ürpererek düşman yığınlarına başını çevirdi; her yandan sıkıştırılmış bir hayvanın sersemleşmiş gözleriyle baktı; ancak dizlerini kımıldatabiliyordu.

Kızıl bir arslan kendini nihayet, bir ağılın avlusundan, semiz öküzlerini kaptırmamak için bütün gece uyanık duran köylülerin ve köpeklerin uzaklaştırıcı savaşı karşısında, taze et iştahı ile hücum eder, fakat boşuna: cesur ellerle atılmış kargılarla karşılanır; yakılan pek çok meşaleler de onu ürkütür ve şafakla, canı çok sıkılmış, uzaklaşır. Bunun gibi, Ayas ta yüreği

sıkkın, esefler içinde, Troyalılardan uzaklaştı: Ahay gemileri için korkusu o derece büyüktü!

Çok kere, bir eşek, bir tarlanın kenarında çocukların verdiği rahatsızlığa uğrar. Küçükler, inatla, hayvanın sırtında değneklerini birbiri ardınca parçalarlar. Çocukça gayretler! eşek yine de ekine girer ve güzel güzel otlar; istediği gibi karnını doyurmadıkça onu tarladan çıkaramazlar. Büyük Ayas Telamonoğlu da Troyalılar ve ün salmış müttefikleri karşısında bunun gibidir. O da, şimdi, ateşli yiğitliğiyle Troyalıların taburlarını geri tutar; biraz sonra ise arkasını çevirerek uzaklaşır. Fakat böylelikle onları güzel yapılı gemilere yanaştırmaz. Yalnız başına çırpınıyor, Troyalılarla Ahaylılar arasında iyi tutunabiliyor.

Evemon'un şanlı oğlu Eurypyl, onu, bir yığın silâh ortasında sıkıştırılmış gördü. Yanına gelerek mızrağını attı ve Fausios oğlu, budunlar çobanı Apisaon'u yüreğin altından yaralayıp bağrını deşti, o saatte dizlerini çöktürdü. Sonra sıçrayıp omuzlarından silâhlarını aldı. Tanrılar benzeri Aleksandros ise Aposion'un silâhlarını soyarken görerek yayını ona karşı çevirdi ve bir okla sağ budundan yaraladı. Kemik kırıldı, but uyuştu; adam, ölümden sıyrılmak için, markadaşlarının grupuna çekildi; aynı zamanda, Danaosluların işitebileceği yüksek bir sesle şunları söyledi:

— Dostlar, Argosluların başları ve kılavuzlar! Durun, Ayas'tan felâketi uzaklaştırmak için düşmana dönün! Üstüne atılan silâhlarla öyle sıkıştırmış ki, kaygılar kaynağı kavgadan sıyrılabileceğini sanmıyorum. Haydi! Yüzünüz düşmana, büyük Ayas Telamonoğlu'nun etrafında toplanın!

Yaralı Eurypyl böyle dedi öbürleri de gelerek yanında yer aldılar. Ayas onları karşıladı, ve ancak arkadaşlarının grupuna karıştıktan sonra yüzünü düşmandan çevirdi.

AHİLLEUS PATROKLOS'U NESTOR'UN YANINA GÖNDERİYOR

Alevli ateş gibi savaşıyorlardı, o ara Nele'nin atları Nestor'u ve budunlar çobanı Mahaon'u kavganın dışına götürüyorlardı. Fakat ayakları yönümüz Ahillesus onu görünce işi anladı. Orada koca karınlı gemisinin pupasında idi. Bu derin ve acıklı bozgunu seyrediyordu. Hemen sevgili arkadaşı Patroklos'a seslendi. Gemiden gelen sesi üzerine Ares'e benzer Patroklos barakadan çıktı gelecek fenalığın başlangıcı bu olacaktı. Yiğit Menoetiosoğlu ilkönce sözü alıp sordu:

— Ahilleus, niçin çağırıyorsun? benden istediğin nedir? Ayağına çabuk Ahilleus cevap olarak şöyle dedi:

— Gönlümün sevgilisi, tanrısal Menoetiosoğlu, Ahaylıların dizlerime kapanıp yalvaracakları saat geldi, sanıyorum. Onları sıkıştıran ihtiyaç kuvvetlerinin üstüne çıkmaktadır. Şimdilik, Zeus sevgilisi Patroklos git de Nestor'dan, kavganın dışına getirdiği yaralının kim olduğunu sor. Arkadan, Asklepiosoğlu Mahaon'a çok benziyor; fakat gözlerini görmedim: atlar önümden çok acele geçtiler.

Böyle dedi, ve Patroklos arkadaşına itaat etti. Ahay gemileri ve barakaları boyunca koşmağa başladı.

Bu ara ötekiler Neleoğlu'nun barakasına gelmişlerdi, Seyis Eurymedon ihtiyarın arabasından çözdüğü atlara deniz kenarında hava aldırarak terlerini kurutuyordu. Barakada, saç örgüleri güzel Hekamede onlara içki hazırlıyordu. İhtiyar, bu kadını, vaktiyle Tenedos'ta Ahilleus bu şehri talan ettiği zaman, kazanmıştı: Dernekte herkesten üstün olduğu için Ahaylılar ona vermişlerdi. Kadın, içkiyi hazırladıktan sonra önlerine koydu. Patroklos, bu anda, kapıda göründü. İhtiyar onu görünce yerinden kalktı, elinden tutup oturmağa davet etti. Fakat Patroklos kabul etmiyerek şöyle dedi:

— Oturacak saat değil, Zeus dölü ihtiyar: seni fazla da dinlemiyeceğim. Beni buraya getirdiğin yaralının kim olduğunu sormağa gönderen çabuk kızar korkulu bir adamdır. Fakat ben de tanıdım: gözlerimin önünde duran budunlar çobanı Mahaon'dur. Gidip Ahilleus'a haberi vereyim. Zeus dölü ihtiyar, onun

ne müthiş bir adam olduğunu kendin de biliyorsun: suçsuzu bile suçlu bulabilir.

NESTOR'UN SÖYLEDİKLERİ

İhtiyar araba sürücüsü Nestor şöyle cevap verdi:

— Ahilleus neden böyle Ahay oğullarına acımıyor, içlerinden yaralı düşenleri merak ediyor? Orduyu ezen büyük matemi bilmiyor mu? En iyileri gemilerimizde yatıyorlar, kimi uzaktan kimi yakından vurulmuş, yaralanmış. Tydeoğlu güçlü kuvvetli Diomedes yaralanmış. Ün salmış Odysseus gibi Agamemnon da yaralı. Eurypyl de bir okla budundan vurulmuş. İşte biri daha, benim şimdi kavga meydanından alıp getirdiğim de bir yaydan atılan okla vurulmuş. Ahilleus cesur bir kahramandır, fakat Danaosluları merak ettiği onlara acıdığı yoktur. Güzel gemilerimizin deniz kıyısında ateşe verilmesiyle Argosluların büyük felâketini, kendimizin de birer birer öldürülmemizi mi bekliyor? Ne çare! bende artık eskiden vücudumun esnek üyelerindeki kuvvet yok... Alfe suyunun kenarında, kumsal Pylos topraklarının bir ucunda Thryoesse isminde bir şehir vardır. Düşmanlar onu sarmak, alıp talan etmek arzusu ile ovanın ortasından geçmişlerdi. Olympos'tan, gece, Athene koşarak gelmiş, bize silâhlanmak gerektiğini bildirmişti. Pylos halkını topladı yüreklere isyan havası bırakmadı, kavgaya atılmak ateşini uyandırdı. Ben de silâhlanmak istemiştim, Nele razı olmadı, atlarımı sakladı: kavga işlerinde daha hiçbir şey bilmediğimi söylüyordu. Bununla beraber, iyi araba sürücülerimiz arasında, piyade kalarak bile, kendimi gösterebildim. Kavgaya sevkeden Athene idi. Minye isminde, Arene yakınında denize dökülen bir ırmak vardır. Tanrısal Şafağı ben orada Pylos'un arabalariyle beklemiştim; yayalar ise akın akın tezlikle geçiyorlardı. Gün iyice yükselmişti ki kutsal Alfe suyuna ulaştık. Orada en güçlü tanrı Zeus'a güzel kurbanlar sunduk. Alfe suyuna da bir boğa Poseidon'a bir boğa, çakır gözlü Athene'ye de henüz terbiye edilmemiş bir düve kurban kestik. Ondan sonra, akşam üstü, orda birlikleri içinde, akşam yemeğimizi hazırlayıp yedik, ve bütün silâhlarımızla ırmağın kıyılarında yattık. Ulu gönüllü Epeliler, şehri alıp talan etmek arzusu ile kuşatıyorlardı. Güneş pırıldıyarak ufkun üstüne yükselirken, Zeus'a ve Athene'ye dua ederek kavgaya giriştik; Epelilerle Pyloslular arasında kavga başladığı zaman, ilkin ben bir adam öldürerek duynakları kalın atlarını ele

geçirdim; bu adam Augias'ın damadı savaşçı Mulios idi: karısı sarışın Agamede — Augias'ın büyük kızı— yeri besliyen zehirler işinde uzmandı. Epeliler, araba sürücülerinin başını ve en iyi savaşçılarını yere yuvarlanmış görmeleri üzerine, ürküntü içinde, her yana dağıldılar. Ben, kara bir burağan gibi atıldım, elli araba yakaladım; her birinden iki savaşçı mızrağımla vurularak dişleriyle toprağı ısırmıştı. O sırada iki Molionları —Aktor'un iki oğlunu— öldürecektim, eğer, yeri sarsan Poseidon onları kalın bir sis arkasında saklayıp kavgadan kurtarmasaydı. Zeus o gün Pyloslulara pek parlak bir zafer vermişti. Geniş ova içinde düşmanı, adamları öldürerek ve güzel silâhlarını soyup alarak, kovaladık, sonra buğdayı bol Buprasion memleketine geçtik. Oradan döndükleri zaman Ahaylılar tanrılar arasında Zeus'a tapınıyor, insanlar arasında Nestor'a saygı gösteriyordu. İşte ben vaktiyle böyle bir adamdım, eğer öyle bir zaman gerçekten geçmişse. Ahilleus ise kahramanlığından yalnız kendi faydalanacak. Milleti mahvolduktan sonra, öyle sanıyorum ki, oturup acı acı ağlıyacaktır. Sevgili çocuğum, Menoetios, Fthia'dan Agamemnon'un yanına yollarken sana ne öğütler veriyordu! İkimiz, tanrısal Odysseus'la ben, sarayda idik, sana söylediklerini bir kelimesini kaçırmadan, dinlemiştik. Bütün bereketli Ahay ilini, sefere asker bulmak için dolaşmakta iken Pele'nin güzel konağına gelmiştik. İşte orada, sizi, kahraman Menoetios ile seni bulmuştuk, yanınızda Ahilleus vardı. İhtiyar araba sürücüsü Pele en önde Gürler Zeus'a, avlusunda semiz öküz butları sunmuştu. Elinde bir altın sağrak tutuyor, alevler içindeki kurbanlara saçılar kılıyordu. İkiniz kurbanların etleri ile uğraşırken biz avluda görünmüştük. Ahilleus birden şaşırdı ve bir sıçrayışla ayağa kalktı. Elimizden tutarak yol ve oturacak yer gösterdi. Konukluk âdetince verilmesi gereken her şeyi verdi; ve istediğimiz gibi yiyip içtikten sonra, en ilki ben söz alarak sizleri bizimle beraber sefere davet ettik. Her ikiniz teklifi kabul ediyordunuz. Peleoğlu Ahilleus'a daima savaşçıların en iyisi olmasını, herkesten üstün gelmesini öğütlüyordu. Sana ise Aktoroğlu Menoetios şöyle diyordu: «Oğlum, Ahilleus doğuşça senden üstündür, fakat yaşça sen ondan büyüksün; kuvvetten yana ise o, seni kat kat geçer. Ona öğüt vermek, makul sözü dinletmek, gidilecek yolu göstermek sana düşer. İyiliği için söyliyeceğinden seni dinliyecektir.» İhtiyar baban bunları söylemişti, sen ise unutuyorsun. Haydi! Zamanı henüz geçmemiştir; git, bütün bunları şanlı Ahilleusa söyle bakalım seni dinleyecek mi? Kimbilir, belki tanrı sana yardım eder de öğütlerinle yüreğini sararsın. Bir arkadaştan gelen fikirler hoşa gider. Eğer gönlü ile, hanım annesinin Zeus adına haber vermiş olacağı bir kaderden sıvışmayı düşünüyorsa... seni ve seninle beraber bütün

Myrmidonlar birliğini yollasın: Sen belki Danaosluların kurtuluş ışığı olursun. Yollarsa güzel silâhlarını da, kavgada giymek üzere, sana versin; kim bilir, Troyalılar, belki de, seni Ahilleus yerine alırlar da dövüşmekten vazgeçerler; şu saatte bitkin bir halde bulunan Ahaylılar bir nefes alırlar. Siz, taptaze bir kuvvet olarak, hiç güçlük çekmeden, yorgun düşmüş yığınları geri atar, gemilerden ve barakalardan uzak, şehirlerine doğru sürersiniz.

ŞAN : XII

AHAY HİSARININ GELECEKTE YOK OLMASI

Danaosluların, gemilerini korumak için ne açtıkları hendek, ne de bunun ötesinde diktikleri geniş hisar düşmanı uzun boylu tutacak değildi: bunları yaparken tanrılara şanlı yüzlük kurbanlar sunmamışlardı. Onlar hem güzel yapılı gemilerini, hem de onların içinde sakladıkları çok bol ganimetleri korumak istiyorlardı. Fakat bu yapılar tanrıların dileğiyle olmadığı için uzun zaman var olmıyacaklardı. Hektor yaşadığı müddetçe ve Ahilleus'un öfkesi sürdükçe, Priam Hanın sitesi ayakta durdukça büyük Ahay hisarı da duracaktı. Fakat Troyalıların en cesur savaşçıları düşmüş, Argoslulardan da —bir kaçı yaşasa da— çoğu çoktan helak olmuş, Priam'ın şehri tutmuş olacakları gün, Poseidon ile Apollon onu yok etmeğe karar veriyorlardı; İda dağlarından denize akan bütün ırmakların: Rhesos'un, Eptapor'un, Karesos'un, Rhodios'un, Granikos'un, Esep'in tanrısal Skamandros'un, nihayet Simois'in sularını üstüne saldıracaklardır: bunun yakınlarında, sayısız kalkanlar ve tulgalarla beraber, bütün yarı tanrı ırkından ölümlüler tozlara yuvarlanmıştı. Foebos Apollon bütün bu ırmakların ağızlarını birleştirmiş, hepsini hisara çevirmiş, birleşik suların sellerini dokuz gün boyunca onun üstüne saldırtmıştır. Zeus da aynı zamanda devamlı yağmurlar yağdırıyordu, hisar daha çabuk silinip gitsin diye. Yeri sarsan tanrı da, üç dişli elinde, Ahaylıların bunca emeklerle yaratabildikleri bu ağaçtan ve taştan yapılar üzerine denizin dalgalarını sürüyordu. Böylece akıntısı çok kuvvetli Hellespontun (Çanakkale denizinin) kıyılarını dümdüz etmişti. Ondan sonra boylu boyunca sahilleri kumlar altında sakladı; hisar yok olmuştu. Ondan sonra ırmaklarını eski yerlerine çevirdi, her biri güzel sularını yeniden kendi yatağına akıtmağa başladı.

TROYALILAR HİSARI YIKMAĞA HAZIRLANIYORLAR!

Şimdi, sağlam hisarın etrafında kavga devam ediyor, haydalar... naralar yükseliyordu. Hisarın ağaç kısımları okların çarpışından çınlıyordu. Zeus'un kamçısıyla ezilen Argoslular sıkışıp karınlı gemilerin yanında durdular. Bozguna uğratmada büyük usta olan Hektor'dan yılmışlardı. Her zamanki gibi

Hektor, kavga meydanında bir fırtına gibi görünmüştü. Köpekler ve avcılar ortasında kalan bir yaban domuzu veya bir arslan, gücüne kuvvetine güvenerek, hiç telâş göstermez; fakat onlar kümelenip bir duvar gibi karşısına çıkarlar ve üstüne oklar, kargılar yağdırırlar; yine ulu gönlü ne korkuya tutulur, ne de kaçmak arzusu gösterir: onu büyük cesareti helak eder. Ne tarafa yüzünü çevirip yürüse (avcı) hatları bükülür. Bunun gibi Hektor yığına karışarak arkadaşlarına hendeği aşmak için yalvardı. Fakat tez koşan atları hendeğin önünde kararsız, pek çok kişniyerek dış kenarında durdular: genişliği onları ürkütüyor. Hendek, yakından bakılınca, içine atlamak da veya üstünden aşmak da hiç elverişli değildi, boylu boyunca her iki kenarı meyilli yapılmış, öte tarafında ise kısa, sivri kazıklar çakılmıştı. Araba çeken atlar en büyük güçlükle bile hendeği geçmeğe girişemezdi; yayalar bile aşabileceklerinden emin değillerdi; işte bu sırada Polydamas. yaklaşarak cesur, alp Hektor'a şöyle dedi:

— Hektor, ve siz hepiniz, Troyalıların ve müttefiklerin başları! Bizim yaptığımız gibi, tez koşan atlarımızı hendeğin içinden sürmek akıllı işi değildi. Aşması çok pek çok elverişsizdir: dimdik sivri kazıklar, karşı tarafta ise Ahaylıların hisarı var. Araba sürenler hiç bir suretle içine inemez veya, üstünden vuramazlar: öyle bir dar geçit ki, vücut hırpalanmadan içinden geçilemez, sanıyorum. Tepelerin yukarısından gürliyen Zeus, ötekilere fenalık yapmak, büsbütün mahvetmek istiyorsa, işler yolunda demektir. Ben de şu Ahaylıları burada, Argostan uzak, utanç ve şerefsizlik içinde mahvolmuş görmek isterim. Fakat sebat edip yüzlerini bize çevirirlerse, gemilerinden bir karşılıklı saldırış çıkarsa ve biz o zaman gelip bu hendeğe çarparsak, şehre gönderecek bir haberci bile bulunmıyacak. Haydin, hepimiz benim düşündüğüm gibi yapalım: seyisler arabaları hendeğin yanında tutsunlar, biz de, yalnız, yayan, baştan ayağa silâhlı, koyu bir yığın olarak Hektor'un arkasından yürüyelim. Ahaylılar rahat edemiyecekler: eğer ölümleri kararlaştırılmış ise.

Bazıları Hektor'la gittiler, kusursuz Polydamas da beraberdi. Bunlar en cesurları, hisarı yıkıp karınlı gemilerin yanında döğüşmek isteğiyle yananlar ve sayıları en çok olanlardı. Üçüncü olarak Kebrion geliyordu. Hektor, arabasının yanında, Kebrion'dan değerce aşağı başka bir seyis bırakmıştı, ikinci birliğin başında Aleksandros yürüyordu: Alkotoos ve Agneor da onunla

beraberdi. Üçüncü birliğin başında, Priam'ın iki oğlu: Helenos ile Deifobos vardı, üçüncüleri ise kahraman Asios idi: Hyrtokoğlu Asios, donları ateş rengi atlarlar, Selleis suyu kenarında Arisbe şehrinden gelmişti. Dördüncünün başında Ankis'in şenli oğlu Eneeos yürüyordu; onunla beraber de Antenor'un iki oğlu: her türlü savaşta usta, Arkelohos ile Akames vardı. Nihayet Sarpedon ün salmış müttefiklerin başı idi. Savaşçılar arasından cesaretle kendisine en yakın görünen Glaukos ile Asteopeos Alpı yanına almıştı. Hepsi ile karşılaştırıldığı zaman o (Sarpedon) apayrı bir kahramandı. Birlikler, köseleden yapılmış kalkanları ile, Danaosluların üzerine yürüyorlar ve Ahaylıların tutunamayıp kara gemilerine çekileceklerini umuyorlardı.

ASİOS LAPİTHLERLE ÇARPIŞIYOR

Troyalılar ile ün salmış müttefikleri kusursuz Polydamas'ın öğüdüne uydular. Yalnız savaşçılar başı Hyrtakoğlu Asios arabasını ve arabacı seyisini orada bırakmak istemedi: onlarla beraber güzel yapılı gemiler üzerine yürüdü. Akılsız adam! Canlara kıyan tanrıçalardan kurtulamıyacak, pek güvendiği arabasıyla, gemilerden, rüzgârların dövdüğü İlion'a dönemiyecektir, çünkü, ondan önce, adı sevimsiz Moera (ölüm tanrıçası), şanlı Deukalionoğlu İdomene'nin mızrağı ile kendisini sardı. Gemilerin sol kanadına, Ahaylıların ovadan dönerken arabalarıyla ve atlarıyla taşınmış oldukları tarafa yürümüştü. Ahaylıların tutunamayıp siyah gemilerine çekileceklerini düşünüyorlardı. Akılsızlar! Kapıda savaşçı Lapithlerin yiğit oğullarından iki alp karşılarına çıktı: biri Pirithoosoğlu Güçlü Polypoetes, öbürü insanlar musibeti Ares'in bir eşi Leonteo idi. Her ikisi yüksek kapının önünde duruyordu. Dağlarda yetişen meşe ağaçlarını andırıyorlardı ki, başlarını, yukarıda tutarlar, her gün esen rüzgârlara, yağan yağmurlara uzun ve kuvvetli kökleriyle karşı korlar. Bunun gibi, her ikisi kollarına, güçlerine güvenerek büyük Asios'un saldırışına karşı koyup tutundular, kaçmadılar. Gelenler doğru muhkem hisar üzerine, kurumuş köseleden kalkanlarını başlarından üstün tutarak, ve korkunç bir nara atarak yürümüşlerdi. Lapithler önce içerde kalıp bütün güzel dolaklı Ahaylılara, gemilerini savunmak için dövüşmeğe arzu ve cesaret veriyorlardı. Fakat Troyalıların hisara atıldıklarını görünce, Danaoslulardan bozgun naraları yükselince, ikisi kapıya atılarak kavgaya giriştiler. Dağda köpeklerin ve adamların baskınına uğramış iki yaban domuzunu andırıyorlardı: baskın sesleri üzerine sıçrayıp atılırlar, etrafındaki ağaçları köklerinden sökerek kırarlar,

dişlerini gıcırdatırlar canlarına kıyacak bir ok gelip değinceye kadar. Bunun gibi, hücuma uğrıyan savaşçılar, üzerlerine pırıltılı tunç silâhlar gelmeğe başlayınca kendilerinden üstün arkadaşlarına ve kendi kuvvetlerine güvenerek, bütün güçleriyle kavgaya başladılar. Hisarın üstünden de öbürleri taşlar atarlar, kendilerini, barakalarını ve tez yürüyüşlü gemilerini savunmak için dövüşüyorlardı. Taşlar yere, lapa lapa, yağan ve şiddetli bir rüzgârın, gölgeli bulutlar içinde, bereketli toprak üzerine dalga dalga saçtığı karlar gibi düşüyorlardı. Bunun gibi hepsinin, Ahaylıların ve Troyalıların ellerinden oklar, mızraklar saçılıyordu. Değirmen taşları büyüklüğünde taşlar tulgalarına ve kabarık kalkanlarına çarptıkça çınlayışlar işitiliyordu. O zaman, şaşkınlık içinde, Hyrtakoğlu; Asios haykırarak şöyle dedi:

— Zeus Baba, sen de ne kadar çok yalanı seviyormuşsun! Ben düşünebilir miydim ki, Ahaylı kahramanlar iç ateşimiz ve korkunç güçlü kollarımız karşısında tutunabilecekler? Fakat onlar esnek vücutlu eşek arılarına, veya sarp bir yol kenarında kovan düzen bal arılarına benziyorlar ki, onları kovmağa çalışanlara karşı kafa tutup yuvalarını terk etmezler, yavrularını korumak için kavgaya girişirler. Bunun gibi, ancak iki kişi oldukları halde sebat edip bu kapının önünden çekilmiyorlar: kaçmaktansa ölümü göze alıyorlar.

Böyle dedi; fakat sözleri Zeus'u kandırmadı: gönlü ile, şanı Hektor'a vermek istiyordu.

Lapithler bu sırada canlar yakan kavgaya giriştiler. Pirilhoosoğlu Güçlü Polypoetes mızrağı ile Damas'ın, yandurukları tunçtan tulgasını deşti; kemik kırılarak içindeki beyin parçalandı: hemen adamın işi bitti. Ondan sonra Pylon'u da Ormen'i de öldürdü. Ondan sonra Antimahoğlu Hippomahos'u Ares dölü Leontea, kargısıyla, vurarak iç kemerini deşti. Sonra sivri kılıcını kınından çekerek yığın içinden öne Antifates'i vurdu: adam yere yuvarlanarak ezildi, sonra ayrı ayrı Menon'u, İamen'i ve Orestes'i öldürüp yerlere serdi.

HEKTOR POLYDAMAS'I DİNLEMEK İSTEMİYOR

Bu ölülerden kıvılcım saçan silâhlarını soyarlarken, takım takım genç savaşçılar Polydamas'ın ve Hektor'un izinden gidiyorlardı. Bunlar hem sayıca en çoktu, hem de cesaretleri büyüktü: hisarı yıkıp gemileri alevlere salmak ateşiyle yanıyorlardı. Henüz kararsızlık içinde, hendeğin kenarlarında durdular. O ara onlara bir alâmet göründü: yüksekten uçan bir kartal orduyu solunda bırakmıştı. Pençeleriyle kızıl bir yılan tutuyordu: çok büyük, ürperen, daha yaşıyan ve savaştan vazgeçmiyen bir yılandı. Birden geriye bükülerek kendisini taşıyan kuşu soktu. Kartal o zaman onu kendisinden uzaklaştırarak yere attı; duyduğu acıdan, yığının ortasına düşürdü sonra bir haykırışla rüzgârın içine uçtu. Troyalılar ortalarında kıvranan yılanı, Zeus'un alâmetini görünce titrediler. O zaman Polydamas yaklaşarak Hektor Alp'a şöyle dedi:

— Hektor, dernekte, ne zaman iyi öğütler ileri sürersem, beni kınayacak bir şey bulursun. Öyle ki, dernekte ve kavgada senden başka türlü konuşmak yakışıksız oluyor, böylelikle şanın daima yükseliyor. Fakat bu sefer de açık açık en uygun gördüğüm gibi konuşacağım: Danaoslularla gemileri için savaşmıyalım, çünkü işin sonunu şöyle görüyorum: Hisarı aşmak arzusuyla yanmakta iken Troyalılara, şimdi görünen alâmet: yüksekten uçan ve ordumuzu solunda bırakan, pençeleriyle henüz ölmemiş iri bir kızıl yılan tutan kartal; birden, yuvasına ulaşmadan, yavrularına götürüp veremediği yılanı, koyverdi. Bunun gibi biz de, büyük çabalayışlarla Ahaylıları bastırıp kapıyı zorlasak ve hisarı yıkabilsek bile, gemilerden, gemilerini savunacak aynı yolu tutarak, iyi bir halde dönemiyeceğız, orada Ahaylıların tunç silâhlarıyla öldürülüp parçalanmış binlerle Troyalı bırakacağız. Tanrıları kaderlerini gönlü ile iyi bilen bir insan, danışılsa, böyle söylerdi, insanlar da onu dinlerdi.

Tulgası kıvılcım saçan Hektor ona yandan bakarak şöyle dedi:

— Polydamas, hoşuma gidecek bir dille konuşmuyorsun. Daha kusursuz şeyler de söyliyemez değilsin. Gerçekten iyi düşünerek mi bunları söylüyorsun? Öyle ise senin aklını tanrılar almış olacak. Demek, Gürler Zeus'un istediklerini, bize kesin olarak vâ'dettiklerini unutmamızı, kanat açıp uçan kuşlara inanmamızı istiyorsun? Benim, böyle şeylere aldırış ettiğim yok. Kuşlar sağa; tan yerine, güneşe doğru uçabildikleri gibi, sola; sisli, gölgeli yöne de uçabilirler. Biz yalnız bütün ölümlüler ve ölümsüzler üzerine

hükmünü süren büyük Zeus'un isteğine iman etmeliyiz. En iyi alâmet bir tanedir, o da vatanın savunmasını bildiren alâmettir. Sen niçin kavgadan, boğuşmadan korkuyorsun? Biz hepimiz Argosluların gemileri yanında ölmüş olsak bile, senin için, tatlı canın için korkacak bir şey yoktur: Senin yüreğin böyle şeylere katlanmaz! Sen git, boğuşmadan uzaklaş, fakat başka birini dövüşmekten alıkoyacak sözler söylemememeğe dikkat et yoksa benim kolumla vurularak kendi canından da olursun.

Böyle diyerek yolu gösterdi; ötekiler ise, yüksek ve tanrısal bir uğultu ortasında arkasından yürüdüler. O ara Gürler Zeus, İda'nın dağlarından tozları doğru gemiler üzerine süren bir borağan kaldırdı; aynı zamanda Ahaylıların zihinlerini efsunladı ve şanlı Troyalılara ve Hektor'a verdi.

Bu alâmetlere ve kendi kuvvetlerine güvenerek Ahaylıların hisarını yıkmağa giriştiler. Fakat Danaoslular da henüz onlara yolu açmak niyetinde değildiler. Kalkanlarıyla siperlerini kuvvetlendirdiler ve oradan hisarın altına yanaşan düşmanlar üzerine ok atmağa başladılar.

İKİ AYAS MÜDAFAAYI CANLANDIRDILAR

İki Ayas, hisarın üstünde gidip geliyorlar, emirler veriyorlar. Ahaylıların iç ateşini alevlendiriyorlardı. Savaşçılardan kimine tatlı sözler söylüyorlar, kavgada gevşeklik gösterenlere ise sert sözlerle çıkışıyorlardı.

— Dostlar, Argosluların en yararlısına, ortasına ve az değerlisine, çünkü kavgada herkes aynı değerde olmaz diyoruz ki şimdi, herkes için görecek iş vardır, siz de kendiniz görüyorsunuz, sanırım! Gözünüzü açan sese kulak vererek kimse arka çevirmesin, gemilerin yolunu tutmasın. İleri yürüyün, birbirimizi cesaretlendirin; bakalım, şimşek salan Olympos'lu Zeus bize de düşmanları geriletmeğe, şehire sürmeğe meydan verecek mi?

Bu gibi sözlerle ve yüksek seslerle Ahaylıların savaşçılarına cesaret veriyorlardı. Nasıl ki, kış günlerinden birinde bol bol, lapa lapa kar yağar;

tedbirli Zeus kendi oklarını insanlara göstermek için böyle kar yağdırır: Rüzgârları önce uyutur, sonra kesiksiz kar saçar; dağların yüksek tepeleri, denize uzanan burunlar, otları bol ova, insanların bereketli tarlaları örtülünceye kadar kar yağar. Boz renkli denize, koylara, yalçın yarlara da kar yağar, yalnız dalgalı fırtına, karı yener, kalan her şey, Zeus'un karlı gününde, karlarla örtülür, bunun gibi, iki taraftan birbirine atılan sayısız taşlar saçılır, gerek hisarın üstünden Troyalılar üzerine, gerek Troyalıların saflarından Ahaylılar üzerine taş yağar ve hisarın üstündebir takırdıdır gider.

SARPEDON HİSAR HÜCUMUNDA

Ne Troyalılar, ne de ün salmış Hektor hisarın kapılarını ve uzun duvarını yıkamayacaklardı, eğer tedbirli Zeus, oğlu Sarpedon'u Argoslulara karşı saldırtmasaydı: Kıvrık boynuzlu öküzler üzerine atılan arslan gibi. Hemen yusyuvarlak, çekiçle işlenmiş güzel tunç kalkanını önüne kaldırır, iki mızrak sallıyarak yola çıkar: Dağda beslenmiş, çoktan etsiz kalmış, cesur gönlünün dürtüsü ile hayvan sürüleri aramağa, hattâ kapalı ağıllara girmeğe atılmış bir arslan gibi; öyle ki, karşısına, sürülerini bekliyen çobanlar köpekleri ve demirli sopalarıyla çıksalar bile, ağıla girmek sınamalarında bulunmadıkça kaçmağı düşünmüyor; ya üstüne atılıp avını kapacak, veya çevik bir elin fırlatacağı kargı ile vurulacak. Bunun gibi, tanrılar benzeri Sarpedon, yüreğinin cesaretiyle, hisarı ve siperlerini yıkmağa atılmıştı. Hemen, o ara, Hippolohosoğlu Glaukos'a seslenerek şöyle dedi:

— Glaukos, bizi, Lykia'da niçin el üstünde tutuyorlar, etlerle, tatlı şarapla ağırlıyorlar? Orada bize niçin tanrılar gibi saygı gösteriyorlar? Niçin Ksanthos suyu vadisinde, bağa da buğday ekinine de elverişli gayet geniş topraklardan faydalanıyoruz? Böyle olunca, bugün vazifemiz, kızgın kavganın gereklerince, Lykialıların ilk safında durmak değil midir? O zaman, zırhları sağlam Lykialılar şöyle diyecekler: Lykia'da kumanda eden Hanlar şanlı insanlardır, yalnız semiz koyunlar yemezler, seçkin şarap içmezler; cesaretleri. büyük değerleri de vardır, çünkü Lykialıların ilk safında dövüşüyorlar!.. Hey sevgili dostum, eğer bu harpten kaçınmakla ileride, sonsuz bir zaman içinde, bize ihtiyarlık ve ölüm dokunmadan yaşamamız mümkün olsaydı, ne ben ilk safta dövüşmeğe atılırdım, ne de seni insanın şan kazandığı kavgaya yollardım.

Fakat herhalde ve her ne yapılsa sayısız ölüm tanrıları tuzak kurmakta ve hiçbir ölümü onlardan sıvışamamakta olduğundan haydi bakalım biz mi şanı başka birisine vereceğiz, başka biri mi bize verecek?

Böyle dedi, Glaukos itiraz etmedi ve davetten kaçırılmak istemedi. İkisi doğru ileri yürüyerek büyük Lykia ordusuna kılavuzluk ettiler. Onları görünce Peteosoğlu Menesthe, titredi: Hisarın kendi kısmına doğru, felâketi getirmek üzere, ilerliyorlardı! Bütün hisar üzerine kaygılı bir göz dolaştırarak gelen belâyı uzaklaştırabilecek bir kahraman aradı. Kavgaya doymaz iki Ayas'ı gördü, Teukros da o ara barakasından çıktı. Bunlar uzak değildiler ama, bağırarak sesini işittiremiyordu: Kavganın yükselen çığlıkları, atılan taşların, okların kalkanlara, sorguçlu tulgalara ve kapalı duran kapılara çarpmasından çıkan devamlı tıkırdılar buna engel oluyordu. Tezlikle Ayas'a Theotes çavuşu yolladı:

— Git, tanrısal Theotes, koş, Ayas'ı çağır; her iki Ayas'ı çağırsan çok daha iyi olur; yoksa burada, çok geçmeden ölüm uçurumu açılacak; Lykia Hanları öyle ağır basıyorlar ki... Canlara kıyan kavgada onlar daima yamandırlar. Eğer orada da kavga işleri zorlu ise yalnız Telmonoğlu Ayas gelsin, yanında yay atıcılığında usta Teukros'u da alsın.

Böyle dedi. dinliyen kahraman itiraz etmeden, hemen yola çıktı, tunç cebeli Ahaylıların hisarı boyunca yürüyerek iki Ayas'ın yanına geldi, canlı canlı konuşarak onlara şöyle dedi:

— Hey, tunç cebeli Ahaylıların başları, iki Ayas! Zeus dölü Petesoğlu size, kısa bir zaman için olsun, oraya gidip önüne çıkan kavgada yardım etmenizi rica ediyor; ikiniz beraber olsanız çok daha iyi olurdu; yoksa, çok geçmeden, orada ölüm uçurumu açılacaktı; Lykia Hanları öyle ağır basıyorlar ki... Canlara kıyan kavgada onlar daima yamandırlar. Eğer burada da kavga işleri çok zorlu ise hiç olmazsa, yalnız şanlı Telamonoğlu Ayas gelsin, yanına da yay atıcılığında usta Teukros'u alsın.

Böyle dedi, ve Telamanoğlu büyük Ayas itiraz etmedi; hemen Oileas'ın

oğluna şu kanatlı sözleri söyledi:

—Ayas, ikiniz, sen ve şanlı Lykomedes oğlu burada kalın; Danaosluları açık kavgaya alıştıradurun, kendim oraya gidip kavgaya gelenleri karşılıyayım; gereken yardımda bulunduktan sonra hemen dönerim.

Böyle Diyerek, Telamanoğlu Ayas gitti; anababa bir kardeşi Teukros da beraber yürüdü. Pandion da beraber giderek Teukros'un bükeyli yayını taşıdı. Hisarın iç cephesinden yürüyerek ulu gönüllü Menesthe'nin kulesine gelince, düşmanın çok sıkıştırdığı insanların yanına gelmiş olduklarını gördüler. Orada, Lykialıların yiğit başları ve kılavuzlarının siperlere siyah bir boragan gibi tırmandıklarını gördüler. Hemen hepsi bir cephe savaşına giriştiler; korkunç naralar yükseldi.

İlk olarak Ayas, Telamanoğlu bir adam, Sarpedon'un dostu Epikles'i öldürdü. Bir siperin üstünden orada bulunan pürtüklü bir büyük taşla vurdu. Bugünkü insanların en güçlülerinden biri, o taşı iki eliyle zor kaldırabilirdi. Kaldırıp yukarıdan attığı bu taş tulgayı çiğniyerek başın bütün kemiklerini ezdi. Epikles yüksek duvarın üstünden bir dalgıç gibi yuvarlandı. Kemiklerinden hayat ayrılmıştı. Teukros da, bir okla, güçlü Hippolohos'un oğlu Glaukos'u, duvara tırmanırken vurdu; kolunun örtüsüz kalan bir yerinden vurmuş, adamı savaş dışı bırakmıştı. Glaukos duvarın üstünden, kimse görmemek üzere arkaya sıçramıştı: Bir Ahaylının onu yaralı görmesini ve sonra gidip övünmesini istemiyordu. Glaukos'un ortadan çekildiğini gören Sarpedon, çok kaygılandı; fakat kavga işlerinde hiç bir ihmal göstermedi, mızrağı ile Theostoroğlu Alkmon'u deşti, sonra silâhı kendi tarafına alırken Alkmon, alnı önde olarak, düştü ve kıvılcım saçan tunç silâhları böğürleri üstünde çınladı. Sarpedon çok güçlü elleriyle siperin bir parçasını yakaladı ve kendine çekerek kopardı; bunun üzerine duvarın üstü müdafaasız kaldı, Sarpedon böylelikle savaşçılarna bir yol açmış oldu.

Ayas ile Teukros işbirliği ettiler. Teukros'un attığı ok, Sarpedon'un bütün vücudunu örten kalkanının parlak kayışına değdi. Fakat Zeus, oğlundan ölüm tanrıçalarını uzaklaştırdı; Gemilerin pupaları önünde can vermesini

istemiyordu. Ayas sıçrayıp kalkanı sarıçtı; mızrak deşip geçirmediyse de, en aşağı yiğit savaşçıyı hareketsiz bıraktı. Sarpedon biraz siperden ayrıldı, fakat apaçık geri çekilmiş görünmek istemedi: Yüreği daima zafer şanını kazanmak ümidindeydi. Dönerek Lykialılara şöyle hitap etti:

— Lykialılar, iç ateşinizin güçlülüğü gevşemesin. Gücüme kuvvetime güveniyorum da, kendi başıma hatları bozmak ve size gemilerin ortasına giden bir yol açmak benim için kolay değildir. Benimle beraber çalışınız; ne kadar çok olursak işi o kadar daha iyi yaparız.

TROYALILAR HİSARI ALIYORLAR

Böyle dedi onlar da birleşmeğe çağıran sesinden korkuya düşerek, dernekte rey sahibi büyük Hanın etrafına daha çok yaklaştılar. Ellerinde sivri temrenli mızraklarını tutarak duvarın dışarıya uzanmış destek taşlarına tırmanıyorlardı. Bu ara Hektor bir taş yakalayıp kaldırdı. Kapının önünde duran bu taşın alt tarafı geniş, üstü sivriydi. En kuvvetlilerinden iki kişi, bugünün en güçlü kuvvetli iki adamı bu taşı kaldırıp bir arabanın üzerine büyük güçlükle koyabilirlerdi. O ise, kendi başına, o taşı kolaylıkla kaldırıp salladı: Hileler düşünen Kronosoğlu hafifletmişti. Bir çoban bir koçun yapağısını zahmetsizce nasıl bir eliyle taşıyabilirse, Hektor da onun gibi, kaldırdığı taşı taşıyıp kapalı kapının çok sağlam iki kanadı önüne götürdü içerden kapı kanatlarını karşılıklı iki kol demiri tutuyor, bunlara bir de kilit takılmış bulunuyordu. Kapıya yakın durup taşı bütün kuvvetiyle iki kanadın ortasına fırlattı. Kol demirinin çökmesiyle, iki kanadının parçalanması üzerine, müthiş bir takırdı ile kapı darmadağın oldu, taş da iç tarafa düştü. Ün salmış Hektor öte tarafa atıldı. Tez giden gecenin heybetini almıştı. Vücudunu örten tuncun parıltısıyla parlıyor ve eline iki mızrak almış bulunuyordu. Kapıyı aştığı anda onu gemilerden ancak bir tanrı uzaklaştırabilirdi. Gözleri alev alev olmuştu. O zaman yığına dönerek Troyalılara duvara çıkmak emrini haykırdı. Davete itaat ettiler. Vakit geciktirmeden kimileri duvardan sıçrayarak, kimileri kapıları aşarak ilerlediler. Danaoslular koca karınlı gemilere doğru kaçıştılar, arkası gelmiyen bir kargaşalık yükseliyordu.

ŞAN : XIII

POSEIDON, AHAYLILARA YARDIM EDiYOR

Zeus, Troyalılarla Hektor'u gemilerin yanına getirdikten sonra, durmadan kaygılara, talihsizliklere uğrattı; ışıklı gözlerin; onlardan alarak atlara düşkün Thrakialılara, yakından dövüşmede usta Mysialıların, yalnız sütle yaşıyan şanlı Hippemolgların, ve insanların en doğruları Abieslerin yerlerine çevirmişti. Artık ışıklı gözlerini Troya üzerine çevirmiyor, ölümsüzlerden birinin gelip Troyalılara ve Danaoslulara yardımda bulunabileceğine gönlü ile inanmıyordu.

Fakat yeri sarsan da gözleri kapalı nöbet beklemiyordu: Savaşa, kavgaya meraklı, ormanları bol Samothrakia'nın en yüksek tepesine çıkıp oturmuştu. Oradan bütün İda'yı görüyordu; Priam'ın şehri de Ahaylıların gemileri de gözlerinin altında idi. Denizden çıkıp oraya oturmuş, Troyalılara yenilmekte olan Ahaylılara acıyor, Zeus'a çok kızıyordu.

Birden, sarp dağdan inerek çabuk. geniş adımlarla yürümeğe başladı; ve yüksek dağlar, orman, herşey yürümekte olan Poseidon'un ölümsüz ayakları altında titriyordu. Bacaklarını üç defa açıp ilerledi, dördüncüsünde hedefe: Eges'e ulaşmıştı; orada, denizin derinliklerinde, kıvılcım saçan, ün salmış, hiç yok olmaz altın sarayı vardı Oraya gelince, arabasına tunç ayaklı, tez uçuşlu iki at koştu; alınlarında altın yele vardı. Kendi de altın giyindi, eline sanatla işlenmiş bir altın kamçı aldı; sonra arabasına binerek dalgalar üzerine sürdü. Deniz canavarları, sıçraya sıçraya, gizlendikleri yerlerden çıkarak pek iyi tanıdıkları Hanlarını selâmladılar. Deniz, sevinç içinde geçit veriyor, araba bütün hızı ile uçuyor, ve altındaki tunç dingil ıslanmıyor bile. Atlar tanrıyı Ahaylıların gemilerine götürüyorlardı.

Denizin en derin uçurumlarında, Tenedos ile kayalık İmbros arasında geniş bir mağara vardır. Yeri sarsan Poseidon, burada, atlarını durdurup koşumdan çözdü, önlerine tanrısal yemlerini koydu; sonra, ayaklarına kırılması veya çözülmesi imkânsız altın bukağılar taktı. Atlar orada durup, Ahaylıların

ordusuna gitmek üzere ayrılan tanrısal sahiplerini bekleyeceklerdi.

Troyalılar, yığınlarla, alev gibi ve burağan gibi. ölçüsüz bir iç ateşi içinde, naralar ve uğultular ortasında, Priamoğlu Hektor'un arkasından gidiyorlardı. Niyetleri, Ahaylıların gemilerini yakalamak ve bütün kahraman savaşçıları orada öldürmekti. Fakat yeri sarsan Poseidon, Argosluları cesaretlendirdi; derin denizden çıkıp Kamas'ın kılığına girdi ve hiç gevşemez sesiyle, en önce, iki Ayas'a, iç ateşleri alevli olan bu iki kahramana şöyle dedi.

— Siz iki Ayas, Ahay ordusunu kurtaracak sizsiniz yalnız cesaretinizi hatırlayın, yürekleri üşüten korkuyu, bozgunu aklınıza getirmeyin. Yığınlarla hisarınızı aşmağa gelen kolları korkunç Troyalıların hat üzerindeki başka hiç bir noktasından korkmayın; bizim dolakları güzel Argoslular onların hepsini tutabileceklerdir; yalnız hat üzerinde korktuğum başımıza bir şey gelir diye müthiş korktuğum bir nokta vardır, o da aleve benzer bir kuduzun. Güçlü Zeus dölü olmakla övünen Hektor'un kumandası altındaki noktadır. Hay sizin de yüreklerinize tanrılardan biri etkisini yürütse de yiğitçe durmasını bilseniz, başkalarına da bu yolda emirler verseniz! O zaman bütün alplığına rağmen, onu tez yürüyüşlü gemilerden belki de uzaklaştırırdınız, iç ateşini alevlendiren Olympos'lunun kendisi olsa bile.

Böyle dedi, ve Yerin sahibi Yeri sarsan, değneğiyle onlara dokunarak yüreklerini en yüksek bir iç ateşiyle alevlendirdi. Sonra, sarp bir yüksek kayanın üstünden bir av kuşuna atılan tez kanatlı çaylak nasıl uçarsa, onun gibi Yeri sarsan Poseidon onlardan uzaklaştı. Fakat Oileus oğlu ayağına çabuk Ayas, ilk olarak, onu tanıdı ve Ayas Telamanoğlu'na şöyle dedi;

— Ayas, bizi, ikimizi, kâhinin kılığı ile, gemilerin yanında savaşmağa böyle davet eden Olympos'un sahipleri tanrılardan biridir. Kuşların alâmetlerinden tanrıların kaderini bilen kâhin değildi bu. Uzaklaşırken, arkasından, bacaklarının ve ayaklarının gidişine bakarak, bir tanrı olduğunu bildim. Tanrılar kolaylıkla kendilerini tanıtırlar. İşte, şu anda, göğsümün içinde yüreğim en yüksek bir savaşıp dövüşmek arzusu içindedir.

Ayas Telamanoğlu ona şöyle cevap verdi:

— Ben de şu anda mızrağımı tutmakta olan çok kuvvetli ellerimin iç ateşinden titrediğini, yiğitliğimin ayaklarımdan bütün vücuduma yükselip yayıldığını hissediyorum. Hattâ, kendi başıma, gidip ölçüsüz bir iç ateşi içinde olan Priamoğlu Hektor'la dövüşmek arzusu ile yanıyorum.

Bir tanrının yüreklerine koyduğu ateşli savaşçılık sevinci içinde birbiriyle böyle konuşuyorlardı. Bu ara, Yeri sarsan arkada¸ güzel yapılı gemilerin yanında, rahat nefes alarak yüreklerine kuvvet vermekte olduğu Ahaylıları cesaretlendiriyordu. Yeri sarsan en önce Teukros ile Leitos'un, kahraman Peneleos ile Deipyros'un, nihayet Merion ile Antilohos'un, genç savaş ustalarının yanına gelerek kanatlı sözler söyledi:

— Ayıp size genç Argoslu savaşçılar! Size güvenim vardır. Savaşırsanız gemilerimizi kurtarırsınız. Fakat acılar kaynağı kavgayı bırakırsanız, çok geçmeden, bizim için Troyalıların altında mahvolmak günü gelecektir. Vah, vah! Gözlerimle ne şaşılacak şeyler, eskiden olabileceğini asla hatırıma getirmediğim şeyler görüyorum: Troyalılar gemilerimizin yanında, ha! Eskiden, ormanda, çakalların, panterlerin, kurtların yemi olmağa mahkûm, şaşkına dönmüş, kaçmaktan başka bir şey yapamaz, savunmağa cesaretsiz, isteksiz dişi geyiklere benziyen Troyalılar, eskiden, bir ân bile Ahaylıların ateşli yiğitliğine, kuvvetli kollarına karşı savaşmak hadleri olmıyan Troyalılar, şimdi şehirlerinden uzak, koca karınlı gemilerimizin yanında dövüşebiliyorlar! Bir Hanın hatâsı, ve bir karşılık olarak, savaşçıların onu terketmesi yüzünden, bugün, Argoslular tez yürüyüşlü gemilerimiz için dövüşmekten kaçıyorlar ve gemiler arasında yığınla ölüyorlar. Fakat kabul edelim ki, Atreoğlu, güçlü kuvvetli Agamemnon Han, ayağına çabuk Peleoğluna hakaret ettiği için, tamamiyle suçludur, bunun için bizim bugün kavgadan kaçmağa hakkımız olabilir mi? Hayır, çabuk fenalığa çare aramalıyız: Yiğitlerin aklı çare ve tedbir kabul eder. Siz, ordunun en iyi savaşçıları, burada, ateşli yiğitliğinizi unutup kavgadan uzaklaşmayı bir şeref sayamazsınız. Bir korkak, dövüşmekten kaçınsa ben gidip ona çıkışacak değilim. Fakat sizleri bütün gönlümle ayıplarım. Delikanlılar, böyle, gevşeyip kavgadan uzak durmakla fenalığın daha kötü olmasına sebep oluyorsunuz. Her biriniz, ayrı ayrı, yüreğinize utanç,

kınama hislerini yerleştiriniz. Şu saatte kavganın en büyüğü başlamıştır: Narası gür Hektor alp, gemilerimizin yanıbaşında dövüşmektedir; kapıyı ve büyük kol demirini söküp kırmış bulunmaktadır.

Yerin sahibinden gelen böyle cesaretlendirici sözle Ahaylıları dimdik ayağa kaldırdı. Çok geçmeden, iki Ayas'ın etrafında kuvvetli birlikler toplanmıştı. Şimdi Ayas ve savaşçılar kılavuzu Athene gelip kusur arasalar kınayacak hiçbir şey bulamazlar: Savaşçıların en iyileri artık Troyalıları ve tanrısal Hektor'u beklemeğe hazırdılar: Mızrak mızrağa, kalkan kalkana, zırh zırha, tulga tulgaya, er ere karşı duracaktır.

AHAYLILARIN SAVUNMASI

Troyalılar yığınlarla hücum ediyorlar başlarında ateşli azgınlığı ile Hektor vardır. Fırtına sağanaklarıyle kabaran ırmak, önüne çıkan engelleri yıkar, yüksek bir kayanın tacı gibi duran yuvarlak taşı koparıp aşağı alır, yıkarlardan coşkun bir akışla yayılırken orman çağıl çağıl çağlar; taş da durmadan yuvarlana yuvarlana ovaya gelip ötesi kalmayınca bütün hızına rağmen artık yuvarlanmaz olur; bunun gibi Hektar da haykırarak tehditte bulunuyor, kolaylıkla Ahaylıların barakaları ve gemileri arasından, ölüm saçarak denize kadar sürebileceğini söylüyordu; fakat karşısına sık toplanmış kuvvetli birlikler çıkınca sarsılmış bir halde durakladı. Ahaylıların oğulları kılıçlarıyla, iki temrenli mızraklarıyla önünü kesiyorlar, hattâ püskürtüyorlar. Sarsılarak geriledi ve bütün Troyalıların işitebileceği yüksek bir sesle haykırdı:

— Troyalılar, Lykialılar, yakından dövüşmede usta Dardanlılar! iyi tutunun! Ahaylılar beni çok durduramazlar. İstedikleri gibi, karşıma bir hisar çekmek üzere toplanıp gelsinler: Çok geçmeden, mızrağımın altında, bozulup çekileceklerine inanıyorum: Eğer, beni harekete getiren tanrıların en büyüğü, Here'nin Gürler sesli kocası ise.

Böyle deyip herkesin yüreğinde iç ateşini alevlendirdi. Aralarında Priamoğlu Deifobos, yüksekten düşünerek, ileri atıldı, önünde tuttuğu

yusyuvarlak kalkaniyle yürüyüşünü gizliyerek hafif adımlarla ilerledi. Merion nişan alarak parlak mızrağını Deifobos'un öküz köselesinden yuvarlak kalkanına değdirdi. Fakat uzun mızrak deşip geçmedi, ondan önce sapa takıldığı yerden kırıldı. Kahraman Merion zafere erişemediğinden ve silâhı kırıldığından, büyük bir can sıkıntısı içinde, barakada bırakmış olduğu uzun mızrağı aramak üzere, gemiler ve barakalar arasında yürüdü

Bu sırada, öbürleri hücum ediyor, sonu gelmiyen bir uğultu yükseliyordu, ilkin Teukros Telamanoğlu bir adam: Atı kısrağı bol Mentor'un kavgaya düşkün oğlu İmrios'u öldürdü. Priam'ın halayıktan kızı Medesikaste'den doğmuş olan İmbrios, Danaosluların iki yandan karınlı gemileri geleliberi, İlion'a gelmişti; kendisine oğulları gibi saygı gösteren Priam'ın yanında oturuyordu. Telamonoğlu, uzun mızrağıyla onu kulağından sançıp silâhı geri çekti; adam boylu boyunca yere düştü. Bir dağın tepesinde, en uzaktan görülen meşe ağacı, oduncunun tunç baltasıyla kesilerek yeşil yapraklarını toprak üzerine sererek nasıl düşerse, onun gibi İmbrios da düştü, üstünde kıvılcımlı silâhları çınladı. Teukros silâhlarını soymak arzusunun ateşiyle yanarak sıçradı, ama atıldığı anda, Hektor, parlak kargısını üstüne fırlattı. Öbürü gelen silâhı görerek vuruştan tam vaktinde korundu; mızrak Kteatos'un oğlu ve Aktor'un torunu Amfimahos'u göğsünün ortasından vurdu. Adam takırdı ile düştü, üstünde silâhları çınladı. Hektor, ulugönüllü Amfimahos'un başındaki tulgayı soyup almak için tam atılırken, Ayas, parlak mızrağı avucunda, fırladı, bunun üzerine Hektor iki ölünün arkasına çekildi; Ahaylılar ölüleri kendi taraflarına çekebildiler. İki Ayas, coşkun bir iç ateşi içinde, İmbrios'u yakaladılar. İki aslan, avladıkları bir keçiyi, beyaz dişli köpeklerin sıkıştırması üzerine, toprağın üstüne çeneleriyle kaldırarak sık ormanlık arasına götürürler, bunun gibi, iki Ayas, başındaki tulgayı soyup almak üzere cesedi kaldırıp götürdüler. Oileoğlu, Amfimahos'un ölümünden coşmuş, başı nazik boynundan ayırarak yığın arasından bir top gibi fırlattı; baş, Hektor'un ayaklarına kadar giderek tozun içinde düştü.

İDOMENE'NİN KAHRAMANLIKLARI

Poseidon, canlara kıyan kavgada torununun düştüğünü görünce yüreği öfke ile doldu. Ahaylıların barakaları ve gemileri boyunca gidip gelerek

Danaosluları cesaretlendirmeğe, Troyalılara kaygılar hazırlamağa koyuldu. Ün salmış savaşçı İdomene'ye rastgeldi. Yeri sarsan, Etolialıların Hanı Andremon'un oğlu Thoas'ın sesiyle hitap ederek şöyle dedi:

— İdomene, Giritlilerin saylavı, söyle bana, Ahaylıların Troyalılara savurup durdukları tehditler ne oldu?

Giritlilerin başı İdomene buna karşı şöyle dedi.

— Thoas, benim bildiğime göre, bunda kimse suçlu değildir. Hepimiz kavga etmesini biliyoruz. İçimizden herhangi biri merhametsiz kavgadan sıvışırken yüreği gevşemiş, korkuya kapılmış değildir. Herhalde güçlü kudretli Kronosoğlu Zeus'un gönlü öyle istiyor ki, Ahaylılar burada, Argos'tan uzak, şerefsizlik içinde mahvolsunlar. Thoas, sen daima kavgada sebat göstermiş bir savaşçısın, gevşediğini gördüklerini de cesaretlendirmesini bilirsin. Haydi! Bugün, kendin, olduğun gibi kal, herkesin de yüreğine cesaret vermeğe çalış.

Yeri sarsan cevap vererek şöyle dedi:

— İdomene, bugün yüreği gevşeyip kavgadan sıvışmak istiyecek her kim varsa, Troya'dan vatanına dönmesin, burada kalsın, köpeklere yem olsun! Git, silâhlarını takınıp yine buraya gel. İkimiz, işbirliği etmeğe çalışmalıyız, yalnız ikimiz kalsak bile, bakalım, bir şeye yarıyabilecek miyiz? Korkaklar bile, başkalarına dayandıkları zaman, yüreklerine cesaret gelir.

Böyle deyip, insanların kavga işlerine katıldı. İdomene güzel yapılı barakasına gitti, vücudunu güzel silâhlarıyla örttü, eline iki mızrak alarak oradan ayrıldı. Tunç silâhlar içinde, İdomene, Kronosoğlu'nun, kolu ile tutup Olympos'un yukarısından ölümlülere bir alâmet göstermek için fırlattığı kamaştırıcı şimşeğe benziyordu. Barakaya yakın bir yerde şanlı seyisi Merion'a rastlıyarak şöyle dedi:

— Molosoğlu, ayağına çabuk Merion, yarenlerimin en sevgilisi! Canlara

kıyan kavgayı bırakıp buraya ne yapmağa geldin? Yaralı mısın? Bir okun verdiği acılar içinde misin? Yoksa, bana bir haber mi getiriyorsun?

Akıllı tedbirli Merion cevap verdi:

— İdomene, tunç cebeli Giritlilerin saylavı, barakadan bir mızrak arayıp almak için geliyorum: Yanımdakini küstah Deifobos'un kalkanına değdirerek kırdım.

Giritlilerin başı İdomene ona karşı şöyle dedi:

— Barakada mızraklar, istediğin kadar, bir tane de, yirmi tane de bulursun. Öldürdüğün Troyalılardan soyup aldığım mızraklardır. Düşmanlardan uzak kalmağı düşünmediğim için, barakamda kargılar, kabarık kalkanlar, tulgalar, parlaklığı neşe veren zırhlar da var.

Akıllı tedbirli Merion cevap vererek şöyle dedi:

— Benim de barakamda ve kara gemimde bir miktar Troya soykası vardır, fakat gidip alması uzak geliyor. Ben de hiç bir zaman cesaretten uzaklaşmamış olduğumu söyliyebilirim. Benim, nasıl dövüştüğümü başka Ahaylılar görmemiş olabilir, fakat sen beni iyi tanıyorsun, sanırım.

Buna, Giritlilerin başı şöyle cevap verdi:

— Senin yiğitliğini ben bilirim, böyle konuşmana ne hacet? Diyelim ki şimdi, hepimizin, savaşçıların cesareti, kimin yiğit, kimin korkak olduğu orada belli olur: Korkağın yüzü renkten renge girer; bir yerde durup sebat etmez; göğsünde yüreği ölüm tanrıçalarını hatırladıkça güm güm çarpınır, dişleri zangır zangır takırdar. Cesur ise, hiç renk vermez, pusuda yerini aldıktan sonra hiç telâş; göstermez. İşte böyle bir fırsatta iç ateşine, kollarının gücüne diyecek söz yoktur. Fakat böyle durup ahmak ahmak konulmakla vakit geçirmiyelim;

bizi açık açık kınayabilirler. Haydi git, barakadan istediğin gibi sağlam bir mızrak al.

Böyle dedi, ve azgın Ares'in benzeri Merion çabuk gidip barakadan bir tunç mızrak aldı; sonra İdomene'nin izinden yürüyerek artık kavgaya girmekten başka bir şey düşünmedi, insanlar musibeti azgın Ares'in kendisi, yanında, en dayanıklı savaşçıyı bile kaçışa veren sevgili ve yiğit oğlu Korkut: ikisi de silâhlanmış, kavgaya doğru yürürler; Thrakialı Efyrlere, oradan da, ulu gönüllü Flegioslara uğrarlar, ve iki tarafin dileklerine kulak asmazlar, kendi dilettikleri gibi, ikisinden birine zafer şanını verirler. Tıpkı bunlar gibi, savaşçı başları Merion ile İdomene alev saçan tunç silâhlar içinde kavgaya katılmak üzere yanyana yürüyorlardı. Merion, ilkin, arkadaşına şöyle dedi:

— Deukalion oğlu, hangi yönden kavgaya sokulmak niyetindesin? Ordunun sağ kanadından mı, ortadan mı, sol kanadından mı? Başları saçlı Ahaylıların başka noktalarda kavgaya hâkim kalabileceklerini sanıyorum.

Buna cevap olarak İdomene, Giritlilerin başı şöyle dedi:

— Ortadaki gemileri koruyacak başkaları vardır: İki Ayas ile Teukros: Bütün Ahaylıların en iyi yay çekicisi yakından dövüşmede de birincidir Priamoğlu Hektor'a karşı, alplığı ve yiğitliği ne derece ateşli olursa olsun, bu kahramanlar kavgaya girişmesini çok iyi bileceklerdir; Kronosoğlu, kendi gelip güzel gemilerimize alevli bir kundak atmazsa... Haydi, biz ikimiz, sol kanada yürüyelim, bakalım, zafer şanını biz bir başkasına mı vereceğiz, bir başkası mı bize verecek, görelim.

Böyle dedi; Ares'in benzeri Merion başa geçerek yürüdü; İdomene'nin söylediği noktaya geldiler.

Troyalılar, yiğitliği aleve benziyen İdomene ile seyisini, sanatla işlenmiş tunç silâhlar içinde görünce, birlikler arasında birbirlerine cesaret vererek ona karşı yürüdüler. Çarpışma, gemilerin pupaları yakınında oldu. Çağlayışlı

rüzgârlar esip fırtına nasıl koparsa, yollardaki bol tozlar toplanıp nasıl bir bulut haline gelirse, bunun gibi, iki tarafın savaşçıları katışıp bir kavga yığını haline geldiler. O yığın ortasında, hepsi, birbirlerini sivri tunç temrenlerle kırıp geçirmek ateşiyle yanıyorlardı.

Kronos'un iki güçlü kudretli oğlu, ayrı niyetlerle, kahraman savaşçılara can yakıcı kavgalar hazırlıyorlardı. Zeus, ayağına çabuk Ahilleus'un şanını yükseltmek için, Troyalıların ve Hektor'un üstün gelmesini istiyor, ama Ahaylılar ordusunun İlion hisarı önünde mahvolmasına da razı değildir; yalnız Thetis'e ve çok değerli oğluna şanlı bir saygısı olduğunu göstermek dileğindedir. Poseidon ise, Argosluları cesaretlendirmek için, kimse farkına varmadan, beyaz denizin içinden çıkıp gelmişti. Troyalıların altında yenildiklerini düşünmek ona çok acı geliyor; Zeus'a müthiş kızıyor, ikisinin doğuştan ve babadan yana kaynakları birdir, fakat Zeus ağabeydir ve Poseidon'dan fazla bilgisi vardır. Bunun için Poseidon, Ahaylılara açık açık yardımdan çekiniyor; yalnız bir ölümlünün çehresiyle orduya karışarak herkesin yüreğinde kavga iç ateşini alevlendirmeğe çalışıyordu. İki tanrı, her iki orduyu sarmakta olan güçlü savaşın ve kimseyi esirgemiyen kavganın koparılmaz, çözülmez düğümünü sıkmakta idiler: Bu düğüm yüzlerce savaşçının dizlerini çöktürür.

O sırada, kırlaşmış İdomene, Danaoslulara öğütler vermekle kalmıyor, kendi de Troyalılara saldırıyor, aralarında bozgun havası yaratıyordu. Kolere'den gelip Troya'ya kapanmış olan Othryone'yi öldürdü. Kavganın ortaya yaydığı gürültü üzerine gelip Priam'dan en güzel kızını, Kasandra'yı istemişti. Hediyeler getirmiyordu, ama Ahaylıların oğullarını Troya'dan uzaklaştırmak gibi bir kahramanlık göstereceğini vâ'dediyordu; Priam da kızı vereceğine söz vermişti. O da söze güvenerek kavgaya girişmişti. İdomene nişan alarak, gurur içinde ilerlemekte olan adamı mızrağı ile vurdu. Tunç temren, zırhı deşerek adamın karnına saplandı. Takırdı ile yere düştü, İdomene de zafer nârasıyla haykırdı:

— Hey, Othryone! Bütün insanlar arasında seni kutlanmağa yakışır görürüm, eğer gerçekten, kızım almak için Dardanoğlu Priam ile anlaştığın gibi, verdiğin sözü tutmak niyetinde isen! Fakat güzel İlion şehrini yıkmak için

bizimle birleşmeğe söz verseydin, biz de bu gibi vaitleri dinlerdik: Sana Atreoğlu'nun en güzel kızını verirdik, karın olmak üzere Argos'tan kaldırır, memleketine getirirdik! Hem biz düğün hediyelerine bakar insanlar da değiliz.

Böyle deyip, kahraman İdomene, Othryone'yi ayaklarından çekiyordu; bu ara, cesedi kurtarmak için yayan çıkagelen Asios, İdomene'yi öldürmek arzusuyla yanıyordu.

Fakat İdomene, önce davranarak, mızrağı ile, boğazından, çenesinin altından vurdu ve tunç temreni diline kadar bastırdı. Adam yere yuvarlandı, atlarının ve arabasının önünde kanlı tozu avuçluyordu. Arabacısı ise, öyle bir şaşkına dönmüştü ki, düşmanların elinden atları ve arabayı Troyalıların saflarından güzel dolaklı Ahaylıların saflarına doğru sürüyordu.

DEİFOBOS İLE ENE'NİN ARAYA GİRMESİ

Bu sırada Deifobos, Asios'un yası içinde, İdomene'ye yaklaşarak üstüne parlak mızrağını fırlattı. Fakat, farkına varan İdomene tunç silâhı kendinden uzaklaştırdı. Öküz köselesinden ve kamaştırıcı tunçtan yapılmış, yusyuvarlak kalkanının arkasına saklanmış, altına büzülmüş ve tunç mızrak üstten kalkana hafifçe dokunarak geçmişti; bundan kuru bir çınlayış çıktı. Bununla beraber Deifobos'un ağır eliyle attığı mızrak boşuna gitmedi, kayarak savaşçılar çobanı Hippase'nin oğlu Hypsenor'a değdi, diaframın altından karaciğerini deşmesiyle adamın dizleri çöktü. Deifobos küstah bir zafer nârasıyla haykırdı:

— Artık Asios, yattığı yerde, öcü alınmamış yatmıyor. Diyebilirim ki, Hades'in sert zindancısı, şimdi benim gönderdiğim arkadaşı içeri alırken yürekten sevinecektir.

Böyle dedi, ve bu zafer narası üzerine Ahaylıları derin bir keder aldı. Herkesten çok akıllı tedbirli Antilohos'un yüreği heyecanlandı. Fakat büyük kederi içinde dahi arkadaşını ihmal etmedi, onu korumağa, kalkanıyla örtmeğe koştu. İki arkadaş daha, Eklios oğlu Mekiste ile tanrısal Alastor yanına

sokularak ölüyü ağır hıçkırıklar altında, koca karınlı gemilere götürdüler.

İdomene büyük iç ateşini durdurmadı, arzusu, daima Troyalıların birini gece karanlıklarıyla örtmekti. İşte, bu ara karşısına tanrı dölü Eisieteoğlu kahraman Alkathos çıktı: Anklise'nin damadı, büyük kızı Hippodamia'nın kocasıdır. Poseidon o gün bu kahramanı İdomene'nin hükmü altına koydu: Parlak gözlerine bir efsun ekti: Kolunu ayağını güçsüz bıraktı: Adam dönemez, kaçamaz, vuruşlardan da korunmaz oldu. Orada dimdik, bir direk gibi, üstü yapraklı bir ağaç gibi kaldı. Kahraman İdomene kargısıyla göğsünün ortasından vurdu. O zamana kadar onu ölümden korumuş olan tunç cebesini yırttı. Adam takırdı ile yere düştü; mızrak yüreğinde saplanmış kaldı. Yürek çarpındıkça mızrağın gönderi sallanıyordu. O zaman İdomene küstah bir zafer narası atarak haykırdı:

— Hey Deifobos, önemli bir hesap karşısındayız: Bir ölüye karşı üç ölü! istediğin kadar yüksekten övün artık, zavallıcık! Fakat karşıma kendin gel, dur da, buraya benim şahsımla nasıl bir Zeus dölü gelmiş olduğunu gör! Zeus önce Minos'un babası ve Girit'in koruyucusu olmuştur. Minos'un kusursuz oğlu Deukalion ise benim babamdır: Geniş Girit ortasında büyük bir budun üzerine hüküm sürmek için dünyaya geldim. Gemilerim beni senin başına, babanın başına ve bütün Troyalılara belâ olmak için buraya getirmiştir.

Böyle dedi, ve Deifobos iki niyet arasında bocaladı. Ulu gönüllü Troyalılar arasından bir arkadaş bulmak için geri çekilmeli mi, yoksa yalnız başına talihini denemeli mi? Düşünerek, en iyisi, gidip Ene'yi aramağa karar verdi. Onu yığın gerisinde, hareketsiz durmakta buldu. Ene daima tanrısal Priam'a küskündü, çünkü savaşçılar arasında büyük cesaret ve yiğitlik sahibi iken şanına saygı göstermiyordu. Deifobos yanına gelerek kanatlı sözler söyledi:

— Ene, Troyalıların saylavı, içinde bir kaygı varsa, herhalde eniştenin yardımına koşmalısın. Benimle gel, İkaos'u kurtarmağa gidelim: Enişten olarak seni sarayında, büyüten odur: Ün salmış savaşçı İdomene öldürdü.

Böyle diyerek göğsünde yüreğini heyecana getirdi. İdomene ile dövüşmek azmiyle yola çıktı. Tanrının şımarttığı İdomene korkuya kapılmadan ikisini de bekledi.

Dağlarda bir yaban domuzu, gücüne güvenerek nasıl bir insan kalabalığının patırdılı saldırışını, sırtının kıllarını dikerek, beklerse; gözleri alev saçarak dişlerini biler, insanları ve köpeklerini püskürtmeğe içi nasıl ateşlenirse, bunun gibi, ün salmış savaşçı İdomene de bir adım bile çekilmeden, ölüyü kurtarmağa gelen Ene'yi bekledi. Aynı zamanda, yarenlerinden, kavga ustaları, Askalafi, Afare'yi, Deipyr'i, Merion'u Antilohos'u görerek onlara da kanatlı sözlerle haykırdı:

— Buraya koşun, koşun, dostlar, yalnızım, yardıma gelin! Üstüme yürümekte olan ayağına çabuk Ene'nin saldırışından çok korkuyorum: Savaşçılar arasında, dövüşerek insanları yıkmada çok kuvvetlidir. Gençlik çiçeği çağındadır, yiğitliğin en üstünlüğü de budur

Böyle dedi, ve hepsi, göğüslerinde aynı yürekle, kalkan omuzda, yanına gelip yer aldılar. Ene de, kendi gibi Troyalı başlardan, gördüklerini: Deifobos'u, Paris'i, tanrısal Aganor'u yanına çağırdı; onlar da beraber yürüdüler: Koyunlar otlaktan su başına giderken kösemen koçun arkasından giderler, çobanın gönlü sevinir; bunun gibi Ene de yarenlerinin toplulukla izinde geldiklerini görerek göğsüi'de gönlü şad oldu.

İki taraf, mızraklar avuçlarda, ölü yatan Alkathos'un iki yanından, birbiriyle yakından dövüşmeğe atıldılar; zırhlara çarpan tunç silâhlardan çınlayışlar yükseliyordu. Savaşçılar arasında iki cesur, Ene ile İdomene, karşılıklı, merhametsiz tunç temrenlerle, birbirinin tenini deşip geçirmek arzusu ile yanıyorlardı. İlkin Ene, İdomene'nin üstüne silâh attı, fakat farkına varan İdomene, silâhı kendinden uzaklaştırdı; Ene'nin mızrağı gidip yere saplandı: Ağır kolundan boşuna fırlamıştı. İdomene ise kargısıyla Oenomaos'u karnından vurdu: Tunç temren, zırhın plâstronunu deşerek barsaklardan geçti. Adam toprağı avuçlıyarak toz içine düştü. Üstüne kargılar yağmakta olan İdomene, mızrağını, kadavradan çekip almaktan başka bir şey yapamadı.

Bacaklarına güvenemiyor, ne silâhının arkasından sıçrıyabiliyor, ne de kaçıp vuruşlardan korunabiliyor. Adım adım çekilirken, Deifobos parlak mızrağını üstüne fırlattı: Ona karşı eski ve inatçı bir hıncı vardı. Fakat bu sefer de silâh kayarak Eniyole oğlu Askalafın omuzunu deşip geçti. Adam, elleriyle toprağı avuçlıyarak tozun içine düştü. Fakat güçlü Ares henüz oğlunun can yakan dövüş içinde düşmüş olduğunu bilmiyordu. Olympos'un tepesinde, Zeus'un dileğiyle, bütün tanrıların kavgadan uzak tutuldukları yerde, Ares de, altın bulutlar altında oturuyordu.

O sırada, ölü yatan Askalafın iki yanında, birbirleriyle dövüşmeğe atıldılar. Deifobos, Askalafın kıvılcım saçan tulgasını başından kaptı. Fakat Ares benzeri Merion sıçrayıp onu kargısıyla kolundan yaraladı, uzun tepelikli tulga da yaralı koldan düştü ve toprağa çarparken gümbürtü ile çınladı. Merion yine bir akbaba gibi üstüne atılarak kolun üst tarafından kargısını çekip aldı; sonra, kendi yarenlerine doğru geri çekildi. Polites, kardeşi Deifobos'u, belinden kolu ile alarak uğursuz dövüşten uzaklaştırdı, arkada durup beklemekte olan atların, kıvılcım saçan arabanın ve seyisinin bulundukları yere kadar getirdi. Yaralıyı bitkin bir halde, yeni yaradan kanlar akarak götürürlerken ağır hıçkırıklarla ağlıyorlardı.

ANTİLOHOS'UN KAHRAMANLIKLARI

Bu sırada öbürleri düvüşüyorlardı, sonu gelmiyen bir uğultu yükseliyordu. Ene, kendisine doğru dönmüş bulunan Koletoroğlu Afore'nin üstüne atılarak, sivri temrenli mızrağiyle, boğazından vurdu. Adamın başı eğildi, kalkanı ve tulgası üstüne düştü; insanların hayatına son veren ölüm, onun da üstüne yayıldı. Antilohos ise, bir yarım dönüş yapan Thoon'u gözetliyordu; üstüne sıçradı, sırt boyunca gidip'boyuna uzanan damarı kesti; adam arkaüstü tozun içine düştü; iki kolunu ona doğru uzatıyordu. Antilohos, etrafına akıllı tedbirli bir göz attıktan sonra, ölünün üstüne atılarak omuzundan silâhlarını aldı. O zaman Troyalılar, kimi bu yanından, kimi öbür yanından, onu sardılar; pırıltılar saçan geniş kalkanına silâhlarını attılar, fakat merhametsiz kalkanı deşemez, Antilohos'un yumuşak etine dokunamaz: Yeri sarsan Poseidon, kargı yağmuru altında bile, Nestor'un oğlunu koruyabilmişti. Antilohos yine düşmanlardan hiç uzaklaşmış değildir: Durmadan ortalarında

hareket ediyor, kargısı da düşmana atılmağa fırsat arar gibi o yana bu yana çevriliyordu. Yüreği daima coşkun bir iç ateşi içinde bir düşmanla yakından dövüşme istiyordu.

Yığından uzaklaşmak isterken, İsios'un oğlu Adamas'ın gözünden kaçmadı, bir sıçrayışla yanına gelerek sivri tunç temrenle kalkanının ortasından vurdu. Fakat lâcivert sorguçlu Poseidon bu mızrak vuruşunu boşa çıkardı. Kahramanın canını korudu. Silâhın yarısı ateşte sertleştirilmiş bir kazık gibi Antilohos'un kalkanında saplanmış kaldı, öbür yarısı yere düştü; Adamas ölümden kaçınabilmek için yarenlerinin ortasına doğru çekildi. Fakat uzaklaşırken, arkasından gelen Merion, mızrağı ile, göbeğinden vurdu. Ares'in en acıklı olduğu yere silâhını sapladı. Adam, vücudunu deşip geçiren kargı ile beraber, bir çırpınış içinde idi, tıpkı sığır çobanlarının kayışlarla bağladıkları ve zorla, istemediği yere sürüp götürmeğe çalıştıkları öküzün çırpındığı gibi. Adamas'ın çırpınışı uzun sürmedi, kahraman Merion yaklaşarak silâhı yaralı vücudundan çeker çekmez ölüm gölgesi gözlerini bürüdü.

Helenos da, Thrakia'dan gelen büyük kılıcıyla, Deipyr'i şakağından vurdu, üç çatallı tulgasını başından fırlattı. Yuvarlanan tulgayı, dövüşmekte olan Ahaylılardan biri, ayakları arasında yakaladı; bu ara ölüm gölgesi Deipyr'in gözlerini örtmüştü.

MENELAS'IN KAHRAMANLARI

Narası gür Atreoğlu Menelas büyük kaygıya kapıldı; ileriye atılarak kahraman Helenos Han yayının kabzasını çekerken, üstüne sivri temrenli mızrağını sallıyarak tehditte bulundu. Böylece her ikisi, aynı zamanda, silâhlarını kullanmak, biri mızrağını fırlatmak, öbürü yayının kirişinden okunu atmak arzusu ile yanıyorlardı. Priamoğlunun attığı ok, hasmının göğsünün ortasına, tam zırhının plâsironuna değdi, ve değmesiyle beraber geri tepmesi bir oldu. Geniş bir harman üzerinde büyük savurma küreğinden, fısıltılı rüzgâra ve savurucunun kolu kuvvetine uyarak nasıl acı baklalar, nohutlar fışkırırsa, onun gibi, şanlı Menelas'ın zırhı üstünden kaygılar kaynağı ok geri fırladı uzaklara düşüp kayboldu. Narası gür Atreoğlu Menelas ise, Helenos'un

elini, cilâlı yayı tutan eli yaraladı. Mızrağın tunç temreni yayı parçalıyarak eli deşti geçirdi; Helenos, ölümden kaçınmak için yarenlerine doğru çekildi. Eli cansız sarkıyor, gönderi kayından mızrağı da beraber götürüyordu. Ulu gönüllü Agenor, silâhı elinden çıkardı, yaralı eli de bir yün örgüsü ile sardı; sapanla yakalanmış bir koyunun yününden olan bu örgüyü savaşçılar çobanı için seyisi getirmişti.

Pisandros, doğru, şanlı Menelas'a yürüdü; kötü bir talih onu herşeyi yok eden ölüme götürüyordu. Menelas, can yakan dövüşte sana kurban olacaktır! Karşılıklı yürüyerek birbirine yaklaştılar. Atreoğlu'nun silâhı yolundan ayrılarak hedefine ulaşmadı. Pisandros'un silâhı ise şanlı Menelas'ın kalkanına vurdu, fakat tuncu bastırıp temreni batıramadı; mızrağı göndere takıldığı bilezikten, kalkanın içinde kırıldı; o ise o anda neşeli bir gönüllü zaferi umuyordu! Bunun üzerine Atreoğlu gümüş kakmalı kılıcını çekerek Pisandros'un üstüne sıçradı. Pisandros da, o ara, kalkanının altında uzun sapı cilâlı zeytin ağacından güzel bir tunç balta tutuyordu. Aynı zamanda birbirinin üstüne yürüyorlardı. Biri, at kılından sorgucun, tulganın tepeliğine vurdu: fakat öbürü mızrağını hasmının alnına, burun kökünün üstüne ulaştırmıştı. Adamın kemikleri fıkırdadı, kan içinde gözleri ayaklarına, tozun içine düştü. Kendi de bükülerek yuvarlandı. O zaman hasmı, ayağını göğsüne basarak silâhlarını soydu ve bir zafer nidasıyla haykırdı:

— Danaosluların tez yürüyüşlü gemilerini işte böyle bırakıp gideceksiniz, küstah Troyalılar! Hiçbir zaman kavga naralarından usanmazsınız, şerefsizliklerden, haksızlıklardan bıkmazsınız, hakaretlerde ustasınız: Şahit olarak işte bana karşı, gürler sesli Zeus'un ağır öfkesi önünde titremeden ettiğimiz hakaret! Konukları koruyan Zeus'un dileğiyle bir gün yüksek siteniz yok olacaktır! Zavallıcıklar! Evimde konuklarım iken nikâhlı karımı ve birçok hazinelerimi alıp denize açılmıştınız! Bugün de arzunuz, deniz teknelerimizi ateşe vermek, Ahaylı kahramanları kırıp geçirmek değil midir? Fakat yiğitlikte Ares'ten üstün de olsanız, saati gelince, durdurulacaksınız! Zeus ata! Akılda, tedbirde bütün tanrılardan ve insanlardan, hepsinden, üstün olduğuna inanılıyor, burada olup bitenler ise, yalnız sendendir (senin parmağınladır). Senin şu ölçüsüz, canlar yakan kavgadan bıkmaz, bütün istedikleri çılgınlık, bütün işledikleri haksızlık olan şu Troyalılara böyle bir üstünlük bağışlaman ne anlaşılmaz bilmecedir!

Böyle dedi, ve kusursuz Menelas, ölüden soyduğu silâhları yarenlerine verdi; sonra yine safların dışında kalan kahramanlar arasına giderek yer aldı.

O ara, üstüne, Pylemen Hanın oğlu Harpalion atıldı. Kavgaya karışmak için sevgili babasıyla beraber Troya'ya gelmişti: Buradan ise bir daha vatanının toprağına dönmi yecektir. Çok yakından mızrağıyla Atreoğlu'nun kalkanını sançtı, fakat tunç temreni bastırıp batıramadı; yüz geri ederek, ölümden kaçınabilmek için yarenlerine doğru yürüdü; aynı zamanda her yana huzursuz bir gözle baktı: Bir başkası çıkar da tunç silâhıyla tenini yaralar diye korkuyordu. Fakat çekilirken, Merion, ona bir mızrak fırlatarak sağ budunun gerisinden yaraladı. Tunç temren, doğru, kemiğin altından giderek kovuğu deşti geçirdi; adam son nefesini vererek yarenlerinin kolları arasına düştü. Orada, bir yer kurdu gibi yatıyor, siyah kanı akarak toprağı ıslatıyordu. Her yandan ona doğru ulu gönüllü Paflagonialılar yetiştiler; arabasının üstüne koyan kutsal İlion'a doğru götürdüler.

Paris, Harpalion'u öldürülmüş görünce, yürekten öfkelendi, birçok Paflagonialılar gibi, o da konukları arasında idi. Ölümüne üzülerek tunç silâhını fırlattı. Kâhin Polyidos'un oğlu Euklenor, Paris'in vuruşu ile vuruldu, ihtiyar babası ona çok defa bu kaderini kendisine bildirmişti: Ya evde kalacaktı, orada ağrılarına katlanılmaz bir hastalıkla ölecekti; veya sefere karışacak, Ahaylıların gemileri arasında, Troyalılardan birinin silâhıyla can verecekti, işte şimdi Paris'in tunç temreniyle, çenenin ve kulağın altından vurulmuştu. Az sonra vücudundan can ayrıldı, çok sevimsiz ölümün gölgesi onu kapladı.

AYAŞ'LARIN GÖSTERDİĞİ MUKAVEMET

Yanan alevli ateş gibi kavgaya devam ediyorlardı. Fakat Zeus'un sevgilisi Hektor, iyi bilgi almıyor, gemilerin sol kanadında Argosluların, savaşçılarını kırıp geçirdiklerini bilmiyordu. Hattâ, az sonra, zafer şanı Argosluları o derece cesaretlendiriyor, savunmalarına kendi kuvvetiyle o kadar yardım ediyordu. Hektor, başta kapıya ve hisara hücuma girişmiş olduğu yerde kavgası, silâhlı Danaosluların sık saflarını bozmakta devam ediyordu. Orada,

Ayas'ın ve Protesilas'ın gemileri beyaz denizin kenarına çekilmiş, duruyorlardı. Gemilerin önünde duvar daha alçak yapılmıştı ve burada adamlara ve atlara, arabalara karşı savaş çok zor oluyordu.

Orada Beotialılar, kaftanları yerlere sürünür İonialılar, Lorialılar, Ftlialılar, ün salmış Epealılar güçlükle tutunabiliyorlar, hele aleve benziyen tanrısal Hektor'un saldırışlarına daha büyük güçlüklerle dayanıyorlar. Seçkin bir Atinalılar birliğinin başında Peteosoğlu Menosthe, ve onun arkasından Fidias, Stikios ve şanlı Bias vardır. Epealıların başında Fyle oğlu Meges, Amfion, Drakios, Ftialıların başında da Medon ile yiğit Podarkes bulunuyor. Bunlardan Medon, tanrısal Oile'nin halayıktan oğlu ve Ayas'ın kardeşidir. Oile'nin oğlu Ayas, hiçbir zaman Telamonoğlu Ayas'tan ayrılmamaktadır. Donları şarap renginde iki öküz, aynı gönülle ağır sabanı çeke çeke, açtıkları çığır, tarlanın ucuna geldiği zaman boynuzlarının kökü bol ter döker; bunların arasını cilâlı boyunduruktan başka bir şey ayırmaz, iki Ayas da, bunun gibi, yanyana, yüzleri düşmana dönmüş, dayanıp durmaktadır. Fakat Telamanoğiu Ayas'ın arkasında adamları, çok sayıda cesur adamları vardır; yorgunluktan, terlemekten dizleri dermansız kaldıkça, kalkanını alıp taşırlar; Oile oğlu Ayas'ın arkasından ise Lokrialılar gitmiyorlar, onların ne at kılından sorguçlu tulgaları, ne yuvarlak kalkanları, ne de gönderi kayından mızrakları vardır, Ayas'a uyarak İlion'a gelirken yalnız yaylarına ve koyun yününden örülmüş sapanlarına güveniyorlar, bunları çok çok atarak, Troyalıların taburlarını bozabileceklerini umuyorlardı. Başkaları önde, sanatla işlenmiş zırhlar içinde, tulgası tunçtan Hektor'a ve Troyalılara karşı dövüşürken, bunlar (Lokrialılar) arkaya çekilmiş, görülmeden, yayları ve sapanları ile, durmadan atıyorlardı. O arada Troyalılar, savaşçılık ateşlerini unutacak hale geliyorlar; üslerine atılan oklar ve taşlar gözlerini o derece yıldırmaktadır.

HEKTOR YENİ BİR SALDIRIŞ HAZIRLIYOR

Troyalılar. bitkin, acınacak bir halde gemilerden ve barakalardan çekilerek rüzgârların dövdüğü İlion'un yolunu tutmak üzere iken, Polydamas, yaklaşarak yiğit Hektor'a şöyle dedi:

— Hektor, sana bir öğüt (bir fikir) dinletmeğe hiç bir yol bulunmuyor. Tanrı kavga işlerini senin eline vermiş, olduğu için, Mecliste de kendini herkesten üstün görmek istiyorsun. Fakat bütün işleri üstüne alabilmen mümkün değildir. Tanrı, kimine kavga işlerini, kimine ise dansı, bir başkasına kitarayı veya türküyü verir; nihayet gürler sesli Zeus, birinin de göğsüne yüksek bir ruh kor ki, ondan insanlar çok yararlık görür, belâlardan kurtulur; bu yüksek ruhun kıymetini de herkesten önce sahibi bilir. Böyle olduğu için ben şimdi en iyi gördüğüm neler ise, onları söyliyeceğim. Her yerde sen alevli bir kavga kafesi içindesin. Az önce hisara atılmış olan ulu gönüllü Troyalılardan silâhlarını alıp uzaklaşanlar var; gemiler arasında dağınık bir halde dövüşmekte çok kişiye karşı az olmak üzere devam edenler de var. Geri çekilip bütün kahraman savaşçıları toplantıya çağırmalısın. Ondan sonra, düşünüp konuşur, karar veririz: Tanrının bize zafer şanını bağışlıyacağını umarak sağlam kürekli gemiler üzerine atılmalı mıyız? Yoksa, kendimizi zarardan koruyarak buradan çekilmeli miyiz? Ben, Ahaylıların bize dünkü borcumuzu ödetmek istiyeceğinden korkuyorum. Çünkü gemilerinin yanında kavgaya doymaz bir savaşçı daha vardır ki, dövüşmekten vazgeçeceğini sanmıyorum.

Böyle konuştu Polydamas, Hektor da söylediklerini uygun buldu. Hemen arabasından, silâhlarıyla, yere atladı ve söz alarak kanatlı sözler söyledi:

— Polydamas, kahraman savaşçıları toplamak işini sen üstüne al; ben de oraya gidip kavgaya karşı ne yapılacağına bakayım; gereken emirleri verdikten sonra hemen buraya dönerim.

Böyle dedi, ve karlı bir dağ heybeliyle atıldı, nâra atarak Troyalılar ve yardımcıları arasına karıştı. Onlar da, hepsi, Hektor'un sesini işittikten sonra, Panthoos'un yiğit oğlu Polydamas'a doğru koştular. Hektor, Deifobos'u, güçlü Helenos Ham, Asios oğlu Adamas'ı, Hyrtahos oğlu Asios'u... saflar dışında dövüşen kahraman savaşçıları aramak üzere her yana gidip geliyordu. Onları buldu, ama ne halde? Felâketten, ölümden kurtulmamışlardı: Kimileri Ahay gemilerinin pupaları önünde, Argosluların vuruşları altında can vermiş, yerlerde yatıyorlardı; kimileri de yakından veya uzaktan vurulup yaralanmış, şehrin duvarları arkasına çekilmişlerdi. Çok acıklı kavganın sol kanadında,

Aleksandros'a, saçları güzel Helene'nin kocasına da rastlıyan Hektor, ona çok aşağılayıcı sözlerle şöyle söyledi:

— Hey musibet yaratıcısı Paris! Hey yalabık delikanlı! Kadın avcısı ve baştan çıkarıcısı! Haydi, söyle bana, Deifobos ve Helenos Han nerdedir? Asios oğlu Adamas ve Hyrtohosoğlu Asios nerdedir? Othryone hani? Şu saatte yüksek İlion temellerine kadar yıkılmıştır. Şu saatte senin için de ölüm uçurumuna yuvarlanmak zamanı gelmiştir.

Tanrılar benzeri Aleksandros cevap verdi:

— Hektor, gönlün öyle bir halde ki, bir suçsuzu suçlu görüyorsun. Kavgadan kaçındığım başka vakitler olmuştur, fakat bugün değil. Anam beni büsbütün korkak doğurmuş ve büyütmüş değildir. Bizi, gemilerin yanında kavgaya çağırdığın saattenberi, yarenlerle birlikte bir an bile buradan ayrılmadık, Danaoslularla boğuşmada inatla devam etmekteyiz. Bizimkilerden, sordukların, öldürülmüşlerdir. Yalnız Deifobos ile Helenos Han daha hayatta ise de, uzun mızraklarla kollarından yaralanarak uzaklaşmışlardır: Kronosoğlu onları ölümden korumuştur. Şimdi yüreğinden kopan emirleri ver bana. Kavga arzusunun ateşiyle senin arkandan geleceğiz, ve vücudumuzun gücü devam ettikçe cesaretimiz, iç ateşimiz sönmiyecektir. Vücudumun gücü ötesinde, yiğitliği ne kadar üstün olursa olsun, dövüşebilecek kimse yoktur.

Kahraman böyle diyerek kardeşinin yüreğine güven getirdi. Kavganın ve dövüşün en çok geçmekte olduğu yere gittiler: Kebrion'un, kusursuz Polydamas'ın; ve gedikleri doldurmak için, tanrı dileğiyle bir gün önce bereketli Akania'dan gelen: Falkas'ın, Orthe'nin tanrısal Polfetes'in, Polmys'in, Askagnes'in, Hippotion oğlu Morys'in yanına doğru yürüdüler. Zeus, onları yine kavgaya sürmektedir. Zeus Ata'nın yıldırım gürlemeleriyle, şaşkına dönmüş rüzgârların zincirlerini kopardıkları kasırgalı fırtına önce karaya saldırışla yıkılır; sonra, çok büyük patırdılarla, kabaran denizin, kimileri önden, kimileri arkadan yayılıp giden sırtlan beyaz köpüklü dalgalarına ulaşır. Bunun gibi, Troyalılar sık saflarla, biri önden, öbürü arkasından, kıvılcımlı tunç silâhlar içinde başlarına ayak uydurarak yürüyorlardı. Fakat Ahaylıların

yüreğine telâş girmemiştir; ilkin Ayas büyük adımlarla öne atılarak Hektor'a meydan okudu:

— Hey cin çarpmış akılsız! Az daha beri gel! Niçin boşuna Argosluları korkutmağa çalışıyorsun? Biz kavganın acemisi değiliz. Zeus'un yaman kamçısı, yalnız o, biz Ahaylılara baş eğdirmiştir. Yüreğinle gemilerimizi yok etmeği düşünüyorsun. Fakat onları korumağa kollarımız hazırdır; ve ondan önce sizin şehriniz ellerimizle alınıp talan edilebilir! Senin haberini ben vereyim: Ovanın tozlarını kaldırarak seni şehire kaçırırlarken, yeleleri güzel atlarının ayaklarını milan kuşunun kanadından daha tez kılmak için Zeus Ata'dan yalvaracağın saat çok yakındır.

Bunları henüz söylemişti ki, sağdan bir kuş uçtu: Yüksekten havalanan bir kartaldı. Alâmetten cesaretleri artan Ahaylılar selâm naraları attılar. Fakat ün salmış Hektor cevap verdi:

— Hey, saçmasapan konuşan, tafralar savuran Ayas! Söylediklerin nasıl sözlerdir? Egid kalkanını tutan Zeus'un ve Here Sultan'ın oğlu olaydım, Athene ve Apollon gibi saygı göreydim! Argoslulara istisnasız hepsine felâket geçirecek gün yakındır, ve onlar arasında en önce yok olacak sensin! Cesaretin varsa, uzun mızrağımla nazik teninin yerlere serilmesini bekle! Ondan sonra, Ahay gemilerinin yanında, yağlarınla, etlerinle Troya'nın köpeklerini, kuşlarını doyuracaksın.

Böyle diyerek yolun kılavuzu olarak yürüdü, arkasından da öbürleri, yüksek naralar ortasında yürüyorlardı. Argoslular, başka naralarla cevap verdiler; yiğitliklerini unutmıyarak Troyalı kahramanların saldırışını beklediler. İki ordunun haykırışları Ether'e kadar, Zeus'un ışıklarına kadar yükseliyordu.

ŞAN : XIV

AHAYLI BAŞLAR BOZGUN ÖNÜNDE

Nestor içkisini içiyor, bir yandan da uzaktan gelen naraları işitmekten boş kalmıyordu. Bunun üzerine, Asklepoğlu'na kanatlı sözler söyledi:

— Tanrısal Makaon, işlerin nasıl gittiğine iyi dikkat et. Gemilerin yanında bizim yiğit delikanlıların kavga naraları büyüyor, şimdilik sen ateş rengi şarabını içedur; örgüleri güzel Hekamede'yi bekle; banyonun suyunu ısıtsın, sonra yaralarının kanını yıkasın. Ben de daha çabuk öğrenmek için bir yoklamaya çıkayım.

Böyle dedi; ve oğlu at terbiyecisi Thrasymedes'in barakada bırakmış olduğu kıvılcımlı tunç kalkanı aldı. Çünkü Thrasymedes'te babasının kendi kalkanı vardı. Sonra, sivri temrenli yaman bir tunç mızrak da eline aldı. Fakat barakadan çıkar çıkmaz durdu. Çünkü gözlerinin önünden yakışık almaz (yüz kızartacak) işler geçiyordu: Hırpalanmış birlikler, arkadan onları kakıştıran başkaları: Ulu gönüllü Troyalılar; Ahaylıların hisarı yıkılmış! Kimi vakit geniş denizin sessiz kabardığı görülüyor: Çağlayışlı rüzgârların yakından hücuma kalkacağını hissetmiştir, fakat henüz hiç bir dalgalanış gösteremez, sakin sakin, gökten bir serinlik inmesini bekler. Bunun gibi, ihtiyar, gönlü üzgün, iki düşünce arasında bocalıyordu: Atları tez yürüyüşlü Danaosluların yığınına mı gitmeli, yoksa savaşçılar çobanı Atreoğlu Agamemnon'a doğru mu yürümeli? Düşünce sonunda, Atreoğlu'na gitmenin en kazançlı olacağı üzerinde karar verdi. Bu sırada boğuşma devam ediyor, kılıçların ve iki temrenli mızrakların vücutlara çarpmasıyla bükülmez tuncun çınlayışları duyuluyordu.

Nestor, gemilere binmiş yaralı Hanları: Tydeoğlunun, Odysseus'un, Atreoğlu Agamemnon'un yanlarına gitti. Gemileri kavgadan çok uzaktı: Onları beyaz köpüklü denizin kenarına çekmişlerdi. Öbür uçtan, ilk gemiler ise ovaya çekilmiş, hisar da pupalarına karşı yapılmıştı. Kumsal çok geniş olmakla beraber, bütün gemilere yetecek yer bulunamamış, darlık çekilmişti. Bunun için, gemileri sıra sıra çekerek iki burun arasında kalan sahili doldurmuşlardı.

Hanlar kavgayı ve nâralan merak ederek, içleri kedeıli, mızraklarına dayana dayana, birlikte yola çıkmışlardı Nestor'un gelmesi üzerine Ahaylıların göğüslerinde yürekleri kabarmıştı. Atreoğlu Agamemnon Han söz aldı:

— Nestor, Neleoğlu, Ahaylıların büyük şanı! Niçin can yakan kavgayı bırakıp buraya geldin? Güçlü kudretli Hektor'un vaktiyle Troyalılar içinde söylediği tehditleri yerine getirebileceğinden çok korkarım: Gemilerimizi yakıp İlion'dan uzaklaşmalarına firsat vermiyecek, Argosluları kırıp geçirecekti. Bugün bütün bu söyledikleri gerçekleşmek üzere Eyvah: Meğer bütün güzel dolaklı Ahaylılar, Ahilleus g;bi yüreklerini bana karşı hınçla doldurmuşlar, gemilerin pupaları önünde dövüşmekten kaçmıyorlar!

İhtiyar araba sürücüsü Nestor ona cevap verdi:

— İşler gözlerimizin önünde geçiyor, yukarılarda gürleyen Zeus bile, istese de hiçbir şey değiştiremezdi. Kendimiz ve gemilerimiz için güvenilir bir sığınak diye diktiğimiz hisarı yıktırdı. Bizimkiler, güzel gemilerimizin etrafinda en inatçı kavgaya durmadan devam ediyorlar. Gözlerimizle ne kadar derinden bakıp araştırsak, Ahaylıların iki yönden ne derece hırpalanmış olduğunu kestiremeyiz. Bizim için ancak düşünüp işlerin nasıl bir gidiş tutacağına bakmak kalıyor. Akılla yapılacak bir şeyler bulunabilir, ama kimseyi kavgaya karışmağa çağıramam: Yaralı insan dövüşemez.

Buna karşı savaşçılar Hanı Agamemnon cevap verdi:

— Nestor, gemilerin pupaları etrafinda dövüşülüyorsa, diktiğimiz hisar ve kazdığımız hendek hiç bir işe yaramamışsa onlar için bunca emeklere katlanan ve bunca ümitlere düşen Danaosluların kendileri ve gemileri için güvendikleri sığınaklar yok edilmişse, güçlü kudretli Zeus'un istediği bu olsa gerek. Ahaylılar, Argos'tan uzak, şerefsizlik içinde yok olacaklar! Danaoslulara bütün yardımını esirgemediği zaman, aldanmıyordum, şimdi de aldanmıyorum Başkalarını mutlu tanrılar payesine yükseltmek isterken, bizim iç ateşimizi söndürüyor, kollarımıza zincir vuruyor. Haydin, hepimiz benim diyeceğim gibi yapmağa karar verelim. Ondan, deniz kenarına çekilmiş olan

gemileri tanrısal denize indirelim; hafif çapalar üzerinde, derin suda ıslanmak üzere bırakıp tanrısal geceyi bekleyelim. Kimbilir, belki o vakte kadar Troyalılar dövüşmekten vazgeçerler, biz de bütün gemilerimizi denize indirmeğe fırsat buluruz. Felâketten kaçınmak için bir yol aramağa kimse bir şey diyemez. Ölümden sıvışmak, ölümün avı olmaktan iyi değil midir?

Çok hünerli Odysseus ona yan bakarak şöyle dedi:

— Hey Atreoğlu, dişlerinin arasından böyle kaçan söz nedir? Meymenetsiz adam, sen başka bir ordunun, şerefsiz insanların başında bulunmalıydın; sen bizim başımız olamazsın: Bize Zeus, gençliğimizden ihtiyarlık çağına kadar can yakan kavgaların içinden geçmek emrini vermiştir, bu işler herbirimiz yok oluncaya kadar devam edecektir. Demek, uğrunda bunca acılara katlanmış olduğumuz geniş Troya şehrini bırakıp gitmemizi istiyorsun! Sus, ağzına bu sözü alma, başka herhangi bir Ahaylı işitmesin. Bu söz asa sahibi bir adamın, burada Argoslu olarak sayabildiğin insanların itimat ettiği Hanın ağzından çıkmamalıydı, istiyorsun ki, zaten üstün gelmekte olan Troyalılar muratlarına daha kesin olarak ersinler, bizim de kaderimiz çaresiz olarak ölüm uçurumuna yuvarlanmak olsun? Ahaylılar gemilerin suya indirildiğini gördükten sonra kavgada sebat etmiyeceklerdir: Bu gayet açık bir şeydir. Senin öğüdünle hepsi yok olacaktır, hey ordular kumandanı!

Buna savaşçılar Hanı Agamemnon cevap verdi:

— Odysseus, senin sert azarlayışın, açıkça söylemeliyim, beni yürekten vurdu. Ahaylıların çocukları için zararlı olduktan sonra, ben de gemilerin suya indirilmesini ileri sürmem. Fakat, o halde, genç veya ihtiyar, başka biri çıksın da, daha münasip bir yol göstersin. Onu dinlemeğe hazırım.

Bunun üzerine, narası gür Diomodes söz aldı:

— Söylediğiniz adam karşınızdadır, uzun boylu aramağa hacet yoktur; yeter ki, yaşça hepinizden genç olduğum için bana karşı bir küçümseme veya

çekememezlik uyanmasın. Ben de cesur bir adamım, Thebes'in toprağı ile mezarı örtülmüş Thyde'nin oğlu olmakla övünürüm. Doğuştan yana bir diyeceğiniz olamaz. Bence en uygun teklif şudur: Yaralıysak da, kalkalım, kavgaya katılalım: Buna kesin bir gereklik vardır. Fakat, oraya gidince, yakın dövüşten uzak duralım, düşmanın silâhlarından korunarak yaralarımızın üstüne yeni yaralar almıyalım. Başkalarını, bir öfke, bir kırgınlık yüzünden kendilerini uzak tutanları cesaretlendirmekle ve kavgaya sürmekle yetinelim.

Böyle dedi, ve hepsi candan dinleyerek kabul ettiler. Yola çıktılar, başlarında savaşçılar Hanı Agamemnon bulunuyordu.

POSEİDON, AHAYLILARI DAYANMAĞA DAVET EDİYOR

Ün salmış Yeri sarsan, gözleri kapalı, bekçilik nöbetini tutmuyordu. Onların yanına, bir ihtiyarın çehresine girerek geldi, Atreoğlu Agamemnon'un sağ elini tutarak kanatlı sözler söyledi:

— Atreoğlu, şimdi, Ahilleus'un meymenetsiz yüreği göğsünde Ahaylıların bozgununu ve kırılmasını seyrederek sevinç içinde kalmıştır: Aklında en küçük acıma hissi yoktur. Mahvolsun, tanrı onu yoketsin. Mutlu tanrılar sana küsmüş değillerdir ve yakında öyle bir gün gelecek ki, Troyalıların da başları ve kılavuzları geniş ovanın tozunu dumanını kaldıracak, sen de onların şehirlerine kaçışını, barakalardan, gemilerden uzaklaştıklarını seyredeceksin.

Böyle dedi, ve büyük bir nâra atarak ovaya atıldı. Kavga içinde dokuz bin veya on bin insan birden nasıl nâra atabiliyorsa, o kadar yükseğini Yeri sarsan Han, göğsünün içinden atmıştı. Bununla her Ahaylının yüreğine kavgaya atılıp dövüşmeğe büyük, sonsuz bir heves koymuştu.

HERE'NİN ZEUS'U UYUTMAĞA HAZIRLIĞI

Tahtı altından Here, üstüne yerleşmiş olduğu Olympos'un bir tepesinden,

apansız kardeşi ve kayını olan Poseidon'u, kavga içinde çırpınıp dururken görüp tanıdı, gönlü sevinçle doldu. Fakat çok pınarlı İda'nın en yüksek tepelerinden biri üstünde oturmakta olan Zeus'u da görerek yüreği sevimsiz bir korku içinde kaldı. Büyük ve güzel gözlü Here Sultan, kararsızdı: Egid kalkanını tutan Zeus'un aklını nasıl çelecekti? Sonunda, aklına en uygun görünen tedbir: Süslenerek İda'ya çıkmak oldu. Zeus, belki, onunla yanyana, boylu boyunca uzanıp sevişmek arzusunu gösterirdi. O zaman üstüne, ılık, hoş bir uyku ekecek, gözkapaklarını ve hep tedbir düşünen ruhunu örtecekti. Bunun üzerine, oğlu Hofaestos'un kendisine yapmış olduğu odaya girdi: Kapıları, başka hiç bir tanrının açamadığı gizli sürme ile kapanan bir odaya girdikten sonra ışıklı kanatlarını örttü; tanrısal bir merhemle, arzu uyandıran güzel vücudundan her türlü biçimsizlikleri sildi; sonra koyu, ıtırlı, tanrısal ve kokusu kendisi için hazırlanmış bir yağ ile ovundu. Zeus'un sarayında şişesini salladığı zaman gök ve yer ıtırıyla dolardı. Sonra kendi elleriyle saçlarını taradı, alnından arkaya sarkan güzel, tanrısal beliklerini gördü. Ondan sonra Athene'nin kendisi için işlediği ve bezeklerle süslediği tanrısal bir entari giydi. Koynundan altın kopçalarla tutturdu. Yüz saçakla süslenmiş bir kemer kuşandı. İki kulağında açılmış deliklere dut iriliğinde üçer taşlı küpe taktı: Bunlardan sonsuz bir güzellik yayılıyordu. Nihayet en tanrısal başını çok güzel, yepyeni, güneş kadar beyaz bir tül ile örttü. Bütün süsleriyle süslendikten sonra odasından çıktı, Afrodite'yi, tanrılardan ayrı, bir yana çağırarak şöyle dedi:

— Bana inanıp sevgili çocuk, istediğimi yapar mısınız? Yoksa sen Troyalıları korurken benim Danaosluları tuttuğuma gücenip dileğimden kaçınmak mı isteyeceksin?

Buna karşı Zeus kızı Afrodite cevap verdi:

— Hera, en büyük saygıya yakışan tanrıça, büyük Kronos'un kızı, aklından geçirdiğini söyle bana. Gönlüm benden istediğini yapmamı emrediyor, eğer yapılması elimde ise, ve eğer yapılmasına hiç bir ihtiyaç yoksa.

Buna karşı Here Sultan haince bir cevap verdi:

— Öyle ise sevgililiği, çekiciliği bana ver ki, onlarla bütün ölümsüz tanrıları ve ölümlü insanları meftun edersin. Bereketli yerin son sınırlarına; tanrıların babası Okeanos'u ve anaları Theis'i ziyarete gidiyorum. Beni Rhea'nın ellerinden aldıkları günden beslemiş ve büyütmüş oîanlar onlardır. O zamanlarda gürler sesli Zeus, Kronos'u yerin altına ve sonsuz denizin içine atmıştı. Bu kadar uzun zamanlardan beri, onlar birbirini yataktan ve sevişmekten mahrum ediyorlar: Öfke ruhlarını o derece doldurmuştu. Eğer hoşlarına gidecek sözlerle gönüllerini kandırırsam, onlar; yine kendi arzularıyla ve sonsuz devam etmek üzere yatağa ve aşk ile birleşmeğe getirebilirsem, ismim sevilecek ve saygı görecektir.

Gülümsemeyi seven Afrodite cevap verdi: _ İstediğini yapmamak benim için hem yakışmaz, hem imkânsız: Sen Zeus'un, en büyük tanrının kollarında dinlenen tanrıçasın.

Böyle dedi, ve koynundan nakış işlenmiş kordelâyı çözdü; üstünde sevgililik, arzu, en uslu akıllı insanların gönüllerini ayartan aşk, bütün sihirler, efsunlar işlenmişti. Here'nin ellerine vererek ve en güzel isimleriyle anarak şöyle dedi:

— Koy şunu entarenin plisesine. Sana diyorum ki, gönlünde bu derece yer tutan dileğine ermedikçe gittiğin yerden dönmiyeceksin.

Böyle dedi, ve büyük, güzel gözlü Here'yi gülümsetti; Here kordelâyı entarisinin katmerine sakladı.

Zeus kızı Afrodite, konağına dönerken Here bir sıçrayışla Olympos'un en üst tepesinden ayrıldı. Pieria'ya ve güzel Emathia'ya kondu, oradan da atlara düşkün Thrakialıların karlı dağlarına atıldı. Ayakları toprağa değmiyordu. Athos dağından, nihayet tanrısal Theos'un şehri Lemros'a seldi. Orada Ölüm'ün kardeşi Uyku'yu buldu. Elini tutarak ona bütün isimleriyle şöyle dedi:

— Uyku, bütün tanrıların ve bütün insanların Hanı! Vaktiyle sesime kulak

vermiştin, şimdi de beni dinle buna karşılık, bundan sonra her gün sana şükredeceğim. Sana yalvarıyorum, Zeus'un kaşları altındaki ışıklı gözlerini, ben onun kolları arasına sevişmek arzusu ile atılmış olacağım sırada uyut.

Tatlı Uyku şöyle cevap verdi:

— Here, kutsal tanrıça, büyük Kronos'un kızı, daima var olan tanrılardan bir başkası olsa, bütün varlıkların babası Okeanos ırmağını bile uyutabilirdim. Fakat Kronosoğlu Zeus'a ne yaklaşabilir, ne de kendi istemedikçe ve bana emretmedikçe uyutabilirim. Bir defa daha, vaktiyle, sözünü dinlemiştim de bu yüzden başıma ne belâlar gelmişti! Şu küstah Zeus oğlunun, Troyalıların sitesini yıktıktan sonra, yelken açıp İlion'dan uzaklaştığı gündü. Egid kalkanını tutan Zeus'un zihnini uyuttum; tatlılığımı, üstüne yaymıştım; o sırada ise senin gönlün fena niyetler düşünüyordu; Denizde yaramaz rüzgârları estirip Zeus'un oğlunu Kos şehrine kaçırtmıştın. Zeus uyanınca beni aramıştı; ele geçirseydi Ether'in üstünden fırlatacak, denizin dibinde yok edecekti: Gece, tanrılarla insanlara baş eğdiren Gece yetişip beni kurtarmıştı. Şimdi de benden, yok olmamla sona erecek bir hizmet istiyorsun.

Büyük, güzel gözlü Here Sultan şöyle cevap verdi:

— Uyku, niye böyle gönlünle kaygılanıyorsun? Gürler sesli Zeusun, vaktiyle oğlu Herakles için kızdığı kadar, şimdi de, Troyalılar için öfkeleneceğini mi sanıyorsun? Haydi, gel, ben sana Kharis (Cemal) tanrıçalarından birini veririm, karın olarak ismini taşıyacaktır.

Böyle dedi. ve Uyku çok sevinerek şöyle cevap verdi:

— Pekiyi! Öyle ise, Styks suyu hakkı için, yemin et bana; bir elinle besleyici yere ve öbürü ile kıvılcım saçan denize (suya) dokunarak; böylece, aşağıda Kronos'un etrafını saran tanrılar şahitlerimiz olsunlar. Yemin et ki, genç Kharis tanrıçalarından, ta öteden beri arzu ettiğim Pasithe'yi bana vereceksin.

Böyle dedi, ve beyaz kollu tanrıça Here, olmaz demedi. Uykunun istediği şartlar içinde, Tartar'ın altındaki Titanların hepsinin isimlerini anarak and içti. Yemini edip bitirdikten sonra, ikisi beraber yola çıktılar, Lemnos ve İmros şehirlerinden ayrıldılar; bir buğu içine sarılarak tez yol kestiler, canavarlar yatağı çok pınarlı İda'ya ulaştılar. Lektos'ta artık denizi terketmiş oldular. Şimdi kara yolundan gidiyorlardı ve yürüdükçe ayaklarının altında ormanlı tepeler titrerdi. O zaman Uyku, kendisini Zeus görmeden, durdu; çok yüksek bir çam ağacına çıktı. Bu, İda'nın üstünde yetişmiş olan çamların en ulusu idi, havanın içinden Ether'e kadar yükseliyordu.

ZEUS, HERE'NİN KOLLARINDA UYUR

Here çabuk, Gargas'a İda'nın en yüksek tepesine erişti. Bulut devşiren Zeus, onu gördü ve görür görmez, hep tedbir düşünen ruhu aşk ile doldu: Bu, vaktiyle, anababa farkına varmadan birbirlerinin kollarına atıldıkları zamanki aşka benziyen bir aşk idi. Zeus ayağa kalktı ve Here'ye bütün isimleriyle şöyle dedi:

— Here, Olympos'tan, böyle ne diye geliyorsun? Atların, araban da yok?

Ona, Here Sultan düzenli bir cevap verdi:

— Bereketli yerin son sınırlarına, tanrıların babası Okeanos'u ve anaları Thetis'i ziyarete gidiyorum. Beni konaklarında besleyip büyütenler onlardır. Şimdi, onları bunca uzun bir zamandan beri yataktan ve sevişmekten alıkoyan kavgaya son verip, aralarını bulmak istiyorum. Atlarım çok pınarlı İda'nın eteğinde, beni Yer ve Su sınırlarına ulaştırmağa hazır duruyorlar. Buraya bu saatte gelişim senin içindir: Sonradan darılıp bana niye haber vermedin, demeyesin diye.

Bulut devşiren Zeus şöyle cevap verdi:

— Hera, oralara gitmek için daha sonra da vakit bulursun. Haydi, yatalım,

doya doya aşkın zevkini sürelim. Şimdiye kadar, seni sevdiğim zamandan beri, şu andaki kadar şiddetli bir sevişme arzusu duymuş değilim.

Here Sultan düzenli bir cevap verdi:

— Müthiş Kronosoğlu, bu söylediklerin nasıl sözlerdir? Şu saatte, güpegündüz, İda'nın tepelerinde benimle sevişmeğe bu derece şiddetli arzu sana nasıl gelir? Ya ölümsüz tanrılardan biri gelir de bizi kucak kucağa uyumakta görürse, sonra gidip öbür tanrılara da anlatırsa işin sonu ne olur? Hayır, eğer istediğin bu ise, gönlün bundan hoşlanıyorsa, beri gidelim, odamızda yatalım.

Bulut devşiren Zeus şöyle cevap verdi:

— Here, korkma, seni öyle bir yaldız bulutu ile saracağım ki, ne tanrı, ne insan, buraya gelip göremez. Güneş bile, ışınları en keskin iken, araya sızıp göremiyecektir.

Böyle dedi, ve Kronosoğlu, karısını kollarının arasına aldı. Altlarında tanrısal toprak üzerinde taze lotoslardan, safranlardan, sümbüllerden, süsenlerden, kalın bir çemen bitti, yetişti; onun üzerine altın bulutla sarılmış yatıyorlardı; ondan parlak bir çiy sızıyordu.

POSEIDON, AHAYLILARI DAYANMAĞA ÇAĞIRIYOR

Böyle, tanrıların babası, Gargar tepesinde, rahat, aşkın ve tatlı uykunun verdiği gevşeklik içinde, kollarında karısı, uyuyordu. O sırada Uyku, Ahaylıların gemilerine doğru koşar, Yeri sarsan yerin sahibine haberi götürür. Yanına yaklaşarak şu kanatlı sözleri söyler:

— Şimdi, Poseidon, açıktan açığa Danaoslulara yardım edebilirsin. Zeus uyumakta iken, bir ân için olsun, üstünlüğü onlara ver. Ben onu tatlı bir

gevşeklikle sardım. Here de ona oyun oynadı, kolları arasına girerek aşk baygınlıkları verdi.

Böyle dedi, ve Poseidon'un Danaoslulara yardım etmek arzusunu arttırdı. Tanrı, hemen sıçradı, emirler verdi:

— Argoslular, bu sefer de Priam oğlu Hektor'un gemilerimizi ele geçirmesine, zafer şanını kazanmasına fırsat verecek misiniz? Eskiden böyle söylediği gibi, şimdi de övünüp duruyor. Bunun sebebi Ahilleus'un koca karınlı gemilerinin yanında, öfkeli gönüllü seyirci oturmasıdır. Fakat Ahilleus olmasa da, öbürleri, hepimiz, birbirimizi cesaretlendirip sebat edersek, büyük kaygımız kalmaz. Haydin, hepimiz söyliyeceğim gibi yapalım, ordudaki kalkanların en iyileri, en büyükleri ile korununuz; alev saçan tulgalar altında alınlarınızı saklayınız; ellerinize en uzun mızrakları alınız, ondan sonra yürüyelim.

En başta ben yürüyeceğim, ve güveniniz bana, Hektor artık, yiğitliği ne kadar ateşli olursa olsun, bize kafa tutamıyacaktır.

Böyle dedi, ve hepsi gönül arzusu ile dinleyip kabul ettiler. Yaralı oldukları halde Hanlar, Tydeoğlu, Odysseus ve Atreoğlu Agamemnon savaşçıların hazırlanmasıyla uğraştılar. Ayrı ayrı herkesin yanına giderek silâhların iyi, sağlam, uygun olmasına dikkat ettiler. Hepsi kamaştırıcı tunç silâhlarla örtündükten sonra yola çıktılar; en başta Yeri Sarsan Poseidon yürüyordu. Kuvvetli elinde büyük, korkunç, yıldırıma benzer bir kılıç tutuyordu.

Ün salmış Hektor da Troyalıların saflarını hazırladı. O zaman, savaşçıları birbirine sıkılaştıran düğümler lâcivert sorguçlu Poseidon ile ün salmış Hektor'un elinde, görülmemiş bir şiddetle çarpışma başladı: Biri Troyalılara, öbürü Argoslulara yardım ediyordu. Ne müthiş Boreas'ın esmesiyle kabaran denizin dalgalanıp sahillere çarpmasından çıkan çağlayışlar; ne bir dağ ormanı tutuşturan ateş herşeyi cayır cayır yakarken, yükselen sesler; ne de azgın rüzgârların yeşil yapraklı meşeleri ve daha başka ağaçları inleterek işitilen

böğürmeler Troyalılarla Ahaylıların çarpışmasından göklere çıkan haydalar kadar korkunç olmaz.

HEKTOR'UN YARALANMASI

Ün salmış Hektor, en önce, kargısını Ayas'a, kendisine dönmek üzere iken, fırlattı, ve yanılmaksızın, göğsünün üstünde birleşerek duran iki kayışa silâhın ucu ulaştı: İki kayıştan biri kalkanını, öbürü gümüş çivili kısa kılıcını tutmak içindi. Bu kayışlar, nazik teni korudu ve Hektor silâhının boşuna atılmış olduğunu görerek titizlendi. Ölümden sıvışmak için yarenlerine doğru çekilirken, Ayas Telamanoğlu, onun üstüne bir taş fırlattı: Bu taşlardan oralarda çok vardı, gemileri payandalamağa yarıyorlardı. Ayas bunlardan birini arabasının rampası üzerinden fırlatmıştı. Taş, Hektor'un göğsüne, boğazına yakın çarparak onu bir topaç gibi döndürdü. O anda Zeus Ata'nın bir yıldırımı ile ulu bir meşe ağacı kökleri sökülerek yere devrilmişti, aynı zamanda ağır ve pis bir kükürt kokusu yayılmıştı. Hektor'un ateşi, çabuk, bu alâmet önünde azaldı; mızrağı elinden düştü ve etrafında tunç silâhları pırıltılarla çınladı. Ahaylıların oğulları, yüksek naralarla, üstüne atıldılar ve mızraklar atarak kendi taraflarına çekip almağa çalıştılar. Fakat kimse budunlar çobanını yaralıyamadı ve eliyle ona dokunamadı. Yarenleri onu kollarına alıp kaldırdılar, arkada beklemekte olan tez yürüyüşlü atlarının, kıvılcım saçan arabasının ve seyisinin yanına götürdüler. Acı acı hıçkırırken şehre doğru taşıdılar.

Fakat turgaçlı Ksanthos suyunun geçit yerine eriştikleri zaman, arabadan yere indirdiler. Zeus'un oğlu olan bu ırmağın suyundan üstüne serptiler; rahat nefes aldı, gözlerini açtı, dizüstü oturarak ağzından siyah kan kustu. Sonra sırtüstü uzandı, gözlerini karanlık bürüdü.

TROYALILAR GERİYE ATILIYORLAR

Hektor'un uzaklaştığını gören Argosluların iç ateşi tazelendi. Troyalılar üzerine atıldılar ve artık kavgadan başka bir şey düşünmüyorlardı. O zaman, ilk önce Oileoğlu, ayağına çabuk Ayas, sivri temrenli kargısı avucunda, öne

atılırken Enops oğlu Satnios'u yaraladı: Enops, davarlarını otlatırken kusursuz bir su perisini kucaklamış, bu çocuk ondan doğmuştu. Ün salmış savaşçı Ayas, Satnios'u böğründen vurmuştu; adam sırtüstü düştü ve etrafında, Troyalılarla Danaoslular arasında canlar yakan dövüş başladı. Yaralıyı savunmak için Panthoos oğlu Polydamas, mızrağını sallıyarak öne atıldı. Areilyk oğlu Prothoenor'u sağ omuzundan yaraladı; güçlü mızrağıyla omuzunu deşip geçirmişti; adam elleriyle toprağı avuçlıyarak tozun içine düştü. Polydamas, korkunç bir zafer nârasıyla övündü:

— Bu sefer de Panthoos oğlunun elinden çıkan kargı boşuna atılmış değildir; bu kargıyı bir Argoslu teni içinde götürdü, ona dayanarak Hades'e inecektir sanırım.

Böyle dedi, ve Argoslular kaygı içinde kaldı. Şanlı Ayas Telamonoğlu herkesten çok kederlendi, çünkü Prothoenor ona çok yakın düşmüştü. Öteki uzaklaşırken, çabuk, parlak mızrağını üstüne fırlattı; fakat Polydamas yana sıçrayıp kara ölümden sıvışabildi, fakat Antenor oğlu Arkeolohos vuruldu: Tanrılar onun ölümüne karar vermişlerdi! Kargı baş ile boynun birleştiği yere, omurga kemiklerinin sonuncusuna gelerek iki veterini kesti. Düştü, ve bacaklarından, dizlerinden çok önce başı, ağzı, burnu yerlere serilmişti. Ayas da bu sefer kusursuz Polydamas'a haykırdı:

— Polydamas, düşün de bana doğrusunu söyle: Bu adamın hayatı Prothoenor'un hayatına değmez mi? Bana asaletsiz görünmüyor, babası anası da asaletsiz değildir. Atkısrak terbiyecisi Antenor'un kardeşi, veya oğludur, değil mi? Onda ailenin çehre çizgileri yüksek derecede vardır.

Söylediğini bilerek söylemişti; ve Troyalıların ruhu kaygı içinde kaldı. Az sonra Akamas, kardeşinin cesedini ayağından çekmek istiyen Beotialı Promahos'u, mızrağı ile yaraladı. Akamas da yüksek bir zafer narası atarak övündü:

— Bağıran Argoslular! Böbürlenmekten doymazlar! Kaygı, keder yalnız bizim için olacak değildir. Ölümü siz de tanıyacaksınız! İşte mızrağımla düşen

sizin Promahos, yerde yatıp uyuyor. Kardeşimin diyetini ödenmemiş bırakmak istememiştim. Bir insan sefere çıkarken, evde, ancak bunun için felâketten koruyacak bir kardeş bırakır.

Böyle dedi, ve bu zafer narası üzerine Argosluların ruhu kaygı içinde kaldı. Yüreği herkesten çok heyecanlanan yiğit Peneleos, Akamas'ın üzerine atıldı, fakat Akamas kaçınabildi; bunun üzerine Peneleos, Hermes'in Troyalılar arasında en çok sevdiği, sayısız sürüler sahibi Forbas'ın oğlu İlione'yi yaraladı. Peneleos onu kaşın altından vurarak gözünü çıkardı; mızrağı gözle ense arasına batırdı. Adam iki kolu uzanmış çöktü. Bunun üzerine Peneleos sivri kısa kılıcını çekerek enseden vurdu, baş, tulgasıyla yere düştü: Mızrak da hep göze batmış duruyordu. Bu başı, mızraktan tutarak, bir haşhaş başı gibi havaya kaldırdı, ve Troyalılara zafer nidasıyla şöyle haykırdı:

— Gidin Troyalılar, gidin, şanlı İlione'nin sevgili babasına, anasına, benden haber verin: Saraylarına kapanıp yas tutsunlar, inleyip hıçkırsınlar. Alegenor oğlu Promahos'un karısı da kocasının sılaya dönüşünü görüp sevinemiyecektir, gemilerimiz bizi genç Argosluları Troya'dan alıp hepimizi sılaya götürecekleri gün.

Böyle dedi, ve hepsinin vücut üyelerini bir titreme aldı; gönülleri huzurdan uzak, gözleriyle, ölümün uçurumundan kaçacak yer aramışlardı.

Şimdi söyleyiniz bana, Müz'ler, Olympos'ta kanatları olan tanrıçalar, ün salmış Yeri Sarsan'ın Savaş kafesini Argoslular tarafına ağdırdığı saatten beri, en ilki hangi Argoslu kanlı soykalar kaldırıp götürebilmiştir? En önce Ayas Telamonoğlu, Gyritias oğlu Hürtios'u yaraladı. Antilohos, Falkes'i ve Mermer'i öldürdü. Merion, Morys ile Hippotion'u vurdu. Teukros, Prothoon'la Perifetes'i yok etti. Atreoğlu da savaşçılar çobanı Hyperenor'u böğründen çarptı. Birçoğu ise Oile oğlu ayağına çabuk Ayas'ın eliyle yok oldu: Ayas ki, Zeus'un dileğiyle Bozgun'a tutulan insanları kovalamakta eşi yoktur.

ŞAN : XV

ZEUS'UN UYANIP ÖFKELENMESİ

Tam bozgun içinde, Danaosluların kolları altında birçoğu düştükten sonra, kazıklar şebekesini ve hendeği aşarak arabaların yanında, yüzleri sararmış, paniğe tutulmuş, durdular. O ara İda'nın tepeleri üzerinde Zeus, tahtı altından Here'nin yanında uzanıyordu. Bir sıçrayışla ayağa kalktı. Troyalılarla Ahaylılara baktı: Birinciler hırpalanmış, ikinciler arkalarından kovalıyor. Argosluların ortasında da Poseidon Han ovada, Hektor'u, yere yatmış gördü. Boğucu bir nefes darlığı içinde, kendinden geçmiş kan kusuyor; etrafına yarenleri toplanmış. Vuran herhalde şöyle böyle bir Ahaylı değil! Onu görünce tanrıların ve insanların babası yürekten acıdı; Here'ye kızgın bir gözle bakarak şöyle dedi:

— Hey yola gelmez, Here! Senin kötü düzenlerin yüzünden tanrısal Hektor kavganın dışına atılmış, ordusu bozguna uğramış. Bu büyük şirretliğinin meyvesini en önce kendin yiyeceksin gibi geliyor bana: Kalkıp sana adamakıllı bir dayak atmak istiyorum. Havalar arasında asılmış kaldığın günü unuttun mu? Ayaklarına birer örs bağlamış, ellerine kırılmaz bir altın zincir vurmuştum, sen ether içinde, bulutlar arasında, öyle asılmış kalmıştın. Öteki tanrılar, yüksek Olympos'ta, boşuna homurdanıyorlardı: Sana yaklaşamıyorlar, yardımda bulunup kurtaramıyorlardı. Elime geçirdiğimi, tutup eşikten öteye fırlatıyordum: Ötesi berisi bir hayli zedelendikten sonra yere inebilsin diye. Böyle iken tanrısal Herakles için yüreğimi sızlatan acıdan kurtulamıyorum. Sen burağanları kandırarak, Boreas rüzgârlarından yardım görerek Herakles'i kötü niyetlerle sonsuz denizler üzerine kaçırmış, sonra güzel Kos şehrine götürmüştün. Onu oradan ben, nice zorluklar çekerek kurtarmış, at-kısrak yatağı Argos'a getirmiştim. Bütün bunları sana hatırlatıyorum ki, artık bana oyun oynamaktan vazgeçesin. Göreceksin, şimdi de, bu yatak, bu sevişme, öbür tanrılardan ayrılıp buraya gelmen, kollarıma girmen bu oynadığın oyun da hiç bir işine yaramıyacaktır.

Böyle dedi, ve büyük gözlü Here ürkerek kanatlı sözler söyledi.

— Altımızdaki Yer ve üstteki geniş Gök ve tamuya dökülen Styks suyunun dalgaları şahit olsunlar mutlu tanrılar için en büyük sayılan yemin ile and içiyorum; senin kutsal başın için, hiçbir sebeple ağzıma almadığım birleştirici nikâhımız için de andiçiyorum ki, Yeri sarsan Poseidon, benim düzenimle Hektor'a ve Troyalılara karşı kalkmış değildir. Ahaylıları gemilerin yanında, bitkin bir halde görüp kendi gönlü ile acımış, yardımlarına koşmuş olacaktır. Fakat, ben ona, kara bulut sahibi tanrıya, senin istiyeceğin yere gitmesini öğütlemeğe hazırım.

Böyle dedi, ve tanrılarla insanların babası gülümsiyerek şu kanatlı sözleri söyledi:

— Güzel, büyük gözlü Here Sultan, eğer sen, bundan sonra, benim düşüncelerime uygun düşüncelerle, ölümsüzler arasında oturmuş olsan, Poseidon da arzularını değiştirir, benim ve senin gönlümüzü almağa yanaşırdı. Eğer sözlerinde samimî isen, şimdi, tanrılar arasına git, buraya da İrisi ve ün salmış okçu Apollon'u yolla.

TANRILAR USLANDIRILIYOR

Böyle dedi, ve kolları beyaz tanrıça Here itiraz etmedi. İda'nın tepelerinden yüksek Olympos'a gitti. Çok memleket gezmiş bir adamın zihni nasıl şu veya bu ülkeye bir an içinde varırsa, Here Sultan o kadar büyük bir tezlikle Zeus'un sarayına uçmuştu. Orada bütün ölümsüzleri toplanmış buldu, onu görünce hepsi ayağa kalktı, elde sağrak, selâmladılar. En önce yanına koşan (toplantılar tanrıçası) güzel Themis'in elinden sağrağı aldı, bu tanrıça kendisine kanatlı sözler söyledi:

— Here, ne yaptın? Bir hoş görünüyorsun? Kocan, Kronosoğlu seni hayli korkutmuş olacak.

Kolları beyaz tanrıça Here ona cevap verdi:

— Sorma, tanrısal Themis; onun nasıl yüksekten bakan, yüreği yumuşamaz bir tanrı olduğunu bilirsin. Sen hemen, sarayda, bütün tanrıların paylarını alacakları bir ziyafet hazırla. Öbür ölümsüzlerle birlikte, sen de, Zeus'un bildireceği yaman işleri öğreneceksin; şimdiden haberini benden al: Bütün tanrılar ve insanlar için, hattâ, bu ziyafette hazır bulunacak mutlular için sevinç verecek konular pek olmıyacaktır.

Here Sultan böyle deyip oturdu. O zaman, Zeus'un Sarayında tanrılar titizlendiler. Here dudak bükerek güldü. Fakat koyu lâcivert kaşlarının üstünde alnı hiç neşeli değildi; ve yüreği sıkkın, hepsine şöyle dedi:

— Biz çok safız; Zeus'a kızmak, gücenmek düşüncesizliktir. Sözle veya kuvvetle kanaatini değiştire-bileceğimize hâlâ inanıyor muyuz? Fakat o, bizden ayrı yerlere çekiliyor, bize aldırdığı yoktur. Bütün ölümsüz tanrılardan daha güçlü ve daha kudretli olduğunu açık açık söylüyor. Her birinize vereceği cefalara katlanmaktan başka bir şey yapamazsınız. İlk sınamanın, bugünden, Ares'le başlıyacağından korkarım. Oğlu kavgada ölmüştür: Ares, Askalafi çok severdi ve oğlu olduğunu söylerdi.

Böyle dedi, ve Ares hemen el ayalarıyla gürbüz butlarını dövdü ve söz alarak şöyle dedi:

— Olympos'ta oturan tanrılar, öldürülen oğlumun öcünü almak için Ahaylıların gemilerine doğru gidersem bana kızmayınız, Zeus'un yıldırımına çarpılıp ölülerle beraber kan ve toz içinde yatmak kaderimde olsa bile ben buna karar vermişimdir.

Böyle dedi ve Korkut ile Bozgun'a atlarını arabaya koşmalarını emretti, kendi de o ara parlak silâhlarını takındı. Bu gidişle Zeus eskisinden daha müthiş öfkelenecek, ölümsüzlere daha büyük hınç besliyecekti, eğer bütün tanrılar için korkuya düşen Athene oturduğu yerden kalkmasaydı; bir sıçrayışla divanhaneye geçerek, Ares'in başından tulgasını, omuzundan kalkanını almasaydı, en son güçlü ellerinden tunç mızrağını da koparıp yukarıya dikmeseydi. Aynı zamanda azgın Ares'i şöyle azarladı:

— Zırdeli, sen artık aklını büsbütün kaçırıyorsun! Sana işitmek için kulaklar boşuna mı verilmiş? Demek ki, utanma, düşünme sende artık hiç kalmamış. Şimdi, şu anda, Olympos'lu Zeus'un yanından gelen kolları beyaz Here'nin söylediklerini duymadın mı? Birçok fenalıklardan sonra tekrar Olympos'a dönmek zorunda kalırsan senin için daha iyi mi olur? O, şimdi Troyalıları da Ahaylıları da bırakıp buraya (Olympos sarayına) gelir, hepimizi kakıştırır: Hem suçlu suçsuz ayırmadan, önüne geleni eline alır. Sana, bir kere daha, oğlunun ölümünden duyduğun öfkeden vazgeçmeği öğütlerim. Senin oğlundan kolları daha güçlü nice başkaları ölmüş, daha da ölecektir; insandan doğmuş bütün dölleri ölümden kurtarmak kolay bir şey değildir.

Böyle dedi, ve ateşli Ares'i bir koltuğa oturttu. Bu ara, Here, Apollon'u ve tanrıların habercisi İris'i ayrı çağırarak onlara kanatlı sözler söyledi:

— Zeus size çok tez İda'ya gitmenizi emrediyor. Hemen gider, buyurduklarını dinler ve yerine getirirsiniz.

Here Sultan böyle konuştu, ve iki tanrı uçup havalanırken kendi de dönüp yerine oturdu, iki tanrı çok pınarlı, canavar yatağı İda'ya ulaştılar. Gür sesli Kronosoğlu'nu Gargar tepesinde oturmuş buldular. Güzel kokulu bir bulut içinde şanlı bir oturuşu vardı. Tanrılar, ikisi de ayakta, onunla yüzyüze, durdular. Zeus onları görünce yüreğinde hiç öfke kalmadı: Karısının sesini hemen dinleyip itaat etmişlerdi. En önce İris'e seslenerek kanatlı sözler söyledi:

— Yel ayaklı İris, hemen git, sadık bir haberci olarak, bütün söyliyeceklerimi Poseidon Hana ulaştır. Ona emret, kavgayı dövüşü bıraksın, tanrıların yanına veya tanrısal denize çekilsin. Bu emri dinlemez, itibara almazsa, gücü kuvveti ne kadar olursa olsun üstüne varacağım zaman, bana kafa tutmağa kalkmasın. Kuvvetçe ondan çok üstün olduğumu söylüyorum, doğumca da onun ağabeyisiyim. Benden bütün başkaları korkarken, onun, karşıma geçip akranım gibi konuşmağa hiç pervası yoktur.

Böyle dedi ve yel ayaklı İris, itirazda bulunmadı. İda tepelerinden kutsal

İlion'a doğru uçtu. Kar veya donmuş dolu etherden kopan Boreas'ın bastırışı altında nasıl yağarsa, tez uçuşlu iris uzaylar arasında onun gibi uçmuştu. Ün salmış Yeri sarsan tanrıya yanaşarak şöyle dedi:

— Yerin sahibi, kılları lâcivert tanrı, ben buraya egid kalkanını tutan Zeus'tan bir haber getirmek için geliyorum. Bana emrediyor: Kavgayı dövüşü bırakasın, tanrıların yanına veya tanrısal denize çekilesin. Bu emri dinlemez, hiç itibara almazsan, kendi buraya gelip seninle yüzyüze savaşacağını söylüyor, güçlü kolundan kaçınmanı öğütlüyor; çünkü senden çok daha kuvvetli ve doğumca ağabeyin olduğunu iddia ediyor; bütün tanrılar ondan korkarken, senin bir akran gibi karşına geçip konuşmağa pervan yoktur, diyor.

Ona karşı ün salmış Yeri sarsan titizlenerek cevap vedi:

— Vay! Ne kadar şanlı olursa olsun, fazla yüksekten lâf söylemiş! Ben onunla bir iken, beni küçümsüyor, zorla, ondan küçük olduğumu kabul ettirmeğe kalkıyor. Biz Kronos'tan çıkmış üç kardeşiz, hepimizi Rhea doğurdu: Zeus, ben ve üçüncümüz olarak ölüler Hanı Hades. Herşey (bütün var olan şeyler) üçe pay edildi: Kur'a çekilerek benim payıma sonuna kadar beyaz denizde oturmak düştü. Hades karanlık gölgeyi aldı. Zeus'a da pay olarak, .etheriyle, bulutlarıyla geniş gökler isabet etti. Yer ve yüksek Olympos üçümüz arasında müşterek kaldı. Bunun için ben, Zeus'un keyfine göre yaşıyamam. İstediği kadar kuvvetli olsun; beni, değersizin biri imiş gibi, kollarıyla korkutmasın. Bu büyük ve ürkütücü sözleri babaları olduğu kızlarına ve oğullarına saklasa çok daha iyi ederdi; onun emirlerini, istesinler istemesinler, onlar dinlesinler. Yel ayaklı İris ona cevap verdi:

— Yerin sahibi, kılları lâcivert tanrı, çok sert sözlerini oldukları gibi mi Zeus'a götürmeliyim? Yoksa, düzeltmelere yer verecek misin? İyiler daima düzeltmeyi kabul ederler. Bilirsin ki, Eriny'ler (adalet tanrıçaları) kardeşlerden, ağabeylerin arkasından giderler.

Ona karşı Yeri sarsan Poseidon cevap verdi:

— Tanrısal İris, bana söylediklerin çok gereğince söylenmiştir. Habercinin kadere uygun bir görüş sahibi olması da ayrı bir iyiliktir. Fakat onunla ben, ikimiz, aynı değerde paylar almış iki tanrı iken, Zeus'un bana kızgın sözlerle çıkışması yok mu, işte beni candan gönülden yakan budur. Böyle ise de, bu seferlik baş eğeceğim. Fakat sana söyleyecek, yürekten kopan başka şeylerim var: Eğer, benim ve ganimetler devşiren Athene'nin, Hermes'in ve Hefaestos Hanın arzularımıza kulak asmıyarak yüksek İlion şehrini kurtarmak istemede direnirse, talan ettirmek ve Argoslulara zafer şanını vermekten kaçarsa, bilsin ki, ikimiz arasında onarılmaz bir kin olacaktır.

ZEUS'UN TROYALILARA YARDIM ETMESİ

Böyle deyip, Yeri sarsan Ahaylıların ordusundan ayrıldı, gidip denize daldı; Ahay kahramanları da ortadan kaybolmasına kaygılandılar. O zaman bulut devşiren Zeus, Apollon'a seslenerek şöyle dedi:

— Şimdi, sevgili Foebos, git, tulgası tunçtan Hektor'u bul; Yeri sarsan yerin sahibi, öfkemin uçurumuna düşmemek için, bundan sonra tanrısal denizde olacaktır. Başkaları şimdiden kavganın ne kadar kayıplara mal olduğunu öğrenmişlerdir, bunlar Kronos'un etrafını alan aşağıdaki tanrılardır. Sen şimdi ellerine saçaklı egid kalkanını al, sonra iyice sallayıp Ahaylı kahramanları bozguna uğrat. Sen, Okçu, kendin, ün salmış Hektor'a yakından bak. Onda büyük bir güçlük yarat, iç ateşini alevlendir, Ahaylılar kaçışıp gemilerine ve Hellespont (Çanakkale) denizine ulaşıncaya kadar. O andan sonra, kendim, söz ile iş ile Ahaylıların da acılardan biraz nefes almasına çalışacağım.

Böyle dedi, Apollon da babasına itaat etti. İda'nın tepelerinden, kanatlı varlıkların en çabuk uçanı, güvercin avcısı bir milân kuşu gibi, uçarak indi; Priam oğlu tanrısal Hektor'u oturmuş buldu; artık yere serilmiş değildi, kendinde taze bir kuvvet toplamış, yanlarındaki yarenlerini tanıyabiliyor. Boğucu nefes darlığı ile ter dökme durmuş; egid tutan Zeus'un dileği onu uyandırmıştı. Uzağa atan Apollon yaklaşarak ona şöyle dedi:

— Hektor, Priamoğlu, sen niçin böyle başkalarından uzak, bitkin bir halde

oturmuş bulunuyorsun? Sen bir kaygıya uğramışa benziyorsun

Ona tulgası kıvılcım saçan Hektor çok zayıf bir sesle cevap verdi:

— Yanına gelip böyle soruşturan, sevgili tanrı, sen kimsin? Sen haberini almadın mı: Ahay gemilerinin pupaları önünde ben, adamlarını öldürmekte iken narası gür Ayas da göğsüme bir taş atarak takatimi, iç ateşimi doldurdu. Gerçekten o gün Hades'e inip ölüleri ziyaret edeceğimi sandım. Yüreğim o derece göğsümden fırlayacak gibi olmuştu.

Bunun üzerine uzağa atan Apollon Han cevap verdi:

— Şimdi artık korkun kalmasın, Kronosoğlu'nun İda tepelerinden sana gönderdiği yardımcı çok kuvvetlidir; altın kılıçlı Foebos Apollon'dur; çoktan beri seni ve siteni koruyan benim. Haydi, şimdi git, araba sürücülerinin cesaretini alevlendir; çabuk yürüyen atlarını koca karınlı gemilerin yakınlarına sürsünler; sonra ben gidip bütün Ahaylı kahramanların sırtını geri çevirteceğim.

HEKTOR YİNE KAVGA MEYDANINDA

Böyle dedi ve budunlar çobanı Hektor'un yüreğine taze ve büyük bir yiğitlik yürüdü. Kahraman, tanrının sesini işittiği anda ayaklarını, baldırlarını oynatıp araba sürücülerini cesaretlendirmeğe gitti. Kimi vakit köylülerin ve köpeklerinin boynuzları dallı budaklı bir geyiği veya bir yaban keçisini kovaladıkları görülür, fakat kaderi o gün yakalanmasını istemez, hayvana sarp bir kaya veya gölgeli bir koru sığınak olur: Gürültülü sesler üzerine bir arslan çıkagelerek hepsini kaçışa sürer. Bunun gibi, Danaoslular yığınla ve kesiksiz olarak düşmanlarını kovalıyor, kılıçları ve iki temrenli mızrakları ile hırpalıyordu, fakat Hektor'un savaşçı safları arasında dolaştığını gördükleri anda korkuya tutuldular, yüreklerinin iç ateşi söndü.

O zaman Antemonoğlu Thoas onlara seslendi. Etolialıların en iyisi olan

bu genç savaşçı mızrakta usta, yakından dövüşmede cesurdu ve Mecliste, genç savaşçılar arasında tartışmalar geçerken ondan üstün pek az Ahaylı gelirdi. Akıllı akıllı söz alıp konuştu:

— Vay, vay! Gözlerimle ne şaşılacak bir şey görüyorum! Ölümden sıvışabilen Hektor yeniden, bir kere daha canlanmış! Herkes, gönlüyle ve kuvvetle, onu Telamanoğlu Ayas'ın kolu altında mahvolmuş biliyordu. Fakat, bu sefer de bir tanrı, korumuş, kurtarmış; bugün de çok tehlikeli olacağından korkuyorum; çünkü Gürler Kronosoğlu'nun dileğiyle olmasa, onu, nice Danaoslunun dizlerini çöktürmüş olan şu Hektor'u böyle ateşli bir yiğitlikle, saflar arasında görülmezdi. Haydin, hepimiz benim dediğim gibi yapalım. Yığınlara gemilere dönmek emrini verelim; biz de, ordunun en cesur savaşçıları olmakla övünen bizler, burada duralım, karşısına çıkalım, bakalım, dikilmiş kargılarımızla onu tutabilir miyiz, görelim. Öyle sanıyorum ki, çok ateşli görünüyorsa da, Danaosluların yığınları arasına sokulmağa cesaret edemiyecektir.

Böyle dedi, ve hepsi canla dinliyerek itaat ettiler. Ayas'ın, İdomene Hanın, Teukros'un, Merion'un ve Ares eşi Meges'in etrafında, savaşçılar çağrılarak, kavgaya, Hektor'a ve Troyalılara kafa tutacak şekilde bir nizam verildi.

AHAYLILAR HİSARLARININ ARKASINA SÜRÜLÜYOR

Troyaldar yığınla hücuma kalktılar, başlarında Hektor, büyük adımlarla ilerliyor, önünde ise Foebos Apollon yürüyordu. Omuzlarını bir bulut örtüyordu. İnsanları kaçışa süren egid kalkanını elinde tutarak yol kılavuzluğu ediyordu.

Argoslular dayanışarak karşı koymakta; iki taraftan uğultulu naralar yükselmekte. Yayların kirişlerinden oklar fışkırmakta; cesur ellerden birçok kargılar çıkmakta, gidip yine cesur delikanlıların etlerine saplanmakta, bir çok kargı da yarı yolda kalıp yere düşüyor, canlara kıymak susuzluğu içinde istedikleri gibi insan etinden doyumlarını alamıyorlar. Foebos Apollon egid kalkanını hareketsiz tuttuğu müddetçe silâhlar, her iki taraftan, hefdeflerine

ulaşıyor, insanlar düşüyor. Fakat atları tez yürüyüşlü Danaosluların karşısında gözleri onlara dikilmiş, kalkanı sallamağa başladığı ve yüksek naralar attığı zaman göğüslerinde yürekleri efsunlanıp, ateşli yiğitliklerini kaybediyorlar. Vakit olur ki, karanlık gecenin ortasında, bir sürü öküz veya koyun, bekçisiz kaldıkları bir sırada çıkagelen bir aslanın kakıştırıcı saldırışına uğrarlar, Onun gibi, artık cesaretleri kırılmış Ahaylılar bozguna uğramışlardı: Apollon aralarına panik yaymış, üstünlüğü Hektor'a ve Troyalılara vermişti.

Kavga artık darmadağın olmuştu. Her savaşçı eline başka bir savaşçı geçirip öldürüyordu. Hektor, Stikios ile Arkesilas'ı öldürdü. Ene, Medon ile İase'yi yıktı. Medon tanrısal Oile'nin halayıktan oğlu, ayağına çabuk Ayas'ın kardeşidir. İaşe, Atinalıların başıdır; ona Bukolide Sfel'in oğlu denilen Polydamas, en ön safta Mekist'i, Polite'si, tanrısal Agenor'u öldürdü. Paris de Deikos'u, saflar arasına kaçarken, arkadan, omuzunun altından vurdu, ve tunç temreni dibine kadar batırdı.

Ölüleri silâhlarından soyarlarken Ahaylılar hendeğe ve kazıklar şebekesine çarpıp kalmışlardı. O zaman, her yana kaçışarak, ister istemez hisarı aşmak zorunda bulundular. Bunun üzerine Hektor yüksek sesle Troyalılara haykırdı:

— Gemilere! Yürüyün ileriye! Kanlı soykaları bırakın! Gemilerden uzak yerlerde kimi görürsem, ona haber vereyim, oracıkta ölüm vardır. Hem öldükten sonra, hısımları yakınları ona ateşle yakmak törenini yapmıyacaklar, cesedini köpekler kapıp sürükliyecek.

Böyle dedi, ve kamçısını omuzu üstüne kaldırarak saftan safa koşuyor, Troyalıları cesaretlendiriyordu. O zaman, hepsi birbirlerini kavgaya iştahlandıracak arabalarını hayret verecek lakırdılar arasında sürüyorlardı. Önden yürüyen Foebos Apollon, bir tekme ile, hiç zahmet çekmeden, duvarın meyilli kısmını yıktı, derin hendeğin içine devirdi; mızrak taliminde kuvvet denemek için fırlatılan silâhın erimi kadar geniş bir gedik açılmıştı. Oraya tam taburlarla üşüştüler. Apollon, elinde kutsal egid kalkanı, önde yürüyordu.

Ondan sonra, Ahaylıların bütün hisarını, hiç bir kuvvet harcamadan yıktı! Bir çocuk deniz kenarında, kumdan oyuncaklar yapar, sonra keyfi isterse bir tekme ile yıkarak nasıl eğlenirse, onun gibi, sen Foebos, tiz nâralar tanrısı Ahaylılara bunca emeklere ve kavgalara mal olan hisarı yıkıverdin, Argosluları panik içine koydun.

Ahaylılar gemilerin yanında durdular, dayanışarak tutunmağa çalışırken ellerini kaldırıp tanrılara ateşli dualar ettiler. İhtiyar Ahaylı Han Nestor da yıldızlı göğe doğru ellerini kaldırarak dua etti:

— Zeus Ata! Eğer bir zamanlar, buğdayı bol Argos ilinde öküz veya koyun butları yakarak yalvardıkları dönüşü (sılayı) da vâ'dettinse ve tutacağına söz verdinse bugün bunu hatırla. Bizden felâket gününü uzaklaştır; hey ulu Olympos'lu tanrı! Ahaylıları Troyalılara ezdirme!

Böyle dedi, hep tedbir düşünen Zeus, büyük bir gürleyişle gürledi: İhtiyar Neleoğlu'nun duasını dinlemişti.

GEMİLERİN YANINDA GEÇEN KAVGA

Fakat Troyalılar egid kalkanını tutan Zeus'un gürleyişini işitince, taze bir yiğitlik ateşiyle Argosluların üstüne atıldılar: Kavgadan başka bir şey düşünmüyorlardı. Rüzgârların baskısıyla, geniş denizin kabaran dalgaları bir teknenin üstüne nasıl abanır, bordalarından içeri yayılırsa onun gibi Troyalılar, uğultulu naralar içinde hisarı aştılar ve arabalarını sürerek gemilerin pupalarına yakın kimileri iki temrenli mızraklarıyla, kimileri de arabalarından kavgaya giriştiler; Argoslular direnerek Troyalıların hücumunu karşıladılar; fakat sayıca daha çok iseler de, onları gen atıp gemilerden uzaklaştıramıyorlardi; Troyalılar da Danaosluların birliklerini bozamıyorlar, barakaların ve gemilerin arasına sokulamıyorlardı. Bir geminin omurgasının taban ağacını ölçmek için, Athene'nin ilhamıyla, sanatını iyi bilen ustanın elindeki çırpı ne kadar düz ise, iki ordu arasındaki savaş, dövüş hattı da o kadar düzdü Birbirleriyle gemi başında dövüşüyorlardı. Hektor gelmiş, şanlı Ayas'ın karşısında yer almıştı. İkisi bir gemi için savaşıyorlardı, fakat ne biri

ötekini savup gemiye ateş verebiliyor, ne de öteki gökten inen belâyı başından kovabiliyordu. Ün salmış Ayas Klytiosoğlu Kaletor'u, gemiyi ateşe vermek üzere iken, öldürdü: Mızrağıyla göğsünün ortasından vurmuştu, adam yuvarlanarak elinden yanmış kundak düştü. Hektor, kardeş çocuğunun siyah tekne önünde düştüğünü görünce, yüksek sesle Troyalılara ve Lykialılara haykırdı:

— Troyalılar, Lykialılar, yakından dövüşmede usta Dardanlılar! Kavgayı öyle çabuk bırakmayın, tehlike altındayız: Klytios oğlunun yardımına koşun; Ahaylılara gemilerin ortasında düşen bu savaşçının silâhlarını soymağa fırsat vermeyin.

Böyle dedi ve parlak mızrağını Ayas'ın üstüne fırlattı. Hedefe ulaşmıyan silâh, Mastoroğlu Lykofron'a, Ayas'ın seyisine değdi. Ayas'ın yanında ayakta duruyordu, tunç temren kulağın altında başını deşti. Adam, geminin pupasından, sırtüstü, tozun içine yuvarlandı: Vücudunun üyeleri kırılmıştı. O zaman Ayas ürperdi, kardeşine seslenerek şöyle dedi:

— Sevgili kardeşciğim, Teukros, ikimizin sadık dostu Mastoroğlu işte ölü yatıyor. Kythere'den bize gelirdi ve sarayda ona yakın akraba saygısı gösterilirdi. Ulu gönüllü Hektor öldürdü. Sana Foebos Apollon'un vermiş olduğu yay nerede? Çarçabuk hasma ölümü götüren oklarını ne yaptın?

Böyle deyince, Teukros, anlıyarak yanına koştu. Elinde temrenleri geriye atan yayı, oklarla dolu sadağı tutuyordu; hemen Troyalılara ok yağdırmağa başladı. Böylece, Pisenor'un ün salmış oğlu Kleitos'u, şanlı Penthonoğlu Polydamas'ın sırtını vurdu. Kleitos, ellerinde dizginler, arabasını taburların en sık kakıştıkları noktaya doğru sürüyordu; Hektor'a ve Troyalılara yaranmak istiyordu. Felâket ona çabuk erişti. Ağır hıçkırıklar kaynağı ok, arkadan, boynuna çarptı; arabasından yıkıldı; atlar ürkerek kaçışırken boş arabayı şuraya buraya sürüklediler. Polydamas Han en önce görerek atların önünü kesti, hayvanlar seyisi Protiaonoğlu Astynoos'a verdi, onları sesinin erimi içinde daima hazır tutmasını tembih ettikten sonra, saflar dışında dövüşen savaşçıların arasına gitti.

Teukros başka bir ok aldı, tulgası tunçtan Hektor'a attı. Değip yüreğinden vursaydı, kahramanlıklarını durdurur, Ahay gemilerinin önündeki kavgayı sona erdirirdi. Ama Hektor'u korumakta olan Zeus'un ince zihni aldanmaz. Zeus, bu şanı, Telamanoğlu Teukros'a vermedi. Teukros, Hektor'un üstüne çekerken sağlam yayın korkusuz kirişini Zeus kırdı, yay elinden düştü; ürperme içinde seslenerek kardeşine şöyle dedi:

— Eyvah, eyvah! Bir tanrı bizim kavga düzenlerimizi açık açık bozuyor: Bir gün önce taktığım yeni kirişi kırdı, aynı zamanda yayı elimden düşürdü.

Telamanoğlu büyük Ayas cevap verdi:

— Kardeşciğim, git, yayını ve bütün oklarını yere koy: Tanrı, Danaoslulara kızmış, herşeyi altüst ediyor. Şimdi uzun mızrağını eline al, kalkanını omuzuna at. Sonra Troyalılara karşı kavgaya katıl, başka savaşçıları da cesaretlendirerek, oraya götür. Güçleri kuvvetleri üstün de gelse, güzel gemilerimizi, savaşsız, ele geçirmelerine meydan vermemeliyiz. Haydin, ateşli savaşçılığımızı hatırlıyalım

Böyle dedi, ve Teukros gidip yayını barakada bıraktı, onun yerine dört kat kalkanını omuzuna aldı, cesur başına at kılından sorguçlu tulgasını giydi; eline sivri temreni tunçtan mızrağını aldı ve çarçabuk Ayas'ın yanına gelerek yer aldı.

Hektor, Teukros'un attığı okun kaybolduğunu görünce, yüksek sesle haykırdı:

— Troyalılar, Lykialılar ve yakından dövüşmede usta Dardanlılar, erkek olun a dostlar! Koca karınlı gemilerin ortasında, ateşli savaşçılığınızı hatırlayın. Kendi gözlerimle, bir kahramanın Zeus düzeniyle oklarının kaybolduklarını gördüm. Zeus şu saatte Argosluların kuvvetini zayıflatıyor, bizimse yardımımıza geliyor. İçinizden uzaktan veya yakından vurulanlardan, kimin kaderinde varsa ölür. Vatanı uğrunda ölen için utanç yoktur. Karısının,

çocuklarının geleceği sağlanmış olur; Ahaylılar gemilerine binip buradan vatanlarına dönecekleri gün, evine, atalardan kalma mülküne kimse dokunmıyacaktır.

Böyle dedi, ve herkesin savaşçılık ateşini alevlendirdi. Ayas da kendi yarenlerine seslenerek şöyle dedi:

— Ayıp size, Argoslular! Şimdi öyle bir saate gelindi ki, ya yok olacağız, veya sağesen kalıp gemilerimizden felâketi uzaklaştıracağız. Hektor gemilerimizi alırsa, artık vatanınıza yayan dönebileceğinizi umar mısınız? Adamlarını cesaretlendiren şu Hektor'un gemilerimizi yakmağa gösterdiği büyük azmi görmüyor musunuz? O da yarenlerini kavgaya çağırıyor, dansa değil. Bizim için düşmanla yakından kollarımızla, ateşli savaşçılığımızla dövüşmekten başka yapacak hiçbir şey kalmamıştır. Yaşıyacak mıyız, yok mu olacağız? Bunu bir anda deneyip kestirmek, değerce bizden aşağı düşmanların saldırışları altında uzun boylu hırpalanıp durmaktan çok daha iyidir.

Böyle dedi, ve herkesin ateşli savaşçılığını alevlendirdi. O zaman Hektor, Perimedoğlu Fokidialıların başı Skedios'u yakaladı; Ayas da yayalar kılavuzu, Antenor'un parlak oğlu Laodamas'ı eline aldı. Polydamas da Kylienli Otos'u, ulu gönüllü Epealıların başı Fyleoğlunu öldürdü. Meges görerek üstüne atıldı, fakat Polydamas sıvışıp kurtuldu: Apollon, Panthoos oğlunun saflar önünde ölmesine meydan vermedi. Onun yerine Meges'in mızrağı Kroismos'un göğsüne saplandı. Adam takırdı ile yuvarlandı; Meges ölünün silâhlarını soymağa çalışırken, kargı savaşında usta Lampetoğlu Dolops görerek üstüne hücum etti; yakından, mızrağı ile Fyleoğlunun kalkanına değdi; fakat, sağlam zırhı korudu. Meges, bunun üzerine, at kılından sorguçlu tunç tulgaya nişan alarak sivri kılıcıyla tulgayı uçurdu; kızıl ergovan rengine boyanan tulga tozlar içine düştü: Meges, yenmek ümidini kaybetmeden, Dolops ile boğuşurken, cesur Menelas yardıma yetişti. Mızrak avucunda, Dolops görmeden, yanına kadar sokuldu; arkadan, omuzlarından vurdu: Öldürmeğe hırslanmış gibi, temren yürüyerek göğsünü deşti geçti; adam, yüzükoyun, yıkıldı. İki hasmı, omuzundan tunç silâhlarını soymak için ilerlediler. Fakat o zaman Hektor bütün kardeşlerini yardıma çağırdı, ve ondan önce ün salmış Melanip'i görerek çıkıştı:

— Böyle gevşeyip kavgayı bırakacak mıyız, Melanip? Öldürülen kuzen için senin yüreğin hiç kaygılanmaz mı? Dolops'un silâhlarını soymak için nasıl uğraştıklarını görmüyor musun? Benimle gel. Artık Argoslularla uzaktan kavga edilemez: Bundan sonra ya onları mahvedeceğiz, ya onların yüksek İlion'u temellerine kadar yıktıklarını ve ahaliyi kırıp geçirdiklerini göreceğiz.

Böyle dedi, ve başa geçip yürüdü; arkasından ölümsüzler eşi ölümlü Melanip de yürüdü. Bu ara, Telamonoğlu büyük Ayas da Argoslulara haykırdı:

— A dostlar! Erkek olduğunuzu gösterin! Yüreğinize utanma duygusunu sokun! Canlar yakan boğuşmalarda birbirinizi utandırarak cesaretlendirin. Utanma duygusu olan savaşçılardan sağ kalanlar ölenlerden daha çok olur. Kaçanlara yardım edilmez, hiçbir şeref gösterilmez.

Böyle dedi, fakat çoktan kendileri de düşmanı geri sürmek arzusunun ateşiyle yanıyorlardı. Öğütlenen duygu yüreklerinde doğmuştu. Gemilerini korumak için, şimdi, tunç silâhlarla gerçek bir hisar dikmişlerdi. Zeus ise onlara karşı Troyalıları uyandırıyordu. Narası gür Menelas, Antilohos'a yaklaşarak şöyle dedi:

— Antilohos, Ahaylılar arasında senden daha genç, ayakları senden daha çabuk, kavgada senden daha yiğit kimse yoktur. Saflar dışına bir sıçrayıp Troyalılardan adam vurmağa atılmıyacak mısın?

Böyle deyip uzaklaştı, fakat etki altında kalan Antilohos, ilk safın dışına çıkarak, etrafına ihtiyatlı bir göz attıktan sonra mızrağını fırlattı; silâh boşuna atılmamıştı: Kavgaya katılmak üzere olan, ulu gönüllü Melanip'i göğsünden memeye yakın, vurdu; hemen takırdı ile düştü, gözlerini gölge kapladı. Antilohos üstüne atıldı. Bir köpek, avcının yaraladığı, bir okla dermanını kestiği bir geyik yavrusunun üstüne nasıl atılırsa, Antilohos da onun gibi, Melanip, senin üstüne silâhlarını üzerinden soymak için, öyle sıçradı. Fakat keskin gözünden kaçmıyan Hektor, boğuşma arasından, bu tarafa koştu. Antilohos, bu derece cesur bir savaşçı iken, bir kabahat işlerken yakalanan bir hayvan gibi, korkuya tutularak kahramandan kaçındı. Fakat bu ara Hektor ile

Troyalılar, Nestoroğlunun üstüne kargılarını yağdırıyorlardı. O ise, durmadı ve yarenlerinin yanına ulaşmadan yüzünü çevirmedi.

TROYALILARIN GEMİLERE SON HÜCUMU

Troyalılar, kan içen arslanlar gibi gemilere saldırıyorlardı; böylece her an savaşçılık ateşlerini alevlendiren Zeus'un buyurdukları yerine geliyordu; öbür yandansa, bu tanrı Argosluların yüreğini efsunluyor, zafer şanını onlardan esirgiyordu. Gönlüyle bu şanı Priamoğlu Hektor'a vermek istiyordu. Hektor, gemileri şaşılacak bir ateşle yakacak, böylece Thetis'in meymenetsiz dileği olacaktı. Hep tedbir düşünen Zeus, kendi gözleriyle, yanacak bir geminin alevini göreceği saati bekliyordu. Ondan sonra, gemilerden çıkacak bir karşı saldırış neticesinde zafer şanı Danaosularda kalacaktı. Zeus bu düşünce içinde, Hektor'un koca karınlı gemilere karşı olan büyük savaşçılık arzusunu bir kat daha arttırmıştı. Azgın Hektor, kargısını sallıyan Ares gibi, veya dağdan ormanlara yayılan yangın gibi geliyordu: Dudakları köpürmüş, kaşlarının altında gözleri alev alev olmuştu; şakaklarında tulgası kıvılcımlar saçıyordu. Fakat ömrü kısa olacaktır; şimdiden Pallas Athene, kaderinde olduğu gibi. Peleoğlunun gücü altında düşeceği günü ona doğru yaklaştırmaktadır. Şimdi, bozmak arzusuyla, düşman saflarını yokluyor; nerede en koyu bir yığın ve en güzel silâhlar görse, oraya saldırıyor, fakat büyük arzusuna erişmeğe gücü yetmiyordu. Düşmanlar, dayanışarak, bir hisar gibi; beyaz denizin kenarında, çağlayışlı rüzgârların ve kabarmış geniş dalgaların hücumlarına uğramış sarp, güçlü kudretli bir kaya gibi tutamıyorlardı. Bulutlu bir gök altında, rüzgârların kabarttığı azgın dalgalar açık denizde kalmış tek bir tekneye nasıl çarparlarsa, dalgaların köpükleri altında kalan teknede azgın rüzgârla nasıl karmakarışık olursa; gemicilerin yürekleri ürperir, şaşkınlığa uğrar; ölümden nasıl güçlükle sıvışabilirlerse, bunun gibi Hektor'a Troyalıların hücumları altında, Ahaylıların göğüsleri içinde yürekleri parçalanmaktaydı.

Şimdi, yüzleri gemilere dönmüş, ve ön gemiler, ilk olarak çekilmiş olanlar, Argoslular için bir hisar halini almıştı. Troyalılar buraya da enikonu sokulmuşlardı. Argosluları bu gemilerden biraz çekilmek zorunda bırakmışlardı. Fakat barakaların yanında da dayanışarak tutunmada ayak diriyorlar; meydan içinde dağılışmıyorlardı: Utanma ve korku, bu iki duygu,

onlara sebat etmeği emrediyordu. Durmadan birbirlerini azarlıyorlar, utandırarak sebatı sağlıyorlardı. Nestor, Ahaylıların ihtiyar başı, savaşçıları birer birer dolaşarak, onları anababa, hısım akraba adına, dayanmağa yalvararak çağırıyordu:

— Dostlar, erkek olun, birbirinizin yüreğine utanma duygusunu verin. Herkes çocuklarını, karısını, mülkünü, konağını, hısımlarını hatırlasın bunlardan yaşıyanları da ölenleri de anınız. Onlar şimdi burada bulunmadıkları için, ben onların adına, size yalvarıyorum: arka çevirip kaçmayın, ayak direyip tutunun.

Böyle dedi, ve herkeste savaşçılık ateşini alevlendirdi. Yine bu ara Athene gözlerinden o şaşılacak sisli bulutu kaldırdı: gözleri şimdi her iki yönü, hem gemileri, hem kimseyi esirgemiyen bozgunu tam bir aydınlık içinde görüyorlardı. Narası gür Hektor'u ve yarenlerini, hem arkasında durup kavgaya karışmıyanları, hem gemilerin yanında dövüşenleri açık açık gördüler.

Ulu gönüllü Ayas, öbür Ahayoğullarıyla, aynı safta sıkışıp durmaktan hoşlanmıyordu. O, gemilerin ön ve art köprüleri üzerinde büyük adımlarla geziniyor, elinde, yirmi iki arşın uzunluğunda bir bordalama sırığı sallanıyordu. Ata binmek sanatında usta bir adam, kimi vakit, bunlardan dört tane seçerek bir araya koşar, en kalabalık yoldan onları, ovanın ortasından şehre sürer. Erkekli kadınlı büyük bir kalabalık durup seyrederler. Adam, durmadan atların birinden öbürüne atlıya atlıya yolunda ilerler. Bunun gibi, Ayas, gemilerin ön ve art köprüleri üstünde uzun adımlarla giderek sayısız gemilere hâkim oluyor, yüksek naralarla haykırarak Danaosluları gemileri ve barakaları savunmağa çağırıyordu. Fakat Hektor da sağlam cebeli Troyalıların yığınları arasında durmaz. Can yakan bir kartal, yem kaygısıyla bir ırmakta dolaşan kazlar, turnalar, uzun boyunlu kuğular gibi kuşlardan bir alay üzerine nasıl hücum ederse, onun gibi Hektor da bütün kuvvetiyle öne atılarak gemilerden birine hücum eder. Onu, Zeus, büyük eliyle arkasından sürer, ve onunla birlikte Troyalıları da sürükler.

Yine gemiler arasında çok acı bir kavgaya girişildi. Yine emekten ve

yorgunluktan hiç hisleri kalmamış gibi, büyük bir savaşçı içi ateşiyle dövüşüyorlardı: Ahaylılar felâketi uzaklaştırmak ve ölümden kurtulmak için kavgada sebat ederken Troyalılar, göğüslerinde ve yüreklerinin derinliğinde gemileri ateşe vermek ve Ahaylı savaşçıları kırıp geçirmek ümidini besliyorlardı. Hektor güzel ve tez yürüyüşlü bir gemiye: Protesilas'ı Troya'ya getiren ilk Ahay gemisine hücum ediyordu bu gemi sahibini vatanına geri götürmiyecektir. Bu gemi için Ahaylılar ve Troyalılar, yakından, boğuşuyorlardı. Artık uzaktan oklar atılmıyor, mızraklar fırlatılmıyordu; hatlar yaklaştırılmış, baltalar, bilenmiş kazmalar, kılıçlar iki temrenli süngülerle canakıymak hıncıyla birbirlerinin üstüne atılıyorlardı. Palalar, kılıçlar ellerinden, omuzlarından yerlere saçılıyor, kara toprak kara kanla ıslanıyordu. Hektor bir gemiyi pupasının son ucundan tutarak Troyalılara haykırıyordu:

— Ateşi yaklaştırın, hepiniz kavgayı uyandırın! Zeus bize şu saatte bütün geçen günlerden çok daha değerli bir gün vermektedir: tanrıların dileği dışında buraya gelen ve bize bunca kaygılar getiren gemiler bugün elimize geçecektir. Vaktiyle Zeus zihinlerimizi çelmiş ise de bugün kendisi bize kılavuzluk ediyor, emirlerini veriyor.

Böyle dedi, ve hepsi her zamandan çok Argoslular üzerine atılmağa hazırdı. Ayas artık tutunacak halde değildi. Yağan silâhlara baş eğiyordu. Kendisini bitkin hissederek geminin köprüsünü bıraktı, biraz çekildi, yedi ayaklı bir sıraya (bank) oturdu. Yüksek naralarla Danaoslulara haykırıyordu:

— Danaoslu kahramanlar, Ares tapuğçuları dostlarım! erkek olun dostlarım, ateşli yiğitliğinizi hatırlayın. Bir yandan imdat almak ümidimiz olabilir mi? Eskisinden daha sağlam başka bir hisarımız olabilir mi? Hayır! Yakınlarda çekilebileceğimiz hisarlar, kuleleri sağlam bir şehir, öcümüzü almağa hazır ve gücü yeter bir demos da yoktur. Kalın cebeli Troyalıların ovasındayız, denize kadar sürülmüş, vatanımızdan uzak bulunuyoruz. Selâmet kavgada gösterilecek gevşeklikle değil, yalnız kollarımızla sağlanır.

Böyle dedi, ve taze bir coşkunlukla düşmanı gemilerden uzaklaştırmak için sivri temrenli mızrağını kullanıyordu! Hektor'un emrine uyarak gemilere

ateşli kundak yaraladı.

ŞAN : XVI

AHİLLEUS PATROKLOS'UN YARDIMA GİTMESİNE İZİN VERİYOR

Böyle köprüleri güzel gemi için dövüşüyorlardı. Bu ara Patroklos, sıcak göz yaşları dökerek, savaşçılar çobanı Peleoğlunun yanına geldi: sarp bir kayadan kara sularla akan pınarı andırıyordu. Ayakları yorulmaz tanrısal Ahilleus görünce acıyarak ona kanatlı sözler söyledi:

— Niçin böyle ağlıyorsun, Patroklos? Annesinin yanında dolaşan ve kucağına alsın diye, eteğine asılıp ağlıyan küçük bir kız çocuğuna benziyorsun, bu döktüğün gözyaşlarında. Myrmidonlara veya bana söyliyecek bir şeyin mi var? Fthia'dan gelmiş bir haber mi aldın? Söylendiğine göre, Aktoroğlu Menoetios hayatta imiş; Eak oğlu Pele de, Myrmidonları arasında, hayatta imiş bizi ikimizi, ancak bu ikisinin ölümü kederlendirebilirdi. Yoksa, Argosluların, koca karınlı gemilerinin yanında, kendi haksızlıkları yüzünden, mahvolmalarına mı kaygılandın? Konuş, düşündüğünü saklama söyle de her ikimiz bilelim.

Buna sen, araba sürücüsü Patroklos, derinden içini çekerek cevap verdin:

— Ahilleus, Peleoğlu, Ahaylıların en yüksek savaşçısı, bana darılma: Ahaylıların belini büken yük çok fazla ağır, bir vakitler, arabalarındaki en cesur erler, şimdi, kimi uzaktan kimi yakından vurulup yaralanmış, gemilerde yatıyorlar: Tydeoğlu Güçlü Diomedes yaralı, ün salmış savaşçı Odysseus da, Agamemnon da yaralanmış ; Evrypyl de budundan bir okla vurulmuş. Hekimler bakıyor, merhemleriyle yaralarını sarıyorlar. Bütün bunların, senin yüreğine bir etkisi yok, Ahilleus. Yüreğinde sakladığın öfkenin benzerine tutulmaktan beni tanrı esirgesin, hey yiğitliği pek yaman kahraman! Argoslulardan bu şerefsiz felâketi uzaklaştırmadıktan sonra, başka kime - hattâ kendi yeğenlerimize - nasıl yararlığın dokunabilir? Hey yüreğinde acıma duygusu olmıyan, görüyorum, senin baban iyi araba sürücüsü Pele, annen de Thetis değildir. Seni çakır dalgalı deniz ve yalçın kayalar doğurmuştur, onun için

canlara kıyan böyle bir yüreğin var. Eğer kutsal annenin Zeus'tan haberini getirdiği tanrısal bir karardan kaçınmak için böyle düşünüyorsan bari beni gönder, hem gecikmeden, bir an önce gönder; Myrmidonlar birliği de benimle beraber gelsin; belki ben Danaoslular için kurtuluş ışığı olurum! Bana, o halde, kendi silâhlarını takınmama da izin ver: kim bilir, belki Troyalılar beni sen sanırlar da dövüşmekten vazgeçerler, şu saatte bitkin bir halde olan Ahaylılar rahat bir nefes alırlar. O zaman, bizim için, taptaze bir kuvvet olarak, kavgalarda yorgun düşmüş düşmanları gemilerden ve barakalardan uzaklaştırmak, şehirlerine sürmek çok kolay olurdu.

Böyle deyip yalvarıyordu koca saf adam; bununla da kendine, ölüm tanrıçasından yaman bir hayat sonu yalvarmış oluyordu. Ona ayağına çabuk Ahilleus çok titizlenerek cevap verdi:

— Hey tanrı dölü Patroklos, bana neler söylüyorsun? Bildiğim bir tanrı kararından kaygılandığım yoktur, kutsal annem de Zeus'tan bana böyle bir haber getirmiş değildir. Benim yüreğimde ve ruhumda en yakıcı bir kaygı vardır; makamın sağladığı imkâna dayanarak, bir adamın, akranlarını aşağıladığını ve ellerinden şeref payını aldığını gördüğümden bu öfke yüreğimde doğup yerleşmiştir. Fakat geçmişe geçmiş diyelim bırakalım. Gerçi kavga ve zafer naraları gemilerine ulaşmadıkça öfkeme son vermeği düşünmüyordum; fakat şimdi görüyorum ki bu kadar sürüp giden bir öfkeyi, inatçılıkla, daha fazla yürekte saklamak imkânsızdır. Peki, dediğin gibi olsun. Benim ün salmış silâhlarımı, omuzlarına tak, benim yiğit Myrimidonları da, beraber, kavgaya götür; çünkü Troyalılar, bir kara bulut gibi gemilerimizi kuşatmışlar ve deniz kenarına sürülmüş olan Argosluların elinde daracık bir toprak parçasından başka birşey kalmamış. Troya şehri baştan başa, pervasız ayakta; çünkü artık tulgamın alev saçan alınlığını görmüyorlar! Çarçabuk kaçışırlar, dereleri ölüleriyle dolu bırakarak giderlerdi, eğer Agamemnon Han beni eşi gibi tutmasını bilseydi. Şimdi ise bütün ordu darmadağınık bir halde, dövüşmek zorunda kalmışlardır. Tydeoğlu Diomedes'in mızrağı artık azgın bir savaşçılık ateşiyle, elinde, Danaoslulardan felâketi uzaklaştırmağa hazır görülmüyor, Atreoğlunun sesi de artık sevimsiz başından yükselip işitilmiyor. Kulağımda yalnız canlara kıyan Hektor'un Troyalılara emirler veren sesi çınlamaktadır. Düşmanlar zafer nâralarıyla bütün ovayı tutuyorlar: kavgada Ahaylıları yenmiş olduklarını ilân ediyorlar! Fakat her şey henüz kaybolmuş

değildir Patroklos Gemilerden felâketi uzaklaştırmak için, karşı koyamıyacakları bir şiddetle üstlerine yürü. Gemilerimizi ateşe verip alev alev yakmasınlar, bizim tatlı dönüş (sıla) yolumuzu elimizden almasınlar! Bir de başına koymak istediğim sözü sonuna kadar dinle; senin için bana büyük bir şan kazandırmak, bütün Danaosluların saygısını bana bağlamaktır. Ancak o zaman bana elimden gaspedilen kızı geri getirirler ve sayısız, çok değerli, hediyeler verirler. Şuna da dikkat et: Düşmanı gemilerden kovduktan sonra geri dön, eğer Here'nin gürler kocası sana ikinci bir zafer şanı daha kazandırmak arzusunu gösterirse, savaş düşkünü Troyalılara karşı, bensiz, kavgaya devam etme: şanımı azaltmış olursun. Gurur sarhoşu olup Troyalıları kırmağa, bizimkileri İlion'un hisarına kadar götürmeğe kalkma; daima var olan Olympos tanrılarından biri gelir, yolunu keser diye kork: Uzağa atan Apollon Troyalıları çok sever. Kurtuluş alevi, seninle, gemiler üzerinde parladıktan sonra, dönüp buraya gel; ovada hepsiyle savaşmak işini bana bırak. Hey Zeus Ata! Athene! Apollon! Olanca Troyalılar bir tanesine kadar ölümden kurtulmasınlar Argoslular da yok olsunlar! Yalnız biz ikimiz yıkıntılar üzerinde kalalım; yalnız ikimiz. Elimize (bir gelin gibi) düşecek İlion'un duvağını biz çözelim!

HEKTOR GEMİLERİ ATEŞE VERİR

Böyle söyleşiyorlardı. Bu sırada Ayas artık tutunamıyordu, yağan silâhlara baş eğiyordu. Zeus'un dileği ve şanlı Troyalıların silâhları onu yenmişti. Şakaklarında parlak tulgası, silâhların çarpışlarıyla çınlıyordu. Kıvılcımlı kalkanını, kesiksiz taşıyan sol omuzunun yorulduğunu duyuyordu. Onu her yandan sarmış olanlar vuruşlarıyla bunaltıyorlar, fakat yüreğini sarsamıyorlardı. Her an boğucu bir nefes darlığına tutuluyor, ter sesleri bütün üyelerinden akıyordu. Nefes alamıyordu. Hali kötüden daha kötüye gidiyordu.

Şimdi, söyleyin bana Müzler, Olympos'ta konakları olan tanrıçalar, Ahaylıların gemilerine ilk önce ateş nasıl verilmişti.

Hektor yaklaşarak, büyük kılıcıyla Ayas'ın gönderi kayın ağarından mızrağına vurdu, temren bileziğini kopardı. Ayas Telamonoğlu artık, bundan

sonra, ancak ucu kopmuş bir mızrak gönderi sallayabiliyordu: temren, takırdı ile, uzak bir yere fırlamıştı. Ayas, o zaman, kusursuz, yüreği ürpererek, işin içinde, tanrıların parmağını tanıdı: bulutlar içinde gürleyen Zeus bütün kavga düzenlerini bozmuştu; zafer şanını Troyalılara vermek istiyordu. Ayas o zaman silâhların eriminde çekildi, ötekiler ateşi güzel gemiye attılar. Bir an içinde söndürülmez alev yayılarak geminin pupasını yaktı. Ateşi gören Ahilleus iki eliyle dizlerini döverek Patroklos'a seslendi:

— Kalk, tanrı dölü Patroklos, iyi at-kısrak sürücüsü! Gemilerin yanında her şeyi yok eden ateşi görüyorum. Gemilere yayılmasına engel ol bundan sonra kaçmamız imkânsızlığa düşmesin. Çabuk silâhlan, ben adamları toplamağa gidiyorum.

PATROKLOS İLE MYRMİDONLAR KAVGAYA HAZIRLANIYORLAR

Böyle dedi, ve Patroklos hemen göz kamaştırıcı tunç silâhları takındı; önce baldırlarına topukları gümüşten güzel dolakları bağladı. Sonra göğsüne, ayağına çabuk Eakoğlunun yıldızlı göğe benziyen zırhını giydi. Omuzlarına gümüş çivili bir tunç kılıç, ondan sonra büyük ve sağlam bir kalkan attı; yiğit başına köpek derisinden bir tulga geçirdi: at kuyruğundan sorgucu üstten sallandıkça yüreklere ürküntü veriyordu. En son, eline uygun iki sağlam mızrak aldı. Ahilleus'un yalnız bir silâhını, kendisinden başka kimsenin sallayamadığı mızrağı eline almadı; bunu Peiİlion tepelerinden Hiron sevgili babasına düğün hediyesi olarak getirmişti: kahramanlara ölüm veren bir mızraktı. Automedon'a çabuk atları koşmasını emretti; safları bozmada, Kusursuz Ahilleus'tan sonra en çok takdir ettiği ve kavgada en güvenilir saydığı adam Automedon idi. Tez yürüyüşlü iki atını, yel gibi uçan Ksanhos ile Balios'u, Automedon arabaya koşulmuş olarak getirdi.

Bu sırada Ahilleus barakadan barakaya giderek Myrmidonların çabuk silâhlanmalarına baktı. Şaşılacak bir avcılık ateşiyle içleri dolu kan içen kurtlar, dağda, nasıl boynuzları dallı budaklı bir geyik yakalar, sonra paralayıp sömürürse; ağızları burunları kandan kıpkızıl, sürü ile, bir pınarın derinden

siyah akan sularını nasıl lap lap yalarlarsa onun gibi, Myrmidonların başları ve kılavuzları ayağına çabuk Eakoğlunun cesur seyisinin yanlarında toplanıp kavgaya hazırlanmışlardı. Ortalarında savaşçı Ahilleus duruyor, arabaları ve silâhlı adamları cesaretlendiriyordu.

Zeus'un sevgilisi Ahilleus Troyaya elli gemi getirmişti her birinde elli kürekçi vardı. Onlara beş baş vermiş, yüksek kumandayı kendi eline almıştı; hepsini, güzelce, nizama koyduktan sonra, onlara sert bir sesle emretti:

— Myrmidonlar, hiçbiriniz, öfkem sürdüğü müddetçe, Troyalılara karşı göstermiş olduğunuz tehditleri unutmasın. O zaman, hepiniz bana çıkışırdınız: Yaman Peleoğlu, seni anan safra ile büyütmüş olmalı. Acıması yok kahraman, adamlarını zorla gemilerinin yanında alıkoyuyorsun! Öyle şirret bir öfke yüreğinde sürüp gidecekse, bari deniz teknelerimize binip vatanımıza dönelim. Kaç defa toplanıp yanıma gelir, bu gibi sözler söylerdiniz! İşte, o çok güç işlerin görüleceği gün geldi: o zamanlar düşkünü olduğunuz büyük savaş gününe erişmiş bulunuyoruz. Herbirimiz bugün öyle cesur bir yiğitlikle Troyalılarla dövüşsün.

Böyle dedi, ve herkeste savaşçılık ateşini alevlendirdi. Hanın sesini işitince saflar daha sık oldular. Bir adam çok sık taşlarla ördüğü yüksek evini azgın rüzgârlardan nasıl korursa şimdi tulgalar ve göbekli kalkanlar sıklaşıp kuvvetlendiler. Kalkan kalkana, tulga tulgaya, er ere dayanıyordu. Hepsinin önünde iki kişi, Patroklos ve Automedon, aynı yürekle, Myrmidonların başında kavgaya girişmeğe hazırlanmışlardı. Ahilleus ise barakasına gitti, bir sandığın kapağını açtı. Bu güzel, sanatla işlenmiş sandığa, Thetis, gerektikçe oğlu alıp kullanmak üzere rüzgârlardan koruyan entariler, kaftanlar, yünden halılar yerleştirmişti. Burada bir de çok güzel işlenmiş bir sağrak vardı: bununla, ancak Zeus'a saçı kılmak üzere, ateş rengi şarap içilirdi. Ahilleus bu sağrağı çıkarıp önce kükürtle arındırdı, sonra güzel akar su ile yıkadı; ondan sonra kendi de ellerini yıkadı ve gidip ateş rengi şarabı getirdi. En son, gözleri göğe kaldırılmış, şarabı saçtı ve duası Gürler Zeus'un dikkatinden hiç kaçmadı.

— Zeus Han! uzaklarda oturan, Dodone ve Pelasge tanrısı! Ayaklarını

yıkamaz, toprak üstünde yatar kâhin Sel'lerin oturduğu kışı sert Dodone üzerine hüküm süren ulu tanrı! Vaktiyle duamı kabul etmiş? Ahaylıların ordusuna ağır vuruşlar indirerek bana saygı göstermiştin; bu sefer de dileğimi yerine getir. Ben gemilerin ortasında kalıyorum, arkadaşımı, bütün Myrmidonlar birliğiyle, Troyalılara karşı savaşmağa gönderiyorum. Onu zafer şanına ulaştır, hep sesi yüksek Zeus! Fakat kavgayı ve gemilerden zafer naralarını uzaklaştırdıktan sonra, esen dönsün, silâhları ve yakından dövüşmeğe düşkün bütün adamları da onunla beraber kurtulsun.

Böyle diyerek dua etti ve hep tedbir düşünen tanrıların babası Zeus duasını dinledi: dileklerinden yalnız birini verdi, öbürüne erişmedi: Patroklos kavgayı ve savaşı gemilerden uzaklaştıracak, fakat sağ esen gemilere dönmeyecekti. Ahilleus, Zeus Ata'ya saçı kılıp dua ettikten sonra, barakasına döndü, sağrağı yerine koydu; Troyalılarla Danaoslular arasındaki canlara kıyan kavgayı seyrederek dinlenmek üzere brakanın önüne oturdu.

Hepsi zırhlı silahlarla. Patroklos ile beraber, yürüdüler, ilerlediler ve güçlerine güvenerek Troyalıların üstüne sıçradılar. Yol kenarındaki inlerinden yayılan eşek arılarını rahatsız, etmeği bir eğlence olarak âdet eden düşüncesiz çocuklar kendilerine ve başkalarına büyük bir kaygı hazırlarlar: az, sonra geçecek bir yolcu, istemeden, arıları ürkütecek; onlar da telaşlanıp, yavrularını korumak için, hücuma kalkacaktır. Gemilerden ayrılan Myrmidonlar da, buna benzer bir gönülle, Troyalılar üzerine atılmışlardı. Uzun süren bir haydalama yükseldi. Patroklos, yüksek sesle, yarenlerine söyle dedi :

Myrmidonlar, Peleoğlu Ahilleus'un yarenleri! Erkek olun, dostlarım, ateşli yiğitliğinizi hatırlayın; yakından dövüşmedi usta seyisleriyle, gemilerin yanında ordu kurmuş bütün Ahaylılardan kat kat üstün olan Peleoğlu'na şeref getirelim: Atreoğlu Agamemnon Han da, Ahaylıların en büyük kahramanına saygı göstermemesinin nasıl bir çılgınlık olduğunu anlasın.

Böyle diyerek herkesin savaşçılık ateşini alevlendirdi.

Hemen, toplu olarak Troyalılar üzerine yürüdüler. Ahaylıların uğultulu

seslerinden gemilerin üstüne tükenmez, çınlayışlar yükseldi.

PATROKLOS'UN KAHRAMANLIKLARI

Troyalılar Menoetios'un yiğit oğlunu ve arkasından gelen seyisini -ikisi de kıvılcım saçan silâhlar içinde - gördükleri zaman yürekleri heyecanlandı, safları sarsıldı; ayağına çabuk Peleoğlu'nun öfkeli kinini bırakmış, dostluğa geçmiş olmasından korkuyorlardı. O zaman, her biri, telâşlı gözleriyle ölüm uçurumundan kaçacak yer aradı.

Patroklos, en önce, parlak kargısını, doğru ortaya, yokluğun kakıştığı yere: ulu gönüllü Protesilas'ın pupasına fırlattı, Pyrehmes'i -arabaları güzel Peonialıların başını- vurdu: Amydon'dan ve geniş akışlı Aksios suyunun kenarlarından gelmişlerdi. Sağ omuzundan, vurulan adam içini çekerek arkası üstü, toz içine yuvarlandı. Kendisiyle beraber bulunan Peonialılar kaçtılar: Patroklos. kavgada en iyileri olan kılavuzlarını öldürmekle aralarında bozgun yaratmıştı; onları gemilerden uzaklaştırdı. alev saçan ateşi söndürdü. Yarı yanmış gemiyi bırakan Troyalılar çok büyük bir kargaşalık içinde kaçıştılar. Danaoslular ise derin gemilerin arasından üstlerine atıldılar sonu gelmiyen bir uğultu yükseldi. Büyük bir dağın yüksek tepesinden şimşek devşiren Zeus nasıl kalın bulutları dağıtır, birden yüksek tepeler, denize uzanmış burunlar, dereler gözlere görünürse; geniş gökte ether yırtılıp çalkanırsa bunun gibi, Danaoslular bir kere her şeyi yok eden ateş gemilerden atıldıktan sonra, ferah bir nefes aldılar. Troyalılar, Ahaylıların baskısı altında, henüz kaçışmıyorlardı : gemilerden ancak zorlandıkça uzaklaşıyorlardı.

Düşman safları bozulup dağılınca, Hanlardan her biri bir savaşçı yakaladı; en önde Menoetios'un yiğit oğlu, kaçmak isterken Areilyhos'u, sivri temrenli mızrağı ile, kasığından vurdu ve temreni dibine kadar batırdı: kemiği kırdı, adam, alnının üstüne, toprağa düştü. Ares tapuğçusu Menelas Thoos'ı. kalkanın örtmediği göğüs yerinden vurdu, üyelerinin iflahını kesti. Fyleoğlu, üstüne saldırmak üzere olan Amfilos'tan önce davranarak onu bacağının kaba etinden vurdu, kargısının temreni veterleri kesti; adamın gözlerini gölge bürüdü. Nestor oğullarından Antilohos sivri mızrağı ile Atymnios'u vurdu, tunç

temreni böğrünün arasından batırdı; adam, başı önde, yıkıldı. Kardeşinin kaderinden titizlenen Moris yaklaşarak Antilohos'un üstüne sıçradı; fakat tanrılar eşi Thrasimedes ondan önce silâhını attı ve Moris Antilohos'a dokunmadan Moris'i, ilk vuruşla, omuzundan yaraladı. Adam takırdı ile düştü; gölge gözlerini bürüdü. İki Nestoroğlunun vuruşlarıyla, Sarpedon'un yiğit arkadaşları - Amisodar'ın iki oğlu can verdiler. - Ayas Oileoğlu, kargaşa arasında sendeliyen Kleobal'in üstüne sıçrayıp onu diri tuttu, fakat hemen kılıcıyla boynundan vurarak işini bitirdi Kılıç sıcak kana bulandı. adamın gözlerine kızıl ölüm yerleşti. Peneleos ile Lykon birbirinin üstüne atıldılar; kargıları ikisinin de, boşa gitti. Yeniden birbirlerinin üstüne, kılıçla, sıçradılar; Peneleos, hasmını kulağın altından vurdu, kılıç, boynun içine saplandı; yalnız deri kesilmemişti. baş, bir yana, deriye asılı kaldı; bütün üyelerinin iflahı kesildi. Merion çabuk giden ayaklarıyla arabasına binmek üzere iken Akamas'ı yakalayıp bir omuzundan sançtı, adam arabasından yıkıldı. Gözlerine bir sis yayıldı. İdomene merhametsiz tunç mızrağı ile Erymas'ı ağzından vurdu; tunç temren beynin içinden derin bir yol açarak beyaz kemikleri kırdı. Vuruş altında dişler söküldü, iki göz kanla doldu; ağzından burnundan kan fişkırıyordu Ölümün karanlık bulutu adamı örttü.

Birer savaşçı öldüren Danaoslu Hanlar bunlardı Troyalılar artık kaçıştan başka bir şey düşünmüyorlardı; ateşli savaşçılığı unutmuşlardı.

Büyük Ayas, hep, mızrağını Hektor'un kıvılcım saçan tulgasına fırlatmak arzusu ile yanıyordu. Fakat kavgada usta olan Hektor, geniş omuzlarını boğa derisinden kalkanıyla örterek okların ıslığını ve mızraklarını takırdısını gözetliyor, düşmanın bir üstünlük kazanmakta olduğunu anlıyordu.

Patroklos ilk saflarını sarstıktan sonra, Troyalıların yolunu kesmeğe, şehre doğru ilerlemek arzularına engel olmağa, gemiler arasında sıkıştırmağa çalışıyordu. Gemiler yüksek duvar ve ırmak arasında onlara hücum ediyor, kendi yarenlerinden düşenlerin öcünü almak üzere kırıp geçiriyordu. En önce, Pronoos'u kalkanın örtemediği yerden, parlak mızrağı ile göğsüne saldırdı. Bir vuruşla üyelerinin iflahını kesti; adam takırdı ile yıkıldı. Ondan sonra Enopsoğlu Testor'un üstüne atıldı. Çılgına dönen ve arabasının sandığına büzülen Testor'un ellerinden dizginler uçtu. Patrokios yaklaşarak çene

kemiğinin sağ tarafına kargısını saplayıp dişlerini kırdı; sonra rampanın üstünden mızrağı ile kaldırıp yere attı; yere düşmesiyle hayatı da sona erdi Ondan sonra, üstüne sıçrayan Erylas'ın başını bir taşla vurdu; baş güçlü tulganın altında ikiye bölündü. Adam alın önde, düştü, insanların hayatlarına son veren ölüm: üstüne yayıldı. Bundan sonra, Erymos, Amfotor, Epaltos, Damastoroğlu Tlepolem, Ekios, Dyris, İfe, Evippi. Polymel ayrı ayrı yere serdiği erlerdir.

SARPEDON'UN ÖLÜMÜ

Sarpedon, cebesi karınduruksuz yarenlerinin Menoetiosoğlu Patroklos'un vuruşları altında ezildiklerini görünce, tanrılar benzeri Lykialılara seslenerek şöyle çıkıştı:

— Utanın, Lykialılar! Nereye kaçıyorsunuz? Ateşli yiğitliğinizi gösterecek saat bu saattir. Bu adamın karşısına ben çıkacağım. Burada zaferden zafere koşan, Troyalılara şimdiden bunca yamanlıklar getiren ve bunca kahramanın dizlerini çöktürmüş olan savaşçıyı kendim sınamak istiyorum.

Böyle dedi, ve arabasından, silâhlarıyla yere atladı.

Patroklos da, onu görür görmez, arabasından atladı. Yüksek bir kayanın üstünde, çengel pençeli, kambur gagalı akbabalar nasıl büyük bağırtılarla birbirinin üstüne atılırlarsa, onun gibi, onlar da yüksek naralar atarak birbirine saldırdılar. Dolambaç düşünüşlü Kronosoğlu onları görünce acıdı, karısı ve kızkardeşi Here'ye şöyle dedi :

— Ne yazık! benim için ölümlülerin en sevgilisi olan Sarpedon'un kaderi Menoetiosoğlu Patroklos'un eliyle ölmektir. Fakat şimdi gönlümle iki düşünüş, içindeyim. onu gözyaşı kaynağı kavgadan çekip bereketli Lykia toprağına ulaştırayım mı? yoksa, şimdi, Meonetiosoğlu Patroklos'un kolu altında öldüreyim mi?

Ona büyük gözlü Here Sultan cevap verdi .

— Tanrıların en korkuncu. Kronosoğlu, bu söylediklerin nasıl sözlerdir? Öteden beri kaderi belirmiş bir ölümlüyü sesi ürkütücü ölümden kurtarmak mı istiyorsun? Nasıl istersen! Fakat biz öbür tanrılar seni onaylıyacak değiliz. Sana söyliyecek bir şeyim daha var, iyice kafana koy: sen Sarpedon'u sağ olarak memleketine götürecek olursan, dikkat et, bir başka tanrı da sevgili oğlunu canlara kıyan savaştan kurtarmak isteğinde bulunabilir. Priam'ın büyük şehri etrafında savaşan tanrı dölü savaşçılar çoktur: babaları sana düşman olur. Sevgili oğlum Sarpedon için yürekten çok üzülüyorsan, Menoetiosoğlu Patroklos'un kolu altında ölmesine meydan ver; ondan hayat ve can ayrıldıktan, sonra ise, Ecel'e, tatlı Uykuya buyur, onu alıp geniş Lykia toprağına götürsünler, orada kardeşleri ve hısımları onu bir mezara gömerler, bir de taş dikerler: ölülere mahsus olan bu saygı ona da gösterilir.

Böyle dedi, tanrıların ve insanların babası da itiraz etmedi. Patroklos'un bereketli Troya ilinde vatanından uzak öldüreceği oğluna, bir saygı göstermek için toprağa bir kan yağmuru sağanağı saçtı.

İkisi karşılıklı ilerliyerek birbirine yaklaştılar: o zaman Patroklos Sarpedon Hanın iyi doğuşlu seyisi çok anılmış Thrasidem'i karnından vurarak üyelerinin iflahını kesti. Sarpedon da parlak kargısıyla atıldı, fakat silâhını Patroklos'a değdiremedi. Onun yerine kargı, at Pedas'ı sağ omuzundan yaraladı: hayvan son nefesini vererek tozun içine düştü, iniltilerle hayatı uçtu. Üçüncü olarak arabaya koşulmuş olan Pedas toz içinde yatarken öbür iki atın kımıldamasına engel oluyor, boyunduruk zorlanıyor, dizginler karışıyordu. Fakat ün salmış savaşçı Automedon hemen çaresini buldu: yere atladı ve yandan sarkan keskin kılıcının bir vuruşu ile ölü atı bağlıyan kayışı kesti; kalan iki atın arabayı, doğru, yoluna sürmesi mümkün oldu. İki savaşçı da yüreklerini yakan eski kavgayı çözmek üzere yeniden savaşa atıldılar.

Bir kere daha Sarpedon parlak kargısını attı fakat hedefe ulaştıramadı: kargı, kahramanın kendisine dokunmaksızın sol omuzundan geçti. Patroklos da, hemen, tunç silah avucunda. sıçrayıp mızrağını fırlattı. elinden çıkan bu silah

boşuna atılmadı, hasmını tam zar içindeki etli yüreğinden vurdu: adam yıkıldı. Yeni bilenmiş baltalarıyla; - bir geminin omurga ağacını yapmak için - doğradıkları meşe, ya kavak, ya da ulu çam ağacı nasıl devrilirse onun gibi. Patroklos'un, vuruşu ile devrilen Sarpedon boylu boyunca, atlarının ve arabasının önünde serilmişti, elleriyle kanlı tozu sıkıyordu. Patroklos ayağını göğsüne basarak mızrağını cesetten çekti.

SARPEDON'UN CESEDİ ETRAFINDA KAVGA

Troyalılar. gözleri fırıl fırıl Ahaylıların saldırısına karşı koyuyorlardı. Myrmidonlar arasında, yiğitlikte kimseden aşağı kalmıyan bir adam, ulu gönüllü Agakles'in oğlu tanrısal Epige vuruldu. Vaktiyle güzel Budion şehrinde hüküm sürerdi: fakat şanlı bir yeğenin öldürülmesinden sonra yalvarıcı olarak Pele'ye ve gümüş ayaklı Thetis'e sığınmıştı; onlar da onu, saflar bozan Ahilleus'un yanına atları güzel İlion seferinde Troyalılara karşı savaşmak üzere göndermişlerdi. Sarpedon'un cesedine el koymak üzere ün salmış Hektor, başına bir kaya parçası attı; güçlü tulganın altında başı ikiye ayrıldı. Adam, alın önde, ölünün üstüne düştü, insanların hayatlarına son veren ölüm onu da kapladı. Patroklos, yarenlerinden birinin öldüğünü görünce kederlendi. Saflar dışındaki savaşçılar üstüne saldırdı. Tez uçan milân kuşu küçük kuşlar üzerine atılıp onları nasıl bozguna uğratırsa, onun gibi. sen de. iyi at terbiyecisi Patroklos, doğru Lykialıların ve doğru Troyalıların üstüne saldırdın: arkadaşının ölümü seni o derecede titizlendirmişti! İthemen'in sevgili oğlu Sthenelas'ı bir taşla boynundan vurarak veterlerini ezdi.

Saflar dışındaki savaşçılar gerilediler, onlarla beraber Hektor da geriledi. Ahaylıların önünde Troyalılar oyunda veya avda kuvvetini denemek için cirit atan güçlü bir adamın elinden fırlayan bu uzun silâhın erimi kadar bir yer gerilediler. Fakat Lykialı savaşçıların bay Glaukos en önce yüz geri ederek Hellalı zengin Halkon'un sevgili oğlu ulu gönüllü Bathykles'i öldürdü. Bathykles; kovalar ve yakalamak üzere iken. Glaukos dönerek kargısıyla göğsünden vurmuştu. Adam lakırdı ile yere düştü ve Ahaylıları ağır bir kaygıdır tuttu, düşen arkadaşı düşünerek kederlenmişlerdi. Troyalılar ise sevinç içinde. Glaukos'un etrafında kümelendiler. Fakat Ahaylılar da yiğitliklerini unutmuyorlar üstlerine atılmaktan geri kalmıyorlardı. O zaman,

Morion, Troyalılar arasından -İda'lı Zeus'un duacısı- Otenor'un alp oğlu Laogon'u yakaladı; mızrağı ile kulak ve çene altından vurdu; hemen bütün üyelerinden hayat uçtu, kara gölge içinde kaldı. O zaman Ene, tunç kargısını Merion'a fırlattı; silâhın değmiş olacağını umarak, kalkanının altında, yaklaştı. Fakat öbürü silâhın gelişini görmüş, öne eğilerek tunç temrenden kaçınabilmişti; kargı arkasından kayarak yere saplandı; uzun gönder, orada, sallandı, durdu. Ene titizlenerek şöyle dedi :

— Merion. senin çevik bir dans ustası olman hiçbir işine yaramıyacaktı: mızrağım değseydi senin çevikliğini dindirirdi.

Ün salmış savaşçı Merion ona bakarak şöyle dedi :

— Ene, ne kadar ün salmış biri olsan da bütün senin üstüne atılacak olanların yiğitlik ateşini güç söndürebilirsin. Sen de herkes gibi ölümlüsün. Ben de seni, can alacak bir yerinden, tunç mızrağımla vurabilseydim, çok güçlü kudretli de olsan, zafer şanını bana, canını da Hades'e verirdin.

Öyle dedi, ve Menoetios oğlu Patroklos Alp ona şöyle çıkıştı

— Merion, güçlü kuvvetli de olsan, niçin böyle konuşursun Sevgili arkadaşım, şerefe dokunaklı sözlerle Troyalıları ölünün cesedinden uzaklaştıramazsın: önce toprağa kurban vermek gerek. Kavgada kol, dernekte söz kararı sağlar Gereken söz düzmek değil savaş savaşmaktır.

Böyle diyerek başa geçti, Merion da arkasından yürüdü. Peleoğlu Ahilleus'un şanlı seyisi bir kere daha atları Troyalıların arkasına sürdü. Zeus, ilkin, Hektor'un vücuduna gevşemiş bir ruh koydu. Hektor arabasına binerek dizginleri kaçışa çevirdi, aynı zamanda Troyalıları kaçmağa çağırıyordu. Zeus'un terazisinin ağdığını sezinmişti: O zaman şanlı Lykialılar da, gemiler arasında serilmiş yatan Hanlarının cesedini bırakıp kaçtılar. Sarpedon'un omuzlarından kıvılcım saçan tunç silâhları soyduktan sonra; bunları Menoetios'un alp oğlu yarenlerine vererek koca karınlı gemilere gönderdi. Bu

sırada bulut devşiren Zeus Apollon'a seslenerek şöyle dedi :

— Şimdi, sevgili Fobes, git Sarpedon'un kara kanını sil; sonra, onu, çok uzağa götürüp bir ırmağın akar suyu ile yıka; sonra, ambrosia merhemi sür tanrısal giysiler giydir; en son onu ikiz tanrılara: yelayaklı Ecel ve Uykuya ver; gecikmeden, bereketli geniş Lykia toprağına götürsünler: kardeşleri ve hısımları bir mezara gömerler, bir de taş dikerler: ölülere mahsus olan saygı yerine getirilir.

Böyle dedi, Apollon da babasının dediğini dinledi, hemen yerine getirdi.

PATROKLOS TROYALILARI KOVALIYOR

Patroklos atlarını ve Automedon'u harekete getirerek Troyalıların ve Lykialıların peşine düştü; bununla büyük bir hataya düşüyordu, akılsız adam! Eğer Peleoğlunun emrinden dışarı çıkmasaydı kara ölüm tanrıçasından yakayı sıyırabilecekti. Fakat Zeus'un dileği her zaman her ölümlünün dileğinden daha kuvvetlidir. Cesuru bile şimdi kaçışa süren ve elinden zafer şanını alan, başka bir zaman ise kavgaya ileten Zeus'tur. Bu sefer de bu işler onun göğsündeki yüreğinden kopuyordu.

Şimdi, Patrokloü, seni tanrılar ölüme iletmek üzere :ken, en önce kimin en son kimin canına kıydın? Önce Adrast'ı, Autonoos'u, Ekekles'i, —sonra Magas oğlu Perim'i, Epistor'u, Melaıııp'i— daha sonra Elas'ı, Molios'u, Pyliast'i; bütün bunları öldürdün, ötekilerse kaçmaktan başka bir şey düşünmediler.

Ahaylıların oğulları, bu gidişle, sanki kudurmuş bir mızrakla önüne ve her yana saldırmakta olan Patroklos'un kolu ile, kapıları yüksek Troya'yı alacaklardı, eğer, Foebos Apollon orada hisarın üstünde —mahvını düşünmekte ve Troyalılara yardım etmekte— olmasaydı. Patroklos üç defa yüksek hisarın bir tabyasına hücum etti, üç defa da Apollon, kendi elleriyle, kalkanına dokunarak geri çekilmesine sebep oldu. Bir dördüncü defa bir tanrı gibi sıçradı; o zaman Apollon korkunç bir sesle darılarak şu kanatlı sözleri

söyledi:

— Çekil, tanrı dölü Patroklos! Şanlı Troyalıların şehri senin silahınla alınmıyacaktır: kader bunu istemiyor. Senden daha kuvvetli olan Ahilleus'un mızrağıyla de şehir düşmeyecektir.

Böyle dedi, ve okçu Apollon'un öfkesinden kaçınmak isteyen Patroklos bir hayli geri çekildi.

Bu sırada Hektor, Skees kapılarında, duynakları kalın atlarını durdurdu. İçinden düşünüyordu, arabasını kavgaya sürsün mü? yoksa hisarın arkasında toplanmaları için yarenlerine emir mi versin? Böyle düşünmekte iken, Apollon yanına geldi. Hektor'un dayısı Asios'un güçlü kuvvetli çehresine, kılığına girmişti. Zeus oğlu Apollon, bu çehre altında Hektor'a seslenerek şöyle dedi:

— Hektor, savaştan niçin geri kalıyorsun? buna hakkın da yoktur, sanırım. Hay, eğer, senin altında olduğum kadar üstünde olsaydım! Savaştan geri çekilmenin acısını anlardın. Haydi, duynakları kalın atlarını, doğru, Patroklos üzerine sür; kim bilir, belki sen üstün gelirsin, Apollon belki zafer şanını sana verir?

Tanrı böyle dedi ve kavganın içine karışmağa giderken, ün salmış Hektor, yiğit Kebriona atları kamçılayıp savaşa sürmek emrini verdi. Bu sırada yığınlara karışmış bulunan Apollon, Argoslular arasında uğursuz bir kargaşalık yarattı: şanı Troyalılara, Hektor'a vermek istiyordu. Hektor bütün öbür Danaosluları bir yana bıraktı, onlardan tek bir kişi öldürmeden, duynakları kalın atlarını, doğru, Patroklos'un üstüne yürüttü Patroklos da, arabasından yere atladı; sol elinde mızrağını tutuyordu; öbürü ile, parlak, sert pürtüklü, elini, dolduracak büyüklükte bir taş aldı; bütün gücü ile fırlattı: ve bu atış boşuna, gitmedi: Hektor'un —dizginleri tutan— arabacısı Priam'ın halayıktan oğlu Kebrion'a ulaştı. Alnına gelen sivri pürtüklü taş iki kaşını ezdi, kemik kırılarak gözleri tozun içine düştü. Adam, sanatla işlenmiş arabadan bir dalgıç gibi düştü, hayat etinden kemiğinden ayrıldı. O zaman, sen, Patroklos, alaylı bir dille, ona şöyle dedi:

— Vay, vay! ne kadar hafif adam! Ne kadar kolay atlayışlar yapıyor! Bir gün, balıklı denizde, şu istiridye avcısı geminin üstünden atlasa, deniz kabarık da olsa, bir çok kişiyi doyurabilirdi: arabadan ovaya atlayışı bunu gösteriyor. Troyalılarda gerçekten iyi dalıcılar varmış!

Böyle dedi, ve bir sıçrayışla kahraman Kebrion'un cesedi üstüne atıldı, bir arslan. nasıl bir ağıla hücum ettiği anda göğsünden yaralanır, cesareti felâketine sebep olursa, onun gibi, sen de, Patroklos, ateşli bir cesaretle atıldın. Hektor da, arabasından yere atladı; ikisi, şimdi, Kebrion'un etrafında savaşmağa giriştiler. Bir dağın yüksek doruğunda, vurulmuş bir dişi geyik için, iki aç arslan, aynı hırs ile onu paralamayı düşünerek nasıl birbirlerine hücum ederlerse bunun gib, Kebrion için iki savaş ustası, Patroklos Menoetiosoğlu ile ün salmış Hektor, merhametsiz tunç silâhlarla birbirinin tenini yırtıp parçalamak arzusu ile yanıyorlardı. Hektor eline geçirdiği başı salıvermiyor, Patroklos ise bir ayağı tutuyordu. Öbürleri, Troyalı ve danaoslu savaşçılar, canlara kıyan yakından dövüşe atılmışlardı. Euros ve Notos rüzgârları, bir dağın boğazlarında, nasıl yarışırcasına eserler, koyu sık bir ormanın — meşe, kayın gibi uzun gövdeli ağaçlarını, şaşılacak takırdılar içinde, sarsıp uzun taze dalları sarmaşırken nasıl kinimi kuru budakların sesi işitilirse, onun gibi, Troyalılarla Ahaylılar birbirlerinin üstüne, boğuşmak birisiyle, atılıyorlardı, iki tarafın hiç biri çirkin suratlı Bozgunu aklına getirmiyordu. Kebrion'un etrafında, pek çok sivri mızraklar ve yayların kirişlerinden fışkırmış oklar gelip hedefe saplanmış; bir çok kocaman taşlar dövüşenlerin kalkanlarına, tulgalarına çarpmış bulunuyordu; o ise, bir toz burgacı içinde, boylu boyunca uzanmıştı: ustası olduğu arabaları bir daha hatırlamamak üzere unutmuştu!

PATROKLOS'UN ÖLÜMÜ

Güneş, yürüyüşü içinde, gök ortasına gelinceye kadar, iki taraftan atılan silahlar hedeflere ulaşıyor, insanlar düşüyordu. Fakat işte güneş, öküzleri çözdükleri saate yaklaşınca Ahaylılar Kebrion'u kaçırarak büyük bir üstünlük elde ettiler, omuzlarından silâhlarını aldılar; bu sırada Patroklos, büyük bir azgınlıkla Troyalılar üzerine atıldı. Azgın Ares'in benzeri, üç defa, ürküntü veren naralar atarak saldırdı; üç defa dokuz adam öldürdü. Bir dördüncü defa, bir tanrı gibi, sıçradı; fakat işte o anda. Patroklos, senin ecelin erişti: Foebes,

canlara kıyan savaşın arasından senin yanına geldi. Patroklos, kargaşalık içinde, onun geldiğini görmedi, çünkü Apollon koyu bir buğu ile örtülü olarak yürüyordu. Patroklos'un ardında durarak, iki omuzu arasına ve geniş omuzlarına el ayasıyla bastı. Hemen gözleri şaşılaştı. O zaman, Foebos Apollon, başından, uzun tepelikli tulgasını düşürdü; tulga takırdı ile atların ayaklarına yuvarlandı. Sorgucu tozla ve kanla kirlendi. Vaktiyle, tanrısal kahraman Eakoğlu Ahilleus'un güzel başını ve alnını koruyan, bu sorgucu at kılından tulganın tozlara düşüp kirlenmesi hiç akla sığar mıydı? Fakat bugün, Zeus, onu Hektor'a veriyor, kendi başında taşısın diye: oysa ki onun da sonu yaklaşıyordu. Patroklos'un elleri içinde mızrağı —büyük, ağır, güçlü, tunç temrenli silâhı— parçalandı. Yüksek kalkanı, bağlayan kayışı da omuzlarından yere düştü. Zeus oğlu Apollon Han zırhını da çözüp çıkardı. Aklı bir baş dönmesi içinde kaldı; şanlı vücudunun üyeleri kırıldı, şaşkınlık içinde durdu. O zaman, arkadan, bir Dardanlı gelerek, yakından, sivri tunç temreniyle arkasından vurdu. Vuran Panthoos oğlu Euforbos, yaşıtlarının hepsinden, kargı fırlatmada, araba sürmekte, yaya koşusunda üstündü, işte, iyi araba sürücüsü Patroklos. sana, ilkin silah atan bu savaşçıdır, fakat seni yıkamadı Vücudundan kayın gönderli kargısını çektikten sonra kaçarak yarenlerinin yanına çekildi. Apollon tanrının çarpışından sonra kargıyla vurulan Patroklos da ölümden kaçınmak için yarenlerinin arasına sığındı.

Fakat bu ara, Hektor ulu gönüllü Patroklos'un, sivri tunç temrenle yaralı olarak çekildiğini görünce, saflar arasından yanına gitti; mızrağıyla karnından vurdu ve temreni iyice bastırdı. Patroklos yaman takırdıyla düşerek Ahaylılara büyük yas getirdi. Çok defa yorulmaz bir yaban domuzu ile savaşan bir arslanın bitkin bir hale düştüğü görülür: yüksek dağdaki bir pınardan, her biri, yalnız kendisi su içmek dâvasıyla, birbirine karşı kavgaya tutuşurlar, sonunda arslan, üstün gücü ile nefesi kesilen yaban domuzunu alt eder. Bunun gibi Menoetios oğlu Patroklos alp, bunca savaşçıyı yıkıp öldürdükten sonra, Priamoğlu Hektor'un yakından bir vuruşu ile hayatına son verildiğini gördü. Hektor, zafer içinde, kanatlı sözler söyledi:

— Patroklos, herhalde şehrimizi alacağını, Troya kadınlarını esir ederek gemilerinle yurduna götüreceğini düşünüyordun. Zavallı akılsız! Onları kurtarmak için, işte, Hektor'un ayakları çabuk atları var: arabasını uzun uzun çekerek onu kavgaya götürüyorlar. Üstlerinden felâket ürününü uzaklaştırmağa

çalıştığım Troyalılar arasında mızrak fırlatmada ben de ustayımdır. Seni burada akbabalar yiyecek, a bahtı kara! Ahilleus, ne kadar yiğit olursa olsun, senin işine yaramıyacaktır. O, seni, yalnız, kavaraya gönderirken şöyle dediğini sanıyorum: «Patroklos cana kıyan Hektor'u göğsünde zırhını parçalamadıkça, kanlı kanlı alıp getirmedikçe koca karınlı gemilere dönmemelisin.» Sana böyle söylemişti, sen de, düşüncesiz aklınla inanmıştın.

Sen de, iyi araba sürücüsü Patroklos, sönmek üzere olan bir sesle ona şöyle cevap verdin:

— Hektor, bu derece yüksekten zaferi haykırmağa vakit henüz çok erkendir. Sana bugünkü üstünlüğü kim verdi? Kronosoğlu Zeus ile Apollon. Beni zahmetsizce yenen onlardır: Onlar omuzlarımdan silâhlarımı çözmüşlerdi. Senin gibi yirmi savaşçı karşıma çıkmış olsaydı, yirmisi de, oracıkta, mızrağımın altında düşerlerdi. Meymenetsiz kader ile Leto'nun oğlu ve insanlardan Euforbos beni böyle yere serdi; sen ancak üçüncü olarak soymağa geldin. Fakat sana söyliyecek bir şeyim daha var, onu kafana iyi sok: sen de uzun zaman daha yaşamıyacaksın. Şimdiden, ölümle güçlü kader, etrafında dolaşıyor; kusursuz Eakoğlu Ahilleus'un kolu altında yıkılmanı görmek isteyenler onlardır.

Böyle dedi; her şeye son veren ölüm onu kaplamıştı bile Ruh, kaderine ağlayarak üyelerinden ayrılmış, yiğitlikten ve gençlikten uzak, Hades'e ermişti. Ün salmış Hektor ona şunları söylediği zaman o ölmüştü:

— Patroklos, niçin bana ölüm uçurumunu haber veriyorsun? Kim bilir, belki, güzel saçlı Thetis'in oğlu Ahilleus, benim mızrağımla vurularak, benden önce ölecektir.

Böyle dedi, ve ayağını ceset üzerine basarak mızrağını çektikten ve ölüyü arka üstü yatırdıktan sonra, kargı avucunda, Eakoğlunun tanrılara benzer seyisi Automedon'un üstüne yürüdü: onu vurmak arzusu çok büyüktü! Fakat, ondan önce, ayakları çabuk atları, tanrıların Pele'ye hediyesi ölümsüz, eşsiz atları onu uzaklaştırmışlardı bile.

ŞAN : XVII

MENELAS PATROKLOS'UN CESEDİ İÇİN SAVAŞIYOR

Ares'in sevgilisi, Atreoğlu Menelas, Patroklos'un, Troyalılarla ettiği kanlı savaş içinde yıkıldığını gördü; saflar dışındaki savaşçılar arasından, alev saçan tulgasıyla, cesedin yanına geldi, onu savunmağa hazır, yer aldı. İlk defa doğurmak üzere olan —henüz doğumdan hiçbir şey bilmeyen— düvenin yanında, anası, nasıl acıyan titrek seslerle, koruduğunu gösterirse, onun gibi Sarı Menelas da Patroklos'un yanında durmuştu. Mızrağını ve yuvarlak kalkanını önde tutuyor, karşısına kim gelirse öldürmek arzusu ile içten tutuşuyordu. Fakat güzel mızrakla Panthoos oğlu da kusursuz. Patroklos'un düşen cesedine ilgisiz durmuyordu. Yaklaşarak Ares'in sevgilisi Menelas'a şöyle dedi:

— Atreoğlu, tanrı büyütmesi, savaşçılar Hanı, çekil git bu ölüden uzaklaş, kanlı soykasından elini çek. Troyalılardan ve ün salmış müttefiklerinden hiç kimse cana kıyan savaş içinde, benden önce, mızrağıyla, Patroklos'a vurmuş değildir. Eğer seni de vurup tatlı canını almamı istemiyorsan, çekil de Troyalılar arasında bir şan kazanayım.

Buna Sarı Menelas aşırı titizlenerek şöyle dedi:

— Hay Zeus Ata! Böyle yüksekten övünmek iyi şey değildir. Panterin, aslanın, cana kıyan yaban domuzunun göğsünde olan yüksek iç güven, güzel mızraklı Panthoos oğullarınınkinden daha aşırı olamaz. Ama at terbiyecisi güçlü Hyperenor bana hakaret ettiği, bana kafa tuttuğu günden sonra gençliğine doymamıştı; ayakları üstünde, sılaya dönüp sevgili karısını ve kaygısını çeken anasını babasını sevindirmiş olduğunu bilmiyorum. Şimdi sen de bana karşı durmağa cesaret edersen, senin de yiğitliğini kırarım. Ama, daha önce, başına bir felâket gelmeden, seni geri itmeğe, yığın içine çekilmeğe davet ediyorum: En ahmak insan bile görgüden ders alır.

Böyle dedi, fakat öbürü dinlemedi, şöyle cevap verdi: — Öyle ise, tanrı büyütmesi Menelas saati geldi: öldürmüş olduğunu övünerek söylediğin kardeşimin kanını şimdi ödiyeceksin. Karısını dul olarak yeni yapılmış odasına çekilmek, anasını babasını inleye hıçkıra ağlamak gibi katlanmaz bir yas içine attın. Bu bahtı kara insanların hıçkırıklarına bir son vermek için senin başını ve silâhlarını götürüp Pantyhoos'un ve tanrısal Frontis'in elleri arasına kovmalıyım. Haydi, kavgaya girişmeği uzatmak istemiyorum: bu iş ya söz götürmez zaferle veya kaçışla bitmelidir.

Böyle dedi, ve Menelas'ın yusyuvarlak kalkanına kargısını ulaştırdı, fakat kalkanı deşemedi; kalkanın tuncuna çarpan temren büküldü. Atreoğlu Menelas da hemen, tunç kargı ekle, Zeus Atayı anarak öne atıldı; ve geriye çekilmek üzere olan Euforbos'un enseden boğazına sivri silâhını sançıp ağır elinin bütün kuvvetiyle bastırdı. Temren, doğru, nazik boğazın içinden yürüdü. Adam takırdı ile yıkıldı, üstünde silâhları çınladı. Harites'in (Cemal tanrıçalarının) saçlarını andıran kâkülleri kanla ıslanmış, baş hem altın hem gümüş ile sarılmıştı. Bir adam, ıssız bir yerde, çok güzel, özlü, bol su ile sulanmış genç bir zeytin ağacını besler; rüzgârlar hangi yönden eserse essin, beyaz çiçeklerle süslenmiş yaprakları titreşir, fakat birden, çok güçlü bir kasırga kopar, ağacı kökünden söker, toprak üzerine serer. Bunun gibi, mızrağı güzel Euforbos Panhoos oğlu Atreoğlu Menelas'ın vuruşu ile yere serilmişti.

PATROKLOS'UN SİLAHLARINI ALAN HEKTOR CESEDİNİ GÖTÜREMİYOR

Dağda büyümüş bir arslan, gücüne güvenerek otlamakta olan sürünün içinden en güzel ineği kapar, kuvvetli dişleri arasına nasıl alır, önce boynunu kırar, sonra parçalar, kanını, barsaklarını sömürürse; o sırada etrafında çobanlarla köpekler nasıl yüksek haydalar ve havlamalar atarlar, fakat sarı korkuya tutularak, üstüne varmağa cesaretlen olmazsa, onun gibi, savaşçılar arasında hiç kimse şanlı Menelas'ın karşısına çıkmağa cesaret etmiyordu. Atreoğlu kolaylıkla Panthoos oğlunun ün salmış silâhlarını götürebilirdi, eğer o sırada Foebos Apollon şüphelenip Ares'in benzeri Hektor'u harekete getirmeseydi. Bir adamın, Kikonlar başı Menthes'in çehresine girerek şu kanatlı sözleri söyledi:

— Hektor, sen şimdi Eakoğlu Ahilleus Alpın atlarını kovalıyor, arkalarına düşüp koşuyor, fakat bir türlü elde edemiyorsun, Bu atları terbiye etmek ve sürmek, bir tanrıça oğlu olan Ahilleus'tan başka bir ölümlü için mümkün değildir. Bu arada ise Menelas, savaş düşkünü Atreoğlu, Patrokolos'un bekçiliğinde, Troyalıların en cesur savaşçısını. Panthoos oğlu Euforbos'u öldürdü: ateşli yiğitliğine son verdi.

Böyle deyip, tanrı, savaşçıların işine karışmak üzere oradan ayrıldı. Hektor'un aklı kapkara kaygılar içinde kaldı. Gözünü her tarafa gezdirerek onları gördü: biri öbürünün ün salmış silâhlarını soyuyor, öbürü yerde ölü yatıyordu. Açık yaradan kan fışkırıyordu. Hemen saflar dışındaki savaşçılar arasında, kıvılcım saçan tunç tulgasıyla, tiz sesler çıkararak, Hefaestos'un hiç sönmez alevi gibi yetişti. Atreoğlu bu tiz sesleri işitince titizlenerek kendi ulu gönlüne şöyle dedi:

— Eyvah bana! Şu güzel silâhları ele geçiremezsem, bizim dâva uğrunda yatan Patroklos'u kurtaramazsam, çok korkarım ki bunları gören Danaoslulular beni kınarlar. Fakat kendi başıma gidip, şeref için, Hektor'a ve Troyalılara karşı savaşsam kalabalığın her yandan beni saracağından korkarım. Tulgası kıvılcım saçan Hektor buraya bütün Troya ordusunu getirmiştir.. Fakat yüreğimle böyle tartışmağa ne ihtiyaç var? Bir tanrının yardım ettiği bir savaşçıya karşı, kadere aldırmayarak, savaştığını söyleyen bir adamın üstüne felâketin gelmesi için uzun zamanın geçmesine gereklik yoktur. Yalnız, hiç olmazsa, bir taraftan Ayas Alpın savaş narasını işitsem bari, o zaman, ikimiz, savaşçılık ateşimizi hatırlayarak belki ölünün cesedini Peleoğlu Ahilleus için çekebilirdik. Bunca kaygılar arasında on iyisi bu olurdu.

Fakat Menelas aklıyla ve yüreğiyle bunları evirip çevirmekte iken Troyalıların cephesi yürüyüşe geçmiştir: onu Hektor sevketmektedir. O zaman Menelas cesedi orada bıraktı, başını çevirerek geri çekildi, insanların ve köpeklerin kargılar, haydalar ve havlamalarla ağıldan kovdukları yeleli bir arslan, donakalan yüreği istemiyerek nasıl avludan uzaklaşırsa, onun gibi. Sarı Menelas, Patroklos'un cesedinden ayrılmıştı. Yarenlerinin grupuna erişinceye kadar, durmadan ve başını çevirmeden, yürüdü. İçi sıkkın, gözleriyle, Telamonoğlu büyük Ayas'ı aradı, çok geçmeden onu gördü: Foebos Apollon'un

çılgın bir panik içine atlamış, olduğu yarenleri arasında dolaşıyor, yüreklerini yatıştırıyor, kavgaya cesaretlerini arttırmağa çalışıyordu. Çabuk yanına koştu ve şöyle dedi:

Ayas, kardeşçiğim, buraya Patroklos'un cesedi için elden ne gelirse yapalım. Bakalım Ahilleus'a götürebilecek miyiz? Silâhsız! çünkü silâhları tulgası kıvılcım saçan Hektor'un ellerinde.

Böyle dedi, ve Ayas alpın yüreğini heyecanla doldurdu. Ayas Sarı Menelas'la beraber, saflar dışındaki savaşçı arasından ayrıldı. Ün salmış silâhlarını soymuş olan Hektor bu sırada, cesedi çekiyordu başını keskin tunç ile omuzlarından ayıracak cesedi yerde sürükliyerek Troya köpeklerine atacaktı, Fakat işte Ayas kuleye benziyen kalkanıyla ilerleyip yaklaşıyordu. O zaman Hektor geri çekildi ve yarenlerine kavuşmak üzere arabasına atladı. Ayas ise geniş kalkanıyla Menoetios oğlunu örttü. Yavrularını ormana götürürken avcılarla karşılaşan dişi arslan nasıl alnını eğerek küçükleri önerse, onun gibi Ayas kahramanı Patroklos'un yanında durmuştu: yanında Ares'in sevgilisi Atreoğlu Menelas vardı; göğsünün içinde ulu bir matemin büyümekte olduğunu duyuyordu.

O ara, Glaukos Hippolohos oğlu, Lykialıların Hanı, Hektor'a dargın bir gözle bakarak çıkıştı:

Hektor, görünüşün çok güzel, ama, kavgaya yararlığın çok daha azdır. Ün salmış şanın, bir savaş kaçağı olduğuna göre hiç bir şeye dayanmıyor, Şimdi düşün bakalım, kendin, yalnız İlion'da doğmuş adamlarınla memleketini ve şehrini nasıl kurtarabileceksin. Bundan sonra tek bir Lykialı senin siten uğrunda dövüsmiyecektir. Çünkü, açık görüyorum, düşmanla, durmadan, canla başla dövüşmekte direnenlerin kadri, kıymeti tanınmıyor. A bahtı kara! dostun ve konuğun Sarpedon'u Argosluların elinde bıraktıktan sonra basit bir savaşçıyı saflarının arasında nasıl tutabilirsin? Sana ve şehrine bunca hizmetleri olan Sarpedonu köpeklerden koruyacak yüreği göstermedin ! Şu saatte, beni dinleyin memleketlerine dönecek Lykialılar olursa. Troyaya ölüm uçurumu açılacaktır. Troyalılarda vatan uğrunda canla başla dövüşmek iç ateşi

bulunsaydı Patroklos'u çabuk İlion hisarının arkasına çekebilirdik; ve bir kere Patroklos'un cesedi Priam Hanın sitesine girdikten sonra Argoslular da bize Sarpedon'u ve güzel silâhlarını verirlerdi. Fakat sen kendin, Ayas'ın karşısına çıkmağa, onunla yüz yüze dövüşmeğe cesaret etmiyorsun, çünkü senden daha güçlüdür.

Tulgası kıvılcım saçan Hektor da Glaukos'a darılarak şöyle dedi:

— Glaukos, susun busun ama, niçin böyle küstahça konuşuyorsun? Sevgili döşlüm! seni düşünce ve duygu bakımından bütün Lykialılardan üstün bilirdim. Fakat bu sefer böyle konuştuğunu işittikten sonra tamamiyle fikrimi değiştirdim. Koca Ayas'ın önünde duramadığımı söylüyorsun; kavgadan ve arabalar kargaşalığından korktuğum için değildir bu. Fakat egid kalkanını tutan Zeus'un dileği daima ve her şeyden daha kuvvetlidir; yiğidi bile kaçışa süren ve elinden Zaferi alan odur başka sefer ise cesaret veren ve kavgaya gönderen yine odur. Haydi, sevgili dostum, yanıma gel, bütün gün, senin dediğin gibi gevşek mi davranacağım, yoksa yiğitliği ne kadar ateşli olursa olsun her Danaosluya karşı dövüşüp Patroklos'un cesedini çekebilecek miyim, kendin görürsün.

Böyle dedi, ve yüksek bir nâra ile Troyalılara haykırdı.

— Troyalılar, Lykialılar ve yakından dövüşmede usta Dardanlılar! Erkek olun, a dostlar! ateşli yiğitliğinizi hatırlayın! Ben de, öldürdüğüm Patroklos'tan soyup aldığım kusursuz Ahilleus'un güzel silâhlarını takınacağım.

HEKTOR, ÜSTÜNDE AHİLLEUS'UN SİLÂHLARI KAVGAYA DÖNÜYOR

Böyle dedikten sonra Hektor cana kıyan kavgadan uzaklaştı; çarçabuk koşarak, Peleoğlunun ün salmış silahlarını şehre götürmekte olan yarenlere ulaştı, bir yanda durarak silâhlarını değiştirdi: üstünden çıkardığı kendi silâhlarını şehre götürmek üzere adamlarına verdi, onların yerine vaktiyle

tanrıların Pele'ye verdikleri ölümsüz silahları takındı.

Bulut devşiren Zeus, yukarıdan, Hektor'un tanrısal Peleoğlunun silâhlarıyla silâhlandığını görünce, başını sallıyarak kendi gönlüne şöyle dedi:

— Hey bahtı kara! ölüm aklına hiç gelmiyor, ölüm ise sana çok yakındır. Önünde bütün kahramanların titrediği bir kahramanın tanrısal silâhlarını takınıyorsun. Onun sevgili ve güçlü arkadaşını öldürdün ve usulsüzce onun başından ve omuzlarından silâhlarını aldın. Fakat şimdilik eline parlak bir zafer, seni bekleyen kadere denk gelecek bir şan vereceğim: kavgadan dönecek Andromahos senden Peleoğlunun ün salmış silâhlarını isteyemiyecektir.

Böyle dedi, ve Kronosoğlu kaşlarıyla onaylama işareti verdi. Silâhları Hektor'un boyuna boşuna göre değiştirdi; azgın, korkunç Ares, içine sindi, üyeleri yiğitlikle, güçlükle doldu. Ün salmış müttefiklerine doğru korkunç naralar atarak ilerledi; herkesin gözüne ulu gönüllü Peleoğlunun silâhları içinde parlak ve ışıklı göründü. Birer birer, savaşçıların yanına gelerek ayrı ayrı her birinin savaşçılık iç ateşini alevlendirdi. Onlara kanatlı sözler söyledi:

Dinleyin beni, sayısız müttefik boyları ve civar ahalisi! Sizleri uzak memleketlerinizden buraya çağırdığım zaman çokluğu aramamış ve buna hacet görmemiştim. Ancak Troyalıların karılarını ve küçük çocuklarını kavga düşkünü Ahaylılara karşı canla başla savunmak için çağrılmıştınız. Bu maksatla durmadan, aralıksız vergiler ve gıdalar çekerek budunun elinde hiçbir şey bırakmıyor, mallarını tüketiyorum; yine bunun için hepinizden yiğitliğinizi sonuna kadar göstermenizi istiyorum. Şu saatte herkes düşmana dönerek, karşı koyacak, sonunda ya ölecek, ya kurtulacak: savaşçılar için kanun budur, Patroklos artık bir ölüden ibarettir; fakat onu her kim at-kısrak terbiyecisi Troyalıların saflarına kadar çekebilirse, her kim Ayas'ı çekilmeğe zorlayabilirse , soykaların yarısını ona vereceğim; şan, şeref de öyle, yarısı onun yarısı benim olacaktır.

Böyle dedi, ve hepsi işin ağırlığını duyarak, doğru, Danaoslulara karşı,

mızrakları dimdik, yürüdüler. Yüreklerinde Telamonoğlu Ayas'tan cesedini çekmek ümidi vardı; zavallı akılsızlar! Ayas, o cesedin üstünde birçoğunun canına kıyacaktır! O sırada Ayas nârası gür Menelas'a seslenerek şöyle dedi:

— Hey sevgili dostum, tanrı büyütmesi, Menelas! Bu dövüşten, benim ve senin, çıkabileceğimizi hiç sanmıyorum. Yakında Troyanın köpeklerini ve kuşlarını doyuracak olan Patroklos'un cesedinden çok, kendi başım için koruyorum. Gözlerimin önünde, Hektor'un bir savaşçılık bulutu ile herşeyi sarıp kapladığını gördüğüm için, başıma ve senin başına felâket geleceğinden korkuyorum: önümüzde ölüm uçurumu açılıyor. Fakat, haydi! Danaos savaşçılarından en cesurları çağır; belki işitip gelen olur.

Böyle dedi, ve narası gür Menelas itiraz etmedi, hemen, Danaoslulann işitebileceği kadar kadar yüksek bir sesle haykırdı:

— Hey dostlar! Argosluların Hanları ve kılavuzları, Atreoğulları Agamemnon ile Menelas'ın yanlarından demosun (milletin) şarabını içenler ve bir budun üzerine hüküm sürmek hakkı olanlar; Zeus'un verdiği şan ve şerefle yaşıyanlar; benim için kavganın şu çok çetin ânında ayrı ayrı isimlerini söylemek çok güç gelen Hanlar; hepsi, kendiliklerinden buraya gelsinler; yürekleri Patroklos'un Troya köpeklerine ziyafet olması düşüncesine katlanmasın, isyan etsin.

Böyle dedi, ve en önce çokkoşan Ayas Oile oğlu çağrıyı işiterek düşmana karşı koymak üzere kanlı dövüş meydanına koştu. Ondan sonra İdomene'nin yardımcısı, cana kıyan Enyal'in benzeri Merion koşup geldiler. Bunlardan başka kavga canlandırmağa koşan Ahaylı savaşçıların isimlerini kim hatırlıyabilir?

PATROKLOS'UN CESEDİ ETRAFINDA KAVGA

Troyalılar yığınla hücum ediyorlardı; başlarında Hektor vardı. Gökten inen yağmurlarla beslenmiş bir ırmağın ağzında kuvvetle akan suyun rüzgârla

kabarmış denize çarpmasından gürleyişler işitilir; sahildeki sarp yalçın yarlara vuran dalgalardan tiz sesler çıkar. Yürüyüş halindeki Troyalılardan buna benzer bir uğultu yükseliyordu. Ahaylılar ise, tek bir yürekle, Menoetiosoğlunun cesedi başında dikilip kalmışlardı; hepsi, tunç kalkanlarının siperlerine; sığınmışlar; parlak tulgalarına Kronosoğlu koyu bir buğu yaymış, Menoetiosoğlu daha hayatta, Eak torununun seyisi iken, Kronosoğlunun ona karşı hiç bir hıncı yoktur; şimdi de, düşmanları Troyalıların onu köpeklerine yem olarak atmaları ihtimaline nefret duyuyordu; bunun için onu savunmağa yarenleri cesaretlendiriyordu.

Hippolohoos, Pelasge Leth'in ün salmış oğlu, cana kıyan dövüş arasında, cesedi, bir ayağının topuğundan, bir kayışla bağlıyarak çekiyordu. Hektor'a ve Troyalılara yaranmak istiyordu. Başına hemen felâket geldi ve bütün gönülleriyle istedikleri halde, kimse onu kurtaramıyacaktı. Telamonoğlu sıkışıklık içinden sıçrayıp onu yakından vurdu, yanaklığı tunçtan tulbasını deşti. Ayas'ın kocaman mızrağı ve çok güçlü eli altında kalın sorguçlu tulga kırıldı, temrenin bileziğinden, kanlar içinde yaradan beyin fışkırdı. Adam olduğu yerde, yiğitliği kırılmış, mıhlandı; ulu gönüllü Patroklos'un ayağını salıvermişti; alın önde, kadavranın üstüne düştü: (memleketi) bitkileri bol Larisa'dan çok uzak, can vermişti.

Hektor da hemen parlak mızrağını, Ayas'ın üstüne fırlattı. Ayas vuruşun farkına vararak tunç silahtan korundu; onun yerine ulu gönüllü İfites'in oğlu Skedios vuruldu. Eokalıların en cesur savaşçısı idi. Hektor onu köprücük kemiğinin ortasından deşmiş, tunç temren omuzun altından geçmişti. Adam takırdı ile düştü, üstünde silâhları çınladı.

O ara Ayas, Hypothoos'u örtmece gelen Forkys'e Fenops'ın yiğit oğluna kargısını fırlattı, karnının ortasına ulaştırdı. Tunç temren zırhın plastronunu yırtarak barsaklara daldı. Adam tozun içine yıkıldı, elleriyle toprağı avuçluyordu. Saflar dışındaki savaşçılar geri çekildiler, ün salmış Hektor da onlarla beraber çekildi. Bunun üzerine Argoslular yüksek bir nâra attılar, ve ölüleri, Forkys ile Hippothoos'un çekerek omuzlarından silâhlarını soydular. O zaman. Troyalılar, Ares'in sevgilileri Ahaylıların baskısı altında, gevşekliğe tutularak, İlion'a kadar çekileceklerdi —Zeus'un isteğinden bile daha önce

Argoslular şanı kazanacaklardı, eğer, o anda Zeusoğlu Apollon Epytes'in oğlu Parifos çehresiyle gelip Ene'nin yiğitlik alevini alevlendirmeseydi:

— Ene, tanrılar karşı gelseler, yüksek İlion'u kurtarmak için ne yapardınız? Ben yalnız güçlerine, yiğitlerine güvenerek, -sayıca daha az oldukları halde- şehirlerini kurtarmış başkalarını bilirim. Oysaki bugün, Zeus, bizim üstün gelmemizi, Danaosluların kazanmasından daha çok istemektedir. Sizlerse çılgınca korkuya tutulmuş, savaşmaktan kaçıyorsunuz.

Böyle dedi, ve Ene yüzüne bakarak okçu Apollon olduğunu bildi. Bunun üzerine haykırarak Hektor'a şöyle dedi:

— Hektor, ve siz hepiniz. Troyalı ve müttefik Hanlar, bi/.ım için bugün büyük utanç olur, eğer, Ares'in sevgilileri Argoslularm baskısı altında gevşeklik gösterip yüksek tlion'a çekilecek olursak. Şimdi bir tanrı bana görünüp tanrıların en üstünü Zeus'un kavgada bizim yardımcımız, olduğunu bildirdi. Hemen Danaosluların üstüne yürüyelim Patroklos'u rahat rahat gemilerine çekip götürmelerine meydan vermiyelim.

Böyle dedi, ve bir sıçrayışta saflar dışındaki savaşçılardan öteye atıldı. Bunun üzerine ötekiler de dönerek yüzlerini Ahaylılara çevirdiler. O ara, Ene, mızrağı ile, Arisbas oğlu Leiokrites'i, Lykomed'in yiğit arkadaşını vurdu. Birdenbire yıkılması Ares'in sevgilisi Lykomed'in yüreğini acıma ile doldurdu. Ölünün yanına gelerek parlak kargısını fırlattı. Silâh insanlar çobanı Hippas'ın oğlu Apiason'un bağrına saplandı, hemen, Peonia'dan gelmiş olan bu kahramanın dizleri çöktü: kavgada, Asterope'den sonra birinci idi.

Yıkılması, yiğit Asterope'nin yüreğini acıma ile harekete getirdi. O da canlılıkla Danaoslular üzerine atıldı, fakat geç kalmıştı: kalkanlarıyla uzun bir siper edinmişdi başında dikilip kalmışlardı; hepsi, tunç kalkanlarının siperlerine sığınmışlar; parlak tulgalarına Kronosoğlu koyu bir buğu yaymış, Menoetiosoğlu daha hayatta, Eak torununun seyisi iken, Kronosoğlunun ona karşı hiç bir hıncı yoktur; şimdi de, düşmanları Troyalıların onu köpeklerine yem olarak atmaları ihtimaline nefret duyuyordu; bunun için onu savunmağa

yarenleri cesaretlendiriyordu.

Hippolohoos, Pelasge Leth'in ün salmış oğlu, cana kıyan dövüş arasında, cesedi, bir ayağının topuğundan, bir kayışla bağlıyarak çekiyordu. Hektor'a ve Troyalılara yaranmak istiyordu. Başına hemen felâket geldi ve bütün gönülleriyle istedikleri halde, kimse onu kurtaramıyacaktı. Telamonoğlu sıkışıklık içinden sıçrayıp onu yakından vurdu, yanaklığı tunçtan tulgasını deşti. Ayas'ın kocaman mızrağı ve çok güçlü eli altında kalın sorguçlu tulga kırıldı, temrenin bileziğinden, kanlar içinde yaradan beyin fışkırdı. Adam olduğu yerde, yiğitliği kırılmış, mıhlandı; ulu gönüllü Patroklos'un ayağını salıvermişti; alın önde, kadavranın üstüne düştü: (memleketi) bitkileri bol Larisa' dan çok uzak, can vermişti.

Hektor da hemen parlak mızrağını, Ayas'ın üstüne fırlattı. Ayas vuruşun farkına vararak tunç silâhtan korundu; onun yerine ulu gönüllü İfites'in oğlu Skedios vuruldu. Eokialıların en cesur savaşçısı idi. Hektor onu köprücük kemiğinin ortasından deşmiş, tunç temren omuzun altından geçmişti. Adam takırdı ile düştü, üstünde silâhları çınladı.

O ara Ayas, Hypothoos'u örtmeğe gelen Forkys'e. Fenops'ın yiğit oğluna kargısını fırlattı, karnının ortasına ulaştırdı. Tunç temren zırhın plastronunu yırtarak barsaklara daldı. Adam tozun içine yıkıldı, elleriyle toprağı avuçluyordu. Saflar dışındaki savaşçılar geri çekildiler, ün salmış Hektor da onlarla beraber çekildi. Bunun üzerine Argoslular yüksek bir nâra attılar, ve ölüleri, Forkys ile Hippothoos'un çekerek omuzlarından silâhlarını soydular. O zaman, Troyalılar, Ares'in sevgilileri Ahaylıların baskısı altında, gevşekliğe tutularak, İlion'a kadar çekileceklerdi -Zeus'un isteğinden bile daha önce- Argoslular şanı kazanacaklardı, eğer, o anda Zeusoğlu Apollon Epytes'in oğlu Parifos çehresiyle gelip Ene'nin yiğitlik alevini alevlendirmeseydi:

— Ene, tanrılar karşı gelseler, yüksek İlion'u kurtarmak için ne yapardınız? Ben yalnız güçlerine, yiğitlerine güvenerek, -sayıca daha az oldukları halde- şehirlerini kurtarmış başkalarını bilirim. Oysaki bugün, Zeus, bizim üstün gelmemizi, Danaosluların kazanmasından daha çok istemektedir.

Sizlerse çılgınca korkuya tutulmuş, savaşmaktan kaçıyorsunuz.

Böyle dedi, ve Ene yüzüne bakarak okçu Apollon olduğunu bildi. Bunun üzerine haykırarak Hektor'a şöyle dedi:

— Hektor, ve siz hepiniz. Troyalı ve müttefik Hanlar, bizim için bugün büyük utanç olur, eğer, Ares'in sevgilileri Argosluların baskısı altında gevşeklik gösterip yüksek İlion'a çekilecek olursak. Şimdi bir tanrı bana görünüp tanrıların en üstünü Zeus'un kavgada bizim yardımcımız olduğunu bildirdi. Hemen Danaosluların üstüne yürüyelim. Patroklos'u rahat rahat gemilerine çekip götürmelerine meydan vermiyelim.

Böyle dedi, ve bir sıçrayışta saflar dışındaki savaşçılardan öteye atıldı. Bunun üzerine ötekiler de dönerek yüzlerini Ahaylılara çevirdiler. O ara, Ene, mızrağı ile, Arisbas oğlu Leiokrites'i, Lykomed'in yiğit arkadaşını vurdu. Birdenbire yıkılması Ares'in sevgilisi Lykomed'in yüreğini acıma ile doldurdu. Ölünün yanına gelerek parlak kargısını fırlattı. Silâh insanlar çobanı Hippas'ın oğlu Apiason'un bağrına saplandı, hemen, Peonia'dan gelmiş olan bu kahramanın dizleri çöktü: kavgada, Asterope'den sonra birinci idi.

Yıkılması, yiğit Asterope'nin yüreğini acıma ile harekete getirdi. O da canlılıkla Danaoslular üzerine atıldı; fakat geç kalmıştı: kalkanlarıyla uzun bir siper edinmişler, kargılarını birbirlerine çatışmışlardı. Ayas, birer birer dolaşarak hepsine öğütler vermişti: Hepsi ölünün yanında kalacak, ancak yakından dövüşeceklerdi. Gerek Troyalılar ve güçlü müttefikleri gerek Danaoslular arasından ölenler üstüste düşüyordu, toprak kırmızı kanla boyanmıştı.

Böyle savaşanlar aleve benziyorlardı, güneşin ve ayın hâlâ var olduğu veya olmadığı söylenemiyordu. Kavga meydanında, Menoetiosoğlunun cesedini saran savaşçılar üzerine koyu bir sis yayılmıştı.

Bununla beraber, henüz kusursuz Patroklos'un ölmüş olduğunu bilmiyen

şanlı iki savaşçı var idi: Nestor oğulları Thrasimedes ile Antilohos. Nestor'un emriyle, uzak yerlerde savaşmakta olan bu savaşçılar, Patroklos'un hâlâ sağ olup Troyalıların ilk saflarına karşı savaşmakta devam ettiğini sanıyorlardı.

Dar bir alan üzerine, iki taraf, ölüyü, bir bu yana bir o yana çekiyorlardı, yüreklerinde ayrı ayrı ümitler vardı: Troyalılar onu İlion'a kadar çekmek, Ahaylılar da koca karınlı gemilere götürmek istiyorlardı; cesedin çevresinde şaşkın ve azgın bir boğuşma sürüp gidiyordu. Tunç cebeli Ahaylılar arasında herkes öyle diyordu:

— A dostlar! Gemilere dönmek şansız şerefsiz olurdu. Ayaklarımızın altında yer açılsa da içine batsak, şu cesedi at-kısrak terbiyecisi Troyalılara bırakmaktan çok daha iyi olur. Cesedi onlar götürebilirse zafer şanı onlarda kalır.

Ulu gönüllü Troyalılar arasında da herkes şöyle söylüyordu:

— Dostlar, kaderimizde, hepimiz için şu ölünün etrafında bir vuruşla yok olmak yazılmış olsa bile, boğuşmadan hiçbirimiz ayrılmamalıdır.

AHİLLEUS'UN ATLARI MATEM TUTUYOR

Aralarında böyle savaşırlarken, büyük bir demir uğultusu sonsuz ether arasından tunç göklere yükseliyordu.

Bu ara, Eakoğlunun atları, kavgadan uzak bir yerde duruyorlardı; can yakan Hektor'un kolu altında, arabacılarının toza yuvarlandığını gördükleri andan beri ağlıyorlardı. Automedon, Diore'nin yiğit oğlu, boşuna, onları kamçısıyla okşuyor, veya korkutmak istiyordu; atlar ne Hellespont'a, gemilere doğru adımı atıyorlar, ne de Ahaylıların savaştığı tarafa yürüyorlardı. Orada, çok parlak arabanın yanında, başları toprağa yapışık, hareketsiz duruyorlardı. Gözlerinden ateş gibi sıcak yaşlar yere dökülüyor, boyunduruğun iki yanından sarkan sorguç kirleniyordu: atlar arabacıları için matem tutuyorlardı.

Atların böyle kederlendiklerini gören Kronosoğlu Zeus onlara acıdı, ve kendi gönlüne şöyle dedi:

— Talihsizler, ben ne etmişim de, ölümün ve yaşın dokunamadığı sizleri bir ölümlüye, Pele'ye, vermişim? Siz de bahtı kara insanların çektiği acılardan bir pay alasınız diye böyle yapmış olacağım. Fakat Priamoğlu Hektor ne sizi ne de sanatla işlenmiş arabanızı alıp götüremiyecektir; buna izin vermiyeceğim. Ben sizin baldırlarınıza ve yüreğinize büyük kuvvet vereceğim. Automedon sizi sağ esen koca karınlı gemilere döndürebilecektir. Troyalılara ancak, köprüleri güzel gemilere ulaşıncaya kadar, güneş batıp kutsal karanlık basıncaya kadar öldürmek kudretini vermek istiyorum.

Böyle dedi, ve atlara ateşli bir canlılık üfürdü. Yelelerinin tozunu yere silktiler, çabuk giden arabayı Troyalılarla Ahaylıların savaştığı tarafa götürdüler. Automedon, arabanın üstünde, canlanan atlarla beraber, bir akbabanın kazalara hücum ettiği gibi düşman yığınları üzerine atıldı.

KAVGANIN TROYALILAR LEHİNE DÖNMESİ

Patroklos için işte yine, cana kıyan, yürek yakan güyaşları kaynağı bir boğuşma daha başladı. Athene gökten kavgayı alevlendirmek için indi: Gürler sesli Zeus onu

Danaosluları cesaretlendirmeğe göndermişti; çünkü tedbirinde bir değişiklik yer alıyordu. Zeus, ölümsüzlerin gözlerine yaydığı ergovanlaşmış, bir gök kuşağı ile nasıl kavganın başlıyacağını veya insanların çalışmalarını durduran ve hayvanları düşündüren kara kışın girdiği bildirirse, onun gibi, tanrıça Athene, Ahaylıların yığınlarına girip savaşçıları birer birer uyandırmak için, böyle ergovanlaşmış bir buğu ile örtülmüştü. En önce, Feniks'in kılığına girerek Atreoğlu şanlı Menelas'ın yanına geldi, Feniks'in zayıflamaz sesiyle şöyle dedi:

— Menelas senin için bir utanç ve şerefsizlik olur, eğer bir gün, ün salmış

Ahilleus'un sadık arkadaşını Troya hisarının altında köpekler parçalarsa, bunun için bütün gücünle dayan ve yarenlerini cesaretlendir.

Narası gür Menelas cevap verdi:

— Feniks, benim şanlı atacağım, Athene yetişse de yalnız üstümüze yağan okların azgınlığını bir yatıştırsa, ve gereken gücü bana verse! O zaman gör, Patroklos'un yardımına nasıl hazır olurdum; ölümü yüreğimi öyle yaktı ki! Hektor'da alev azgınlığı var, durmadan herşeyi tunçla kırıp geçiriyor: şanı ona Zeus bağışlıyor.

Böyle dedi, ve çakır gözlü tanrıça Athene, kendisini bütün tanrılardan ilk olarak andığı için çok sevindi; omuzlarına dizlerine ve göğsüne gereken canlılığı koydu, insanı sokan ve kanını tatlı bulan kara sinek nasıl bir cüretle hücum eder bir türlü uzaklaştırılamazsa tanrıça Menelas'ın kara bağırsaklarını tıpkı onun gibi bir cüretle doldurmuştu. Patroklos'un yanında durarak parlak mızrağını fırlattı. Troyalılar arasında Eetimoğlu Podes isminde, zengin ve yiğit biri vardır; Hektor, iyi bir ziyafet arkadaşı olduğu için onu çok sayar. İşte bu savaşçıyı, Sarı Menelas, kaçmağa davranırken, iç kemerinden vurdu, tunç temreni dibine kadar bastırdı. Podes takırdı ile yıkıldı.

Atreoğlu Menelas cesedini Troyalıların saflarından kendi yarenleri grupuna çekti.

Apollon, hemen, Hektor'u cesaretlendirmek için Asiades Fenops'un, Abydos'lu konuklarından en sevgilisinin çehresiyle yanaştı, şöyle konuştu:

— Hektor, bundan sonra hangi Ahaylı savaşçıyı korkutabilirsin? Öteden beri değersiz bir savaşçı bilinen Menelas'tan şimdi sen kendin bu derece korkuyorsun: bir başına Troyalıların saflarından bir kadavrayı çekip götürdü! Hem de senin sevgili bir dostunu, saflar dışında dövüşen cesur bir savaşçıyı, Eetimoğlu Podes'i öldürdü.

Böyle demesi üzerine Hektor'u kara bir kaygı bulutu kapladı. Başında alev saçan tulgasıyla saflar dışında dövüşen savaşçılar arasından geçti. O anda, Kronosoğlu da ışınlar yayan saçaklı egid kalkanını eline aldı; İda'lı bulutlarla örttü, gürleyişlerle yıldırımı attı, dağı sarstı, Troyalılara zaferi verdi; Ahaylıları ise panik içine attı.

En ilki Beotialı Peneleos bozgun alâmeti gösterdi. Daima yüzünü düşmana çevirdiği için, omuzundan bir kargı ile vuruldu; Polydamas'ın yakından attığı bu kargı kemiği kırmıştı. Hektor da yakında ulu gönüllü Alektrio'nun oğlu Laites'i bileğinden yaraladı, savaşçılık ateşini söndürdü. Laites ürpererek şaşkın ve bitkin bir gözle bakıyor, artık Troyalılarla savaşabilmek ümidini yüreğinde bulamıyordu. O zaman, Hektor, Leites'in arkasına atılırken, İdomene, Hektor'u, zırhının, memeye yakın göğüs ortasından vurdu; fakat uzun mızrak temren bileziğinden kırıldı. Troyalılar bir nâra attılar. Hektor da hemen, ara basının üstünde duran İdomene'ye mızrağını fırlattı. Fakat hedeften biraz kayan silâh, onun yerine, Merion'un yardımcısı ve seyisi Koeran'a değdi. Hektor onu çene kemiğinden ve kulağın altından vurmuştu; temren dişleri kırmış ve dil ortasından doğramıştı. Adam dizginleri ellerinden yere salıvererek arabanın üstünden yuvarlandı. Merion eğilerek dizginleri aldı ve İdomene'ye şöyle dedi:

— Şimdi atları kamçıla, güzel gemilere kadar sür, kendin de görüyorsun; artık Ahaylılar için zafer yoktur.

Böyle dedi, İdomene güzel yeleli atları kamçılayıp koca karınlı gemilere doğru sürdü: içine korku sinmişti.

Ulu gönüllü Ayas'la, Menelas da, Zeus'un, herhalde Troyalılara zaferli bir savaş Kazandırmakta olduğunu görüyorlardı. Telamonoğlu büyük Ayas en önce şöyle konuştu:

Eyvah! Şimdi, artık bir çocuk bile, Troyalılara, Zeus Atanın tam kendisi yardım etmekte olduğunu anlayabilir. Onlardan her silâh çeken, cesur olsun korkağın biri olsun. Zeus silâhı alıp hedefe ulaştırıyor. Bizim hepimizin

silâhlımız işe yere düşüyor, boşuna atılmış oluyorlar. Şimdi kendimiz düşünelim: burada durup cesedi çekmek yolunu mu aramakta devam edelim, yoksa geri dönüp yarenlerin arasına mı çekilelim? Arkadaşlar arasında, acaba, Ahilleus'a gönderecek bir münasibi bulunur mu? Sevgili arkadaşının ölmüş olduğunu öğrenmiş, feci haberi almış olmasını sanmıyorum. Fakat buradan Ahaylılar arasında bir uygunu seçemiyorum, insanlar ve atlar koyu bir pus içinde kalmışlar! Hey Zeus Ata, Ahaylıların oğullarını bu koyu pus içinden, bize aydınlık bir hava yarat; gözlerimiz onları görebilsin; ondan sonra dilediğin gibi, bizi yok edersin.

Böyle dedi, ve tanrıların babası dua edenin kederli gözyaşına acıdı hemen pusu, sisi dağıttı; güneş ışıldadı, bütün kavga meydanı gözlere göründü. O zaman Ayas narası gür Manelas'a şöyle dedi:

— Şimdi, Zeusbüyütmesi Manelas, bir bak, ulugönüllü Nestor'un oğlu Antilohos'u seçebiliyormusun? Eğer sağ ise git, onu Ahilleus Alpın yanına gönder, en iyi dostun ölmüş olduğunu haber versin.

ANTİLOHOS'UN AHİLLEUS'A GÖNDERİLMESİ

Böyle dedi, ve nârası gür Menelas itiraz etmedi; hemen yüreği sıkkın, Patroklos'tan uzaklaştı; içinden ise Ahaylıların korkuya tutulup cesedi düşmana bırakmasından kaygılanıyordu, iki Ayas'a ve Merion'a seslenerek şöyle dedi:

— Hey iki Ayaslar, Argosluların Hanları ve sen Merion! şimdi Patroklos'un, sağ iken, ne kadar yumuşak huylu olduğunu hatırlayın: herkese güler yüz göstermesini bilirdi. Fakat şu saatte ölümün ve kederin pençesindedir.

Böyle dedi, Sarı Menelas, ve ayrılırken her tarafa göz gezdirdi. Gökte uçan kuşlardan gözü en keskin sayılan kartal ne kadar yukarda olursa olsun, sık yapraklı çalılık içinde yuva yapan tavşanı görür, çabuk üstüne atılarak canına kıyar. Senin de, tanrısal Menelas, etrafa gezdirdiğin keskin gözlerinle

yarenlerinin kalabalık grupu içinde Nestoroğlunu aramakta idin. Az sonra onu sol kanadın en uzak saflarında gördün: yarenlerini yatıştırıyor ve savaşa cesaretlendiriyordu. O zaman Sarı Menelas ona yaklaşarak şöyle dedi:

— Antilohos, Zeus büyütmesi, gel de, hiç olmaması gerekir olan, yürek yakan haberi öğren. Sen kendin de anlıyorsun, sanıyorum: tanrı Danaoslular üzerine felâketi yöneltiyor: zafer Troyalılara verilmiştir! işte, Ahaylıların en yiğit savaşçısı, Patroklos öldürülmüş, Danaosluların saflarında büyük bir gedik açılmıştır. Sen şimdi, gecikmeden, koş, gemilere git, Ahilleus ile konuş: belki o, acele davranırsa, ölünün çıplak cesedini gemisine alabilir -çıplak: çünkü silâhları, tulgası kıvılcım saçan Hektor'un ellerindedir.-

Böyle dedi, ve haberi işiten Antilohos, şaşkına çeviren acı bir kaygı içinde kaldı; uzun zaman tek bir kelime söyliyemedi, gözleri yaşla doldu. Böyle iken Menelas'ın emrine itaat ederek seyirtti; silâhlarını kusursuz dostu Laodohos'a verdi, o da duynakları kalın atları gereken yöne çevirerek sürdü.

AHAYLILAR PATROKLOS'UN CESEDİNİ ALDILAR

Peleoğlu, Ahilleus'a, güzleri yaşla dolu, fena haberi götürmek üzere kavgadan ayrılan Antilohos'un savaştığı saflarda büyük bir gedik açılmıştı; tanrı büyütmesi Menelas, yardımlarına kendi koşmağa karar veremedi, onlara tanrısal Thrasymedes'i gönderdikten sonra kahraman Patroklos'un yanına döndü; koşarak Ayaslara yaklaştı, şöyle dedi:

— Aradığımızı, gemilere doğru, ayağına çabuk Ahilleus'a yolladım. Fakat onun, Hektor'a karşı öfkesi ne kadar büyük olursa olsun, hemen şimdi buraya geleceğini sanmıyorum. Silâhsız, Troyalılarla savaşamadı. Şimdi düşünüp ne yapacağımızı kararlaştırmak bize düşer: cesedi çekip götürmeğe çalışacak mıyız? Yoksa kendimizi düşünerek, Troyalıların uğultulu kargaşalığından uzaklaşacak, ölümden, ecelden kaçacak mıyız?

Ona Telamonoğlu büyük Ayas cevap verdi:

— Söylediğin çok iyi söylenmiştir, şanlı Menelas. Haydin, Merion'la sen, ikiniz, çabucak, ölünün altına kayıverin, onu kaldırıp savaşın dışına götürün. Biz de ikimiz, iki adaşlar, arkada kalıp yürekleri bir Troyalılar ve Hektor'la savaşırız. Biz, yanyana, eskiden de azgın Ares'e karşı koyardık.

Böyle dedi, ötekiler ölüyü yerden çok yükseğe kaldırdılar. Troyalılar Ahaylıların ölüyü aldıklarını görünce bir nâra attılar, hücuma kalktılar. Genç avcılar önünde, yaralı bir yaban domuzunu kovalıyan köpekler onu paralamak hırsıyla koşarlar, fakat canavar gücüne güvenip geri dönerse köpekler gerileyip her yana saçılırlar. Tıpkı bunun gibi, Troyalılar, yığınla, hiç durmadan düşmanı kovalıyor, kılıçları ve iki temrenli kargılarıyla hırpalıyorlardı; fakat Ayas'lar dönüp onlara kafa tutunca, hemen renkleri değişti, ve artık hiç biri ölüyü ellerinden almak için ileriye adım atmağa cesaret etmedi.

Ahaylılar inatçı bir ateşlilikle cesedi kavgadan uzağa, kocakarınlı gemilere doğru kaçırıyorlarken önlerinde azgın bir savaş gelişiyordu. Bir şehre kasteden yangın birden nasıl fışkırır, alevler sarar, evler geniş bir aydınlık içinde nasıl yanıp kül olurken korkunç bir rüzgârla ateş daha çok yayılırsa, tıpkı bunun gibi, yürüyüş halinde olan Ahaylıların önünde atların ve silâhlı insanların uğultusu, lakırdısı, yükseliyordu. Dağın bir patikası boyunca, kalın bir mertek veya büyük bir geminin omurga direğini taşıyan katırların yürekleri nasıl terden ve yorgunluktan bitkin bir halde düşerlerse, Ahaylılar (Menelas ile Merion) öyle inatçı bir ateşlilikle Patroklos'un cesedini taşıyıp götürüyorlardı. Arkalarında Ayas'lar iyi tutunmuştu. Ovaya uzanmış ağaçlı bir yer dağdan gelen coşkun selleri nasıl durdurursa, cesedi taşıyanların arkasında Ayas'lar Troyalıların akınına karşı öyle siper oluyorlardı. Troyalılardan ikisi, Ankisoğlu Ene ile ün salmış Hektor gene Ahaylıların arkasını hiç bırakmıyorlardı. Bir alay küçük kuş çaylağın yaklaştığını görünce nasıl ölüm korkusu sesleriyle kaçışırsa, onun gibi, Ene ile Hektor önünde genç Ahaylılar ölüm naraları atarak kaçıyorlardı. Danaoslular bozgun haline gelince hendeğin etrafından bir çok güzel silâhlar düşüyordu, bununla beraber kavga dinmek durmak bilmiyordu.

ŞAN : XVIII

AHİLLEUS PATROKLOS'UN ÖLUMUNU ÖĞRENİR

Onlar alevli ateş gibi savaşırken ayakları çabuk Antilohos, haberci olarak Ahilleus'un yanına gitmişti. Onu, yüksek burunlu gemilerinin önünde buldu: Oturmuş, olanı biteni düşünüyor ve çok titizlenerek ulu gönlüne şöyle diyordu:

— Eyvah! Orada neler oluyor? Ahaylılar niçin gemilerin yanında böyle kakışıyorlar, ovada da hırpalanıyorlar? Yüreğimde öteden beri kaygılar var: Bir gün annemin bana haber verdiği fena işleri şimdi tanrılar gerçekleştirmiş diye korkuyorum. O zaman demişti ki; ben hayatta iken, Mrymidonların en yiğidi Troyalıların vuruşları altında güneşin ışığından ayrılacak! Şüphem kalmıyor artık: Menoetios'un yiğit oğlu ölmüştür. Yaman adam! Ben, ona tembih etmiştim: Her şeyi yakıp bitiren ateşi uzaklaştırdıktan sonra gemilere dönsün. Hektor'a karşı kavgaya girişmesin.

Yüreği ve aklı ile bunları düşünmekte iken, ün salmış Nestor'un oğlu sıcak gözyaşları dökerek yanma geldi, fecî haberi verdi:

— Eyvah! Pele'nin kahraman oğlu! Hiçbir zaman olmaması gereken yürekler yakıcı haberi öğreneceksin. Patroklos yerde yatıyor, cesedi için boğuşuluyor —cesedi çıplak: Çünkü silâhları tulgası kıvılcım saçan Hektor'da, —

THETİS, OĞLUNU TESELLİ ETMEĞE GELİYOR

Böyle dedi; ve Ahilleus'u kara bir acı bulutu kapladı. İki eliyle ocağın külünü alıp başına döktü, güzel yüzüne bulaştırdı. Nektardan kaftanında şimdi siyah küller vardı. Kendi de boylu boyunca tozun içine serildi. Halayıklar, —Ahilleus ile Patroklos'un kavgalardan aldığı kadınlar— yürekleri yaslı, haykırarak ve koşarak kahraman Ahilleus'un etrafını sardılar. Hepsi dizlerinin

bağı çözülmüş, iki elleriyle göğüslerini dövüyorlardı. Antilohos da gözyaşları dökerek ve yüreği yanık Ahilleus'un iki elini tutarak figan ediyordu: Demir bıçakla boğazını keser diye korkuyordu. Ahilleus yüksek bir feryat ile inledi, tanrıça annesi, deniz uçurumları dibinde, ihtiyar babasının yanından işiterek o da figana koyuldu.

Hemen denizin uçurumlarından Nere kızları çıkarak Thetis'i her yandan sardılar, denizin dibinde mağara bunlarla doluydu: İşte Glako, Thalia, Kymodoke, —Nere Speio, Thoe, büyük gözlü Halie—, Kymothoe, Aktea Limnoreia, Melite de, İare de, Agave de—, Doto, Proto, Feruse ve Dynamene, Doris, Panope, ün salmış Galatea, — Nemertes, Apseudes, ve Kallianasa— Klymene, İanire ve İanassa, — Maisa, Orithye, ve örgüleri güzel Amathye—... bütün Nere kızları göğüslerini dövüyorlardı; feryat ve figana Thetis başlamıştı:

— Dinleyin beni, Nere kızları, kardeşlerim! Beni dinliyerek yüreğimi yakan kavgaları öğreneceksiniz. Vah bana! Bir kahramanın talihsiz anasıyım! Güçlü, kudretli bir savaşçıyı, kahramanların en büyüğünü dünyaya getirdim, genç bir fidan gibi büyüttüm, sonra, iki yandan karınlı gemilere, İlion'a, Troyalılara karşı savaşmak üzere gönderdim. Bundan sonra, onu, Pele'nin sarayında görüp bir daha karşılayamıyacağım! Hayatta oldukça, gözleri güneşin ışığını görebildikçe kaygılar içinde kalacak ve ben yanına gidip hiç bir yardımında bulunamayacağım. Kavgadan uzak yaşıyorken, şimdi yeni bir büyük kedere uğramış; yanına koşup anlamak istiyorum.

Böyle diyerek mağaradan çıktı. Öbür kızlar da gözyaşları içinde, arkasından, yarılan deniz dalgasına atıldılar. Bitkileri bol Troya iline yetişince, birer birer, kıyıya, Myrmidonların karaya bağlanmış sayısız gemilerin yanına çıktılar. Ağır hıçkırıklarla ağlıyan Ahilleus'u her yandan sardılar. Hanım annesi yüreği yakan bir ah çekerek yanına geldi, başım kucakladı, figan ederek şu kanatlı sözleri söyledi:

— Çocuğum, niçin ağlıyorsun? Konuş, benden hiçbir şey gizleme. Ellerini göğe kaldırmış, dua etmiştin: Ahaylıların bütün oğulları sana olan ihtiyacı

duysunlar, şerefsiz bir kadere uğrayıp gemilerin pupalarına çekilsinler, işte her şey Zeus'tan nasıl diledinse öyle oldu.

Ağır bir hıçkırıkla ayağına çabuk Ahilleus cevap verdi:

— Anam, bütün bunları Olympos'lu tanrı benim için başarmış. Fakat benim sevgili arkadaşım, dostlarımdan en çok değer verdiğim, benim ikinci özüm, Patroklos ölmüş, bundan sonra ben hayattan nasıl bir tad alabilirim? Onu kaybettim. Hektor, onun, şaşılacak derecede güzel silâhlarını da soyup almış. Tanrılar, seni bir ölümlünün yatağına koydukları gün, o silâhları Pele'ye şanlı armağanlar alarak vermişlerdir. Keşke olduğun yerde, deniz tanrıçalarının ortasında kalaydın. Pele de bir ölümlü kadını bulur, eşi olarak evine götürürdü! Lâkin oğlunun yok olmuş görüp yürekten yaslanmak senin de nasibin imiş. Fakat Hektor silâhımla vurulup ölmedikçe, Menoetios oğlu Patroklos'u öldürmek cinayetinin diyetini ödemedikçe, benim de gönlümde artık yaşamak, insanlar arasında kalmak arzusu kalmamıştır. Thetis de, gözyaşları dökerek şöyle dedi:

— Dediğine göre, çocuğum, ölümün yakındır, çünkü Hektor'dan sonra senin de ölmen hazırlanmıştır.

Buna karşı ayağına çabuk Ahilleus coşkun bir titizlikte cevap verdi:

— Hemen şimdi, öleyim bari, çünkü arkadaşımın ölümüne hiçbir çare bulamamak kaderde varmış! Vatanından uzak öldü, ve ben felâketi uzaklaştırmak için yanında bulunamadım. Bugün, açık açık belli ki, artık vatanımın sahillerini göremiyeceğim, nasıl ki ne Patroklos için, ne de tanrısal Hektor'un vuruşları altında yüzlerle düşen yarenlerim için kurtuluş ışığı olamadım. Ahaylılar arasında —Mecliste olsa bile— bir yük gibi bekledim kaldım. En akıllı görünen bir insanı azgın coşkunluğa sokan kavga, atışma, öfke hissi, tanrılar ve kavgada hiç eşim yok iken, gemilerin yanında hareketsiz, boş insanlar arasından yok olsun. Öfke, bir duman gibi insanların göğsünü doldurduğu zaman, balın dildeki tatlılığından daha tatlı gelir. Beni, budunlar çobanı Agamemnon, böyle bir öfkeye sokmuştu. Fakat geçmişe geçmiş deyip

geçelim; yüreğimizi göğsümüzde bastıralım. Bugün, sevdiğim başı yok eden adamla, Hektor'la görüşmeliyim, ölüme ise, Zeus ve öbür ölümsüz tanrılar ne zaman vermek isterlerse, o zaman kavuşurum. Güçlü kudretli Herakles bile ölümden kaçınamamıştır: Kronosoğlu Zeus'un da sevgilisiydi. Onu da kader ve Here'nin insafsız öfkesi yenmiştir. Kaderimde varsa beni de ölmüş, yere serilmiş göreceklerdir. Fakat bugün, büyük bir şan kazanmak istiyorum. Şimdiden derin kederli Troyalı ve Dardanlı kadınlardan birçoğu iki elleriyle nazik yanaklarından akacak yaşları silmeğe, ağır hıçkırıklarla ağlamağa hazır olsunlar; hepsi, kavgadan uzak kalmanın fazla uzamış olduğunu anlasınlar. Bana şefkatin ne kadar büyük olursa olsun, beni kavgadan alıkoymağa çalışma: Çünkü seni dinleyecek de değilim.

O zaman, gümüş ayaklı tanrıça Thetis şöyle cevap verdi:

— Evet, çocuğum, dediğin doğrudur: Bitkin bir halde olan yarenleri ölüm uçurumundan uzaklaştırmak istemek fena bir şey değildir. Fakat senin parlak tunç silâhların Troyalılardadır. Tulgası kıvılcım saçan Hektor onları, övünerek omuzlarında taşıyor; fakat, böyle uzun zaman övünemiyecek: Ölüm ona çok yakındır. Böyle iken, Ares savaşma daha dalma; benim gidip geri dönmemi bekle. Şafakla, güneş doğarken, dönüp Hefaestos Hanın hazırlıyacağı silâhları getireceğim.

Böyle dedi ve oğlundan yüzünü deniz kardeşlerine çevirerek şöyle dedi:

— Şimdi sizler, geniş denizin koynuna dalın; baba konağına gidip deniz ihtiyarını görün, ona herşeyi söyleyin. Ben yukarı Olympos'a ün salmış sanatçı Hefaestos'a gidiyorum; oğluma ün salmış, alev saçan silâhlar verip vermiyeceğine bakacağım.

Böyle dedi, ve hemen Here kızları denize daldılar, gümüş ayaklı Thetis de, oğlu için şanlı silâhlar aramak üzere Olympos'a gitti.

HİLLEUS BİR NÂRA İLE TROYALILARI PANİK İÇİNE ATTI

Thetis, Olympos'a doğru giderken, Ahaylılar şaşılacak derecede yüksek bir uğultu içinde cana kıyan Hektor'un önünde kaçıyorlar, gemilerine ve Hellespont'a (Çanakkale denizine) ulaşıyorlardı. Güzel dolaklı Ahaylılar artık Ahilleus'un seyisi Patroklos'un cesedini atılan silâhlardan kaçıramıyorlardı. Şimdiden, düşman ordusu ve arabaları ve yiğitlikte aleve benziyen Priamoğlu Hektor onlara yetişmişti. Arkadan gelen Hektor, üç defa cesedi ayaklarından tutmuştu, kendine çekmek arzusu ile yanıyor, aynı zamanda Troyalıları yüksek naralarla azarlıyor; üç defa da iki Ayas ateşli bir yiğitlikle onu ölüden uzaklaştırmışlardı. Hektor, bahadırlığına güvenerek, şimdi boğuşa atılıyor, az sonra da durup bir nâra atıyordu, fakat bir adım bile geri kaçmıyordu. Ve nihayet cesedi kendine çekerek büyük bir şan kazanmak üzere iken yel ayaklı İris koşarak, Olympos'tan gelmiş, Peleoğlu'na silâhlanmasını emretmişti. Bundan Zeus'un ve öbür tanrıların haberi yoktu; onu yalnız Here göndermişti.

Yaklaşarak Ahilleus'a kanatlı sözler söyledi: — Kalk, Peleoğlu, en ürkütücü erkek! Patroklos'un yardımına koş; gemilerin önünde, onun için, kanlı bir boğuşma devam etmektedir. Bir taraf ölünün cesedini savunuyor, öbür taraf —Troyalılar— onu çekip rüzgârların dövdüğü İlion'a doğru iletmek için çabalıyorlar. Onu çekmek için en büyük azgınlığı Hektor gösteriyor. Yürekten düşündüğü: ölüyü ele geçirince başını nazik boynundan ayırıp kazıklar şebekesinin üstüne asmaktır. Haydi, kalk, artık yerde yatma. Patroklos'un Troya köpeklerine ziyafet çekileceğini hatırla da yüreğine kaygısı sinsin. Başı kesilmiş, parçalanmış olarak ölüler arasına giderse senin için ne büyük bir utanç lekesi olur.

Ayağına çabuk tanrısal Ahilleus ona cevap verdi:

— Tanrıça İris, seni bana haberci olarak hangi tanrı gönderdi? Yel ayaklı İris cevap verdi:

— Beni Here, Zeus'un şanlı karısı gönderdi. Yukarıdaki tepelerde tahtını kuran Kronosoğlu'nun ve yukarı Olympos'ta oturan ölümsüzlerin bundan haberleri yoktur.

Ayağına çabuk Ahilleus cevap vererek şöyle dedi:

— Nasıl edeyim de kanlı boğuşa gideyim! Benim silahlarım onlarda. Anam ise, Olympos'a giderken, kendi dönünceye kadar, silâhlanmamak tembihinde bulundu: Hefaestos'tan bana ün salmış silâhlar getirmek üzere yola çıkmıştı. Ben de, kendim, hangi savaşçının silâhlarını takınabileceğimi göremiyorum. Olsa olsa, bir Ayas Telamonoğlu'nun kalkanı var. Fakat, eminim, şu saatte Ayas, düşmanın ilk saflarında Patroklos'un cesedini savunmak için parlak mızrağı ile savaşmaktadır.

Yel ayaklı çevik İris cevap verdi:

— Biz de iyi biliyoruz, senin silâhların başka ellerdedir. Fakat, böyle, olduğun gibi, hendeğe kadar git, Troyalılara görün Bakalım, korkuya tutularak savaşmaktan vazgeçerler, ve şu saatte bitkin bir halde olan Ahaylıların nefes almasına fırsat verirler mi? Savaş içinde nefes almak için çok az bir zaman yeter.

Böyle dedi, ve yel ayaklı İris ayrılıp gitti. Zeus'un sevgilisi Ahilleus da kalktı. Şanlı omuzlarına, çakır gözlü tanrıça Athene gelip saçaklı egid kalkanını attı. Sonra, tanrıçaların en tanrısalı alnını bir altın hâle ile süsledi ve vücudundan ethere kadar yükselen çok parıltılı bir alev fışkırttı. Kahraman, hisarı geçerek hendekte durdu; Ahaylıların arasında, annesinin akıllı tenbihine uyarak, karışmadı. Orada durup bir nâra attı, Pallas Athene de ayrıca sesini yükseltti. Hemen, Troyalıların saflarında, anlatılmaz bir kargaşalık görüldü. Canlara kıyan düşmanların bir şehri sararken çaldıkları borazan sesi nasıl çın çın öterse Eakoğlu'nun attığı nâra böyle ötmüştü. Bu sesi işittikleri gibi yürekleri korku heyecanı içinde kaldı. Atlar, doğmak üzere olan kargıları önce duymuş gibi, arabaları kaçış yönüne çevirdiler! Ulu gönüllü Peleoğlu'nun alnından pırıldıyan ateşi gören arabacıların aklı başlarından gitti. Tanrısal Ahilleus hendeğin üstünden üç defa çok yüksek nâra attı; Troyalıların en şanlı müttefiklerinin yüreği altüst oldu. Orada da savaşçıların en iyilerinden on iki kişi, kendi arabalarından yuvarlanarak ve kendi kargılarıyla vurularak öldüler. Ahaylılar sevinç içinde, Patroklos'un cesedini uzaklaştırarak bir yatağa

yatırdılar. Yarenleri etrafını sarıp figan ediyorlardı. Arkadan, onlarla birlikte, ayağına çabuk Ahilleus, sıcak gözyaşları dökerek yürüyordu. Az önce, atlarıyla ve arabasıyla, kavgaya gönderdiği —ve dönüşünü karşılamıyacağı— sadık arkadaşı Patroklos'u, şimdi bir sedye üzerine yatırılmış, sivri tunç ile vurulmuş görüyordu.

Büyük gözlü Here Sultan, yorulmaz güneşin Olceanos'a doğru yürüyüşünü hızlandırdı; güneş battı, ve tanrısal Ahaylılar canlara kıyan savaşı, kimseyi esirgemiyen kavgayı durdurdular.

TROYALILARIN DERNEĞİ

Troyalılar da canlara kıyan kavgadan ayrıldılar, arabalardan tez ayaklı atları çözdüler, ve akşam yemeğini düşünmeden Dernek olarak toplandılar. Fakat bu Dernekte ayakta duruyorlardı; korkuya tutulmuşlar, kimsede oturmak cesareti kalmamıştı: Bu kadar uzun zamandan beri kavgadan çekilmiş olan Ahilleus yeniden görünmüştü! Dernekte, en önce, Panthoosoğlu, çok tedbirli Polydamas konuştu. Yalnız o, hem geçmişi, hem geleceği görüyordu. Hektor'un arkadaşı ve yaşıtıdır. İkisi aynı gece doğmuştu. Fakat biri fikir vermede, ikincisi kargı fırlatmada, çok daha üstündü. İyi düşünerek konuştu:

— İşleri her yönden iyi düşünün, dostlar! Kendi hesabıma, hemen şehre çekilmeği, tan ağramasını ovada ve gemilerin yanında beklememeği öğütlerim. Hisarlarımızdan çok uzaktayız. Bu adam, tanrısal Agamemnon'a küskün iken, Ahaylılarla savaşmak bizim için çok daha kolaydı. Ben de, iki yandan karınlı gemileri ele geçirmek ümidiyle, oralarda savaşmaktan hoşlanırdım. Fakat şimdi ayağına çabuk Peleoğlundan çok korkuyorum. Azgın yüreği ovada kalmak istemiyecektir, çünkü orada, Ahaylılarla Troyalıların cepheleri arasında Ares'in azgınlığından müsavi pay almak fırsatı vardır. Şehrimizi ve karılarımızı almak için savaşmak istiyecektir. Beni dinleyin, şehre doğru dönelim, çünkü sonunda bu olacaktır. Şu saatte, ayağına çabuk Peleoğlu'nu kutsal gece durduruyor, ama yarın, silâhlı olarak bizi burada yakalarsa, en yüksek yiğitliğini hissettirecektir; bizden kaçışanlardan, İlion'a ulaşabilenler bahtiyar sayılacaktır. —Şeytan kulağına kurşun!— Birçoğunu köpekler

parçalıyacak, akbabalar yiyecektir. Şimdilik bizi biraz kaygılandırsa da, gerektiği kadar bir kuvvet ayırıp bütün gece agora meydanında bırakalım; şehri, hisarları, kuleleri yüksek kapıları, bu kapılara takılan uzun, cilâlı, iyi bağdaştırılmış kanatları koruyacaktır. Sonra, tan ağarır ağarmaz, baştan ayağa silâhlanmış olarak, hisarların üstünde, sağlam yerlerimizde duralım. Eğer Ahilleus gemilerden kalkıp şehri zorlamağa kalkarsa, kavga ona çok pahalıya oturacaktır. Atlarını, duvarlarımızın altında, şuraya buraya koşturarak yormuş olacak, akşama yine gemilere dönmek zorunda kalacaktır. Hiçbir zaman Troya'yı hücumla zorlamağa yüreğinde cesaret bulamıyacak, şehri yakıp talan edemiyecektir: Daha önce, bizim tez ayaklı köpeklerimiz onu paralıyacaktır.

Tulgası kıvılcım saçan Hektor, ona yan bakarak şöyle dedi: — Polydamas, hoşuma gidecek bir dil kullanmıyorsun. Demek ki, yine şehre çekilip kapanmamızı öğütlüyorsun, öyle mi? Hisarların arkasında sıkışıp kalmaktan daha bıkmadın mı? Vaktiyle, bütün ölümlü insanlar, Priam'ın şehri için, çok zengin, altınla ve tunçla dolu olduğunu söylerdi; fakat saraylarımızın hazineleri bugün bomboştur. Büyük Zeus hıncını bize gösterdiğinden beri nice değerli ihtiyarlar satılmış, Frygia'ya veya sevgili Meonia'ya feda edilmiştir!

Şu saatte, düşünüşü dolambaçlı Kronosoğlu, benim gemilerin yanından zafer şanı kazanmamı ve Ahaylıları denize kadar sürmemi istemiştir; saf adam, sen artık demos (halk) içinde sakın bu yolda konuşma; hiç bir Troyalı bu fikirlerin arkasından gidecek de değildir; ben buna yol veremem. Şimdi, haydin, benim dediğim gibi yapalım: Önce, bütün ordu içinde, akşam yemeği birlikler arasında hazırlanıp yensin; aynı zamanda bekçilik tertibatı alınsın; herkes uyanık otursun. Bir de kendilerini rahatsız edecek derecede fazla malları olanlar varsa, bu malları toplayıp getirsinler, demos içinde, herkese yedirsinler. Her Troyalının bu mallardan pay alması, onları Ahaylılara bırakmaktan çok daha iyidir. Fakat, sabah, tan ağarır ağarmaz, baştan ayağa silâhlı olarak, gemiler arasında ateşli Ares'i uyandıralım. Eğer tanrısal Ahilleus, gerçekten savaşı gemilerden uzaklaştırmak niyetinde ise, kendi bilir! Acısını çekecektir. Ben korkunç sesli kavgadan kaçacak değilim; onun karşısında duracağım; bakalım, hangimiz büyük zaferi kazanacak: Ben mi, o mu? Enyal (Ares) herkes için birdir: Çok defa öldürmeğe gelen, öldürülür.

Hektor böyle konuştu. Troyalılar onayladılar. Saf adamlar! Pallas Athene akıllarını başlarından almış. Onlar için zararlı olan Hektor'un fikrini kabul ettiler, iyi öğüdü veren Polydamas'ın tarafını hiçbiri tutmadı.

AHİLLEUS, PATROKLOS'UN CESEDİ ÜZERİNDE AĞLIYOR

Troyalılar akşam yemeğini ordu içinde yediler. Ahaylılar ise bütün gece Patroklos'un cesedi üstünde hıçkıra hıçkıra ağladılar. Peleoğlu da uzun bir ağıta başladı, cana kıyan ellerini arkadaşının koynuna koyarak durmadan figan etti. Hıçkırıkları arasında Myrmidonlara şöyle diyordu:

— Eyvah bana! Kahraman Menoetios'a, o gün, konağında, güven vermek için ağzımdan ne boş sözler kaçırmışım! Opont'a, oğlunu, şan içinde, İlion'u yıkıp talan etmiş, şeref ganimetleri almış olarak geri getireceğimi vâ'detmiştim. Fakat insanların tasarladıklarını Zeus başa çıkartmaz. Kader istiyor ki, her ikimizin kanıyla Troya'nın toprağı kızarsın. Benim de ihtiyar araba sürücüsü Pele, dönüşümü görmiyecek, konağında beni karşılamıyacak; annem Thetis de öyle; buranın toprağı beni de alıkoyacak. Fakat, Patroklos, ben senden sonra toprağın altına gireceğimden, seni gömmeden önce senin canına kıyan Hektor'un başını ve silâhlarını buraya, sana getireceğim, ve seni yakacak ateş öbeğinin önünde, en parlak Troya oğullarından on ikisinin boğazını keseceğim: Ölümün beni öyle bir öfkenin içine atmıştır.

Ahilleus böyle konuştu, ve yarenlerine ateşe büyük bir üç ayaklı koymalarını emretti; tez elden Patroklos'un üstünü örten kan yıkanmalıydı. Hemen alevli ateş üzerine üç ayaklı banyo kazanını koydular, su ile doldurdular ve altına bol bol odun dizdiler. Tunç kazan içinde su kaynadıktan sonra, cesedi yıkadılar, pırıl pırıl bir yağ ile ovdular, yaralarını dokuz yıllık bir merhemle doldurdular; sonra bir yatağa yatırdılar; başından ayaklarına kadar yumuşak bir çarşafla ve kare bir beyaz kumaşla örttüler. Sonra, bütün gece, ayağına çabuk Ahilleus'un etrafında, Myrmidonlar Patroklos'un üstünde inliye hıçkıra ağladılar. O zaman Zeus, karısı ve kızkardeşi Here'ye seslenerek şöyle dedi:

— Sonunda dileğine erdin, büyük gözlü Here Sultan; ayağına çabuk Ahilleus'u ayağa kaldırdın. Sanki başları saçlı Ahaylılar senden doğmuş, öyle davrandın.

Büyük gözlü Here Sultan cevap yerdi:

— Korkunçların en korkuncu, Kronosoğlu, neler söylüyorsun? İnsan ölümlü iken, ve ölümsüzlerden çok daha az şey bilirken, onlardan biri, başka biri hakkında tasarladığını yapmak için elinden geleni arkasında bırakmıyor; ben ise doğuşça ve senin karın ölümsüzlerin ve ölümlülerin babası Kronosoğlu'nun karısı olmakla, kendimi tanrıçaların birincisi sayıyorum; kinimi oynatan Troyalıların felâketini niçin bütün kudretimi kullanarak hazırlamıyayım?

THETİS, HEFAESTOS'UN YANINDA

Onlar böyle söyleşirken, gümüş ayaklı Thetis, Hefaestos'un yok olmaz, yıldızlı, baştanbaşa tunçtan, paytak bacaklının parlak bir eseri olan konağına geldi. Onu körükleri arasında terlemiş, didinmiş, işlere dalmış buldu. Gümüş ayaklı tanrıça Thetis'i ün salmış Topal'ın karısı Güzel Haris karşıladı; elini tutarak ve bütün isimleriyle anarak şöyle dedi:

— Thetis, uzun entarili, sevgili ve saygıdeğer Thetis, seni evimize hangi rüzgârlar attı? Evvelden buralara pek uğramazdın. Az beri gel, konukluk armağanları sunayım.

Tanrısal Haris, böyle dedi, Thetis'i baş tarafa getirerek gümüş çivili, sanatla işlenmiş, güzel bir koltuğa oturttu. Sonra ün salmış sanatçı Hefaestos'a seslendi: Hefaestos, çabuk buraya gel, Thetis'in sana ihtiyacı var!»

Hefaestos, hemen, örsünden ayrıldı, körüklerini ocaktan çekti, kullandığı âletleri bir gümüş kutuya koydu, bir süngerle yüzünü, boynunu, kollarını sildi, elinde uzun bir bastonla, topallıyarak yürüdü. Thetis'e yaklaştı, bütün

isimleriyle anarak şöyle dedi:

— Evimize hangi rüzgârlar attı, uzun entarili Thetis, sevgili ve saygıdeğer Thetis? Evvelden, bize pek uğramazdın? Kafanda ne varsa, söyle bana; gönlüm onu elimden gelirse ve yapılabilir bir şeyse hemen yapmamı emrediyor.

Bunun üzerine, Thetis, gözyaşları dökerek şöyle dedi:

— Hefaetos, Olympos'ta oturan tanrıçalar arasında, Kronosoğlu Zeus'un bana çektirdiği, bu derece katlanmaz kaygılara uğramış bir başkası var mıdır— Deniz tanrıçalarından yalnız beni bir ölümlüye Eakoğlu Pele'ye verdi. Birçok tiksintilerle yatağına girdiğim ölümlü, şimdi, konağında, acı ihtiyarlıktan bitkin, yatıyor. Bu adamdan bir oğlum oldu; onu doğurdum ve kahramanlardan kahramanı büyüttüm. Bir taze fidan gibi besleyip büyüttükten sonra, koca karınlı gemilerle, İlion'a, Troyalılara karşı savaşmak üzere gönderdim. Onun, bir daha, Pele'nin konağına döndüğünü göremiyecektim. Hayatta bulundukça, güneşin ışığı altında yaşadığı müddetçe ise acı kaygılar içinde bulunuyor da hiçbir yardımım dokunamıyor. Ahaylıların ona şeref payı olarak seçip verdikleri kızı, Agamemnon Han çekip elinden aldı. Bu yüzden yüreği sıkkın oturup vakit geçirmekte iken Troyalılar üstün basarak Ahaylıların gemilerine kadar sürmüşler; Argos'un ihtiyarları, oğluma, birçok hediyeler teklif ederek kavgaya karışmasını istemişler. O zaman, kendi gidip felâketi uzaklaştırmağa yanaşmamışsa da, kendi yerine Patroklos'a silâhlarını giydirmiş, emrine çok sayılı bir de birlik vererek kavgaya göndermiş; bütün bir gün Skees kapıları önünde dövüşmüşler; Patroklos düşmanı çok hırpalamış ve hücumla İlion'u almak üzere iken, Apollon yetişmiş, saflar dışındaki boğuşmada Menoetios oğlunu öldürerek şanı Hektor'a vermiş. İşte bunun için, dizlerine kapanarak yalvarmağa geldim: Sadık arkadaşı Troyalıların eline geçince kendi silâhları kayıp olan bu talihsiz oğluma bir kalkan, bir tulga, topukluklarıyla güzel dolaklar ve bir zırh cebe vermek ister misin? Oğlum şu saatte, toprağa serilmiş, ruhu acılar içinde yatıyor. Ün salmış topal cevap verdi:

— Korkma, yüreğin bunun için kaygılanmasın; ürkütücü kader yetiştiği zaman onu ecelin elinden kaçırmak istediğim için, istediği güzel silâhları

hazırlıyacağım: Öyle silâhlar olacak ki, onları bütün görecek olanlar hayran kalacaklardır.

HEFAESTOS, AHİLLEUS'UN SİLÂHLARINI HAZIRLIYOR

Böyle dedi, ve Thetis'ten ayrılarak körüklerine doğru yürüdü. Yirmi körük, yirmisi birden ocaklara sıcak soluklar öfürüyor, sanatçının istediği tempo ile çalışmasını sağlıyor. Ateşlere ayrı ayrı katı tunç, kalay, çok değerli altın, gümüş attı. Büyük bir örsü dayanağına oturttu, bir eline ağır çekici, öbürüne ateş maşasını aldı.

Hefaestos bir kalkan hazırlamakla işe başladı: Beş tabaka üzerine, büyük ve sağlam bir kalkan; on üç katlı, ışık parlaklığında bir çemberle çevirdi; bodriesini gümüşten yaptı. Kalkanı süslemekte sanatının bütün bilgilerini kullandı. Orada yer, gökle deniz, yorulmaz güneş, tam tolun halinde ay, ve göğün tacı bütün yıldızlar nakşedilmişti.

Orada iki insan sitesi de nakşedilmişti: Birinde düğünler, cümbüşler, yeni evlenmiş kızlar odalarından alınıp şehrin meydanında, meşalelerle gezdiriliyor; izlerinden visal türküleri yükseliyor; genç delikanlılar döne döne raksediyorlar; kitaraların, flavtaların nağmeleri işitiliyor; kadınlar, kapıların önünde, ayakta hayran hayran dinliyorlar.

Orada bir agora (dernek meydanı) nakşedilmişti: İnsanlar toplanmış, iki kişi arasında başka bir adamın kan diyeti tartışılıyor, biri diyetin hepsini ödediğini öbürü ise hiçbir şey almadığını söylüyor. İkisi hâkime başvurup karar almak istiyorlar. İhtiyarlar cilâlı taşlar üzerinde oturup daire olmuşlar. Yerde, iki talent altın duruyor; en doğru kararı kim verirse altını alacak.

İkinci siteyi düşman ordusu kuşatmış; alıp talan etmek veya yalnız hazinelerini ele geçirmek arasında kararsızlar. Şehir ahalisi dinlemiyor; savunmak için silâhlanıyorlar. Kadınlar, kavgaya karışmıyan ihtiyarlar, çocuklar hisarların üstünde toplanmışlar. Düşmana gizli bir baskın

hazırlıyorlar.

Ün salmış topal oraya nadas edilmiş, çok bitek bir tarla levhası koymuş: Birçok çiftçi hayvanlarını bir aşağı, bir yukarı sürüyorlar; uca gelip geriye tam dönecekleri sırada bir adam yaklaşıp bir kupa ile tatlı şarap veriyor. Sürülmüş toprak altından olduğu halde, bereketli toprakların siyah renginde: Hayranlık uyandıran bir sanat eseri.

Oraya Hanlara mahsus bir arazi levhası da konmuş: Irgatları, ellerinde tırpan, ekini biçiyorlar; ekin biçildikçe çizgi üzerine düşüyor; demetçiler bağlayıp tınaz tınaz yığıyorlar. Ortalarında, Han, elinde asa, sevinç içinde görünüyor. Çavuşlar, ötede, meşe ağacının altında, kurban kestikleri koca öküzün etlerini hazırlıyorlar. Kadınlar, işçilerin yemeği için, beyaz un döküyorlar.

Oraya bir de, iri üzüm salkımlarıyla, bir bağ levhası da konmuş; altından siyah taneli üzümler! Baştan başa gümüş sırıklarla desteklenmiş; çepeçevre mavi smalttan hendekle çevrilmiş masum düşünceli genç kızlar ve oğlanlar sepetlerle tatlı yemişleri taşıyorlar; ortada bir çocuk güzel ut çalıyor, ince sesiyle hoş türkü söylüyor; öbürleri ayaklarını yere vurarak ona refaket ediyorlar, sıçrayıp raksediyorlar.

Ün salmış topal oraya, vaktiyle geniş Knosos'ta, Dedal'in sanatla güzel örgülü Ariana için yapmış olduğu dans yerine benzer bir levha koymuş; orada genç delikanlılar ve çok aranan genç kızlar, birbirinin elini bileğin üstünden tutarak hora tepiyorlar. Efsunlayıcı koronun etrafını güzelliğe hayran seyirciler sarmış, iki cambaz da, bayramı açmak için ortada dolaşıyor.

Geniş ve güçlü kalkan yapıldıktan sonra, ün salmış Topal sanatçı, Ahilleus için, ateşin ışığından daha parlak bir zırhlı cebe yaptı; sonra, şakaklarına iyi oturacak, iyi işlenmiş, altından tepelik takılmış, bir tulga, ve kalaydan esnek dolaklar da yaptı. Bütün bunları alıp Ahilleus'un annesine götürdü, ayaklarının önüne koydu. Thetis bir çaylak gibi, karlı Olynıpos'un yukarısından uçarak oğluna Hefaestos'un yaptığı parlak silahları götürdü.

ŞAN : XIX

AHİLLEUS, HEKAESTOS'UN SİLAHLARINI ALIYOR

Vuali safran renginde Şafak, tanrılara ve insanlara ışığı götürmek üzere Okeanos'tan doğarken, Thetis gemilere yetişip tanrının silâhlarını getiriyordu. Oğlunu yere yatmış, hıçkıra hıçkıra ağlıyarak, Patroklos'u kucaklamış buldu. Yarenlerinden birçoğu etrafında inliyerek ağlıyorlardı. Tanrıçaların en tanrısalı, bunların arasında durdu. Ahilleus'un elini tutarak ve bütün isimleriyle anarak şöyle dedi:

—Çocuğum, çok kederlenmiş bulunuyoruz ama, onu yere yatırmalı. Biliyoruz ki, tanrıların dileğiyle hayattan ayrılmıştır. Sen şimdi, Hefaestos'un şu hediyelerini, ün salmış, çok güzel silâhları al: Bunların benzerlerini hiç bir kimse omuzlarında taşımış değildir.

Böyle diyerek tanrıça silâhları Ahilleus'un önüne koydu, ve bu işlenmiş sanat eserlerinden büyük bir takırdı çıktı. Bunları gören Mrymidonlar ürperdiler: Bakıp da tir tir titremiyen kimse yoktu. Ahilleus ise onları görünce öfkesi yüreğinde daha derinleşti: Gözlerinde, gözkapaklarının altında aleve benzer bir ışık parladı; tanrının bu çok güzel hediyelerine büyülenmiş gibi sevindi. Fakat bu sanat eserlerini hoşlanarak seyrederken, birden, annesine şu kanatlı sözleri söyledi:

— Anam, bir tanrı bana ölümsüzlere yakışır bir sanatla işlenmiş, bir insanın elinden çıkması imkânsız silâhlar gönderdi. Öyle ise, ben şimdi silâhlanmalıyım. Fakat bu sırada, sinekler, yiğit Menoetios oğlunun vücuduna tunç silâhlarla açılmış yaralardan girerler diye çok korkuyorum: Ölümle hayatı sona ermiş olan cenazeyi kurtlandırırlar, etlerini çürütürler.

Ona, gümüş ayaklı tanrıça Thetis cevap verdi:

— Sen bunları aklınla düşünüp kaygılanma, çocuğum. Ben kendim, kavgada öldürülenleri yiyen şu vahşi cins sinekleri ondan uzaklaştırmak için ne lazımsa yapacağını: Öyle ki, bir sene, ve daha fazla, yatıp kalsa, eti hiç bozulup değişmiyecektir. Sen şimdi, bütün Ahaylı kahramanları derneğe çağır, budunlar çobanı Agamemnon'a karşı beslediğin hınçtan vazgeçtiğini söyle, sonra, çabuk, silâhlansın, savaşçılığını takınarak kavgaya hazırlanırsın.

Böyle diyerek, ona her cesarete hazır, ateşli bir coşkunluk verdi. Patroklas'un da, eti bozulup değişmemek için, burun deliklerine ambrosia ve kırmızı nektar damlattı.

AHİLLEUS İLE AGAMEMNON'UN BARIŞMASI

Bunun üzerine tanrısal Ahilleus, deniz kıyısı boyunca korkunç naralar atarak Ahaylı kahramanları kaldırdı. Gemilerde ötedenberi kalanlar, dümeni tutan kılavuzlar, ekmeği dağıtan vekilharçlar, hepsi Derneğin yolunu tuttular: Çünkü, bu kadar uzun zamandan beri acılar kaynağı kavgadan ayrılmış olan Ahilleus, çıkagelmişti! Ares'in tapuğçularından ikisi, savaş düşkünü Tydeoğlu ile çok hünerli Odysseus, en önce geldiler. Kargılarına dayana dayana Derneğin ilk safına oturdular. Can yakan yaraları henüz iyileşmemişti. İkisinden sonra, yine yaralı olarak, budunlar çobanı Agamemnon geldi: Cana kıyan boğuşmada Antenoroğlu Koon, onu mızrağı ile yaralamıştı. Ahaylıların Hanları Derneğe gelip toplanınca, ayağına çabuk Ahilleus kalktı, onlara şöyle dedi:

— Atreoğlu, o yürekler acısı atışma yüzünden, bir kız için ikimizde o hınç alevlendiği zaman, ikimiz, senle ben, gerçekten en iyi yoldan yürümüş müydük? Keşke, Lyrnes'i yıkıp talan ettiğim gün, Artemis, bir okla, o kızı gemimde öldürseydi! Ben hıncımdan, Troyalılardan uzak, seyirci dururken, düşmanların vuruşları altında düşüp toprağı ısıran Ahaylılar o kadar çok olmıyacaktı. Fakat ne kadar hırslanmış olursak olalım, şimdi geçmişi bırakalım, madem ki şimdi gereklik vardır, göğsümüzün içinde yüreğimizi zaptetmesini bilelim. Bugün öfkeme son veriyorum. İnatçılıkla hınç içinde direnmeyi kendime yakıştırmıyorum. Sen çabuk git, başları saçlı Ahaylıları

kavgaya cesaretlendir, ben de gemiden Troyalıların karşısına çıkıp onları bir sınayayım. Gemilerimizin yanında rahat rahat uyumak niyetindeler mi acaba? Ben ise öyle sanırım ki, yalnız benim mızrağımdan kaçabilecek olanlar dizlerinin işlemesinden sevinç duyacaklar.

Böyle dedi, ve Ahaylılar, ulu gönüllü Peleoğlu hıncından vazgeçtiği için sevinç içinde idiler. O zaman, savaşçılar Hanı Agamemnon da, oturduğu yerden, Derneğe dönerek şöyle konuştu:

— Danaoslu kahramanlar, Ares tapuğcuları, dostlarım! Peleoğlu'na düşündüğümü söylemek istiyorum, sizler de iyi dinleyin, sözümü iyi anlamağa çalışın. Çok defa Ahaylılar beni suçlu tutmuşlar, bana çıkışmışlardır. Oysa ki, suçlu ben değilim: Zeus, kader, koyu sis içinde yürüyen Eryni'lerdir ki, Dernekte, o gün birdenbire yüreğime çılgın bir hatâ soktular. Ahilleus'un şeref payını elinden aldılar. Ne yapabilirdim? Herşey tanrıların aklından ve elinden geçer. Hattâ, Zeus'un en büyük kızıdır. Ayakları toprağa basmaz, yalnız insanların kafalarına konar, onları lanet azabına uğratır. Hattâ, bir gün, tanrıların ve insanların üstünde olduğu söylenen Zeus'u bile ağlarına düşürmüştür. Büyük Zeus'a, bir dişi tanrıça iken Here haince oyun oynamıştır: Hisarları güzel Thebes şehrinde, Alkmene, güçlü kuvvetli Herakles'i doğuracağı gün, Zeus büyük şanını bütün tanrılara ve tanrıçalara şöyle ilân etmişti: «Hepiniz, dinleyiniz beni, tanrılar ve tanrıçalar, size şimdi göğsümde yüreğimin emrettiğini söyliyeceğim. Bugün, doğum ağrılarının tanrıçası İlithia'nın bakımı ile dünyaya bir çocuk gelecek; bu çocuk, benim kanımdan gelen ölümlüler derneğinden olacak ve bütün komşuları üzerine hüküm sürecektir.» O zaman hain niyetli olan Here Sultan, şöyle dedi: «Senin bu söylediğin doğru çıkmıyacak, sözün işine uymıyacaktır. Haydi, Olympos'lu tanrı, hemen şimdi, kuvvetli bir yemin ile and iç, bugün bir kadından doğacak çocuk, senin kanından gelen ölümlülerin neslinden ise, bütün komşuları üzerine hüküm sürecek.» Böyle dedi, Zeus, hainliğinin farkına varmadığı için, istediği büyük yemin ile and içerek en büyük hatâya düşmüş oldu. O zaman, Here, çabucak, bir sıçrayışla, Olympos'un tepesinden uçarak Ahay ilinde Argos'a gitti; orada Perseoğlu Sthenelos'un şanlı karısı yedi aylık oğlana gebe idi; Here eksik aylara bakmıyarak bu oğlanı doğurttu. İlithia'yı bu doğumla uğraştırarak Alkmene'nin doğumunu geri bıraktı. Ondan sonra kendi gelerek Kronosoğlu Zeus'a şöyle dedi; «Zeus Ata, beyaz yıldırım sahibi tanrı, senin

yüreğine söyliyecek bir sözüm var: Bütün Argoslular üzerine hüküm sürecek şanlı bir erkek çocuk doğdu, bu da Perseoğlu Sthenelos'un oğlu Eurysthe'dir. Senin kanındandır, Argoslular üzerine Han olması yakışıksız düşmez.»

Böyle dedi, ve Zeus yürekten acı acı kaygılandı. Büyük bir öfke ile kalkarak Hata'yı alevli saç örgülerinden yakaladı ve bir daha ne Olympos'a, ne yıldızlı göğe bu herkesi yanıltan Hata'nın dönmiyeceğine büyük yemin ile andiçti. Ondan sonra, onu eliyle sallıyarak yıldızlı göğün yukarısından fırlattı: ve sonraları oğlunu Eurysthe'nin verdiği işler içinde, şerefsiz emeklere katlanır gördükçe, Hata yüzünden olduğunu düşünerek üzülüyordu. Bunun gibi, ben de, tulgası kıvılcım saçan Hektor, gemilerimizin pupaları yakınında, Argosluları kırıp geçirdikçe, beni yanıltan Hatayı hiç unutmuyordum. Fakat Zeus. aklımı başımdan alarak hataya kapıldımsa, bugün tamiri için büyük hediyeler vermek isterim. Haydi, kavgaya yürü, yarenlerini de beraber yürüt. Ben işte burada, bundan önce tanrısal Odysseus'un barakanda vâ'dettiği bütün hediyeleri vermeğe hazırım. Ares'e kavuşmağa sabırsızlığın görülüyor ama, tercih edersen, hemen şimdi, adamlarım gidip hediyeleri gemimden getirsinler; yüreğini hoşnut edecek şeyler sunmak istediğimi görürsün. Ayağına çabuk Ahilleus cevap verdi:

— En şanlı Atreoğlu, savaşçılar Hanı Agamemnon, hediyelerini nasıl yakışık alırsa öyle ver, veya yanında tut! Şimdilik, tezlikle, savaşçılık iç ateşimizi uyandıralım. Boş sözler söyliyerek vakit geçirecek zaman değildir. Önümüzde görülecek büyük bir iş duruyor. Herkes Ahilleus'un, ilk safta, mızrağı altında Troyalıların birliklerini nasıl bozduğunu, kırıp geçirdiğini görecektir: bunun gibi siz de, herbiriniz bir düşmanla dövüşmesini düşünsün!

Buna karşı çok hünerli Odysseus şöyle dedi:

— Tanrı eşi Ahilleus, çok cesur isen de, Ahaylıları, aç karnına, İlion'a atılmağa ve Troyalılarla savaşmağa iletme. Birlikler birbirlerine yaklaştıktan ve tanrılar her iki tarafın yüreklerine savaşçılık ateşini üfürdükten sonra başlıyacak kavga çok sürecektir. Daha iyisi, Ahaylılara emret, tezlikle, gemilerin yanında ekmeklerini ve şaraplarını alsınlar: Yiğitlik ve savaşçılık

arzusu onlarda gelir. Ekmeğini yemiyen, şarabını içmiyen hiçbir savaşçı bütün bir gün, güneş batıncaya kadar dayanamaz. Yüreği istediği kadar dövüşmek ateşiyle yansın, gizlice, sebebini bilmeden, üyeleri ağırlaşır, açlık ve susuzluk içine siner, yürürken dizlerinin bağı çözülür. Bunun tersine, etle, şarapla karnını doyurmuş olursa bütün gün düşmanla savaşabilir, göğsünde yüreği coşkun kalır. Kavganın kesilmesine karar verilen saate kadar vücudunda argınlık, bitkinlik duymaz Git, yarenlerinin saflarını dağıt, övünlerini hazırlayıp yesinler. Bu ara, savaşçılar Hanı Agamemnon da, hediyelerini buraya getirtsin, herkes görsün, senin de gönlün açılsın. Sonra Argoslular önünde, yemin etsin ki, Briseis'le erkekle kadın arasında âdet olduğunu bildiğin münasebetle birleşmemiştir; bununla da gönlün daha ferahlı olur. Ondan sonra sana, barakasında, hakkın olduğu üzere, bol ve besleyici bir ziyafet çeksin. Sen de, bundan sonra, adaletten ayrılmamağa, Ahilleus'tan başka birisine karşı da olsa haksızlık etmemeğe dikkat et. Öfkelendiği adama haksız davranmıyan bir Hanı herkes över. Savaşçılar Hanı Agamemnon cevap verdi:

— Laertoğlu, söylediklerin hoşuma gitti. Herşeyi gereğince söyledin, hakkıyla açıkladın. Yemini etmeğe beni kendi gönlüm de çağırıyor; bir tanrıyı anarak andiçeceğim ve hanis olmaktan hiç korkmam. Ahilleus, kavgaya sabırsızlansa da, burada dursun, siz de hepiniz toplanmış olarak durun; az sonra hediyeler, bütün vâ'dettiğim gibi, gelecek, kadınları da getireceklerdir. Talthybios çavuş da çabuk gitsin, bir erkek domuz yavrusu bulup getirsin. Zeus'a ve güneşe kurban keselim.

Ayağına çabuk Ahilleus cevap vererek şöyle dedi:

— En şanlı Atreoğlu, savaşçılar Hanı Agamemnon? Bu söylediklerin başka bir saate bırakmalı, kavgaya hiç aralık verilmemeli idi savaş geciktirilirse göğsümdeki düşman üzerine yürümek arzusu o kadar ateşli olmıyabilir. Şu saatte, Priamoğlu Hektor'un, Zeus yardımcılığı ile, öldürdüğü savaşçılar, vücutları delik deşik, yerde yatıyorlar. Siz bizi yemeğe çağırıyorsunuz! Ben ise, şimdi hemen, Ahaylılann oğullarına, aç karnına, övünlerini almadan, savaşa yürümek emrini vermek isterdim; güneş batısında, yüzümüzden utanç karası silindikten sonra, akşam övününü hazırlarlardı. O

zamana kadar benim boğazımdan ne gıda, ne içki geçebilir: Benim arkadaşım, tunçla vücudu delik deşik, yerde ölü yatıyor, bizim yarenler etrafında ağlıyorlar. Senin söylediklerin aklıma sığamaz; yürekten yalnız kıyılan canları, akıtılan kanları, hıçkıra hıçkıra dökülen yaşları düşünebiliyorum.

Çok hünerli Odysseus karşılık olarak şöyle dedi:

— Ahilleus, Peleoğlu, Ahaylıların en cesur savaşçısı, benden çok daha güçlüsün, mızrak atmada beden çok üstünsün, fakat yaşça senin ağabeyinim, senden daha çok şeyler bilirim. Bunun için, isterdim ki, söylediklerime aklın yatsın, insan dövüşmeden, savaşmadan çabuk yorulur. Ahaylılar karınlarını doyurmayacak, açlık çekerek bir ölünün yasını tutamazlar. Her gün arka arkaya ve çarçabuk ölüp düşenler pek çoktur. Öleni, bir gün matemini tutup ağladıktan sonra, merhametsiz bir yürekle gömmelidir. Fakat canlara kıyan savaşlardan artakalıp yaşıyanlar, düşmanla, aralıksız, inatçılıkla, zırhlar içinde boğuşabilmek için yemeği içmeği düşünmelidirler.

Böyle dedi, ve yanına Nestor'un şanlı oğullarını, Fyle oğlu Meges'i, Thoas ile Merion'u, Kreiontes oğlu Lykomedes'i ve Meianip'i alarak, hepsi birlikte, Atreoğlu Agamemnon'un barakasından hediyelerini getirmeğe gittiler. Hediyeler, atlar, kadınlar ve kız Briseis geldikten sonra, Atreoğlu Agamemnon ayağa kalktı. Bir tanrı kadar sesi olan Talthybios, kucağında bir erkek domuz yavrusu olduğu halde, savaşçılar Hanının yanında duruyordu. Atreoğlu, kılıcının kını boyunca asılı duran büyük bıçağı çekti ve kurbana başlangıç olarak, domuz yavrusunun birkaç kılını kesti; sonra, elleri Zeus'a uzanmış, dua etti; duadan sonra, gözlerini geniş göğe çevirerek şöyle dedi.

— En önce, Zeus, tanrıların en büyüğü ve en yükseği şahidim olsun! Yer, Güneş ve yerin altında yeminlerinden dönenlere ceza veren Eriny'ler şahidim olsunlar! Hiçbir zaman genç Briseis'e, ne yatağına girmek arzusuyla, ne başka bir sebeple elimi sürmüş değilim. Kız daima barakamda dokunulmamış kalmıştır. Yeminime en küçük bir saygısızlık işlemiş isem, tanrılar, yeminlerini bozanlara verdikleri bütün cezalarla çarpsınlar.

Böyle dedi, ve merhametsiz tunç bıçakla domuz yavrusunun boğazını kesti. Sonra Talthybios, onu sallıyarak beyaz denizin geniş uçurumuna fırlattı, orada balıkları besliyecektir. Ondan sonra, savaş düşkünü Ahilleus kalkarak şöyle dedi:

— Zeus Ata, ölümlüleri büyük hatalara kaptıran sensin! Böyle olmasaydı, Atreoğlu hiçbir zaman göğsümde yüreğimi o derece öfkelendiremez, hiç söz dinlemeden, kızı elimden almakta direnmezdi. Fakat Zeus o zaman nice nice Ahaylıların ölümünü tasarlıyordu. Şimdi, hepiniz övününüzü almağa gidin, ondan sonra hemen kavgaya girişelim.

BRİSEİS İLE AHİLLEUS, PATROKLOS'UN BAŞINDA AĞLIYORLAR

Böyle diyerek Derneğe son verdi; herkes çarçabuk dağılarak gemisine gitti. Yalnız ulu gönüllü Myrmidonlar bu sırada, tezlikle hediyeleri Ahilleus'un gemisine ve barakasına taşımağa başladılar. Kadınları barakaya yerleştirirken seyisler de atları sürüye götürüyorlardı.

O ara, altın Afrodite'ye benziyen Briseis, delik deşik yatan Patroklos'u gördü. Hemen üstüne kapanarak kucakladı, tiz hıçkırıklarla ağladı, ve aynı zamanda elleriyle dövündü, göğsünü, zarif boynunu, güzel yüzünü mor bereler içinde bıraktı. Ve tanrıçalara benziyen halayık şöyle dedi:

— Ben bahtı karanın gönülden sevgilisi, Patroklos! Bu barakadan ayrıldığım gün, seni sağ esen bırakmıştım; döndüğüm gün ise ölmüş buluyorum! Hayatta başıma hep felâket üstüne felâket gelmiştir. Babamın, hanım annemin bana koca olarak verdikleri erkeği, şehrimin önünde, tunç temrenle delik deşik gördüm; annemin bana verdiği üç sevgili kardeşim de o vakit felâket gününe erişmişlerdi, işte, sen, ayağına çabuk Ahilleus'un kocamı öldürdüğü ve Mynes'in tanrısal şehrini (Lyrnes'i) yıkıp talan ettiği gün bile beni ağlatmak istemiyordun, beni tanrısal Ahilleus'un nikâhlı karısı yapacağına güven veriyordun, gemileriyle Fthia'ya götürüp Myrmidonları ortasında düğünümüzün yapılacağını söylüyordun. Bana daima bu kadar müşfik olan

senin, şimdi, cansız cesedine gözyaşları döküyorum.

Ağlıyarak böyle söylüyordu, kadınlar da görünüşte Patroklos için, gerçekte herbiri kendi kaygıları için hıçkırıyorlardı. Ahilleus'un da yanına Ahaylıların ihtiyarları gelerek kabul etmiyordu:

— Bana inanmak istiyen dostlarıma yalvarırım: Ekmekten, şaraptan söz açmasınlar, yüreğimi yakan keder bunlarla doyurulamaz. Güneş batımına kadar dayanabilirim.

Böyle diyerek Ahay Hanlarını birliklerine gönderdi; yanında yalnız iki Atreoğlu, tanrısal Odysseus, Nestor, İdomene, ve ihtiyar araba sürücüsü Feniks kaldılar; gönlüne biraz neşe vermeğe çalışıyorlardı; fakat o, hatıralarına dalarak ve derinden içini çekerek şöyle diyordu:

— Sen de bahtı kara, sen de yarenlerimin en sevgilisi, barakamda bana bir gün çabuk ve çok lezzetli bi övün hazırlamışsın: O günlerde Ahaylılar atkısrak terbiyecileri Troyalılara karşı gözyaşları döktüren Ares'i uyandırıyorlardı. Bugün ise, işte vücudun delik deşik, yerde yatıyorsun. Yasınla yanan yüreğim yiyecek içecek aramıyor. Bu saatte, Helene yüzünden, yabancı ve uzak illerde dövüşmekte olan oğlu için

Fthia'da, ılık gözyaşları dokunduran babamın; veya Skiaros'ta bir tanrı gibi büyütülmekte olan oğlu Neoptolem'in ölümü haberini dahi alsam benim için bundan daha acı bir matem olmazdı. Düne kadar, göğsümde yüreğim, yalnız benim, burada, Troya ilinde, Argos'tan uzak öleceğimi düşünüyordu; sen Fthia'ya dönecek, oğlumu, Skiros'tan siyah teknenle alacak, konağına götürecektin; ona topraklarımı, kullukçularımı gösterecek, herşeyi öğretecektin!

Gözyaşları dökerek böyle söylüyordu, Ahaylıların ihtiyarları da, herkes kendi yurdunda bırakmış olduklarını düşünerek, onu hıçkırıklarla karşılıyorlardı.

AHİLLEUS YENİ ZIRHLARINI TAKINIYOR

Böyle diyerek, ateşli Athene'nin coşkunluğunu alevlendirdi. Kanatlarını açmış bir çaylak gibi, yukarıki gökten ve Ether arasından tanrıça atılırken Ahaylılar, gecikmeden, orduca silâhlanıyorlardı. Athene, Ahilleus'un göğsüne nektar ve nefis ambrosia damlattı: Açlıktan dizlerinin dermansız kalmamasını istiyordu. Ondan sonra, en güçlü tanrı, babasının sağlam sarayına geldi, Ahaylıların gemilerden dışarı saçıldığı ânda ortadan kayboldu. Ether'den çıkan Borea'nın kuvvetli esişi altında lapa lapa yağan Zeus'un karları nasıl sık sık uçarsa, onun gibi, gemilerden, neşeli bir ışıltı ile pırıl pırıl tulgalar, göbekli kalkanlar, sağlar plâstronlu cebeler, gönderi kayından kargılar çıkıyordu. Onların ortasında Ahilleus, Hefaestos'un işlemiş olduğu silâhları takındı; en önce baldırlarına gümüş topukluğu olan güzel dolakları giydi; göğsünü zırh ile örttü, omuzlarına gümüş kakmalı tunç kılıcını astı; ondan sonra, ay ışığına benzer bir ışıltı saçan büyük, güçlü kalkanını aldı. Kimi vakit denizde, gemicilerin gözlerine, dağlarda yanan alevli bir ateşin parıltısı nasıl görünürse, onun gibi, Ahilleus'un sanatla işlenmiş kalkanından, Ether'e kadar ışıltılar yükseliyordu. Ondan sonra, bir yıldız gibi parıldayan, Hefaestos'un, tepeliğine yığınla düşürdüğü altın sorgucu sallanan tulgayı alıp başına koydu. Şanlı Ahilleus yeni silâhlarını bir sınamadan geçirdi: Vücuduna iyi oturuyorlar mı? Üyeleri kolaylıkla oynuyor mu? diye baktı. Savaşçılar Hanını büyük bir hafiflikle uçuran yeni bitmiş kanatlar gibiydiler. En son, babadan kalma, ağır, uzun kendisinden başka kimsenin kaldıramadığı, kullanamadığı mızrağı kılıfından çıkardı. Automedon ile Aikimos atları arabaya koştular; kayışlarını taktılar; ağızlarına gemilerini koydular. Automedon dizginleri arabanın sandığı içine çekti; Ahilleus, tulgası başında, arabacının arkasında durdu; zırhları içinde, yukarıdaki güneş gibi parıldıyordu. Korkunç bir sesle babasının atlarına seslenerek şöyle dedi:

— Ksanthe, Balios! Podarge'nin ün salmış çocukları, gözünüzü açın, yettiği kadar savaştığımızdan sonra, sürücünüzü, geri, Danaoslulara getirin, Patroklos gibi orada ölü bırakmayın.

AHİLLEUS'UN ATI, ONA, ÖNCEDEN ÖLÜMÜNÜ HABER VERİYOR

Boyunduruk altından, bacakları ürpertiler içinde, Ksanthe ona cevap verdi: O anda, kolları beyaz tanrıça Here gelip onu insan sesiyle konuşturdu:

—Şanlı ve güçlü Ahilleus, seni bu sefer de sağ esen geri getireceğiz. Fakat felâket günü sana yaklaşmıştır. Sebep biz değiliz, ulu tanrı ve değişmez kader sebeptir. Troyalıların Patroklos'un omuzlarından silâhlarını koparması da bizim ağır yürüyüşümüzden ve kayıtsızlığımızdan değildir. Tanrıların birincisi, güzel saçlı Leto'nun doğurduğu tanrı, onu saflar dışı savaşçılar arasında öldürdü, zafer şanını Hektor'a verdi. Biz rüzgârların en tez eseni Zefyr kadar gidebilirdik, ama senin de kaderin bir tanrı ile bir ölümlü insanın vuruşu altında yok olmaktır.

Böyle dedi, ve Eriny'ler sesini durdurdular. Ayağına çabuk Ahilleus ona şöyle dedi:

—Ksanthe, bana ölümü niçin önceden haber veriyorsun? Senin rolün bu değildir. Sen söylemesen de ben biliyorum: Kaderim burada, babamdan ve anamdan uzak ölmektir; fakat ben aldırmıyorum. Troyalıları ezinceye kadar kavgadan ayrılmayacağım.

Böyle dedi, ve yarenlerinin başında, nâra atarak atlarını sürdü.

ŞAN : XX

TANRILARA, KARIŞMAK HÜRRİYETİ GERİ VERİLİYOR

Böylece, karınlı gemilerin yanında, Peleoğlu, Ahaylılar senin etrafında silâhlanıyorlardı. Öbür yandan, Troyalılar da ovanın göbeğinde silahlanmağa bakıyorlardı. O zaman Zeus, Olympos'un üst tepesinden, Themis'e bütün tanrılar Derneğe çağırmak emrini verdi. O da her yana giderek Zeus'un sarayına gelmek emrini ayrı ayrı herbirine ulaştırdı. Okeanos'tan başka bütün ırmak tanrılar, nymfe'ler büyüleyici korularda, ırmakların dalgalarında veya otlak çayırlarda oturan nymfe'lerin hepsi öbür tanrılarla birlikte toplanmışlardı. Hepsi bulut devşiren Zeus'un sarayına gelmişler, düşünceleri bilgili Hefaestos'un Zeus Ata için yapmış olduğu cilâlı divanhanelerin kubbeleri altında oturmuşlardı.

Yeri sarsan Poseidon'un da kulakları sağır değildi, tanrıça Themb'in çağrısını işiterek o da toplantıya gelmişti. Hepsinin ortasına oturarak Zeus'tan Dernek toplantısının sebebini soruşturmak istemişti:

— Beyaz yıldırımlı tanrı, tanrıları yine Derneğe niçin çağırıyorsun? Troyalılar ve Ahaylılar için tasarladığın yeni birşey mi var? Şu saatle, onların bulunduğu yerlerden kavga, savaş alevleri yükseliyor.

Bulut devşiren Zeus karşılık olarak şöyle dedi:

— Yeri sarsan, göğsümün içindeki niyeti iyi sezinmişsin: Sizi onlardan söz açmak için topladım: Yok olmak üzere olduklarını görerek kaygılanıyorum. Fakat Olympos'un bir kıvrımında oturup seyirlerine bakmak da yüreğimi büyüler. Sizler, öbür tanrılar, gidin, Troyalıların ve Ahaylıların arasına katışın; yüreğiniz nasıl isterse, herbiriniz istediği partiye, yardımcı olursunuz. Ahilleus eğer Troyalılara karşı kavgaya başlarsa, kendi başına dahi kalsa, bir ân bile ayağına çabuk Peleoğlu'nun karşısında duramıyacaklardır. Eskiden, daha onu görür görmez, korkuya tutulurlar, kaçacak yer ararlardı.

Şimdi ise, dostunun ölümü için, yüreğinde korkunç bir hınç beslemektedir: Kaderden önce bile hisarı ele geçirebileceğinden çok korkarım.

Kronosoğlu böyle dedi, ve yüreklerde bükülmez bir kavga arzusu uyandırdı. Tanrılar, hepsi, yürekleri bölünmüş olarak savaşın yolunu tuttular. Here, gemilere doğru yürüdü; Pallas Athene de, Yeri sarsan Poseidon da, ince düşünceli, iyiliksever Hermes de o tarafa yürüdüler Hefaestos da, gücüne kıvanç duyarak, ince bacaklarıyla aksaya aksaya onlarla beraber gitti. Troyalılara doğru ise, tulgası kıvılcımlı Ares, ve onunla beraber uzun saçlı Foebos, Okçu Artemis, Leto, Ksanthe ve gülümsemeyi seven Afrodite gittiler.

Tanrılar uzakta kaldığı müddetçe, Ahaylıların yüksekten üstünlüğü besbellidir: Bunca zamandan beri acılar kaynağı kavgadan ayrılmış olan Ahilleus, yeniden aralarındadır! Bunun tersine, yürek yakan bir korku Troyalıların bütün üyelerine sinmiştir; ayağına çabuk Peleoğlu, zırhları içinde alev alev insanlar musibeti Ares'in bir eşi Ahilleus görününce ürküntü içinde kaldılar. Fakat Olympos'lu tanrılar, kavganın yığınları arasında görünür görünmez savaşçılar kılavuzu canlara kıyan Savaş kalktı; Athene, kimi vakit ayakta, açık hendeğin yanında ve hisarın dışında, kimi vakit çınlayışlı burunlar üzerine uzun uzun uğultulu naralar atıyorduk Öbür yanda da Kara burağana benziyen Ares gerek kalenin üstünden, gerek Simois ırmağının aktığı güzel tepeden naralar atıyor, tiz sesleriyle Troyalıların savaşçılığını alevlendiriyordu.

Bu sırada, tanrıların ve insanların babası havaların üstünden gürlüyordu. Aşağıda, Poseidon, sonsuz Yeri ve dağların yüksek tepelerini sarsıyordu. Çok pınarlı İda'nın etekleri ve tepeleri, Troyalıların sitesi ve Ahaylıların gemileri, hepsi sarsılıyordu. Yerin altında da ölülerin Hanı Aidoneus korkuya tutuldu, tahtından atlıyarak bağırıyordu; Yeri sarsan Poseidon, acaba tanrıların ve insanların oturduğu küflenmiş, çürümüş yeri parçalayıp havalar içinde darmadağın eder mi? Tanrılar da bundan ürkerler. Savaşta karşılaşan tanrılardan öyle korkunç bir takırdı yükseliyordu. Poseidon Hanın karşısında kanatlı oklarıyla Foebos Apollon, Enyal (Ares'in) karşısında çakır gözlü Athene duruyordu. Here'nin önünde ise çok gürültülü Okçu Artemis, Okçu

Apollon'un kızkardeşi yer almıştı: Leto'nun önünde iyilikçi Hermes, Hefaestos'un karşısında ise, tanrıların Ksanthe, insanların Skamandros adiyle andıkları, derin burgaçlı ırmak bulunuyordu.

AHİLLEUS İLE ENE ARASINDA SAVAŞ

Ahilleus, her şeyden önce yığınlara dalıp Primaoğlu Hektor ile karşı karşıya gelmeyi arzu ediyordu. Yüreği onu, her şeyden önce Hektor'un kanıyla, dayanıklı savaşçı Ares'i doyurmağa dürtüyordu. Fakat savaşçılar kılavuzu Apollon, Ene'yi yüreğine büyük bir coşkunluk vererek doğru Peleoğlu'nun önüne sürdü. Zeus'un oğlu Apollon, Priamoğlu Lykiaon'un çehresine girdi, onun sesiyle Ene'ye Şöyle dedi:

— Ene, Troyalıların cesur saylavı, senin eski tehditlerine ne oldu? Hanların ziyafetinde şarap sağrağını boşaltırken Peleoğlu Ahilleus ile karşı karşıya savaşacağına verdiğin sözler hani?

Ene de cevap olarak şöyle konuştu:

— Priamoğlu, beni, istemediğim halde, coşkun Peleoğlu ile savaşmağa niçin teşvik ediyorsun? Ahilleus ile savaşmağı birinci defa sınamıyorum; bundan önce de beni mızrağı ile kaçmak zorunda bırakmıştır: İda üzerinde, öküzlerimize saldırdığı, sonra Lyrnes'i ve Pedas'ı yıkıp talan ettiği gündü. O zaman beni Zeus çabuk ayaklar ve cesaret vererek kurtarmıştı. Bu tanrı yardımı olmasaydı Ahilleus'un vuruşları altında yok olacaktım, önünde Athene gidiyor, onu Troyalıları ve Lelegesleri tunç mızrağı ile mahvetmeğe dürtüyordu. Bunun için, kimse Ahilleus'un karşısına çıkıp savaşamaz: Daima yanında, ondan felâketi uzaklaştıran bir tanrı bulunur! Eğer ulu tanrı, eş şartlar altında savaşı tutmuş olsa, Peleoğlu beni, övündüğü gibi baştan ayağa tunç kesilse, öyle kolaylıkla yenemezdi.

Zeus oğlu Apollon Han ona şöyle cevap verdi:

— Öyle ise kahramanım, haydi sen de daima var olan tanrıları anarak onlardan yardım iste. Senin Zeus kızı Afrodite'den doğmuş olduğun söylenmiyor mu? O ise ancak deniz ihtiyarının kızından doğmuştur, senin annen onun annesinden üstün bir tanrıçadır. Haydi, yürü, boş sözlerle ve tehditlerle vakit geçirmeden, bükülmez tunç silâhını, doğru ileri sür.

Böyle dedi, ve savaşçılar kılavuzuna büyük bir savaşçılık arzusu verdi. Ene, saflar dışındaki savaşçılar arasından, başında parlak tulgasıyla yürüdü. Fakat ak kollu Here, Ankis oğlunun savaşçılar arasından Ahilleus'u aramakta olduğunu gördü, hemen tanrıları yanına çağırarak onlara şöyle dedi:

— Poseidon, Athene, her ikiniz, işlerin gidişini yüreğinizle iyi kavramağa çalışın. Bakın, Ene, başında parlak tulgasıyla, Peleoğlu'nun karşısına gidiyor: Onu dürten Foebos Apollon'dur. Haydin, hemen, onu geri çevirtelim. Veya içimizden biri Ahilleus'un yanına giderek büyük bir zafer kazanmasına yardım etsin. Yüreğine gevşeklik girmemelidir: Bilmelidir ki, onu sevenler ölümsüzlerin en birincileridir; çok zamandan beri Troyalıları savaşta, boğuşta koruyanlar ise şimdi kararsızlık içindedir. Hepimiz, Olympos'tan, Ahilleus'a, Troyalılar arasında hiç olmazsa bugün bir fenalık gelmesin diye inmiş bulunuyoruz, ileride, kader tanrıçası, annesinden doğduğu gün onun için nasıl bir ömür atkısı örmüş ise, ona uğrayacaktır. Eğer cesaretlendirici bir tanrı sesi yüreğine erişmezse, canlara kıyan savaş içinde karşısına düşman bir tanrı çıkınca Peleoğlu korkuya tutulacaktır: Işık içinde, gözle görünen tanrılar yüreklere korku verirler.

Yeri sarsan Poseidon ona cevap verdi: — Here, aklın almadığı bir titizlik gösterme: Bu, sana yakışmıyor da. Bizden ayrılan tanrıların bulunduğunu görmeği ben de istemezdim, çünkü biz onlardan çok daha kuvvetliyiz; kavga insanlar arasında geçecek bir iş kalmalıdır. Eğer Ares ile Foebos savaşmağa başlarlarsa veya Ahilleus'u durdururlar, savaşmasına engel olurlarsa, o zaman hemen, bizim için de kavgaya karışmak gerekli olacaktır. Ve öyle sanıyorum ki, çabuk kavga dışında kalacaklar, kollarımızla yenilmiş olarak Olympos'a gidecekler, tanrılar derneğine katılacaklardır.

Bunları söyledikten sonra, kılları lâcivert tanrı, onları yüksek toprak hisara, vaktiyle Herakles için Pallas Athene'nin yapmış olduğu hisarın, üstüne götürdü. Herakles, kendisini deniz kenarından ovaya kadar kovalıyan deniz canavarından kaçınmak isteseydi, o hisara sığınacaktı. Poseidon, arkasından gelen tanrılarla beraber buraya oturdu. Omuzları içine ışık geçmez bir bulutla örtülmüştü. Öbür yandan öteki tanrılar Güzel tepenin başlarında, tiz sesler tanrısı Foebos ile şehirler yıkıcısı Ares'in yanına oturdular. Tanrılar, böyle iki grup olarak, ayrı yerlere oturup ne yapacaklarını tasarlıyorlardı. Zeus'un kendisi onları kavgaya karışmağa çağırmışken, her iki taraf kararsız duruyor, yürek yakan savaşa başlamak işaretini veremiyordu.

Bütün ova insanlar ve atlarla dolmuş, tunç zırhların parıltısından alev alev olmuştu. Birbirlerine atılan yığınların ayakları altında yer çınlıyordu, iki kişi, Ankisoğlu Ene ile tanrısal Ahilleus, saflar arasında buluşarak, savaşmak arzusu ile yanıyorlardı. İlk önce Ene, güçlü tulgasını eğerek ileriye atıldı; göğsünün önünde kalkanını tutuyor, tunç mızrağını sallıyordu. Peleoğlu da sıçrayıp ona karşı atıldı, işlemiş olduğu bir kötülük için bir arslana karşı insanlar bütün bir boy toplanıp onu öldürmek arzusunu gösterirler; o ilk önce, aldırış etmeden, yürür; fakat savaş düşkünü bir delikanlı kargısıyla bir yerine dokununca, nasıl ağzı açık, dişleri köpüklü toparlanırsa, göğsünde savaşçı yüreği inliyerek ileri atılır; kuyruğu ile sağdan, soldan böğürlerini, butlarını döver; gözleri kıvılcımlar saçarak o adamlardan birini öldürmek ümidi veya kendi de yok olmak azmi ile, nasıl doğru ileri saldırırsa, onun gibi Ahilleus'u da yüksek savaşçılığı ve cesur yüreği ulu gönüllü Ene'nin üstüne atılmağa dürtmekte idi. Karşılıklı yürüyerek birbirine yaklaştılar; o zaman ayakları yorulmaz tanrısal Ahilleus şöyle dedi:

— Ene, saflardan bu kadar önce gelmekten maksadın nedir? Yüreğin, acaba, bir gün Priam'ın makamına geçip bütün atkısrak terbiyecileri Troyalılar üzerine hüküm sürmek ümidilemi benimle savaşmağa dürtüyor? Fakat beni öldürsen bile, bunun için Priam herhangi bir zaameti ayırıp eline vermez. Bu dileğine kolay erişebileceğini de sanmıyorum! Başka bir defa, başka bir yerde mızrağımın seni kaçışa sürmüş olduğunu söyliyebilirim. Yoksa seni öküzlerinden uzaklara koşturmuş olduğumu unuttun mu? O gün, dere tepe demeyip, çevik ayaklarla boyuna kaçıyordun. İda dağlarından Lyanes şehrine böyle kaçabilmiştin. Ben, yanımda Athene, bu şehri yakıp talan ettiğim zaman,

seni Zeus ve öbür tanrılar kurtarmışlardı. Fakat bugün, kafana koyduğun gibi, seni koruyacaklarını hiç sanmam. Sana buradan ayrıl, yığına karış, diyorum, eğer başına felâket getirmek istemiyorsan. En ahmak insan bile görgüden ders alır.

Bunun üzerine Ene şöyle cevap verdi:

— Peleoğlu, beni sözle, toy bir çocuk gibi ürkütebileceğini umma. Senin kadar ben de alay edebilir, saygısız olabilirim. Birbirimizin suyunu, bizi kimlerin dünyaya getirdiğini biliriz. Şimdiye kadar sen benim anamı babamı görmediğin gibi, ben de seninkileri gözlerimle görmüş değilim; fakat bunları öğrenmek için bilen insanların gerçek sözlerini dinlemek yetişir. Senin kusursuz Pele'nin oğlu olduğunu söylüyorlar. Saç örgüleri güzel, denizli Thetis de annendir. Ben de ulu gönüllü Ankis'in oğlu olmakla övünebilirim; annem ise Afrodite'dir. Bu iki çiftten biri, bugünden, oğlu için yas tutup ağhyacaktır.

Aramızda savaşın çocukça sözlerle neticelenmiyeceğini söyleyebilirim. Sen, neslim ve doğuşum üzerine daha çok öğrenmek istiyorsan, söyliyeyim, dinle: Bulut devşiren Zeus'tan en önce Dardanos doğmuş, Dardan ilini kurmuştur. O zaman İlion henüz bir insan sitesi olarak ovanın içinde yükselmemişti. Dardan ilinin insanları çok pınarlı İda'nın yamaçlarında otururlardı. Dardanos'tan Eriktisonios Han doğmuştu. Bütün insanların en zengini idi, üç bin at kısrağı vardı, güzel taylarıyla birlikte çayırlarda otluyorlardı. Eriktisonios'un oğlu Tros'tan kusursuz üç oğul doğmuştur: İlios, Assarhos, Ganymedes; tanrılar benzeri ve insanların en güzeli Ganymedes, Olympos'a kaçırılmış, Zeus'a ve bütün tanrılara şakilik etmiştir. İlios'un da oğlu Laomedon'dur; ve kusursuz Laomedon'dan. Tithon, Priam, Lampios, Klytios Ve Ares dölü Hiketaon doğmuştur. Assarhos'un oğlu Kapys, Kapys'in oğlu Ankis'tir; Ankis'ten ben doğdum, Priam'dan da Hektor dünyaya gelmiştir. İşte ben bu nesilden ve bu kandan çıkmış olmakla övünüyorum. Cesarete, yiğitliğe gelince, onu da en güçlü kudretli tanrı Zeus verir. Haydi, böyle durup çocukça sözlerle vakit geçirmiyelim. İnsanlarda dil çok esnektir, onda her türlü sözler vardır. Hangi kelimeyi kullansan cevap olarak ona benzer başka bir kelime işitirsin. Fakat karşı karşıya geçip bitmez tükenmez tartışmalara ihtiyacımız var mıdır? Haydi, çabuk, birbirimizi tunç kargılarımızla sınayalım.

Böyle dedi, ve kargısını korkunç, ürkütücü kalkana batırdı; büyük kalkanın küremsî yüzü kargının temreni altında inledi; Peleoğlu, güçlü eliyle, kalkanı vücudundan uzaklaştırdı: Ene'nin, tunç kargı ile, kalkanını deşip geçirebileceğinden korktu. Çocukça bir korku: Bir tanrının hediyeleri olan silâhları hiç bir ölümlünün yenemiyeceğini gereğince anlıyamamış! Yiğit Ene'nin de kargısı Hefaestos'un hediyesi olan kalkanı deşemedi.

Ondan sonra, Ahilleus uzun mızrağını fırlattı. Ene'nin yusyuvarlak kalkanını deşti geçti: Kalkan vuruş altında inlemişti. Ene, korkuya tutulmuş, kalkanını mümkün olduğu kadar kaldırdı. Mızrak, kalkanın insanı koruyan çift çemberini deşerek Ene'nin arkasından, yere saplandı. Mızraktan kaçsnabilen Ene, gözlerine geniş bir kaygı yayılmış, kendisine o kadar yaklaşan korkunç silâhın verdiği ürküntü içinde duruyordu. Ahilleus, azgınlık içinde, sivri kılıcını çekti, korkunç naralar atarak üstüne atıldı. O ânda Ene, eline bir taş aldı: Bugünkü insanlardan iki kişinin kaldıramıyacağı bir taştı. Bunu kendi başına, zahmetsizce, kaldırıp salladı; atmağa meydan bulmadan, yaklaşan

Peleoğlu, kılıçla canını almak üzereydi ki, Yeri sarsan Poseidon, keskin gözleriyle görerek engel oldu. Hemen ölümsüz tanrılara şöyle dedi:

— Eyvah! Ulu gönüllü Ene'ye çok acıyorum. Okçu Apollon'un sözlerine inandığı için, Peleoğlu'nun kolu altında ölerek Hades'e inmek üzereydi. Toy çocuk! Şimdi, acı ölümden kurtarmak için Apollon'un hiçbir yardımı dokunamaz. Haydin, onu biz kurtaralım. Kronosoğlu bile, Peleoğlu'nu öldürdüğünü görse, esef edecektir. Kader kurtulmasını istiyor, çünkü oğul bırakmadan ölürse, Kronosoğlu'nun, bir ölümlü kadından çocukları arasında en çok sevmiş olduğu Dardanos'un nesli sönecek. Şimdiden

Kronosoğlu, Priam'ın nesline bir kin göstermeğe başlamıştır; bundan sonra Troyalılar üzerine güçlü. Ene ve ondan doğacak oğlu ve onun oğulları hüküm sürecektir. Ona karşı büyük gözlü Here Sultan cevap verdi

— Yeri sarsan, sen kendi aklında düşün: Ene'yi kurtaracak mısın, yoksa Peleoğlu Ahilleus'un kolu altında öldürecek misin? Nasıl istersen öyle yap.

Biz, Pallas Athene ile ben, çok defa ölümsüzler önünde de and içmişiz ki, hiçbir zaman Troyalılardan felâket gününü uzaklaştırmıyacağız; bütün Troya kızgın ateşlerle baştanbaşa yanacağı zaman da öyle davranacağız, eğer onu yakanlar Ahaylıların savaşçı oğulları olursa.

Yeri sarsan Poseidon bu sözleri işitir işitmez, kavganın içinden ve mızrakların takırdılarından yürüdü. Ene'nin ve ün salmış Ahilleus'un yanına geldi. Çabuk, Peleoğlu'nun gözlerine bir sis yaydı, sonra tunç mızrağı kopararak Ahilleus'un ayaklarına koydu. Ene'yi yukarı, toprağın çok üstüne kaldırdı. Ene de, tanrının eline dayanarak, sıçradı, saf saf savaşçıları ve arabaları aştı, kavganın en ucuna vardı. Orada Kaukonlar kavga nizamına geçmek üzere idiler. O zaman Yeri sarsan Poseidon ona yaklaşarak şöyle dedi:

— Ene, bir çılgın gibi gidip Peleoğlu ile yüzyüze dövüşmeyi aklına sokan tanrı kimdir? Ahilleus senden çok daha kuvvetli olduğu gibi, ölümsüzlerin de senden daha çok sevgilisidir. Dinle beni, saatinden önce Hades'e inmek istemiyorsan, ona rastladığın zaman geri kaç. Buna bir karşılık olarak, Ahilleus, eceli gelip ölüme ulaştığı zaman, korkusuz, ön safta savaş, seni başka hiçbir Ahaylı öldüremiyecektir.

Böyle deyip ona herşeyi açıkladıktan sonra, yanından ayrıldı. Sonra, hemen, Ahilleus'un gözlerini örten sisi dağıttı. Peleoğlu gözlerini büyük büyük açarak baktı; titizlenerek ulu gönülle şöyle konuştu:

— Eyvah! Gözlerimle ne şaşılacak büyük şeyler görüyorum! Mızrağım yere saplanmış, duruyor; öldürmek ateşiyle onu üstüne fırlatmış olduğum savaşçı ise ortada yok. Ene şüphesiz daima tanrıların sevgilisi idi, ben ise onu abuk sabuk konuşur bir adam yerine koyuyordum. Gitsin, istediği yerde yok olsun! Benimle ikinci defa sınaşmağa yüreği cesaret etmiyecektir; bu saatte, ölümden sıyrılabildiği için, ona ne mutlu! Haydi, Danaosluları cesaretlendirelim, kendim de sınayacak başka Troyalı savaşçıların karşısına çıkayım.

AHİLLEUS'UN KAHRAMANLIKLARI

Böyle deyip cepheye sıçradı, safları dolaşarak savaşçıları ayrı ayrı cesaretlendirdi:

— Tanrısal Ahaylılar. Troyalılardan artık o kadar uzak durmayın. Haydin, her savaşçı bir savaşçıyı karşısına alsın, ateşli bir savaşçılıkla dövüşsün! Gücüme ne kadar güvensem, bu derece çok savaşçı ile karşılaşmak ve hepsi ile dövüşmek benim için de güçtür. Pallas Athene, hattâ Ares'in kendisi, bir tanrı iken, savaşçıları bu kadar çok bir cephe ile başa çıkamazdı. Fakat kollarımın ve ayaklarımın kuvveti ve bütün gücüm yettiği kadar savaşmaktan geri kalmıyacağım, gevşeklik göstermiyerek doğru, düşman safları arasına dalacağım, ve mızrağımın karşısına gelecek hiçbir Troyalının sevinecek yeri olmıyacağını sanırım.

Böyle deyip cesaretlendiriyordu. Öbür yandan Hektor da haykırarak Troyalılara darılıyor, onları Ahilleus'un karşısına çıkmağa davet ediyordu:

— Coşkun Troyalılar, Peleoğlu'ndan korkmayın. Ben de, sözle olduktan sonra, tanrılarla bile savaşabilirdim; mızrakla çok daha güç olurdu, çünkü onlar kat kat daha güçlüdürler. Ahilleus da, başka her insan gibi, söylediklerini işlerle gerçekleştiremez. Bir söylediğini başarsa, öbürlerini başaramaz. Elleri ateş gibi de olsa, coşkunluğu alevli demire benzese, ben, kendim, gidip karşısına çıkacağım.

Böyle deyip cesaretlendiriyordu. Troyalılar da o zaman kargılarını düşmanlara doğru dikiyorlardı. Coşkunlukları kaynaşıyor, aralarından uğultulu bir haydalama yükseliyordu. Bu ânda Foebos Apollon, Hektor'a yaklaşarak şöyle dedi:

— Hektor, şimdi, Ahilleus'la görüşmek için safların önüne gitmemelisin; yığınlara, kargaşa içinde, saldırışını bekle. Mızrağı ile yaralamasından, veya yaklaşıp kılıcıyla vurmasından kork.

Böyle dedi, ve Hektor, kendisine söyliyen tanrının sesini işitince ürkerek

yeniden saflar arasına karıştı. Bu sırada Ahilleus, coşkunluk içinde, korkunç naralar atarak, Troyalıların üzerine atıldı. Önce Otrynte'nin yiğit oğlu İfition'u yakaladı; birçok savaşçının kılavuzu olarak karlı Tmolos'un eteklerinden ve toprağı yağlı Hyde ilinden gelmiş olan Otrynte'nin bu oğlu, bir su perisinden doğmuştu, İfition, doğru ona atılırken, tanrısal Ahilleus mızrağı ile başından vurdu. Baş ikiye ayrıldı; adam takırdı ile yuvarlanırken Ahilleus şöyle övünüyordu:

— Hey Otrynte'nin bu korkunç adamın oğlu, işte yerde yatıyorsun! Bir su memleketinde, balığı çok Hylle ve burgaçlı akan Harme suları arasında doğmuştun. Atalarının Gyge gölü kenarlarındaki topraklarından uzak burada, ölmek sana nasip imiş!

Zaferini bildiren bu sözleri söylerken İfition'un gözlerini ölüm gölgesi örtüyordu; üstünden geçen Ahaylı arabaların tekerlekleri altında cesedi delik deşik olmuştu. Ondan sonra Ahilleus, Antenoroğlu Demoleon'u, yarenlerinin kavgada yiğit koruyucusunu aldı, şakağından sançtı, yan kudurukları tunçtan tulgasını deşti, geçirdi. Temren yürüyerek kemiği kırdı; içinde beyin parçalandı; bu ateşli vuruşla adamın işi bitmişti, ondan sonra, arabasından atlayıp kaçmağa çalışan Hippodamas'ı mızrağı ile arkasından vurdu. Adam bir boğa böğürmesine benzer seslerle son nefesini verdi. Ondan sonra, Ahilleus mızrak avuçta, tanrılar benzeri, Polydor Priamoğlu'nun üstüne yürüdü.

Babasının en küçük ve en çok sevdiği oğlu idi, dövüşmeğe babası izin vermiyordu. Koşuda hepsinden üstündü. O gün, bir çocukluk hevesiyle, saflar dışına atılmış ve birden hayatını kaybetmişti.

Ayakları yorulmaz tanrısal Ahilleus, mızrağıyla, iç kemerin üstünden vurdu, sivri temren, doğru yürüyerek göbeğini deşti, inliyerek dizleri üstüne çöktü. Hemen siyah bir bulutla gözleri kaplandı, yıkılırken elleriyle barsaklarını bastırıyordu.

Hektor, kardeşi Polydor'un, barsaklarını elleriyle bastırarak yuvarlandığını gördü. Yürekten ilgilenerek uzakta duramadı; bir alev gibi

sıçrayıp Ahilleus'un önüne geldi, sivri temrenli kargısını sallıyordu. Ahilleus onu görünce atıldı ve öğünerek şöyle dedi:

— Beni yüreğimin en derin yerinden yakan, en sevgili arkadaşımı öldüren adam, işte, benim yanımda, fakat uzun zaman şu kavga meydanının üstünde yanyana vakti geciktiremeyiz.

Ve tanrısal Hektor'a yan bakarak şöyle dedi:

— Peleoğlu, beni, bir çocuk gibi, sözlerle ürkütebileceğini umma. Ben de, senin gibi alaycı ve saygısız olabilirim. Ne kadar yiğit olduğunu ve kendimin senden aşağı kuvvette olduğumu biliyorum. Fakat bu işler tanrının dizlerine dayanmaktadır. Değerce seninle bir olmasam dar kargımla vurarak canını alamaz mıyım? Benim de silâhım çok defa delici olabilmiştir.

Böyle dedi, ve kargısını sallıyarak fırlattı. Fakat Athene, hafif bir üfürüşle kargıyı şanlı Ahilleus'tan uzaklaştırdı. Sivri silâh geri dönerek tanrısal Hektor'un ayaklarına düştü. Ahilleus, coşkunluk içinde, Hektor'u öldürmek ateşiyle yanarak ve korkunç naralar atarak, ileri atıldı. Fakat Apollon, basit bir tanrı oyunu ile Hektor'u kaçırdı ve koyu bir buğu arkasına sakladı. Ayakları yorulmaz tanrısal Ahilleus, üç defa, tunç mızrak avuçta atıldı: Üç defa da ancak koyu ve derin buğuyu vurdu.

Dördüncü defa, bir tanrı gibi, atılırken kızgın bir sesle kanatlı sözler söyledi:

— Köpek, bir defa daha ölümden sıvışabildin. Fakat bil ki felâket sana yaklaşmıştır. Bu sefer de seni Foebos Apollon korudu! Kavgaya, mızrakların takırdıları arasında her gidişinde bu tanrıya dua etmelisin. Senin hesabın kolay görülecek, elverir ki ben de kendime yardımcı bir tanrı bulayım! Şimdi, safları dolaşarak üstlerine atılacak başka Troyalılar aramağa gidiyorum.

Böyle dedi, ve mızrağı ile Dryops'u tam boynundan vurdu. Adam

ayaklarına yıkıldı. Onu orada bırakarak Filetor oğlu Demuhos'a gitti; bu şanlı ve büyük savaşçıyı. mızrağı ile dizlerinden vurarak olduğu yere mıhladı. Ondan sonra, büyük kılıcıyla vurarak işini bitirdi. Ondan sonra, Laogon'un ve Biasoğlu Dardanos'un üstlerine atıldı, ikisini de arabalarından aşağı yuvarladı, birini mızrağı ile, öbürünü yakından kılıcıyla vurarak. Sonra, Adestoroğlu Tros gibi dizlerine kapandı; diri esir tutar, kendi yaşında bir kardeş gibi acıyarak canını bağışlar ümidine düşmüştü. Saf adam! Dinlenmeyeceğinden haberi yoktu. Yumuşak, müşfik sandığı kimsenin nasıl coşkun ve azgın olduğunu bilmiyordu. Tros, elleriyle dizlerine dokunarak yalvarırken, öbürü kılıçla bağrından vurdu; kara ciğeri karnından dışarı çıktı, akan siyah kan üstüne bulaştı, gözlerini gölge bürüdü, son nefesiyle hayatı tükendi. Sonra, Ahilleus, Mulios'a giderek mızrağı ile kulağından vurdu; temren deşerek sivri ucu öbür kulaktan dışarı çıktı. Ondan sonra, Agenor oğlu Ekekles'i, güzel kabzalı kılıcıyla başından vurdu. Kılıç, kandan, sımsıcak ısındı; adamın gözlerine, hâkim olarak, kader ve ölüm girdi. Ondan sonra, Deukalion'un dirseğini mızrağının tunç temreniyle deşti geçirdi: Adam, kolu ağır, ölüm gözleri önünde, bekliyordu; Ahilleus kılıçla boynunu vurdu, başını ve onunla birlikte, tulgayı uzağa attı; boyun fikralarında ilik saçılıyordu. Ceset, toprak üzerinde serilmiş kaldı. Ondan sonra, toprağı bereketli Thrakia'dan gelen Pireos'un kusursuz oğlu Rhigne'yi kovalayıp mızrağını vücudunun ortasına fırlattı; karnına mızrak saplanan adam arabasından yuvarlandı. Seyisi, Arethioos arabayı yarım devir çevirdi; fakat Ahilleus onu da mızrakla arkasından vurarak arabadan dışarı attı, atları çılgına dönmüşlerdi. Şaşılacak bir yangın dağın derin derelerindeki kurumuş ormanın içinden çıkar, ağaçlar boyuna yanar, rüzgâr nasıl alevleri evire çevire ateşi her yana dağıtırsa, onun gibi tanrı benzeri Ahilleus, tunç mızrak avuçta, her yana saldırarak kurbanlarını yerlere sermekteydi. Kara toprak kanla bol bol sulanmakta. İyi yapılmış harmanın içinde, beyaz arpayı çiğnemek için geniş alınlı öküzler koşarlar; böğüren bu öküzlerin ayaklan altında beyaz arpa taneleri nasıl ayırtlanırsa, onun gibi, ulu gönüllü Ahilleus'un altından, duynakları kalın atlar, bir arada, ölüleri ve kalkanları çiğniyorlardı. Arabanın sandığı altında dingili, çepeçevre rampayı, tekerleklerin çemberlerinden ve atların duynaklarından fışkıran kanlı çamurla kirleniyordu. Peleoğlu, zafer şanını kazanmak arzusu ile yanıyordu, kanlı bir toz, güçlü ellerine bulaşıyordu.

ŞAN : XXI

AHİLLEUS, SKAMANDROS ÇAYI KENARINDA

Güzel, akışı burgaçlı ırmağın, babası ölümsüz Zeus olan Ksanthoos (Skamandros) çayının geçit verdiği yere yetiştikleri zaman, Ahilleus onları ikiye böldü, yarısını ovada, şehre doğru sürdü. Burada, bir gün önce, Ahaylılar ün salmış Hektor'un azgınlığı önünde, çılgına dönmüş, kaçışıyorlardı; bugün ise, Troyalılar, korkuya tutulmuş, yerlerinden sarsılıp şehre doğru sürülüyorlardı. Here de kaçışlarına engel olmak için önlerine koyu bir buğu yaymıştı! Öbür yarıları derinden, gümüş burgaçlarıyla akan çaya sıkıştırılmıştı. Büyük takırdılarla suyun içine atılıyorlardı; derin sulardan çınlayışlar işitiliyordu; çepeçevre sarp yerler korkunç sesler veriyordu. Gürültüler ortasında, o yana, bu yana, suyun burgaçlarıyla döne döne yüzüyorlardı. Yerleri kaplayan çekirgelerle savaşmak için büyük ateşler yakarlar; yangın sıkıştırınca nasıl hepsi yukarı kalkıp içine atılacak çaya doğru kaçarlar, uzanan alevlerden kurtuluşu nasıl suda ararlarsa, onun gibi, Ahilleus'un baskısı altında derin burgaçh Ksanthos çayı içine atılan insanların ve arabaların takırdıları ve gürültüleri ile dolmuştu. O zaman, tanrı dölü kahraman, mızrağını sahildeki yarların bir ağacına dayayıp bıraktıktan sonra, bir tanrı gibi suya atıldı. Elinde yalnız kılıç, aklıyla onları kırıp geçirmeği düşünüyordu. Dört bir yana kılıcını çalıyor ve kılıcın çarptığı vücutlardan kulakları tırmalıyan figanlar yükseliyordu. Suyun dalgaları kıpkırmızı olmuştu. Çok defa, bir Yunus balığının önünde kaçan küçük balıkların bir koyun diplerine sıkıştıkları görülür; büyük korku içindediler: Yakalanan yutulur! Bunun gibi, Troyalılar, çayın derin suları boyunca, kenarların sarplıklarında bir kurtuluş yeri arıyorlardı. Kahraman, kolları öldürmekten yorulduğu zaman, suyun içinde, on iki delikanlı topladı, ölen Menoetios oğlu Patroklos'un kan diyetini bunlara ödetecekti. Çaydan dışarı çıkarttı; ellerini, kendi entarilerinin kayışlarıyla arkalarından bağladı, ve koca karınlı gemilere götürmek üzere yarenlerine verdi. Sonra, bir tanrı gibi, yeniden kırıp geçirmek ateşiyle ileri sıçradı.

AHİLLEUS İLE LYKAON

O ara Dardanoğlu Priam'ın çaydan sıvışmak isteyen bir oğlu, Lykaon, eline geçti. Bunu, vaktiyle de, bir gece baskınında, babasının bağında esir tutmuştu. Lykaon bir yabanî incir ağacından bir arabanın rampasını yapmak için dallar kesmekte iken, tanrısal Ahilleus hatıra gelmiyen belâ gibi üstüne çullanmıştı. Sonra gemileriyle, güzel Lemnos'a götürmüş, İeson oğluna satmıştı. Bir yabancı (konuk), İmbroslu Eetion, yüksek bir fiat ödeyerek onu oradan tanrısal Arisbe'ye yollamıştı; oradan da sıvışarak babasının sarayına dönebilmişti. On bir günden beri aile içinde yaşamak lezzetini tadıyordu; on ikinci gün bir kere daha, onu artık Hades'e gönderecek olan Ahilleus'u; ellerine düşmüştü. Ayağına yorulmaz tanrısal, onu silâhsız, tulgasız, hattâ kargısız gördü: Herşeyi yere atmıştı. Su ile savaşarak döktüğü terler iflahını kesmiş, yorgunluktan, dizlerinin bağı çözülmüştü. O zaman, Ahilleus titizlenerek ulu gönlüne şöyle dedi:

— Vah, vah! Kendi gözlerimle şaşılacak bir şey görüyorum! Ulu gönüllü Troyalılardan öldürdüklerim, öldüreceklerim pusarık Hades'ten dirilip geri döneceklerdir İşte bir tanesi, merhametsiz ecelden kurtulup tanrısal Lemnos'ta satılmışken, bir defa daha karşıma çıkıyor. Beyaz denizin genişliği, bunca başkalarını alıkorken, bunu alıkoyamamış. Bu sefer artık mızrağımı sınayacaktır, ulu gönlüm oralardan, aşağı dünyadan da dönüp dönemiyeceğini bilmek istiyor.

Böyle, bekliyerek düşünüyordu, öbürü, ürkmüş, bitmiş, yaklaştı; ne yapıp yapıp dizlerine kapanmak istiyor; ölümden ve kara ecelden kurtulacağını umuyordu. Tanrısal Ahilleus uzun mızrağını, vurmak azmiyle kaldırdı. Öbürü ise kaçındı, ve dizlerini tutmak için başını eğerek insan etiyle doymak hıncı içinde atılan mızrak, sırtının üstünden geçti, gidip yere saplandı. Lykaon şimdi bir eliyle dizleri, öbürü ile mızrağı tutuyor, söze başlayıp yalvarıyordu:

— Dizlerine düştüm, Ahilleus, bana acı ve saygı göster. Zeus oğlu, sana yalvarıcı bir konuk geliyorum, saygına hakkım var beni güzel bağımızda esir tutup babamdan, ailemden uzak, tanrısal Lemnos'a götürdüğün ve sattığın gün idi: Sana yüz öküz pahası sağlamıştım.

Bunun üç kat fazlasını ödeyerek esirlikten kurtuldum. Bunca belâlar çektikten sonra, on iki günden beri İlion'a dönmüş bulunuyorum. Uğursuz kaderim beni bir kere daha senin ellerine attı! Beni yeniden sana teslim ettiğine bakılırsa, Zeus benden nefret etse gerek. Beni annem, ihtiyar Altes'in kızı Laothoe kısa bir ömür için doğurmuş olacak. Altes kavga düşkünü Lelege'lerin Hanıdır. Santinois ırmağı kenarlarında, yukarı Pedas üzerine hüküm sürer. Priam, daha birçok karıları arasında, onun da kızını almıştı; ondan iki oğlan, tanrısal Polydor ile ben, doğduk. Kardeşimi yayaların ilk safında, mızrağınla öldürmüştün; şimdi de sıra benim; her ikimizi boğazlamış olacaksın! Kolundan kurtulabileceğimi hiç ummuyorum, çünkü kolunun zincirini koparan tanrıdır. Fakat sana söyliyecek bir şeyim daha var, onu iyice kafana koy: Senin sevgili ve güçlü arkadaşını öldüren Hektor'u doğuran, emziren kadın benim annemden başkadır: Beni öldürme!

İşte böyle, yalvarıcı sözlerle, ün salmış Priamoğlu Ahilleus'la konuşuyordu. Fakat cevap veren hiçbir suretle yatışmaz bir sesle şunları söyledi:

— Ahmak adam! Bana kurtulmalık teklif etme, kurtulmalığın sözünü bile dinlemek istemem. Vaktiyle, Patroklos'a felâketli gün erişmeden Troyalılardan hayatını esirgemek hoşuma giderdi: Onlardan birçok esir tutmuş, satmıştım. Fakat şimdi, İlion önünde, ellerime düşecek olanlardan hiçbiri, hele hiçbir Priamoğlu ölümden kaçınamıyacaktır. Haydi, dostum (konuğum), ölüm sırası sana geldi. Böyle inleyip durmanın mânası ne? Ben de, görüyorsun, güzelim, büyüğüm, şanlı bir babadan çıkıyorum, annem de bir tanrıçadır; bunlarla beraber, ölüm ve değişmez kader benim de başımda dolaşıyor. Bir gün benim de biri, kavgada, mızrağı ile veya yayından çıkacak bir okla canımı alacaktır.

Böyle dedi, ve Lykaon hemen dizleri üstüne çöktü, yüreği parçalandı. Tutmakta olduğu mızrağı koyverdi, ve iki kolu öne uzanmış, yere kapandı. Ahilleus sivri kılıcını çekmişti bile; boynundan, köprücük kemiği yanından vurdu; iki ağızlı kılıç deşti, geçti. Adam, alnı önde toprağa serildi. Siyah kanı akarak yeri ıslatı. Ahilleus, su götürsün diye, ayağından tutup çaya attı. Sonra, övünerek kanatlı sözler söyledi:

— Yat orada! Çaydan doğmuş olan için de, güçlü kudretli Kronosoğlu'nun oğullarıyla savaşmak tehlikelidir. Babanın geniş akışlı bir ırmakta olduğunu söylüyordun; ben de büyük Zeus dölü olmakla kıvanç duyarım. Beni hayata getiren: Sayısız Myrmidonlar üzerine hüküm süren Eakoğlu Pele'dir. Zeus, denize akan çaylardan, ırmaklardan ne kadar üstünse, onun dölleri bir ırmağın döllerinden o kadar üstündür Senin yanıbaşında büyük bir ırmak vardır, bak, görelim, sana bir yardımı dokunabiliyor mu? Kronosoğlu Zeus ile ırmak Ahilleus Han da kıyaslanamaz: Hattâ bütün ırmakların, bütün denizin, bütün derin pınarların, kuyuların anası olan Okeanos, büyük Zeus'un yıldırımından ve yüksek göklerde gürleyen şimşeğinden korkar.

SKAMANDROS'UN ÖFKELENMESİ

Böyle dedi, ve sarp yardan, oraya, saplanmış duran tunç mızrağını çekti, çıkardı. Asterope'yi canını aldıktan sonra, siyah su ile ıslanmış kum üzerinde yatmış bıraktı. Yılan balıkları ve başka balıklar onu delik deşik ediyorlar ve böbreklerini örten iç yağını kemiriyorlardı. O ara, Ahilleus, arabaları güzel Peoniahları avlamağa çıkıyordu: Onlar, aralarından en cesur savaşçının, Peleoğlu'nun kolu ve kılıcı altında yıkılmış gördükleri ândan beri burgaçlı çayın kenarlarına kaçmağa çalışıyorlardı. Peleoğlu, birkaçını, sıra ile eline geçirip öldürdü: Thersilohos, Mydon, Asypyl, —Mneses, Thrasios, Anenios, Ofelestes—... mızraktan geçirildi; başkalarını da avlamak üzere iken, öfkelenen derin, burgaçlı ırmak, bir insan çehresine girerek akışının derinliklerinden şöyle söyledi:

— Ahilleus, kuvvetinle bütün insanların üstündesin, ama acıklı kötülüklerden yana da herkesten üstünsün. Eğer Kronosoğlu bütün Troyalıları öldürmeği sana vermişse, hiç olmazsa onları ovaya kov, ondan sonra canlarına kıymağa giriş. Güzel dalgalarım şimdiden ölülerin cesetleriyle öyle dolmuş ki, akışını tanrısal denize ulaştıramıyorum; sen ise durmadan öldürüyor, kılıçtan geçiriyorsun! Artık son ver! Senden tüylerim ürperiyor, hey savaşçılar Hanı!

Ayağına çabuk Ahilleus şöyle cevap verdi:

— Dediğin gibi olsun, tanrısal Skamandros. Fakat, yüksekten bakan Troyalıları. şehirlerine sürünceye ve Hektor'la yüzyüze gelinceye kadar, kılıçtan geçirmede devam edeceğim: Hektor mu beni yenecek, ben mi onu? Bunu bilmeliyim.

Böyle dedi, ve bir tanrı gibi atılarak Troyalılara hücum etti. O zaman, derin burgaçlı ırmak, Apollon'a seslenerek şöyle dedi:

— Vah, vah! Gümüş yaylı, Kronosoğlu tanrı, Zeus'un emirlerini unutuyor musun? Sana Troyalıları korumanı, ve akşam batıp bereketli topraklara karanlık basıncaya kadar yardımlarında bulunmanı ısrar ile emretmişti.

Böyle dedi. Bu sırada, Ahilleus, ün salmış savaşçı, sarp kıyıdan sıçrayıp ırmağın içine atıldı. Irmak, hemen, azgınlıkla kabararak saldırdı: Bulanık kesilen dalgaları çok yükseldi; yatağını dolduran sayısız ölüleri fırlattı, boğa gibi böğürerek dışarıya, toprak üzerine saçtı. Güzel suları içinde sağ kalmış olarak bulduklarını, derin ve geniş burgaçlarında saklıyarak kurtardı. Ahilleus'un her yanını korkunç, bulanık dalgalar sardı, akıntısıyla alıp götürmeğe girişti. Kahraman ayakları üstünde duramaz hale geldi. Elleriyle, kökünden sökülerek yıkılan, kıyıyı suyun içine deviren güzel ve büyük bir gürgen ağacına yapıştı; bir köprü gibi bu ağaçtan faydalanarak çayın burgaçlarından karaya atladı; korkuya tutulmuş, yorulmaz ayaklarıyla ovanın içine atıldı. Fakat güçlü ırmak tanrı, karada da, siyah bir dalgasıyla üstüne saldırdı. Niyeti, tanrısal Ahilleus'un işine son vererek felâketi Troyalılardan uzaklaştırmaktı. Peleoğlu bir sıçrayışla bir mızrak erimi öteye gitti: Kuşların en güçlüsü ve en çabuk uçanı kara kartalın, avcı kartalın atılışıyla sıçramıştı. Uzaklaşıp kaçmakta iken göğsünün tunç zırhlarından korkunç çınlayışlar çıkıyordu. Fakat büyük dalgalı Ksanthos çayı arkasından, müthiş bir kargaşa içinde, kovalıyordu. Her ân çayın dalgaları, son derece çevik olan kahramana ulaşıyordu: Tanrılar, insanların en kahramanlarından daha güçlüdür! Her defasında ayağına yorulmaz tanrısal Ahilleus dönüp karşı gelmeyi düşünüyordu; göklerin sahipleri bütün tanrılar mı arkasına düşüp kovalıyorlardı? Bunu anlamak istiyordu. Güçlü ırmak her saldırışıyla Ahilleus'un omuzlarına çarpıyor, o da yüreği büyük kaygı içinde, ayaklarıyla daha yüksek sıçrıyordu. Fakat ırmak tanrı aşağıdan da saldırarak ayaklarının

altından tozlu toprağı silip süpürüyor, dizlerinin bağı çözülüyordu. O zaman, Peleoğlu geniş göklere gözlerini çevirerek dua etti:

— Zeus Ata, acınacak haldeyim, beni çaydan kurtarmasını isteyecek hiçbir tanrı yok mudur? Boynum bükük, her şeye razıyım. Gök tanrılarından hiçbiri sorumlu değildir, beni yalanlarla oyalamış olan adam, yalnız o suçludur. Bana, savaş düşkünü Troyalıların duvarı altında Apollon'un tez giden okları ile öleceğimi söylüyordu. Keşke burada büyümüş insanların en iyisi olan Hektor beni öldürseydi: O zaman, hiç olmazsa şanlı bir adamı öldürüp silâhlarını soymuş olurdu.

Şimdi ise, görüyorum, kaderim —bir burağan günü sellerle sürüklenip ölen genç bir domuz çobanı gibi— burada, azgın bir ırmağın saldırışı altında, en yürek yakıcı bir ölümle can vermektir.

Böyle dedi, ve hemen Poseidon ile Athene, çabuk, ölümlü insan çehresiyle yanına geldiler. Elleriyle elini tuttular; sözleriyle yüreğine kuvvet verdiler. Yeri sarsan, en ilki, ona şöyle dedi:

— Peleoğlu, fazla ürkme, titreyip durma öyle! Sana yardımcı olarak gelen tanrıları, Athene ile beni düşün; bu yardımı Zeus da onaylıyor. Senin kaderin bir ırmakta ölmek değildir; çok geçmeden, kendin de göreceksin, bunun azgınlığı yatışacaktır. Fakat bizi dinlemek istersen, sana verecek bir öğüdümüz var. Kimseyi esirgemiyen kavgada, Troyalıların kalan ordusunu İlion'un ün salmış duvarlarına çekilmek zoruna getirmeden vuruşlarını durdurma. Sonra, sen gemilere dönmeden, Hektor'un hayatına son vereceksin. Zafer şanını sana vereceğiz.

Böyle dediler, ve her ikisi ölümsüzlere doğru ayrıldılar, tanrıdan aldığı öğütle, cesareti pek çok artarak, ovaya yürüdü. Ova çayın taşan suları altındaydı; öldürülmüş genç savaşçıların cesetleri ve pek çok silâhları her tarafa saçılmıştı. Ahilleus, çayın kabarmasıyla savaşmak için dizlerini yüksek kaldırarak, sıçraya sıçraya yürüyordu. Athene'nin ona üfürdüğü büyük kuvvet üzerine, ırmak onu artık durdurmuyordu. Fakat Skamandros'un da öfkesi çok

artmıştı, azgın saldırıştan geri kalmıyordu. Dalgaları daha çok yükseliyordu. Haykırarak Stimois suyuna seslendi:

— Sevgili kardeşim, yakında Priam Hanın büyük şehrini alıp talan etmek üzere olan şu adama karşı gücümüzü birleştirelim, Troyalılar tutunamaz bir hale gelmişlerdir. Çabuk imdada yetiş! Yatağını pınar sularıyla doldur; bütün selleri akıt; büyük bir fırtına kopar; büyük ağaç ve taş takırdıları yarat. Ancak böylelikle, şimdi üstünlüğü elinde tutan, bir tanrı azgınlığı gösteren şu vahşi savaşçıyı durdurabileceğiz. Ben öyle diyorum ki, ne gücü. Ne güzel görünüşü, ne de güzel silâhları hiçbir işine yaramıyacaktır: Bu silâhlar az sonra bir bataklığın dibinde mil ça muru ile örtülüp kalacaktır. Kendisini de ben kalın bir kum içine yuvarlayıp üstünü on binlerce cilalanmış çakılla öyle örteceğim ki, Ahaylılar onun gömecek kemiklerini bulamıyacaklardır. Cenaze töreninde üstüne toprak örtemiyecek, ona bir mezar veremiyeceklerdir.

ATEŞLE SUYUN SAVAŞMASI

Böyle dedi, ve Ahilleus'un üstüne, köpük, kan, ölü cesetler saçan bir azgınlıkla, kabarmış, bulanık dalgalarla sıçradı. Gökten inen ırmak, kaynıya kaynıya kabaran, yükselen dalgalarıyla Peleoğlu'nu ezip geçirmeğe bir yol arıyordu. Derin burgaçlı, güçlü kudretli ırmak Ahilleus'u alıp götürür diye korkuya tutulan Here, yüksek bir nâra attı; hemen oğlu Hefaestos'a seslendi:

— Kalk! İğri bacaklı oğlum, burgaçlı akan Ksanthos çayına ben daima senin için bir düşman gözüyle baktım. Çabuk, imdada yetiş! Geniş alevlerini yay. Ben de deniz tarafından gidip Zefyr ile beyaz Notos rüzgârlarının sert bir burağanını estireceğim; Troyalılar arasında uğursuz yangın yayılacak, silâhlanın ve kendilerini yakacak. Sen, Ksanthos'un kıyıları boyunca ağaçları yak, kendisini de ateşe ver; sana yalvaracak veya korkutucu sözler söyliyecek; sen hiç kulak asma. Ben sesimi yükseltip sana haber vermeden saldırışını kesme, yalnız o zaman alevleri durdurursun.

Böyle dedi, Hefaestos da şaşılacak bir yangın hazırladı. Önce ovada, Ahilleus'un öldürmüş olduğu insanların sayısız cesetlerini yakan bir ateş

tutuşturdu. Bütün ova kavrulup kurudu, parlak su akamaz oldu. Yaz sonu, Boreas'ın esip az önce ıslanmış olan bir yemiş bahçesini hemen yakıp kavurduğu görülür: Onun gibi, ölülerin cesetlerini yakan ateşle ova yanıp kavruldu. Ondan sonra, alevlerle yanan ateş, ırmağa doğru yayıldı. Gürgenler, söğütler, tamariler cayır cayır yanmağa başladı. Çayın, en güzel suları boyunca bol bol yetişmiş olan nilüferler, mazılar, kamışlar da yanıyordu. Yılan balıkları ile bütün öbür balıklar çok hünerli Hefaestos'un sıcak nefesinden dayanılmaz bir sıkıntı içinde kalarak her yana atılıyorlardı. Irmağın siniri yanıyordu! O zaman Hefaestos'a bütün isimleriyle seslenerek şöyle dedi:

— Hefaestos, seninle boy ölçüşecek tanrı yoktur. Senin şu alev alev yanan ateşinle ben savaşamam. Haydi, sen de kavgayı kes. Tanrısal Ahilleus, varsın bugün, Troyalıların şehrini alsın; ben ne diye onlara yardımda bulunmak için böyle boğuşayım?

Ateşle yanarak böyle dedi. Güzel sularından kabarcıklar fışkırıyordu. Altında alev alev kuru odun yanan bir tencerenin içinde, iyi semirtilmiş bir domuzun iç yağı nasıl kaynarsa, onun gibi, Hefaestos'un yangını altında Ksanthos ırmağının güzel suları alevler içinde yanıyorlardı. Dalgaları kaynıyordu; artık akamıyordu: Durmuştu; Hefaestos'un nefesi o derece canını yakıyordu. O zaman, Here'ye çok yalvararak kanatlı sözler söyledi:

— Here, oğlun niçin, benim akışıma —başkalarından ayrı tutarak— kıyasıya saldırıyor? Ben, Troya'nın yardımcıları arasında, en az kabahatli sayılırım. Sen söylersen ben savaşı keserim; fakat o zaman oğlun da kessin! Sana bir de and içmek isterim. Hiçbir zaman Troyalılardan felâket gününü uzaklaştırmıyacağım, Troya şehri baştanbaşa yansa, alevler içinde kalsa, onu yakanlar Ahaylılar dahi olsa, onlara artık yardım etmiyeceğim.

Ak kollu tanrıça Here bu sesleri işitir işitmez oğluna seslendi:

— Ün salmış çocuğum, Hefaestos, savaşı kes! Ölümlülerin hatırı için bir ölümsüz tanrıya eziyet etmek yakışık almaz.

Böyle dedi, Hefaestos o şaşılacak yangını söndürdü; ve ırmak geri çekilerek güzel sularının yatağına indi.

TANRILARDA KAVGA

Ksanthos'un azgınlığı yenildi, ikisi arasında savaş durdu. Here, kendi coşkunluk içinde iken her ikisini tutmuştu. Fakat o zaman, öbür tanrılar arasında çok ağır bir kavga patlak verdi, içlerinde yürekleri karşılıklı iki yöne dönmüştü. Korkunç bir takırdı ile birbirlerinin üstüne saldırıyorlardı. Geniş yerin üzerinden çınlayışlar yükseliyor, yüksek gök aralarında kavga borazanı çalıyordu. Olympos'ta oturan Zeus sesler işitince, tanrıların birbirlerine girdiklerine sevinerek güldü. Uzun zaman birbirlerinden uzak durmadılar. En önce, kalkandeşen Ares, tunç mızrak elinde, Athene'ye atılarak kınayıcı sözler söyledi:

— Niçin, a itsineği, hâlâ çılgın bir güvenle ulu gönlüne uyarak, tanrıları birbirlerine katıyorsun? Tydeoğlu Diomedes'i beni yaralamağa teşvik ettiğin, kendin de, eline, herkesin gördüğü bir kargı alarak, doğru, bana attığın ve güzel derimi yırttığın günü unutuyor musun? O zaman bana ettiğinin cezasını, şimdi de sen çekeceksin, sanırım.

Böyle dedi, ve Zeus'un yıldırımı ile bile yenilemiyen saçaklı Egid kalkanına silâhını fırlattı. Cana kıyan Ares uzun mızrağı ile Athene'yi orasından vurdu. Athene geriledi, güçlü eliyle yerden, çok büyük, pürtüklü bir taş alarak Ares'e attı, onu boynundan vurarak üyelerinin iflahını kesti. Yıkıldı, yerin üstünde yedi arpent (dönüm) yer kapladı.

Saçları tozla kirlendi; silâhları üstünde titreşti. Pallas Athene kahkaha ile güldü ve övünerek kanatlı sözler söyledi:

— Hay düşüncesiz! Hâlâ, benim, senden ne kadar daha kuvvetli olmakla övündüğümü anlamamışsın, karşıma geçip ateşli savaşçılıkta benimle ölçüşmeğe kalkıyorsun! Senin annen (Here) de sana kızıyor, felâketler

düşünüyor; Ahaylıları bırakıp şu üstten bakan (küstah) Troyalılara yardımcılık ettiğin için, Eriny'lere borcunu ödeyeceksin.

Böyle diyerek alevli gözlerini çevirdi. O zaman Zeus kızı Afrodite gelip Ares'i elinden tuttu, kaldırıp götürmek istedi; fakat o durmadan inliyor, bir türlü gücünü toparlayamıyordu. Ak kollu tanrıça Here'nin gözünden Afrodite kaçamadı. Hemen Athene'ye şu kanatlı sözleri söyledi:

— Dikkat! Egid kalkanını tutan Zeus'un kızı, yorulmaz tanrıça! İşte şu itsineği de, insanlar musibeti Ares'i, boğuşma arasında, can yakan kavganın dışına götürmek istiyor. Koş, arkasından!

Böyle dedi, Athene, hemen yüreği sevinç dolu, arkaya atıldı. Üstüne yürüyerek, güçlü eliyle göğsüne vurdu. Afrodite ileri gidemedi: Yüreğine indi, dizlerinin bağı çözüldü. İkisi de bereketli toprağın üzerine serildiler. Athene, övünerek onlara kanatlı sözler söyledi:

— Argosluların savaşçılarıyla dövüşen bütün Troya koruyucularının sonu, işte benim coşkun savaşçılığıma karşı Ares'e yardımcı çıkan şu sıkılmaz Afrodite'ninki gibi olur! Bunlar olmasaydı çoktan kavgayı bitirmiş, güzel İlion şehrini almış olurduk.

Böyle dedi, ve ak kollu tanrıça Here gülümsedi. Bu sırada Yeri sarsan güçlü tanrı, Apollon'a seslendi:

— Foebos, niçin, biz ikimiz birbirimizden uzak duruyoruz! Arkadaşlar başlamış bulunuyorlar, uzak durmak artık bize yakışmaz. Savaşa karışmadan Olympos'a, Zeus'un tunç eşiğine, dönmek ayıp olur. Haydi, sen başla: Çünkü sen benden gençsin. Zavallıcık! Senin yüreğinde duygu kalmamış! Tanrılar arasında, biz ikimizin, İlion etrafında, neler çekmiş olduğumuzu bile unutmuşsun. Zeus'un emriyle, şanlı Laomedon'un yanına gelmiş, yıllıkla hizmetine girmiştik. Laomedon bizim beyimizdi, bize emirler verirdi Ben, o zaman, Troyalılar için, şehirlerin etrafını geniş, yüksek bir hisarla çevirmiş,

İlion'u hücumla alınmaz bir kale haline getirmiştim. Sen de boynuzlu, paytak yürüyüşlü sığır sürülerini çok kıvrımlı İda'nın ormanlaşmış derelerinde güderdin. Fakat yıllığı ödemek mevsimi gelince, müthiş Laomedon bütün ayak terimizi alıkoydu, ve tehditler savurarak bize yol verdi: Ayaklarımızı, sonra kollarımızı bağlıyacak, uzak adalara götürüp satacakmış! Hattâ, tunç bıçakla ikimizin kulaklarımızı keseceğini haykırarak söylüyordu. Şimdi ise bu adamın halkına (budununa) iyilik etmek istiyorsun, bizimle birleşip şu yüksekten bakan Troyalıların, çocuklarının ve hanım karılarının esir tutulmasını, merhametsizce yok edilmesini düşünmüyorsun! Buna, Uzağa atan Apollon Han cevap verdi:

— Yeri sarsan, kimi vakit toprağın yemişini yiyerek taptaze yaşıyan, kimi vakit ise tükenip yok olan zavallı insanlar için, sana karşı olduğumu söylersem, aklımın sağlam olmadığını söylersin. Şu kavgayı, en çabuk durduralım, onları da kendi kendilerine bırakalım, işlerine istedikleri gibi düzen versinler.

Böyle diyerek başını çevirdi; babasının kardeşiyle (Poseidon'la) savaşmaktan hiç hoşlanmıyordu; fakat kızkardeşi canavarlar Sultanı, avcı Artemis, hemen, ona çıkışarak kınayıcı sözler söyledi:

— Kaçıyorsun, bütün üstünlüğünü Poseidon'a bırakıyorsun, ha! Fakat ona hoş bir san veriyorsun! Bir işe yaramadıktan sonra niye elinde bir yay olsun? Eskiden ölümsüz tanrıların önünde, babamızın sarayında, Poseidon'la savaşabileceğini söyleyerek övünürdün, artık böyle sözler ağzından çıkmasın!

Böyle dedi, ve Uzağa atan Apollon hiçbir cevap vermedi. Fakat Zeus'un şanlı karısı titizlenerek, Okçu tanrıçaya kınayıcı sözlerle çıkıştı:

— Ne! Utanmaz köpek, bugün bana kafa tutmak mı istiyorsun! Zeus seni kadınlar için bir dişi arslan olarak yarattı ve istediklerini öldürmene izin verdi! Senden çok daha güçlü olanlarla savaşmağa kalkacağına, dağlara gidip hayvanları ve vahşi dişi geyikleri öldürmeğe baksan daha iyi olmaz mıydı? Bununla beraber, savaşa alışmak, talim görmek istiyorsan, değerimin seninkinden ne kadar üstün olduğunu çabuk anlarsın, azgınlığını savaşçılığımla karşılaştırmağa bir daha kalkışmayasın.

Böyle dedi, ve sol eliyle, bilekten iki elini tuttu, sağ eliyle omuzundan yayını aldı; sonra, bu yay ile, gülümseyerek yüzüne, kulaklarına vurdu; öbür tanrıça her vuruşta gözlerini çeviriyordu. Başını eğerek gözyaşları içinde kaçtı. Bir dişi güvercin, çaylağın hücumu altında, —tutulmasını istemiyen kaderi sayesinde— nasıl oyuk bir kayanın içine, yuvasının bulunduğu deliğe kaçarsa, onun gibi, Artemis, yayını orada bıraktı, ağlayarak uzaklaştı.

ahilleus troya önünde

Aralarında böyle söyleşiyorlardı. Bu sırada Foebos Apollon, kutsal İlion'a girdi. Danaoslular kaderden önce davranırlar da, o günü, hisarı yıkarlar diye içi rahat etmiyordu! Daima var olan öbür tanrılar, kimileri kaygılı, kimileri kutlu, Olympos'a döndüler, gidip kara bulutlu babalarının yanına oturdular. Bu arada Ahilleus, Troyalıları kılıçtan geçiriyordu: Adamları da, duynakları kalın atları da. Ateşe verilmiş bir şehirden geniş göklere yükselen dumanlı alev nasıl herkese kaygı ve birçoğuna yas getirirse onun gibi, Ahilleus da Troyalılara kaygı ve yas getiriyordu.

O sırada ihtiyar Priam, tanrısal hisarın üstünde oturuyordu. Devsel Ahilleus'u gördü: Troyalıları tartaklıya kakıştıra kovalıyordu, onlar da, korkuya tutulmuş, kaçışıyorlardı, hiç bir taraftan da bir yardım görünmüyordu. Priam içini çekerek hisardan indi, ün salmış kapı bekçilerini cesaretlendirdi:

— Kollarınızla kapıları açık tutun, korkuya tutulup kaçışan adamlarımız şehre yetişip sığınabilsinler. Şu saatte bir felâkete doğru gittiğimizi sanıyorum. Bizimkiler hisara sığınıp biraz nefes aldıkları zaman, iyi bağdaştırılmış kapı kanatlarını kaparsınız: Meymenetsiz adam bir sıçrayışta hisarımızın içine girer diye korkuyorum.

Böyle dedi, onlar da kol demirlerini çıkararak kapıları açtılar. Açılan kapılar kurtuluş ışığı oldu. Apollon, Troyalıları felâketten korumak istediği için, önlerine atıldı. Boğazları susuzluktan kurumuş, üstleri başları ovanın tozlarıyla örtülmüş, doğru şehre ve yüksek hisara doğru kaçıyorlardı. Ahilleus

da, durmadan, mızrağı avucunda, onları kovalıyordu. Canlara kıyan bir azgınlık yüreğini dolduruyor, şanı kazanmak iç ateşiyle yanıyordu.

O ânda, Ahaylıların oğulları kapıları yüksek Troya'yı ele geçirmek üzere iken, Foebos Apollon, Antenoroğlu, kusursuz güçlü kahraman Agenor'u ileri sürdü; yüreğine cesaret verdi, ve cana kıyan ölümden korunmak için yanında durdu: Koyu bir buğu ile kaplanmış, bir meşe ağacına dayanıyordu. Fakat Agenor, şehirler talancısı Ahilleus'u görünce, yüreği türlü düşünceler içinde, durdu, bekledi. Sonra, titizlenerek, ulu gönlü ile şöyle konuştu:

— Eyvah, bana: Güçlü kudretli Ahilleus'un önünde, bozguna uğrayıp kaçanlar gibi, ben de kaçacak olursam, bana da yetişerek — kendimi savunmağa vakit bulamadan— boynumu vurur. Ya, Peleoğlu Ahilleus'un tartaklayıp kovaladıklarından ayrılsam, tabana kuvvet, hisarın dışına, İlion ovasına kaçsam! İda'nın ormanlı yamaçlarına ulaşıp beklesem! Akşam olunca, çayın sularında yıkanır, terlerden serinlerdim; sonra yine İlion'a dönerdim! Fakat, yüreğimin bu gibi tartışmalara ne ihtiyacı var? Benim şehirden ovaya kaçışımın farkına varmasından da korkulamaz mı? Arkama düşer, çabuk koşan ayaklarıyla yetişir. O zaman ölümden, ecelden kurtuluş kalmaz. O, bütün insanlardan çok daha kuvvetlidir. Ya, şehrin dışına gidip onun yüzüne karşı dursan, dayansan! Onun da, öbür insanlar gibi, tunç temrenle yırtılır bir derisi, bizimkine benzer bir hayatı vardır; herkes onun da ölümlü olduğunu söylüyor. Ona sanı veren Kronosoğlu Zeus'tur.

Böyle dedi, ve kendini toplayıp Ahilleus'u bekledi, yiğit yüreğiyle savaştan, kavgadan başka bir şey düşünmüyordu. Derin ve sık bir omandan çıkıp bir avcı ile karşılaşan bir panter, köpeklerin havladıklarını duyar da yine yüreğine korku girmez, kaçmak aklına gelmez; avcı vursa, hattâ mızrağıyla deşip geçirse yine ateşliliğini unutmaz : Ya önce saldıracak, ya yok olacak. Bunun gibi, Antenor'un şanlı oğlu Agenor, Ahilleus'la sınaşmadan kaçmağı artık düşünmüyordu. Yusyuvarlak kalkanını önüne getirdi, kargısıyla Ahilleus'a nişan alıp haykırdı:

— Yüreğinle düşünüp, ün salmış Ahilleus hemen bugün, şanlı

Troyalıların şehrini alabileceğini çok ummuşsundur. Saf adam! Bu şehir için daha bir çok cefalara katlanman gerekecektir! Bu duvarlar arasında bizden daha bir çok yiğitler vardır; onları yakınlarımızın, kanlarımızın, oğullarımızın yanına vererek İlion'u savunabileceğiz. Sen, ne kadar kuvvetli bir kahraman savaşçı da olsan, kaderini burada bekliyeceksin.

Böyle dedi, ve ağır eliyle uzun tunç mızrağı fırlatarak, dizin altından, bacağına değdirdi. Baldırı saran yeni kalay dolaktan korkunç bir çınlayış çıktı, fakat temrenin tuncu dolağı delemiyerek geri fırladı; tanrı hediyeleri tunç temreni uzaklaştırmışlardı. O zaman, hemen, Peleoğlu tanrısal Agenor'un üstüne atıldı. Fakat Apollon bu şanı ona vermedi; adamı çekip koyu bir buğu arkasına sakladı; sonra kavganın bir sığınağına götürdü. Sonra, Peleoğlunu, Troyalılardan uzaklaştırmak için bir tuzağa düşürdü: Uzağa atan, kendi, Agenor'un bütün kılığına girerek Ahilleus'un önüne dikildi. Hemen üstüne atılmasıyla, Apollon kaçtı; Ahilleus kovaladı. Uzun zaman bereketli ova içinde kovaladı, sonra ona derin burgaçlı Skamandros'un kıyılarını dolaştırdı. Apollon küçük bir aralıkla kaçıyordu. Ahilleus da çabuk ayaklarıyla yetişmek ümidini bırakmıyordu. Böyle, haince bir hile ile, Peleoğlunu oyaladı; öbür Troyalılar, bozguna uğramış şehre yığınlarla ulaştılar, bu umulmıyan kurtuluştan sevinç içinde kaldılar. Birbirlerini şehrin ve hisarın dışında beklemeğe bile cesaretleri, kimin yeneceğini kimin öleceğini görmeğe merakları kalmamıştı. Tabanlarının ve baldırlarının kuvvetiyle kaçabilenlerin hepsi Troyanın içine aktı.

ŞAN : XXII

AHİLLEUS TROYA ÖNÜNDE

Ürkmüş geyik yavruları gibi şehre sığındılar, terlerini havada kurutuyorlar, susuzluklarını bir şey içerek gideriyorlar; sonra hisarın güzel mazgallarına dayanıyorlardı. O sırada Ahaylılar, kalkan omuzda, surlara yanaşıyorlardı. Hektor yalnız, meymenetsiz bir kaderle bağlı, orada, İlion ile Skees kapıları önünde duruyordu. O ara, Foebos Apollon Peleoğluna seslenerek şöyle dedi:

— Peleoğlu, niçin beni çabuk ayaklarında kovalıyorsun? Sen ancak ölümlü bir insansın, ben ise ölümsüz tanrıyım. Benim bir tanrı olduğumu bile henüz anlıyamamışsın ki azgınlığında direniyorsun. Şu bozguna uğrattığın Troyalılarla artık savaşmak niyetinde değil misin yoksa? Onlar rahat rahat şehirlerine ulaştılar, sen ise buralarda yolunu şaşırıp duruyorsun. Anla artık, sen beni öldüremezsin: Kaderin, senin eline teslim ettiklerinden değilim.

O zaman ayağına çabuk Ahilleus çok titizlenerek şöyle dedi:

— Bana oyun oynadın. Uzağa atan, tanrıların en sevimsizi. —Hile ile beni surlardan uzaklaştırarak, buralara getirdin' Bu olmasaydı daha bir çok savaşçılar, İlion'a ulaşmadan önce tozu toprağı ısırmış olacaktı. Troyalıları kurtarıp büyük bir şanı elimden aldın— senin için hiç bir tehlike yoktu: bir cezaya çarpmaktan korkmuyordun! Ben senin cezanı verirdim ama, ne çare, elimde gereken vasıtalar vok.

PRIAM İLE HEKUBE HEKTOR'A YALVARIYORLAR

Böyle dedi, ve aklıyla büyük şeyler düşünerek şehre doğru yürüdü. Yarışta ödül kazanmış bir at nasıl dört nala koşar, arkasından da arabayı zahmetsizce sürüklerse, onun gibi, Ahilleus, tabana kuvvet, çabuk gidiyordu.

İhtiyar Priam, en önce, ovada sıçraya sıçraya gittiğini gözleriyle görmüştü: yaz sonu, gökte, alev saçar gibi görünen ve Orion'un köpeği ismi verilen çok parlak yıldıza benziyordu. Fakat bu yıldız uğursuz bir alâmettir: zavallı insanlara çok zararlı sıtma getirir! Koşarak gelen Ahilleus'un üstünde başında tunç böyle bir ışıltı ile parlıyordu. İhtiyar içini çekti, ellerini kaldırarak başını dövdü; sonra, derin bir hıçkırıkla, oğluna yalvardı: Hektor. Kale kapılarının önünde, Ahilleus'la dövüşmek arzusu üzerinde direnerek duruyordu. İhtiyar, acıklı bir sesle, iki kolu uzanmış, şöyle dedi:

— Hektor, çocuğum, dinle beni! yarenlerinden uzak, yalnız başına, bu adamı bekleme; çok çabuk Peleoğluna yenilir, kaderine erişirsin: çünkü senden çok daha kuvvetlidir. Hey tanrılar! siz onu (Peleoğlu) benim gibi sevseydiniz! Köpekler ve akbabalar, çabuk, yerlere serilmiş, yerlerdi; benim de yüreğim yakıcı kaygısından kurtulurdu. Nice yiğit, oğlumu benden almış, öldürmüş veya uzak adalara götürüp satmıştır! Bugün de, şehre ulaşan Troyalılar arasında iki oğlumu Lykaon ile Polydor'u göremedim. Bunları bana şanlı kadın Laothoe vermişti. Eğer ordu içinde yaşıyorlarsa tunçla altınla onları kurtarırız; bunlar bizde eksik değildir. Fakat eğer yok olmuşlar, Hades'in konaklarına inmişlerse yüreğimizde, onları hayata getiren benle annelerinin yüreğinde, ne acı bir yas olur! Hiç olmazsa sen, Ahilleus'un kolu ile düşüp yok olmasan, bütün başka kaygılarımız kısa sürerdi. Haydi, çocuğum, hisarımızın içine gir; böyle yaparsak Troyalı erkek ve kadınları korursun, Peleoğluna büyük şanı vermezsin, sen de tatlı canından olmazsın. Sonra sen, bana da acı, daha başımda, biraz duygusu kalan ben zavallı ihtiyara acı. Zeus Ata bana neler çektirmedi: gözlerimin önünde oğullarım can çekişti, kızlarım halayıklığa sürüklendi, konağım harap edildi, torunlarım cana kıyan dövüşlerde yerlere serpildi, gelinlerimi uğursuz Ahaylılar kucakladı: şimdi de, ihtiyarlığın eşiğinde, beni zalim bir kader bekliyor: bir kargının veya bir kılıcın sivri tuncu ile vücudumdan hayatım koparıldıktan sonra kapımdaki kan içen köpekler paralıyacak! kapılarımda bekçilik etsinler diye soframda beslediğim köpekler azgın bir yürekle kanımı sömürdükten sonra gelip divanhanemde dolaşacaklar! Sivri tunç ile vücudu delik deşik edilmiş genç bir savaşçı için ne ise! ölü düşüp yatması bile güzel. Fakat köpeklerin beyaz bir alna, apak bir başa, kılıçtan geçirilmiş bir ihtiyarın erkekliğine hakaret etmeleri, işte zavallı insanlar için bundan daha acıklı felâket olmaz!

İhtiyar böyle dedi, ve avuç avuç beyaz saçlarını yoldu; fakat yine de Hektor'un yüreğini kandıramadı. Öbür yandan annesi de göz yaşları dökerek figan ediyordu; bir eliyle koynunu açtı, öbürü ile de memesini tuttu; ağlıyarak kanatlı sözler söyledi:

— Hektor, çocuğum, bu göğüse saygı göster. Bana da acı! hatırla, çocuğum, seni şu bağrıma basardım: orada bütün kaygılar unutulur! Bu düşman savaşçıyı hisarımızın içinde yenmeğe bak; karşısına çıkıp onunla yakından dövüşme. Düşün, seni öldürürse, ne seni doğuran ben, ne bunca hediyeler vererek aldığın karın bir cenaze yatağı üzerinde senin için ağlıyamıyacağız. Bizden uzak, gemilerin yanında, Argosluların köpekleri yiyecekler.

HEKTOR'UN KARARSIZLIKLARI

Sevgili oğullarına, ağlıyarak böyle yalvarıyorlardı, fakat Hektor'un yüreği bir türlü kanmıyordu. Hep orada duruyor, devsel Ahilleus'un yaklaşmasını bekliyordu. Dağ başında, zehirlerle beslenmiş bir ejder, cana kıyan bir kızgınlık içinde, deliliğin önünde çöreklenmiş, ürkütücü gözlerle insanı nasıl beklerse, bunun gibi, Hektor, hiç bir şeyle söndürülemez bir iç ateşiyle, orada, gerilemeksizin, parlak kalkanı surun bir çıkıntısına dayanmış, duruyordu. Bu ara, titizlenerek ulu gönlüne şöyle dedi:

— Vah, bana! Kapılardan ve hisarlardan öteye geçersem, en önce Polydamas beni ayıplıyacaktır: Ahilleus'un harekete geçtiği o meymenetsiz gece, bana, Troyalıları şehre çekmeği öğütlemişti. Ben dinlememiştim. Dinleseydim ne kadar iyi olacakmış! Şimdi halkımı mahvettikten sonra, Troyalı erkeklerden ve uzun entarili Troyalı kadınlardan utanıyorum. Bir gün bir değersizin «Hektor gücüne aşırı güven gösterdiği için halkını mahvetti» demesini istemiyorum. Ama böyle diyeceklerdir! Benim için Ahilleus'un karşısına çıkmak. —ve onu öldürmeden veya şehrimin önünde, onun kolu altında düşüp şanla şerefle ölmeden— dönmemek çok daha kazançlı olur. Bir de, göbekli kalkanımı ve güçlü tulgamı bir yana koysam, mızrağımı duvara dayasam; doğru, kusursuz Ahilleus'un yanına gitsem, ona Helene'yi ve vaktiyle Aleksandros'un koca karınlı gemileriyle Troyaya getirmiş olduğu bütün

hazineleri teklif etsem... Evet, aramızdaki kavgaya sebep, olan bu malları Atreoğullarına vermeğe hazırım; bundan başka, güzel şehrimizde bulunan bütün zenginlikleri Ahaylılarla paylaşırım, hattâ ihtiyarlar Meclisine hiç bir malın kaçırılmayacağına and da içiririm. Fakat yüreğimin böyle tartışmağa ne ihtiyacı var? Silâhsız bir kadın gibi yanına gidersem, hiç bir saygı göstermeden, beni öldürebileceğinden korkmam gerekmez mi? Hayır, meşeye çıkmak, kayaya tırmanmak zamanı değildir, veya delikanlı ile genç kızın oturup konuştukları gibi bizim uzun uzadıya oturup konuşmağa vaktimiz yoktur. En iyisi, en büyük tezlikle karşılaşıp kavganın çözümüne erişmektir: bakalım, Olympos'lu, ikimizden hangisine şanı vermek niyetindedir!

KOVALAMACA

Böyle düşünüp bekliyordu. Fakat işte, Ahilleus, sıçrayıcı tulgalı savaşçı Enyal (Ares) gibi yaklaştı. Pelion kayın ağcından, ürkütücü mızrağı sağ omuzunda titreşiyordu; vücudunun her yanından alevli ateşe veya doğan güneşe benziyen parıltılar çıkıyordu. Onu görür görmez Hektor'u korkudan titreme aldı. Artık durduğu yerde kalmağa yüreği yoktu. Kale kapılarını arkasında bırakarak oradan kaçtı. Peleoğlu ise, ayaklarından emin, arkasından atıldı. Dağlarda bütün kuşların en çabuk uçanı milan, kolay bir saldırışla ürkek kumru kuşu üstüne atılır. Kumru sıvışarak kaçar; milan, tiz seslerle, sıkışık sıçramalarla yaklaşır: yürekten onu yakalamak isteğindedir. Bunun gibi, ateşli Ahilleus, doğru, Hektor'un üstüne uçarcasına atılır; Hektor ise korkudan titreyerek Troya hisarının altına, dizlerinin var gücü ile kaçar. Gözetleme yerini ve rüzgârların dövdüğü incir ağacını geçtiler, hep surlardan uzaklaşarak büyük yola atıldılar; güzel sularla akan iki çeşmenin başına ulaştılar. Akışı burgaçlı Skamandros'un iki pınarı burada fışkırmaktadır. Birinden ılık su akmakta, üstüne ateşin alevine benzer bir duman yükselmekte. Öbüründen, yaz ortası, —buz gibi, kar gibi— donmuş bir su akar. Bunların bir yanında geniş geniş yunaklar vardır: barışık zamanında, Ahaylılar gelmeden, buradan Troyalıların kadınları ve genç kızları çamaşırlarını yıkarlardı.— İkisi, bu pınarları, koşarak geçtiler; biri önden kaçıyor, öbürü arkadan kovalıyordu. Bu, bir yarış değildi, bir kurbanlık, bir boğa derisi veya başka bir ödül kazanmak için koşmuyorlardı. Bu kovalamacanın hedefi atkısrak terbiyecisi Hektor'un hayatı idi. Üç defa, Priam'ın şehrini, çabuk koşan ayaklarıyla, dolaşmışlardı. Bütün tanrılar seyirlerine bakıyordu. Tanrıların ve insanların babası, ilkin, söz

alarak şöyle dedi:

— Eyvah! Troya hisarının etrafında sevgili birinin kovalandığını gözlerimle görüyorum. Yüreğim Hektor için kaygılanıyor: bana nice öküz butları yakmıştı, kimi vakit çok kıvrımlı İda'nın yüksek tepelerinde, kimi vakit kendi akropolunda! şimdi ise tanrısal Ahilleus onu, çabuk ayaklarıyla, Priam'ın sitesi etrafında kovalıyor. Haydin, tanrılar, danışarak bir karar verin: Ölümden kurtaracak mıyız? Yoksa, şu saatte, çok cesur bir yiğit ise de, Peleoğlu Ahilleus'un kolu altında öldürecek miyiz? Çakır gözlü Athene, ona şöyle cevap verdi:

— Beyaz yıldırım sahibi, Karabulutlu Babamız, bu söylediklerin nasıl sözlerdir? Çoktan beri kaderi belirmiş ölümlü bir insanı sen şimdi canlara kıyan ölümden kurtarmak mı istiyorsun? Nasıl istersen? Fakat biz öbür tanrılar seni onaylamada birleşemiyoruz.

Bulut devşiren Zeus da böyle cevap verdi:

— Korkma, kızım, Tritogenia, iyice kararlaşmış bir yürekle konuşmuyorsun, sana karşı da yumuşak davranmak isterim. Haydi, düşündüğün gibi yap, hem de gecikme.

Böyle dedi, ve Athene'nin ateşli isteğini bir kat daha alevlendirdi. Tanrıça bir sıçrayışla Olympos'un tepelerinden havalanıp indi.

ATHENE'NİN ARAYA GİRMESİ

O sırada ayakları çabuk Ahilleus, inatçı bir direnme ile, Hektor'u kovalayıp kakıştırıyordu. Bir geyiğin yavrusunu yuvasından kaldıran bir köpek, dere tepe, arkasından kovalar; geyik yavrusu, bir ara, görülmeden bir ağaçlığın içine sığınır; köpek peşini bırakmaz, hiç durmadan, onu buluncaya kadar araştırır. Bunun gibi, Hektor da ayağına çabuk Peleoğlunun gözünden bir türlü kaçamıyordu. Ne zaman Dardan kapılarına asılıp hisarın içine sığınmayı

düşünse her defasında Ahilleus ondan önce davranarak ve kendi şehir tarafına koşarak yolunu kesiyor ovaya doğru sürüyordu. Böylece o gün, ne Ahilleus Hektor'u yakalıyabiliyor, ne de Hektor Ahilleus'tan kaçınabiliyordu. Bir defa daha, son bir defa, Apollon Hektor'un yanına gelerek yiğitliğinin ve baldırlarının kuvvetini arttırdı, kara ecel tanrıçalarının eline düşmesine bir kere daha engel oldu. Bu sırada tanrısal Ahilleus yarenlerine işaret ederek Hektor üzerine silâh atmamalarını emretti. Başka birinin silâhıyla vurulmasını, böylelikle şanı almada kendisinin ikinci kalmasını istemiyordu. İşte, dördüncü defa olarak, pınarlara, çeşmelere geliyorlardı. O zaman tanrıların

Babası altın terazisini açtı, iki kefesine ikisinin acı ecel tanrıçalarını koydu; sonra teraziyi ortasından kaldırdı: Hektor'un ecel tanrıçası ağırlığıyla baskın gelerek kafesi Hades'in içine ağdı. O zaman Foebos Apollon onu kaderine bıraktı. Öbür yandan çakır gözlü Athene Peleoğluna yaklaşarak kanatlı sözler söyledi:

— Bu sefer umarım ki ikimiz, Ahaylıların gemilerin de, yiğitliğine ne kadar yüksek olursa olsun, Hektor'u yenerek büyük bir şan kazanacağız. Artık bu saatte elimizden kaçamıyacaktır; Uzağa atan Apollon Egid kalkanını tutan Zeus Babanın ayaklarına kapanıp yalvarsa da bir şey elde edemiyecekti. Sen artık dur ve nefes al, ben ötekine gidiyorum; seninle, yüz yüze, dövüşmeğe kandıracağım.

Athene böyle dedi, öbürü de dinledi ve yüreği sevinçle doldu. Durdu ve mızrağının sivri tunç temrenine dayandı; tanrıça ayrılarak tanrısal Hektor'u bulmağa gitti. Deifobos'un boyuna bosuna girerek yaklaştı, hiç gevşemiyen sesiyle şu kanatlı sözleri söyledi:

— Ağabeyciğim, ayağına çabuk Ahilleus, seni Priam'ın şehri etrafında kovalamakla hayli yordu: Haydi, duralım, karşı koyarak onu uzaklaştıralım.

Buna karşı tulgası kıvılcım saçan büyük Hektor cevap verdi:

— Sen çoktan beri benim için, Priam'dan ve Hekübe'den doğmuş kardeşlerimin hepsinden daha sevgili idin. Fakat bugün sana çok daha yüksek bir değer veriyorum: sen beni görünce yüreğine uyarak hisardan çıktın, yanıma geldin, öbürleri ise hisarın içinde kaldılar. Çakır gözlü tanrıça Athene ona cevap verdi:

— Ağabeyciğim, babam da hanım annem de, ayrı ayrı dizlerime kapanarak, yarenlerin de etrafımı alarak, yalvardılar; olduğum yerde kalmamı söylediler: hepsi korkudan titriyorlar. Fakat göğsümde yüreğim acı bir yas içindeydi. Haydi, şimdi, ikimiz, doğru, öne yürüyelim; coşkunlukla, mızraklarımızı esirgemeden, dövüşelim. Böylece anlayacağız: Ahilleus bizi öldürüp kanlı soykalarımızı koca karınlı gemilere götürebilecek mi, yoksa senin mızrağınla yenilip düşecek mi?

DÖVÜŞ

Haince böyle konuşan Athene yürüyüp yolu gösterdi. İkisi karşılıklı yürüyerek birbirine yaklaştılar. O zaman, tulgası kıvılcım saçan büyük Hektor en ilkin söz alarak şöyle dedi:

— Senden artık kaçmak istemiyorum, Peleoğlu: üç defa, Priam'ın şehri etrafında, saldırışını beklemeğe cesaret etmeden, kaçarak dolaştım, fakat artık yüreğim durup sana karşı kafa tutmamı söylüyor. Elime mi geçersin, ben mi senin eline geçerim! Haydi, burada tanrıları tanık tutalım, aramızda bir anlaşmaya varmak için onlardan iyi şahitlerimiz olmaz. Eğer Zeus bana üstünlüğü verir de canını alabilirsem sana yakışmıyacak büyük hakaretlerde bulunmağı düşünmüyorum. Tersine, silâhlarını aldıktan sonra, cesedini Ahaylılara vermek niyetindeyim, Ahilleus! Sen de böyle yapacağına söz ver.

Ayakları hafif Ahilleus ona kızgın bir gözle bakarak şöyle dedi:

— Kötülüğü unutulmaz Hektor, bana anlaşmalardan söz açma. Arslanla insan arasında yeminli anlaşma olmaz, kurtla kuzunun yürekleri de birbiriyle

anlaşacak gibi yapılmış değildir. Benimle senin de anlaşıp sevişmemize hiçbir yol yoktur. İkimizden biri düşüp kanıyla Ares'i doyurmadıkça herhangi bir anlaşma düşünülemez. Bunun için, bütün yiğitliğini yüreğinde topla: cesur bir savaşçı olmağa her zamandan çok şimdi senin ihtiyacın vardır. Senin için sığınacak tanrı da kalmamıştır, az sonra Pallas Athene seni kolumun altına verecek; bir vuruşumla, yarenlerimden, azgın mızrağınla öldürmüş oldukların için yüreğimin çektiği bütün kaygıları ödeyeceksin.

Böyle dedi, ve mızrağını sallıyarak, doğru, öne fırlattı. Fakat ün salmış Hektor, silâhın gelişini görerek çömeldi, ondan kaçınabildi; tunç mızrak uçarak, Hektor'un üstünden geçti, gidip toprağa çakıldı. Pallas Athene, hemen, budunlar çobanı Hektor'a görünmeden, mızrağı alıp Ahilleus'a verdi. Bunun üzerine kusursuz Hektor, Peleoğluna seslenerek şöyle dedi:

— Hedefe ulaştıramadın! Demek, tanrılar benzeri Ahilleus, öleceğim saati Zeus'tan haber almış değildin. Oysa, bildiğini söylüyordun! Sen güzel söz söyler, palavra savurur birisin, ama, bunlarla yiğitliğimi, iç ateşimi unutturamazsın: kaçan birinin sırtına silâhını saplamana fırsat vermiyeceğim. Doğru, üstüne yürüyorum; silâhını göğsüme çal: tanrılar izin veriyorsa. Şimdilik, sen, tunç kargımdan kendini sakın. Ah, şunu bir tenine yerleştirebilsem! Ölen Troyalılar için kavganın ağırlığı azalırdı; onlar için en büyük musibet sensin.

Böyle dedi, ve uzun mızrağını sallıyarak, öne fırlattı; ve Peleoğlunun tam kalkanına değdirdi; fakat silâh kalkandan çok uzağa geri tepti. Hektor, elinden silâhının boşa atıldığını görünce titizlendi.

Olduğu yerde, burnu kırılmış, kaldı: gönderi kayın ağacından mızrağı da elinden gitmişti. Yüksek sesle beyaz kalkanlı Deifobus'u, silâhını getirmek için, çağırdı, fakat Deifobos artık yanında yoktu! Hektor, yüreğiyle işi anlıyarak şöyle dedi:

— Eyvah! şüphe kalmadı: tanrılar beni ölüme çağırıyorlar. Ben yanımda kahraman Deifobos'un bulunduğunu sanıyordum, meğer Athene bana oyun

oynamış! Artık, acı ölüm, şu saatte benden pek uzak değildir; ondan kaçınmağa hiçbir çare kalmadı. Demek, eskiden, beni bütün gönlü ile koruyan Zeus'un ve oğlu Apollon'un asıl istediği bu imiş! Şimdi artık kaderin elindeyim, fakat savaşsız, şansız ölmiyeceğim: gelecek insanların işiteceği işler görmeden ölmek istemiyorum.

HEKTOR'UN ÖLÜMÜ

Böyle dedi, ve böğrüne asılmış büyük ve güçlü kılıcı çekti; sonra kendini toparlayarak öne atıldı; yüksekten uçan ve karanlık bulutlar arasından ovaya doğru giden kartal, yumuşak yürekli bir kuzuyu veya deliğinde saklanan tavşanı kapmak için nasıl atılırsa, onun gibi, Hektor da sivri kılıcını sallayarak öne atıldı. Ahilleus da ileri sıçradı: yüreği vahşi bir ateşle doluydu; göğsünü sanatla işlenmiş kalkanıyla örttü; alnında dört tepelikli tulgası vardı: onda Hefaestos'un taktığı güzel, ağır altın sorguç sallanıyordu. Gecenin en karanlık zamanında, başka başka yıldızlar arasında ilerleyen yıldız, gökte en güzel yeri olan Çulpan yıldızı nasıl parlarsa, onun gibi, Ahilleus'un sağ elinde salladığı bilenmiş mızrak alev alev parlıyordu; tanrısal Hektor'un ölümünü düşünerek, gözleriyle, etinin (zırhlı vücudunun) en korunmamış yerini arıyordu. Vücudunun her tarafı tunç silâhlarla, öldürdükten sonra güçlü Patroklos'tan, soymuş olduğu güzel silâhlarla örtülmüştü; yalnız bir nokta, köprücük kemiğinin omzu boyundan, boğazdan ayırdığı nokta görülebiliyordu. Can, en kolay buradan alınabilirdi; tanrısal Ahilleus, ateşli bir saldırışla, işte buraya mızrağını Hektor'a sapladı. Temren, doğru, nazik boynun içinde işledi. Bununla beraber ağır silâh gırtlağa değmemişti: bir kaç kelime söyleyip cevap verebilirdi. (Hektor) tozların içine yuvarlanırken tanrısal Ahilleus zaferini söylüyordu:

Hektor, Patroklos'u soyarken, belki ucuz kurtulacağını sanıyordun: beni hiç hesaba katmıyordun, çünkü çok uzaktaydım! Akılsız adam! Senden daha cesur bir koruyucusu olarak ben, arkasındaydım! Şimdi dizlerini çöktürdüm: köpeklerle kuşlar seni parçalayıp yiyecekler, ona ise Ahaylılar cenaze şereflerini vereceklerdir.

Sönmek üzere olan bir sesle tanrısal Hektor şunları söyledi:

— Sana yalvarıyorum, dizlerine kapanıyorum: annen için, baban için, tatlı canın için... beni Ahay gemilerinin yanında köpeklere parçalatma! İstediğin kadar tunç, altın kabul et, babamın, sevgili annemin sunacakları hediyeleri al, cesedimi onlara ver, Troyalı erkekler ve kadınlar bana da cenaze ateşi şerefinden bir pay ayırsınlar.

Ayağına çabuk Ahilleus ona kızgın bir gözle bakarak şöyle dedi:

— Köpek, dizlerime kapanma, anam babam adına yalvarma! Yüreğimin öfkesi öyle büyük ki, seni çiy çiy, kıtır kıtır yemek isterdim. Bana ettiklerinden sonra, hiçbir şey köpekleri başından uzaklaştıramaz: bana on kat, yirmi kat diyetini getirseler, teraziye vursalar fazlasını da va'detseler, Dardanoğlu Priam senin ağırlığınca altın getirip teraziye koysa, hayır, seni hanım annen bir cenaze yatağına yatırmıyacak, doğurduğu oğlu için ağlıyamıyacak, seni köpekler, kuşlar paralayıp yiyecektir.

Tulgası kıvılcımlar saçan Hektor, ölürken şunları söyliyebildi:

— Seni daha görür görmez bilmiştim: sen kanmazsın: sende demirden bir yürek var. Yalnız dikkat et, tanrıların öfkesini üstüne çekmiyesin! bütün yiğitliğinle beraber, bir gün, Paris ile Foebos Apollon sana da Skees kapılarının önünde ölümü vereceklerdir.

Bu sözleri bitirirken, her şeye son veren ölüm onuda kaplamıştı. Ruhu üyelerinden ayrılarak gençliği ve yiğitliği bırakmış, kaderine ağlıyarak Hades'e uçmuştu. Tanrısal Ahilleus şunları söylerken o ölmüştü:

— Sen ölgil! ölüme Zeus ve öbür tanrılar ne zaman isterlerse ulaşacaktır.

Böyle dedi, ve ölüden tunç mızrağını çekerek bir yana koydu; sonra,

omuzlarından kanlı silâhları çıkardı. Ahaylıların oğulları her yandan koşup geldiler, hayran hayran ölünün boyuna bosuna, güzelliğine seyirci oldular, her gelen de bir vuruş indiriyordu; aralarında şöyle diyorlardı:

— Şurada uzanıp yatan Hektor ne kadar yumuşak; gemilerimizi alevli ateşe veren Hektor ne kadar başkaydı!

Hepsi böyle söylüyor, sonra yaklaşıp ölüye vuruyorlardı. Ayağına çabuk tanrısal Ahilleus silâhlarını soyduktan sonra Argosluların ortasında dikilip kanatlı sözler söyledi:

— Dostlar, Argosluların başları ve kılavuzları, tanrıların izniyle şu adamı yere vurduk; kendi başına bize, bütün öbür düşmanların birlikte ettikleri fenalığın fazlasını yapmıştı. Şimdi, haydin, silâhlı olarak çepeçevre şehrin etrafını dolaşalım, Troyalıların ne yapmak niyetinde olduklarını sınayalım: Hektor düştükten sonra, bugün, yüksek şehirlerini bırakıyorlar mı; yoksa onsuz da, ne olursa olsun, tutunmak mı istiyorlar? Fakat böyle tartışmağa yüreğimin ne ihtiyacı var? Patroklos, gemilerimizin yanında yatıyor, henüz gömülmemiş ağlanmamıştır. Onu unutamam: ben yaşıyanlar arasında bulundukça ve baldırlarım hareket edebildikçe unutamayacağım; Hades'de bile, başkaları kendi ölülerini unutsa da ben arkadaşımı hatırlıyacağım. Şimdi, Ahay oğulları, bu adamı gemilere götürelim ve götürürken Pean duasını okuyalım: Büyük bir şan kazandık, tanrısal Hektor'u öldürdük; Troyalılar, şehirlerinde, ona bir tanrı imiş gibi dua ederlerdi.

Böyle dedi, ve tanrısal Hektor'a aşağılayıcı işler tasarlıyordu, iki ayağının topukla ökçe arasındaki veterleri delerek kayışlar geçirdi, başı yerde sürüklenmek üzere, cesedi arabasına bağladı. Sonra, şanlı silâhları yanına alarak arabaya bindi, atlarını kamçılayıp kaldırdı: atlar ateşli bir coşkunlukla uçuyordu. Böyle sürüklenen cesedin etrafında bir toz bulutu yükseldi. Koyu renkli saçları dağılmıştı, tozlar içinde yatıyordu. Eskiden çok güzel olan o başı, Zeus şimdi, düşmanlarına teslim etmişti; onlar da, kendi vatanının toprakları içinde, diledikleri hakaretleri reva görüyorlardı.

TROYADA MATEM

Bu baş toz içinde sürüklenirken, anası saçlarını yoluyordu; çocuğunu o halde görünce parlak vualini attı, uzun uzun hıçkırıyordu, babası da acıklı figanlarla ağlıyordu; ikisinin etrafında ve baştan başa bütün şehir içinde, insanlar hıçkıra hıçkıra ağlıyorlardı. Bütün yaşlı İlion şehri, dipten tepeye, ateşe verilmiş, yanıyor gibi idi. Ruhu heyecan içinde kalan ihtiyarı, halk, çok güç tutabiliyordu: ne olursa olsun Dardan kapılarından dışarı çıkmak istiyordu. Kendini çamura, gübreye atıyor, herkesi ismiyle anarak yalvarıyordu.

— Çekilin, a dostlar! Ne olur bırakın. Şehirden yalnız çıkayım, Ahay gemilerine gideyim. Bu azmış, yoldan sapmış adama yalvarmak istiyorum; bakayım, yaşıma bir saygı gösterir mi? İhtiyarlığıma biraz acımaz mı, göreyim. Onun da bir babası var: hayata getiren ve

Troyalılara belâlar getirmek için büyüten babası Pele; bana çektirdiği acıları kimseler vermemiş! Benim bu kadar genç ve güzel oğullarımı öldürdü! Hepsi için yas tuttum, ağladım, fakat yalnız birinin, Hektor'un matemi öyle yürek yakıcı ki beni Hades'e indirecek. Ah, bari kucağımızda öleydi! Doya doya ağlar, yasını tutardık, doğuran bahtı kara anası ile ben!...

Böyle diyordu, vatandaşları hıçkırıkları ile karşılıyorlardı. Öbür yandan, Hekübe de Troya kadınları önünde uzun bir ağıta başlıyordu:

— Çocuğum! Bahtı kara ananı gör! Bu dayanılmaz kadere ben nasıl dayanayım, seni kaybettikten sonra ben nasıl yaşıyayım? Gönlümün, şehir içinde, gece gündüz kıvandığı sendin! Siten içinde, bütün Troyalı erkeklerin ve kadınların dayandığı kuvvettin. Seni bir tanrı gibi selâmlarlardı, yaşadıkça onların büyük şanı idin! Şimdi ölümün, kaderin elindesin...

Ağlayarak bunları söylüyordu. Fakat Hektor'un karısı daha hiç bir şey bilmiyor. Hiç bir haberci kendisine gelip kocasının kale kapılarının dışarısında kaldığını söylememiştir. Yüksek sarayın bir odasında, o,

tezgâhında bir ergovan kumaş dokuyor, türlü desenlerle süslüyordu. Hektor içip, kavgadan dönüşünde, sıcak banyosu hazırlanmış olmak üzere, güzel saçlı halayıklara büyük bir üçayaklı ocağa koymak emrini vermişti. Zavallı saf kadın! çakır gözlü Athene'nin, banyodan çok uzak, onu, Ahilleus'un kolu altında ezdirmiş olduğunu bilmiyor! Birden, hisar tarafından gelen hıçkırıklı matem sesleri kulağına geldi! Eli ayağı uyuştu, mekik elinden yere düştü. Hemen örgüleri güzel kadınlara şöyle dedi:

— Olanı biteni anlamak için oraya gitmek istiyorum, ikiniz benimle beraber gelsin. Sayın kaynanamın sesini işittim; göğsümün içinde yüreğimin dudaklarıma geldiğini duyuyorum; dizlerim kaskatı kesildi: Priam oğullarının başında bir felâket dolaşıyor. Aklıma gelen sözler kulaklarımdan uzak kalsın! Fakat çok korkuyorum: Ahilleus yalnız Hektor'u şehirden ayırmış, ovaya çekmiş, yiğitliğine son vermiş olmasın! O, hiçbir zaman yiğitler arasında durmaz, başka taraflara koşardı, herkesten üstün bir iç ateşi var.

Böyle dedi ve bir çılgın gibi, yürek çarpıntıları için de, saraydan çıktı; iki halayık arkasından yürüdü. Hisarın üstünde toplanmış halkın yanına gelir gelmez, telâşlı gözleri onun (Hektor'un) şehrin önünde yerlerde sürüklenmekte olduğunu farketti: dört nala koşan atlar saygısızca, merhametsizce Ahaylıların koca karınlı gemilerine doğru sürüklüyorlardı. Karanlık bir gece gözlerini bürüdü; canı çıkarcasına nefesi tükenerek arkaya yıkıldı. Başından parlak bağlarını, alnından örülmüş efserini, nihayet gelin olduğu gün altın Afrodite'nin hediye ettiği yaşmağı dağıttı; o gün tulgası kıvılcım saçan Hektor sayılmaz hediyeler vererek Eetion'un evinden alıp götürmüştü. Yanına koşan görümceleri ve eltileri onu ölecek gibi kendinden geçmiş bir halde tutuyorlardı. Kendini toparlayıp bir nefes aldıktan sonra, derinden figan ederek Troyalı kadınlara şöyle dedi:

— Hektor, hey bahtı kara! İkimiz kader birliğiyle doğmuşuz, sen Troyada Priam'ın sarayında, ben ormanlı Plakoş dağının eteğinde, Eetion'un konağında: talihsiz babanın büyüttüğü kara talihli çocuğu! Keşke dünyaya getirmeseydi! Şimdi sen derin yerlerin altında Hades'e doğru yola çıkmışsın, beni sarayında dul bırakıyorsun. Biz iki talihsizin dünyaya getirdiğimiz masum henüz küçük! Sen artık, Hektor, onu koruyamazsın, o da senin için bir dayanak

olamayacaktır! Ahaylıların bize açtığı kavgadan kurtulsa da onun haklarını başkaları kapacak, hayatı acılar, kaygılar içinde geçecektir. Yetim kalan çocuğun çocuk arkadaşları bile olmaz: her yerde başı eğik, boynu bükük, yanakları yaşlı, ıslak olur! İhtiyaçtan babasının dostlarına baş vuracak, eteklerini çekecek, fakat yüz bulmıyacak: babasının bulunmıyacağı ziyafette dudaklarından şarap geçmiyecek! Babası varken ilikten ve koyun yağından başka bir şey yemiyen bu tek oğul, bu Astyanaks göz yaşlarıyla dul anasının koynunu ıslatacak! Sen var iken Troyalılar ona Astyanaks (Kalebeyi) derlerdi, çünkü sen, yalnız sen, onların yüksek hisarının, kale yapılarını savunurdun! Şimdi ise, çukur gemilerin yanında, köpeklere yem olduktan sonra, çırılçıplak nazik vücuduna cıvıl cıvıl kurtlar, solucanlar üşüşecek! Vah, vah! Yalnız senin için kadınların elleriyle işlenmiş, sandıklarda saklanmış yumuşak giysiler, senin çıplak tenini örtmedikten sonra, hepsi ateşlere, alevlere verilsin!

Ağlıyarak böyle diyordu, kadınlar hıçkırıklarla karşılıyorlardı.

ŞAN : XXIII

AHİLLEUS'UN MATEMİ

Troya şehrinde böyle hıçkırırlarken Ahaylılar gemilerin ve Hellespont'a gelmişler, atları arabalardan çözmüşler, ayrı ayrı gemilere dağılmışlardır. Fakat Ahilleus Myrmidonların atları çözüp dağılmalarına izin vermedi; savaş düşkünü yarenlerine şöyle dedi:

— Atları çabuk koşar Myrmidonlar, benim yakın ve sevgili arkadaşlarım, kalın duynaklı atlarımızı arabalarımızdan hemen çözmiyelim, atlarla ve arabalarla yaklaşıp Patroklos'un üstünde ağlayalım: ölülere saygı böyle olur. Doya doya hıçkırıp ağladıktan sonra çözeriz, burada hepimiz akşam yemeğimizi yeriz.

Böyle dedi, ve hepsi, bir sesle, figana başladılar: başlangıç işareti Ahilleus'tan gelmişti. Hıçkıra ağlıya, üç defa, yeleleri güzel atlarını sürerek Patroklos'un etrafını dolaştılar: Thetis onlarda figan arzusunu yaratıyordu. Sahilin kumu, üstlerindeki savaşçı zırhları göz yaşlarıyla ıslanmıştı: düşmanı bozguna uğratan öyle bir kahraman için ağlıyorlardı! Ve Peleoğlu canlara kıyan ellerini arkadaşının koynuna koyarak uzun bir ağıta başladı:

— Selâm sana Patroklos, Hades'in konağına kadar selâm! Sana bundan önce neler va'dettimse, şimdi hepsini yerine getireceğim: Hektor'u buraya sürükleyip çiy etlerini köpeklere yedireceğim; sonra, cenaze ateşinin önünde. Troyanın parlak ailelerinden on iki gencin boğazını keseceğim; sana kıyıldığı için yüreğimi yakan acı öfke yine de yatışmaz.

Böyle diyor ve tanrısal Hektor için fena işler tasarlıyordu. Menoetios oğlunun yatağı yanına Hektor'u, yüzü Koyun, tozlar içine serdi. Öbürleri parlak tunç silâhlarından soyundular. Kişniyen atlarını koşumdan çözdüler, sonra ayağına çabuk Eakoğlunun gemileri yanında oturdular, binlerce vardılar. Ahilleus, cenaze töreni için, onlara nefis bir ziyafet veriyordu. Birçok beyaz

boğalar boğazları kesilirken böğürüyor, birçok beyaz koyun ve keçi de kesiliyordu; beyaz dişli, yağları taşmış birçok domuz Hefaestos'un ateşi üzerinde kızartılıyordu. Kupalarla toplanan kanları cenazenin dört tarafına akıyordu.

Bu sırada Ahay Hanları ayağına çabuk Ahilleus'u tanrısal Agamemnon'a götürüyorlardı, arkadaşının ölümüne yüreği öyle yanıyordu ki bu ziyarete güçlükle razı olmuştu. Agamemnon'un barakasına gelir gelmez, ateşe büyük bir üçayaklı kazan koymak için sesleri çınlayışlı çavuşlara emir verildi: Peleoğlunu üstüne başına bulaşmış olan kanı yıkamağa razı etmek istiyorlardı. Fakat Ahilleus kuvvetle reddetti, bir de and içti:

— Tanrıların en yükseği ve en şanlısı Zeus hakkı için, hayır! Patroklos'u cenaze ateşi üzerine komadan ve üstüne toprak örterek ona bir mezar vermeden ve ben saçlarımı kesmeden önce suyun alnıma değmesine asla izin vermiyeceğim, çünkü bu kadar büyük bir acı bir daha, ben yaşıyanlar arasında kaldıkça, yüreğimi yakamıyacaktır. Fakat, haydin, şimdilik, yemek belâsını savalım! Ondan sonra, savaşçılar Hanı Agamemnon, şafakla beraber, odun getirt ve ölüye, pusarık gölgeye girmek için, yanında neler bulunmak lazımsa, hepsini hazır ettir. Böylece alev daha çabuk işini görerek ölüyü gözümüzün önünden alır; adamlarımız işlerine dönerler.

Böyle dedi, ve hepsi güzel güzel dinledi ve kabul etti. Canlı canlı işlere girişilerek, birlikler yemeklerini hazırladılar, sofraya oturdular; herkesin payını alabildiği bir yemekten şikâyet eden olmaz. Yalnız Peleoğlu, çağlayışlı deniz kenarında, uzanmış, hıçkırıp ağlıyordu: dalgalar da kıyıya çarpıyordu. O ara, uyku, yüreğinin kaygılarını bastırarak, yorgun vücuduna tatlılığını yaydı: Hektor'u rüzgârların dövdüğü İlion etrafında sürüklemekten yorulmuştu! İşte talihsiz Patroklos'un ruhu yanına geldi; her şeyde kahramana benziyordu: boyu, güzel gözleri, sesi aynı idi, aynı elbiselerle de giyinmişti. Alın ucunda ayakta, durarak Ahilleus'a şöyle dedi:

— Uyuyorsun, ve beni unutuyorsun, Ahilleus! Yaşarken beni ihmal etmezdin, fakat öldükten sonra ediyorsun. Ne kadar mümkünse çabuk göm,

Hades'in kapılarından geçeyim. Ruhlar, ölülerin gölgeleri, beni uzaklaştırıyorlar; suyu geçip yanlarına varmama yer vermiyorlar, boşuna, Hades'in yüksek kapıları önünde dolaşıyorum. Ver elini bana, bak, ağlıyarak söylüyorum! Cenaze ateşimden sonra, Hades'ten artık hiç çıkmıyacağım; artık, yaşarken olduğu gibi, yanyana ve başbaşa oturup konuşamıyacağız. Fakat, tanrılar benzeri Ahilleus, senin de kaderin Troyalıların duvarları önünde ölmek değil midir? Sana bir şey daha söyliyeceğim, bilmem, beni dinliyecek misin? Küllerimi seninkilerden uzak komayasın, Ahilleus! İkimiz, evimizde, beraber büyümüştük; Menoetios beni Oponte'den size kaçırmıştı: çok gençtim, elimden bir kaza çıkmıştı: istemeden, aşık oynarken, Amfidamas'ın oğlunu öldürmüştüm. İyi araba sürücüsü Pele beni iyi kabul etmiş, baktırıp büyütmüş, sana seyis vermişti. Bunun gibi, mümkün olsa da ikimizin külleri aynı yerde, şanlı annenin sana verdiği altın gizlek (urne) içinde saklanabilse...

Ayağına çabuk Ahilleus şöyle cevap verdi:

— Sevgili baş, niçin bana gelip bu kadar şeyler söylüyorsun? Emin ol, seni dinliyeceğim, herşeyi istediğin gibi yapacağım. Biraz yaklaş bana, küçük bir ân için olsun, birbirimizin kucağında doya doya ağlıyalım!

Böyle diyerek ellerini uzattı, fakat hiçbir şey tutamadı: ruh, küçük bir sesle, duman gibi, yerin altına gitti. Ahilleus, hayret içinde, bir sıçrayışla kalktı. Ellerini çırparak acıklı sözler söyledi:

— Hey, hey! Hades'e giden ruh, yaşıyan bir şey, bir gölgedir, yalnız onda akıl kalmaz! Bütün gece talihsiz arkadaşımın ruhu yanımdaydı, ağlayıp figan ediyor, dilekler sıralıyordu. Kendisine şaşılacak derecede benziyordu.

PATROKLOS'UN CENAZE TÖRENİ

Böyle dedi, ve herkesi ağlattı. Gülparmaklı Şafak görününceye değin ölünün dört yanında hıçkırıp ağladılar. O zaman Agamemnon Han, bütün barakalardan adamlar ve katırlar odun aramağa gitsin, diye emretti. Bir

savaşçı, sevimli İdomene'nin seyisi Merion bu işler üzerine memur edildi. Ellerinde oduncu baltaları ve iyi örülmüş ipler, yola çıktılar. Katırlar önden yürüyorlardı. Çok pınarlı İda'nın yamaçlarına gelince, çabuk çabuk, yüksek ve çok yapraklı meşe ağaçlarını devirmeğe başladılar: ağaçlar büyük takırdı ile düşüyordu.

Odunlar büyük yığınlarla, Ahilleus'un gösterdiği yerlere serildi. Sonra, Peleoğlu'nun emriyle, savaş düşkünü Myrmidonlar kalktılar, silâhlarını takınıp arabalarına, arabacıları da beraber, bindiler. Önden arabalar gidiyor, arkadan yayalar yürüyorlardı. Ortada Patroklos'u, yarenleri elleri üstünde götürüyorlardı. Başını tanrısal Ahilleus tutuyordu: sevgili arkadaşını Hades'e iletiyordu.

Cenazeyi Peleoğlu'nun gösterdiği yere koydular. Patroklos'un üstü; kesilen ve üzerine atılan saçlarla örtülmüştü. En önce Ahilleus, Sperkios ırmağı için beslenmiş olduğu kumral saçlarını kesmişti; kestikten sonra öfke ile şöyle dedi:

— Skerpios, babam Pele sana boşuna söz vermiş, bir gün oraya, vatanıma dönersem, saçlarımı senin için kesecek, sana yüzlük kurban sunacaktım: sularının içinde, tapınağının, ıtırlı hariminin bulunduğu yerde elli teke kurban kesecektim. İhtiyarın dileği ve verdiği söz böyle idi; fakat sen onun dileğini başarmadın: ben artık vatanımın sahillerini göremiyeceğiın, bunun için saçlarımı burada, kahraman Patroklos'a sunuyorum.

Böyle diyerek saçlarını arkadaşının elleri içine koydu, ve herkesi hüngür hüngür ağlattı. Hepsi böyle, güneşin ateşleri sönünceye kadar hıçkıra duracaklardı, eğer Ahilleus gidip Agamemnon'a şöyle demeseydi:

— Atreoğlu, Argosluların ordusu, herkesten önce senin sesine itaat eder. Şüphesiz burada, doya doya yasla ve ağıtla vakit geçirilebilir; fakat bu saatte sen, adamlara bu cenaze ateşi hazırlıklarından dağılıp yemeklerini hazırlamak emrini ver. Kalan işlere bakmak cenazenin daha yakınlarına düşer. Yalnız başına bizimle kalsın.

Böyle dedi, Agamemnon Han adamları dağıtıp gemilere gönderdi. Cenaze yakınları her kenarı yüz ayak uzunluğunda bir cenaze ateşi yaratmak üzere odunları yığdılar. Yürekleri yanarak ölüyü yerleştirdiler. İri iri ve bir çok koyunlar, birçok ta paytak yürüyüşlü öküzler kestiler, yüzdüler, dizi dizi ateşe verdiler. Ulugönüllü Ahilleus bunların yağlarından alıp cenazenin vücuduna, baştan ayağa, sürdü. Cenazenin yanına bal ve zeytinyağı dolu testiler dayadı. Sonra, uzun uzun hıçkırarak, ateşe güzel dört at attı. Patroklos Hanın, kendine alışık, dokuz köpeği vardı, bunlardan da ikisinin boğazını keserek ateşe verdi. Yüreği canlara kıymaktan başka bir şey istemiyordu ulugönüllü Troyalı gençlerden on ikisini de boğazlıyarak ateşe attı. Sonra, bütün bunları yutsun diye ateş canavarının zincirlerini kopardı, ve hıçkırarak arkadaşına ağıt söyledi:

— Selâm sana, Patroklos, Hades'e kadar selâm!. Sana neler va'dettimse şimdi yerine getirmekteyim: ateş, seninle beraber, ulugönüllü Troyalıların on iki yiğit oğlunu da yakacaktır. Priam oğlu Hektor'u ise alevlere değil, köpeklere yedireceğim.

Böyle dedi, fakat Hektor'un cesedi etrafında köpekler görülmüyordu. Zeus kızı Afrodite gece gündüz onlara uzaklaştırıyor, gül kokulu tanrısal bir yağ ile de cesedi ovuyor, Ahilleus sürüklerken derisinin sıyrılmamasım sağlıyordu. Foebos Apollon da gökten bir bulut indirerek cesedin bulunduğu yeri örtmüştü, sıcak güneşten derisinin ve veterlerinin fazla çabuk kurumasını istemiyordu.

Bütün gece, Zefyr ve Boraes rüzgârları Thrakia yününden esiyor, ateşi durmadan kesilmeden alevlendiriyordu. Bütün gece ayağına çabuk Ahilleus, iki kulplu, bir kâse ile şarap taşıyor, Patroklos'un ruhunu anarak yere saçıyordu. Fakat sabah yıldızı doğup Yere ışığı müjdelediği ve arkasından safran elbiseli Şafak denize yayıldığı zaman cenaze ateşi yatıştı, alev düştü, rüzgârlar Thrakia yönüne doğru uzaklaştı. Peleoğlu da cenaze ateşinden uzaklaşıp yorgun, bitkin uzandı, tatlı uyku bastı. Fakat Atreoğlu ve yarenleri yığınla toplandılar, gelenlerden çıkan gürültü ile uyanan Peleoğlu doğruldu ve şöyle konuştu:

— Atreoğlu ve siz bütün Ahay ordusunun kahramanları, cenaze ateşini, alevlerin yayıldığı her yeri, ateş rengi şarapla söndürmeğe başlayın. Ondan sonra Menoetios oğlu Patroklos'un kemiklerini devşirelim. Onları ayırdetmek güç değildir: tam ortadadırlar; ötekiler ise, adamlar ve atlar uzakta, kenarlarda yandılar. Kemiklerini bir altın gizler içine koyalım ve iki tabaka iç yağı ile kapayalım: ben Hades'e ineceğim zamana kadar öyle kalsınlar. Mezar çok büyük olmasın, münasip büyüklükte bir mezar olsun. Daha sonra Ahaylılar — ben öldükten sonra gemilerde kalacak olan sizler— ona daha geniş ve daha yüksek bir mezar vereceklerdir.

Böyle dedi, ve hepsi ayağına çabuk Peleoğluna itaat ettiler. Ateş rengi şarapla ateşi, alevlerin yayıldığı her yeri, söndürmeğe başladılar. Hıçkıra ağlıya yarenlerinin kemiklerini altın bir gizlek içine koydular, üstünü iki tabaka iç yağı ile kapadılar. Barakanın, üstlerini bir yumuşak kumaşla örttüler. Sonra, cenaze ateşinin yanında, mezarın dairesini çizdiler; çabuk toprak saçtılar ve saçılan topraklar mezar şeklini aldıktan sonra oradan ayrıldılar.

YARIŞLAR

Ahilleus yarenlerini geniş bir dernek olarak toplu tuttu. Gemilerinden, tertiplemek istediği yarışlar için, mükâfatlar: tunç tencereler, üçayaklılar, atlar, katırlar, başları şanlı öküzler, kemerleri güzel halayıklar, boz renkli demir getirtti. En önce, araba koşusunda ilk gelecek için çok güzel ödüller sundu: alıp götürmek üzere bir halayık, yirmi ölçeklik kulplu bir üçayaklı. İkinci gelecek için altı yaşında, koşulmamış, katıra gebe bir kısrak, üçüncü için henüz ateşin üstüne konmamış, yeni, pırıl pırıl, dört ölçeklik bir tencere, dördüncü için: iki talant altın; beşinci için: ateşe konmamış iki kulplu bir tencere. Sonra, ayağa kalkarak Argoslulara şöyle dedi:

— Atreoğlu, ve siz güzel dolaklı Ahaylılar, işte bir araba yarışında kazanacakları bekliyen ödüller. Ahaylılar başka biri için bir araba yarışı tertipleseydiler ilk armağanı ben kazanır, alıp barakama götürürdüm. Fakat bu sefer ben de, şanlı arabacılarımı kaybeden kalın duynaklı atlarım da olduğumuz yerden ayrılmıyacağız. Bu yarış, sizler için, bütün ordu içinde

atlarına ve arabalarına güvenen kahramanlar içindir.

Peleoğlu böyle dedi, ve çabuk araba sürücüleri toplandılar, ilkin Admet'in sevgili oğlu, atları sürmek sanatında usta Eumeles Han kalktı. Ondan sonra, Tydeoğlu güçlü Diomedes kalktı: Tros'un atlarını arabasına koşmuştu. Ondan sonra kalkan, Atreoğlu, tanrısal kahraman Sarı Menelas'tır. Arabasına koştuğu atlar: Agamemnon'un kısrağı Ethe ile kendi atı Podargos'tur. Neleoğlu Nestor'un coşkun oğlu Antilohos dördüncü olarak, Pylos'ta doğmuş tezayaklı atlarını arabasına koştu. Güzel yeleli atlarını beşinci olarak arabasına koşan kahraman Merion'dur.

Hepsi arabalarına bindiler. Kur'alarını Ahilleus salladı, ilkin Nestoroğlu'nun kur'ası fırladı. İkinci olarak Eumeles Hanın kur'ası, ondan sonra ünsalmış Atreoğlu Menelas'ınki çıktı, Ondan sonra fırlayan kur'a Merion'un sırasını belirtiyordu. En son, atları sürmede hepsinden üstün Tydeoğlu Diomedes'in kur'ası çıkmıştı. Sıraya girdiler, ve Ahilleus onlara düz ova içindeki uzak hedefi gösterdi; hedefin yanında da, gözlemci olarak, tanrılar eşi Feniks'i, babasının arkadaşını koydu: koşucuları gözetliyerek ve en doğru raporu verecekti.

Hepsi kamçıyı atlarının üstüne kaldırdılar, dizginlerinin kayışıyla vurdular, ve coşkunluk sesleriyle onları sürdüler. Çabuk koşan atlar, hemen gemilerden atıldılar, ovanın içinde uçmağa başladılar.

Göğüslerinin altından kalkan toz bulut gibi, burağan gibi yükseliyordu. Yeleleri yel esimiyle dalgalanıyordu. Arabalar şimdi bereketli toprak üzerine kapanıyorlar, az sonra havaya sıçrıyorlardı. Sürücüleri ayakta, yürekleri kazanmak hırsıyla çarpıyordu Hepsi, ovanın tozunu kaldırarak uçan atlarını daha coşturucu seslerle sürüyorlardı.

Fakat, işte, çabuk koşan atlar koşunun son kesimine gelip beyaz denize doğru geri dönmek üzereydiler: yürüyüşün tezliği hepsinde arttı; her biri kendi değerini belirtti. Feresoğlu'nun (Admet'in) tez koşan kısrakları doğru hedefe ilerliyorlar, Diomedes'in de altındaki Tros'un atları, doğru, hedefe

yaklaşıyorlardı. Her ân arabalar birbirinin üstüne binecek sanılırdı. O ânda, Tydeoğlu öne geçmek veya hiç olmazsa yengiyi şüpheye düşürmek üzere iken, Feobos Apollon ona karşı bir titizlenme gösterdi: ellerinden parlak kamçısını düşürttü. Yüreği çok sıkılan Diomedes'in gözleri yaşardı; kısrakların hemen yürüyüşü artarak hedefe yaklaştıklarını gördü, kendi küheylanları ise, dürtüsüz, geri kalmışlardı. Fakat Athene Diomedes'in. Foebos Apollon yüzünden, sıkıntıya uğradığını gördü; hemen savaşçılar çobanına koştu, yeni bir kamçı verdi ve atlarının ateşliliğini arttırdı. Ondan sonra, öfkeli tanrıça Admet oğluna giderek atlarının boyunduruğunu kırdı. Kısraklar birbirinden ayrılarak koşarken o da yere düşmüştü: Eumeles arabasından aşağı, bir tekerleğin üstüne yuvarlanarak, ağzı, burnu ve dirseği sıyrıldı; kaşlarının üstünde alnı yere çarptı; gözleri yaşardı, kuvvetli sesi kısıldı. Tydeoğlu yandan giderek duynakları kalın atlarıyla ilerledi; bir sıçrayışla, hepsini geçmişti. Athene atlarının ateşini arttırmış, kendisine şanı vermişti.

Ondan sonra, Atreoğlu Sarı Menelas geliyordu; o ara, Antilohos, babasının atlarına coşkunluk verecek sözler söylüyordu:

— İleri! Haydin, siz de adımlarınızı uzun atın. Tydeoğlunun küheylanlarıyla yarışın, demiyorum: Athene tezliklerini arttırmış, sürücüsüne şanı vermişti. Fakat Atreoğlunun atlarından geri kalmayın. Çabuk sizi Ethe bir dişi utandırmasın! Bakın, yiğit atlarım, size söyliyeyim: duynaklarıyla değersiz bir ödül alırsak savaşçılar çobanı Nestor'dan artık hiç iyi bakım beklemeyin: sizi, o saatte, sivri tunç temrenle öldürür. Haydin! daha çabuk koşun, kovalayın! üst tarafını bana bırakın; yol daralırsa ben fırsattan faydalanarak Atreoğlu'nun önüne kaymasını başarırım.

Böyle diyordu, ve sahiplerinin azarlayıcı sesinden korkuya tutulan atlar yürüyüşü tezleştirdiler. O ara, Antilohos Alp zaten çukur olan yolun daralmakta olduğunu gördü. Toprağın bir çatlağına yağmur suları birikerek yolu kesmiş, etrafı dereleştirmişti. Menelas bir çarpışmayı önlemek için oraya doğru sürüyordu; Antilohos da atlarını biraz yana çevirerek arkasından geliyordu. Atreoğlu korkuya tutularak Antilohos'a bağırdı:

— Antilohos, bir çılgın gibi sürüyorsun! Yol çok dar, atlarını tut; az sonra yol genişliyecek, o zaman sürer, beni geçersin. Dikkat et arabama çarparsan ikimiz için de fena olur.

Böyle dedi, fakat Antilohos, ileriye, daha çok sürdü, işitmemiş gibi atlarını üvendire ile sıkıştırdı. Atreoğlu'nun hayvanları geri kaldılar; kendi de, Sarı Menelas, arabaların çarpışmasına, adamların yerlere saçılmasına meydan vermemek için, atlarını tuttu, ve Antilohos'a çıkışarak şöyle dedi:

— Antilohos, dünyada senden meymenetsiz ölümlü insan yoktur; tanrılar belânı versin! Ahaylıların seni akıllı bir insan saymaları ne kadar yanlışmış!

Bu ara Argoslular dernek olarak toplanmışlar, ovanın tozunu kaldırarak uçmakta olan arabaları seyrediyorlardı. Derneğin ötesinde, çok yüksek bir yerde oturmuş olan İdomene, Giritlilerin kılavuzu, uzakta bir araba seçerek ve azarlayıcı sesler işiterek Argoslulara şöyle dedi:

— Dostlar, Argosluların başları ve kılavuzları, şu arabayı yalnız ben mi görüyorum, yoksa siz de görüyor musunuz? Başa başka atlar geçmiş, sanıyorum; başka bir arabacı görünüyor. Kısraklar hep başta giderken bir şeye uğramış olacaklar. Sınır taşını dönerken onları görmüştüm. Şimdi ise kaybettim, gözlerimle ovanın her tarafında arıyorum, göremiyorum. Sürücülerinin elinden dizginler mi düşmüş de virajını yapamamış? Arabası parçalanıp atlar, başları boş, yüreklerinin ateşiyle ovanın içine mi atılmışlar. Fakat, kalkın, kendiniz de bakın, iyi seçemiyorum ama, Argoslular arasında bir Han olan Etolialı Tydeoğlu, güçlü atkısrak terbiyecisi Diomedes'in başa geçtiğini sanıyorum.

Ona Olieoğlu ayağına çabuk Ayas yakışıksız sözlerle cevap verdi:

— İdomene, ortada bir şey yokken niye böyle gevezelik ediyorsun. Baldırları esnek atlar bizden çok uzakta, geniş ovanın içinde koşuyorlar. Argoslular arasında çok genç sayılmazsın, başının üstünden de gözlerin

hepsinden keskin değildir. Fakat sen daima, her şeyde aşırılığa kaçarsın! Bu gevezelik sana hiç yakışmıyor. Burada senden başkaları var. Başı hep aynı atlar, Eumeles'in kısrakları tutmakta, kendi de hep arabasında, dizginler ellerinde, ayakta durmaktadır.

O zaman Giritli Han öfke ile şöyle dedi.

— Ayas, tartışma ustası: kötü düşünceli! her yerde olduğu gibi şimdi, burada da Argosluların en değersizisin. Haydi, bahse girin, bakalım: bir üç ayaklısına, bir kazanına... var mısın? Hakem Atreoğlu Agamemnon olsun. Ödiyeceğin zaman, arabalardan hangisi başta, anlarsın.

Böyle dedi, ve ayağına çabuk Ayas hemen kalktı; kaba sözlerle cevap vermeğe hazırlanırken Ahilleus araya girerek şöyle dedi:

— Kaba, sert sözlerle konuşmayın, Ayas İdomene, size yakışmaz. Başkaları böyle yapsa siz onlara darılırdınız. Haydin, dernekte oturup arabalara bakın. Yakında buraya dönerler, o zaman Argos arabalarından hangisinin birinci hangisinin ikinci olduğunu hepimiz öğreniriz.

Böyle dedi, ve bunları söylerken, Tydeoğlu arabasını sürerek yetişti. Diomedes derneğin önünde durdu. Atlarının boynundan, göğüs ve karınlarından, sızan terler yere akıyordu. Kendi parıltılı arabadan yere atladı, kamçısını boyunduruğa dayadı. Şanlı Sthenelos da vakit geçirmeden indi; mükâfatı aldı, kadını ve üç ayaklıyı barakaya götürmek üzere coşkun yarenlerine verdi. Kendi de atları arabadan çözdü.

Onun arkasından Neleoğlu Antilohos arabasını sürerek geldi. Menelas'ı çabuklukla değil, kurnazlıkla geçmişti. Arabaya koşulmuş atın kuyruğu ile tekerler arasında ne kadar aralık varsa, Menelas o kadar yakından gelmişti. Önce Antilohos onu bir disk atımı kadar geçmişti, fakat ova içinde koştukça, Agamemnon'un kısrağı Ethe'nin coşkunluğu artmış aralığı almıştı, ve yarış daha devam etseydi Menelas şüphesiz öne geçer, kazanırdı. İdomene'nin şanlı seyisi

Merion ise, Menelas'tan bir mızrak atımı geri kalmıştı. Admetoğlu hepsinden sonra geldi. Arabasını sürüklüyor, atları sürüyordu. Onu görünce ayağına çabuk Ahilleus haline acıdı, ve ayağa kalkarak Argoslulara kanatlı sözler söyledi:

— Hepsinden en iyisi hepsinden sonra, atlarını yederek geldi. Haydin ona ikinci mükâfatı verelim, birincisini Tydeoğlu alır; yakışan budur.

Böyle dedi ve hepsi teklifi onayladılar. Bütün Ahaylıların onaylamasıyla ona kısrağı vermek üzere iken Nestoroğlu Antilohos kalkarak Peleoğluna karşı hakkını şöyle savundu:

— Ahilleus dediğini yaparsan sana çok gücenirim Atları ve arabası tökezlediği için geri kaldığını düşünerek ona acıyorsun. Fakat barakalarında çok altın, tunç, koyunlar vardır; duynakları kalın atların, halayıkların da çoktur; oradan, hemen istediğin gibi büyük bir mükâfat ayır, ona ver! Ahaylılar seni onaylıyacaktır. Fakat bunu (kısrağı) geri vermiyeceğim. İsteyen, bu kısrak için, gelsin, kollarımla savaşmayı sınasın.

Böyle dedi ve tanrısal Ahilleus gülümsedi; yüreğinin sevgilisine kanatlı sözlerle cevap verdi:

— Antilohos, Eumeles için kendi mallarımdan başka bir mükâfat ayırıp vermemi söylüyorsun; pekiyi, öyle yapacağım. Asterope'den soyup aldığım zırhı ona vereceğim. Tunçtandır ve her yanı parlak kalayla çevrilmiştir. Onun için büyük bir mükâfat olacaktır.

Böyle dedi ve sevgili Automedon'a gidip barakadan getirmesini emretti. Ahilleus'un elinden aldığı zaman Eumeles büyük bir sevinç içinde kaldı.

O zaman, hepsinin ortasında, Menelas, yüreği kaygılı, ve Antilohos'a karşı ölçüsüz bir öfke ile dolu, kalktı. Çavuş eline asayı verdi ve Ahaylılara susulmasını emretti. Tanrılar eşi ölümlü şöyle konuştu:

— Şimdiye kadar akıllı tedbirli sayılan Antilohos, bu gün yaptıkların nedir? Atlarını, çok daha değersiz iken, benimkilerin üstüne sürmekle, hem benim erdemime hem atlarıma karşı haksızlıkta bulundun. Haydin, Ahaylıların başları ve kılavuzları, aramızda hakem olun, iki taraftan hiç birini tutmıyarak açıkça hükmünüzü verin. Bir gün, tunç cebeli Ahaylılardan biri çıkıp: «Menelas yalan dolanla Antilohos'a zulmetti: Makamına ve iktidarına dayanarak, yarışta kazandığı kısrağı elinden alıp götürdü» diyebilmesini istemiyorum. Bak Zeus dölü Antilohos, gel, töresince, arabana ve atlarına karşı ayakta dur, demin arabayı sürerken kullandığın ince kamçıyı bir eline al, öbür elinle atlarına dokun; sonra, Yerin sahibi Yeri sarsan Poseidon'u anarak yemin et ki, haince, istiyerek ve kurarak arabamın yürüyüşünü zorlamadın.

Antilohos akıllı tedbirli bir gözle ona şöyle dedi:

— Şimdi sabırlı ol, Menelas Han; senden çok daha gencim. Sen yaşça ve erdemce büyüğümsün. Gençlerin aşırılıklarını bilirsin: Onlarda yürek kuvvetli, tedbir zayıf olur. Gönlün diyeceğimi kabul etsin! Kazandığım kısrağı ben sana vereceğim. Benden daha büyük bir hediye istemiş olsan onu da hemen kendi malımdan ayırıp veririm: Elverir ki, Zeus dölü senin gözünden düşmiyeyim ve tanrılar önünde suçlu olmıyayım.

Şanlı Nestor'un oğlu böyle dedi ve kısrağı götürüp Menelas'ın ellerine verdi. Ekinler büyüyüp mahsul kemale erdiği günlerde çiy taneleri başakların üstünde nasıl erirse, Menelas, senin de göğsünde yüreğin öyle eridi. Sözü alıp şu kanatlı sözleri söyledi:

— Antilohos, bu sefer gücenik yüreğimi ben bastıracağım. Sen hiç bir zaman düşüncesizlik veya hoppalık etmiş değilsin; bugün gençliğin aklından üstün geldi. Bir daha kendinden değerli olanlara oyun oynamaktan çekin. Senden başka bir Ahaylı beni güç yumuşatabilirdi. Fakat sen, şanlı baban ve kardeşin de benim uğurumda çok çektin, çok yoruldun. Bunun için dileğini kabul ederek hakikatte benim olan kısrağı sana veriyorum. Böylece burada herkes bilsin ki, yüreğim taşkın ve zalim değildir.

Böyle dedi ve Antilohos'un arkadaşı Noemon'a, alıp götürsün diye kısrağı verdi. Kendine pırıltılı kazanı aldı Merion da iki talant altını götürdü. Kalan beşinci ödülü iki kulplu kupayı Ahilleus, ihtiyarlar derneği içinde Nestor'a sundu ve önünde durarak şöyle dedi:

— Şimdi, sen de ihtiyar, bu parçayı Patroklos'un cenaze töreninden bir hâtıra olarak al. Sen artık yumruk, güreş yarışlarına giremezsin; mızraklar turnuvasına katılamazsın, koşuya da çıkamazsın; can sıkan ihtiyarlık bunlardan alıkoyuyor. Bunu yarışlar dışında sana veriyorum.

Nestor sevinçle kupayı alarak kanatlı sözler söyledi:

— Bütün söylediklerin, oğlum, gereğince söylenmiştir. Üyelerimde artık güvenilecek eski kuvvet kalmamıştır. Hey, Epealıların, Hanları Amarynke şerefine Bouprasion'da, yaptıkları cenaze töreni günlerinde olduğum gibi genç ve güçlü olsaydım! O zaman ne Epealılar, ne Pyloslular, ne Etolialılar arasında benimle sırnaşacak kimse yoktu. Yumruk yarışında Enosp oğlu Klytomenedes'i, güreşte Plevron'lu Anke'yi yenmiştim; koşuda İfikles'i, mızrakta Fyle ile Polydor'u geçmiştim. Yalnız arabalar yarışında Aktor'un iki oğlu beni geçmişti... Şimdi can sıkan ihtiyarlığa itaat etmek zorundayım. Bu hediyeyi, sevinçle, hizmetlerimin unutulmadığına bir saygı olarak alıyorum. Tanrılar da sana bütün iyiliklerini bağışlasınlar.

Böyle dedi ve Peleoğlu dinledikten sonra Ahaylıların topluluğuna gitti.

YUMRUK YARIŞINDA

Peleoğlu yumruk yarışının ödüllerini getirdi: Yenecek için altı yaşında, terbiyesi güç bir katır, yenilecek için iki kulplu bir kupa. Ondan sonra Ahaylılara seslenerek şöyle dedi:

— Atreoğlu ve siz, dolakları güzel Ahaylılar, şu ödüller için sınaşmağa iki kişi çağırıyorum. Yumruğu yüksekten kaldırıp birbirine vursunlar. Apollon

hangisine gereken dayanıklığı verirse, katırı o alıp barakasına götürecek, yenilen de iki kulplu kupayı kazanacak.

Böyle dedi, ve hemen yumruk savaşında usta, şanlı kahraman Panope oğlu Epeios kalktı, elini katırın üstüne koyarak şöyle dedi:

— İki kulplu kupayı kim kazanacaksa buraya gelsin. Katırı, benden başka hiçbir Ahaylının kazanamıyacağmı söyleyebilirim, çünkü bu oyunda en güçlü olmakla kıvanırım. Karşıma çıkacak olanın derisini bir yumrukta yırtarım, ikinci vuruşla kemiklerini ezerim. Yarenleri yakın dursun, kollarımla yenildiği zaman alıp götürsünler.

Böyle dedi ve herkes sustu, kimse ses çıkaramadı Yalnız, az sonra Mekiste Hanın oğlu, tanrılar benzeri Eurial kalktı, ün salmış savaşçı Tydeoğlu hemen yanına koşarak güven verici sıcak sözlerle kazanmasını diledi. Önce kemeri beline geçirdi, bir öküz köselesinden biçilmiş kayışları eline verdi, ikisi de kemerleri sardıktan sonra birbirinin karşısına geldiler, güçlü kollarını kaldı rarak karşılıklı atıldılar, ağır ellerini birleştirdiler. Çeneleri takırdıyor, bütün üyelerinden ter sızıyordu; fakat tanrısal Epeios atıldı, ve öbürü şaşalamış bir gözle bakarken, yanağına yumruğu indirdi; gücü takati tükendi, ayakları sendeledi. Boreas rüzgârının yarattığı deniz titreyişleri altında, kimi vakit, yosunlu kumsala balıkların vurduğu, siyah dalgaların gelip örttüğü görülür. Bunun gibi, Eurial, yumruk altında sendelemişti; fakat ulu gönüllü Epeios, kollarıyla tutup ayakta durdurdu. Yarenleri yanına koştular, kendinden geçmiş bir insan olarak götürdüler, giderlerken de iki kulplu kupayı aldılar.

GÜREŞ SINAŞMASINDA

Peleoğlu, vakit geçirmeden, güreş sınaşması için yeni ödüller getirdi; yenecek için: Büyük bir üç ayaklı buna Ahaylılar on iki öküz paha biçtiler; yenilecek için: Birçok işlerde eli yatkın bir kadın buna da dört öküz paha biçtiler. Sonra, ayakta, şöyle söyledi:

— Sınaşmak istiyenler ayağa kalksınlar.

Böyle demesi üzerine büyük Ayas Telamonoğlu ile çok hünerli Odysseus kalktılar; kuşanarak güreş halkasının ortasına geldiler. Güçlü kollarıyla birbirini tutup güreşe başladılar. Kollarıyla yapıştıkları sırtlardan sesler çıkıyor, ter şırıl şırıl akıyordu. Böğürlerinde, omuzlarında kanla kızarmış şişler göründü. Güzel üç ayaklıyı kazanmak için inatla sınaşmada direndiler. Nihayet Ayas Telamonoğlu ötekine şöyle dedi:

— Tanrısal Laertoğlu, çok hünerli Odysseus, gel beni kaldır veya ben seni kaldırayım; üst tarafı Zeus'un işi olsun.

Böyle dedi, ve yakalayıp kaldırmağa bir yol ararken, Odysseus baldırına çelme attı; sırtüstü düşmüştü, kendi de göğsünün üstüne atıldı. Seyirciler hayret içinde bakakaldılar. Odysseus, bu sefer, Ayas'ı kaldırmak için, yerinden biraz sarstı ve bacağını takarak ikisi birden tozlara yuvarlandı. Üçüncü defa sınaşmağa başlarken Ahilleus kalkarak onları tuttu:

— Artık direnmeyin, kendinizi hırpalamayın. İkiniz de kazandınız. Mükâfatlarınız aynı olacak. Başka yarışlara geçilsin.

Böyle dedi, onlar da sevinerek itaat ettiler. Üstlerindeki tozu sildikten sonra kaftanlarını giyindiler.

YAYA KOŞUSU

Vakit geçirmeden Peleoglu tezlik yarışı için mükâfatlar getirdi; önce, sanatla işlenmiş bir gümüş testi: İçinde altı ölçek gümüş vardı, fakat asıl sanat bakımından güzellikte eşi yoktu. Sidon kuyumcularının elinden çıkmıştı. Fenike denizcileri limanlara götürüp satmışlardı. Priamoğlu Lykaon'u kurtarmak için İesonoğlu Eune hediye olarak kahraman Patroklos'a vermişti. Ahilleus şimdi onu arkadaşının şerefine yapılan yarışlarda ödül olarak veriyordu. İkinci mükâfat büyük, çok yağlı bir öküz, üçüncüsü yarım talant altın alacaktı. Sonra,

ayakta, Ahaylılara seslenerek şöyle dedi:

— Bu yarışta sınaşmak istiyenler kalksınlar!

Böyle deyince; ayağına çabuk Oileoğlu Ayas, çok hünerli Odysseus, ve koşuda bütün gençlerden üstün gelen Nestoroğlu Antilohos kalktılar. Sıraya dizildiler; Ahilleus hedefi gösterdi. Sınır taşı aşıldıktan sonra yürüyüşleri tezleşti. Ayağına çabuk Oileoğlu Ayas en önde koşuyordu. Arkasından tanrısal Odysseus sıçramıştı. Güzel kuşaklı halayık, bez tezgâhında, mekikle ipliği geçirip de kendine çektiği toprağa ne kadar yakın ise Odysseus da Ayas'a o kadar yakın olarak koşuyor, izlerini toz örtmeden ayaklan o izlere basıyordu. Odysseus'un nefesi Ayas'ın ensesine yayılıyordu. Bütün Ahaylılar nâralarıyla onun yürüyüşünü cesaretlendiriyorlar, zaferini istediklerini belli ediyorlardı. Koşunun son kesiminde iken Odysseus gönlü ile Athene'ye dua etti:

— Beni dinle, tanrıça; gel, inayet eyle, ayaklarımın tezliğine yardımcı ol.

Böyle dedi, ve Pallas Athene, duasını dinledi: Ayaklarını, sonra ellerini yumuşattı. Ve tam ödül üzerine atılırken Ayas'ın ayağı kaydı: Athene onu sendeletmişti. Böylece. Odysseus birinci gelerek gümüş testiyi o kazandı! Ayas koca öküzün ipini tutuyor ve düşerken ağzına dolan gübreyi tükürerek Argoslulara şöyle dedi:

— Eyvah bana! Ayaklarımı tökezleten tanrıçadır: Bir anne gibi Odysseus'un yanından, ona yardımcı olmaktan bir ân bile ayrılmadı'

Böyle dedi, ve dinleyenler sevinçten güldüler. Antilohos, son ödülü alırken, gülümseyerek şöyle dedi:

— Ne diyeceğimi tahmin edersiniz, dostlarım! Ölümsüzler, daima olduğu gibi şimdi de, eski nesil adamlarına değer verirler. Ayas yaşça biraz büyüğümdür, fakat öbürü atalar soyundan ve kuşağından bir adamdır. Onun için «ihtiyar, fakat dinç» derler. Koşuda Ahilleus olmadıkça, onunla yarışa

çıkmak çok güçtür.

Böyle diyerek Peleoğlu'nun şanını kabarttı. Ahilleus da ona şöyle cevap verdi:

— Antilohos, beni boşuna övmüş olmıyacaksın, sana yarım talant altın fazla vereceğim.

SAVAŞ

Bu ara, Peleoğlu yarış halkasına uzun bir mızrak, bir tulga ve kalkan getirip yere koydu. Bunlar, Patroklos'un Sarpedon'dan soyup aldığı silâhlardı. Sonra, ayakta, Argoslulara seslenerek şöyle dedi:

— En iyilerinden, bu ödüller için yarışmağa iki kişi çağırıyorum: Silâhlarını takınmış, ellerinde deriyi delik deşik eden tunç temrenle bu topluluk önünde birbiriyle sınansınlar. Önce, kim saldırır da zırhın altından, deri yırtılır, etlerden kan akarsa, ona Thrakia'dan gelen şu gümüş çivili hançeri vereceğim: Bunu Asterope'den soyup almıştım. Silâhları aralarında paylaşacaklar, sonra da şereflerine barakalarda güzel bir ziyafet çekeceğiz.

Böyle demesi üzerine Ayas Telamonoğlu kalktı, Tydeoğlu güçlü Diomedes de kalktı. Ayrı ayrı bir tarafa çekilip silâhlandıktan sonra, ortaya gelip karşı karşıya geçtiler. Birbirine koıkunç gözlerle bakıyorlar, yenmek ateşiyle yanıyorlardı. Ahaylılar şaşkınlık içinde kaldılar. Karşılıklı atılarak birbirine yaklaştılar. Üç defa birbirine saldırdılar, üç defa yakında dövüşmeğe atıldılar. Ayas, önce, yuvarlak kalkanı sançtı, fakat deşip geçiremedi. Bunun üzerine, hemen, Tydeoğlu uzun parlak mızrağıyla Ayas'ı boynundan vurmağa atıldı. O zaman, Ahaylılar Ayas için korkuya düşerek, onları yarışmayı kesmeğe ve ödülleri paylaşmağa davet ettiler. Fakat kahraman Peleoğlu, hançeri Tydeoğlu'na verdi. Kiniyle, iyi biçilmiş bodriesiyle getirip eline verdi.

DİSK ATIŞI

O ara Peleoğlu ham demirden bir kitle getirip ortaya koydu; bunu vaktiyle disk olarak Eetion, o çok büyük kuvvetiyle atardı. Ayağına yorulmaz tanrısal Ahilleus, Eetion'u öldürmüş, kitleyi ve bütün hazineleri alıp gemilerine götürmüştü.

Argoslulara seslenerek şöyle dedi:

— Bu yarışta sınaşmak istiyenler kalksınlar. Kazanacak olan, bereketli tarlaları ne kadar geniş olursa olsun, savaşçıları ve çobanları beş yıl boyunca demir için şehire gitmiyecek, kendi onlara isteyecekleri demiri verebilecektir.

Böyle demesi üzerine savaş düşkünü Polypoetes, ve coşkunluğu yüksek tanrısal Leonte, ve Ayas Telamonoğlu, ve tanrısal Epeios kalktılar. Sıraya dizildiler. Tanrısal Epeios sınaşma için gelen diski alıp sallıya döndüre fırlattı. Bütün Ahaylılar kahkaha ile güldüler. Ondan sonra, Ares dölü Leonte kalkıp diski fırlattı. Üçüncü olarak, büyük Ayas Telamonoğlu, güçlü kolu ile fırlattı, öbürlerinin işaretlerini geçti. Fakat ondan sonra savaş düşkünü Polypoetes öyle bir fırlatış fırlattı ki, öküz çobanının bütün ineklerinden öteye attığı çomaktan çok daha uzağa gitmiş bütün yarışçıları geçmişti. Bir övgü narası yükseldi: Poli poetes'in yarenleri gelerek Hanlarının kazandığı mükafatı kaldırdılar, koca karınlı gemilerine götürdüler.

YAYLA OK ATIŞI

Bu ara, Ahilleus yayla ok atacak yarışçılara koyu renkli demirden, bir ağızlı baltalardan on ve iki ağızlı baltalardan on tane getirip yere koydu; sonra, uzakta lâcivert pruvalı bir geminin direğini diktirdi; bu direğe ayağından bir güvercin bağlattı: Okçuları bu kuşa atmağa davet etti:

— Güvercini kim vurursa iki ağızlı baltaları alıp götürecek. Okunu kuşa

değdirmeden yalnız ipi vuran da bir ağızlı baltaları alıp götürecek.

Böyle demesi üzerine Teukros Hanın kutlu kuvveti ve aynı zamanda İdomene'nin şanlı seyisi Merion kalktı.

Kur'alar seçerek bir tunç tulga içinde salladılar. Teukros'un kur'ası ilk olarak çıktı. Bunun üzerine bütün kuvvetiyle oku attı; fakat okçular pirine ilk doğmuş kuzulardan yüzlük kurban vadetmediği için kuşu vuramadı; Apollon başarıyı ona vermedi. Onun yerine kuşu bacağından bağlıyan ipi okla vurup, kesti, güvercin de havaya uçtu. Bunun üzerine, Merion, daha Teukros nişan alırken, okçu Apollon'a ilk doğmuş kuzulardan yüzlük kurban va'dediyordu; elinde hazır tuttuğu oku attı ve güvercini, havalar içinde, kanadından vurdu; ok geri dönerek yere saplanırken yaralı kuş lâcivert pruvalı geminin direğine kondu. Başı eğilmiş, topaç kanatları sarkmıştı. Hayatı tükenerek seyirciler şaşkınlık içinde kaldılar. Bunun üzerine Merion iki ağızlı baltaları, Teukros bir ağızlı baltaları alıp koca karınlı gemilerine götürdüler.

MIZRAK FIRLATIŞI

Bu ara Peleoğlu, uzun bir mızrak ve ateş görmemiş, çiçeklerle süslenmiş bir öküz değerinde bir kazan getirerek derneğin ortasına koydu. Mızrak fırlatıcıları kalktılar; Biri Atreoğlu büyük Han Agamemnon, öbürü Merion, İdomene'nin şanlı seyisi. Fakat ayağına yorulmaz tanrısal Ahilleus söz alarak şöyle dedi:

— Atreoğlu, güçte kuvvette ve silâh fırlatmada hepsinden ne kadar üstün olduğunu biliyoruz. Onun için, mükâfatı al, gemilerine dön. Mızrağı da, yüreğin razı ise, Merion'a verelim, diyordu.

Böyle dedi, ve cenkçiler Hanı Agamemnon itiraz etmedi. Ahilleus mızrağı Merion'a verirken, Agamemnon da seyisi Talthybios'a çok güzel mükâfatı götürmesini emrediyordu.

ŞAN : XXIV

AHİLLEUS, HEKTOR'UN CESEDİNE HAKARET EDİYOR

Dernek kapandı, birlikler gemilerine dağılırken doya doya karınlarını doyurmasını ve tatlı tatlı uyumasını düşünüyorlardı. Yalnız Ahilleus, arkadaşını hatırlıyarak ağlıyordu. Herkesi yenen uyku, onu tutmuyordu. Yattığı yerde Patroklos'un gücünü, şanlı coşkunluğunu, canlar yakan kavgalarda ve zalim denizlerde beraber çektiklerini birer birer aklından geçirirken bir o yana, bir şu yana dönüyor, sırtüstü veya yüzükoyun yatıyordu. Veya kalkıyor, yatağından çıkıyor, şaşkın bir halde kumsalda dolaşmağa gidiyordu. Şafak, deniz üzerine ve kıyılarına ışıklarını yaymağa başlarken, çabuk koşan atlarını arabasına koştu ve yerlerde sürüklemek için Hektor'u arkaya bağladı; üç defa Menoetios oğlunun yattığı mezarın etrafında dolaştırdıktan sonra, durdu, cesedi yüzü yerde, kafası toz içinde bırakarak barakasına çekildi. Bu ara Apollon, Hektor'a acıyor, ölüsüne dahi saygı gösteriyordu: Ahilleus sürüklerken derilerinin yırtılıp parçalanmasından korktuğu için, altın kalkanı ile her tarafını örtüyordu.

TANRILAR DERNEĞİ

Ahilleus, azgınlık içinde, tanrısal Hektor'a böyle hakaret ederken, gören mutlu tanrılar acıdılar; uzağı gören Hermes'i cesedi çalmağa göndermek istediler. Bu fikri yalnız Here, Poseidon ve çakır gözlü tanrıça beğenmediler. Bunlar, öteden beri, kutsal İlion'u, Priam'ı ve halkını sevmezler; buna da sebep Aleksandros'un çılgınca bir hatâsı olmuştu: Bir gün, iç avlusuna gelen tanrıçalara kentlisine ağrılı şehvetli vermiş olduklarını söyliyerek hakarette bulunmuştu! (On ikinci şafak doğduktan sonra) Foebos Apollon ölümsüzlere şöyle dedi:

— Tanrılar, zalimsiniz, ve kötülükler işlersiniz! Hektor hiç mi şerefinize yağlı öküz ve lekesiz keçi butları yakmamış? Bu gün ise, yüreğiniz cansız cesedini korumak istemiyor: Karısı, anası, Priam ve halkı görsünler, ateş payını ve cenaze törenini verebilsinler! Tanrılar, göğsünde yumuşayabilir

yüreği olmıyan, vahşi işlerden başka şey düşünmiyen şu meymenetsiz Ahilleus'u üstün tutuyorsunuz, ha! Yalnız gücüne, azgın yüreğine uyan bir arslan, kendine ziyafet çekmek için insanların koyunlarına nasıl saldırırsa, onun gibi, Ahilleus acıma duygusunu kaybetmiş, saygı fikrinden uzaklaşmıştır. Kavgada herkes, arkadaştan daha sevgili, daha yakın birini, bir karından doğmuş kardeşini, dünyaya getirdiği oğlunu kaybedebilir. Bir zaman hıçkıra hıçkıra matemini tutar, sonra sabreder. Fakat Ahilleus, Hektor'un canını almakla yetinmiyor, cesedini arabasına bağlayıp arkadaşının mezarı etrafında sürüklüyor. Hissi kalmamış toprağa bile hakaret etmek derecesine azgınlığa vardırırsa dikkat etsin, biz de hepimiz ona karşı kızgınlığımızı gösterebiliriz.

Ak kollu tanrıça Here, ona darılarak cevap verdi: — Bakındı! Gümüş yaylı tanrı! Ahilleus ile Hektor'u değerce bir tutuyorsun, öyle mi? Hektor ancak bir ölümlüdür: Bir kadının sütünü emmiştir. Ahilleus ise benim büyüttüğüm, okşayıp sevdiğim ve ölümsüzlerin sevgilisi bir erkeğe. Pele'ye verdiğim bir tanrıçanın oğludur. Ve siz tanrılar, hepiniz, düğününde bulundunuz. Sen kendin haydutların dostu, ebedî vefasız düğün ziyafetinde, elinde kitara, yer almıştın!

Ona karşı bulut devşiren Zeus cevap verdi:

— Here, tanrılarla apaçık kavgaya girişme. Şüphesiz, ikisi değerce ve şerefçe bir değildir; fakat Hektor da Troya'daki bütün insanlardan tanrıların en sevgilisiydi. Benim için de öyle idi: Hoşlandığım kurbanları sunmada hiç kusur etmezdi. Hiç bir zaman tapınağımdan herkesin payını aldığı ziyafetler, bizim hissemiz olan yağ dumanları eksik olmazdı. Hektor'un cesedini, farkına varılmaksızın, Ahilleus'un kaçırabilmek fikrini bırakalım bir kere; çünkü annesi gece gündüz ona yardım etmeğe hazırdır. Fakat şuna bakalım, tanrılar arasında, gidip Thetis'i buraya çağıracak kimse yok mudur? O benim yanıma geldikten sonra, Ahilleus'un Priam'a, hediyelerini alarak, oğlunun cesedini vermesi için tasarladığım ince plânı ona anlatırım.

Böyle dedi, ve yel ayaklı İris, hemen, mesajı götürmek üzere yola çıktı. Samos ile kayalık İmbros arasında siyah denize daldı, dalışıyla geniş su ovası inledi. Thetis'i oyuk bir mağarada buldu; etrafında deniz tanrıçaları dernek

olarak toplanmışlardı. Thetis, ortalarında, kusursuz oğlunun kaderine ağlıyordu: Troya ilinde, vatanından uzak ölmesi kararlaşmıştı. Ayağına çabuk İris ona şöyle dedi:

— Kalk, Thetis, ezeli tedbirler düşünen Zeus seni çağırıyor. Ve gümüş ayaklı tanrıça Thetis şöyle cevap verdi:

— Ulu tanrı beni niçin çağırıyor? Ölümsüzlere katılmaktan hiç hoşlanmam, çünkü yüreğimde bitmez tükenmez kaygılar vardır. Fakat gideceğim: O, çünkü, boşuna bir şey söylemez.

Böyle dedi, ve tanrıçalar tanrısalı, koyu lâcivert, en kara bir vual ile örtündü. Yola çıktı, ve yel ayaklı İris öne geçerek kılavuzluğunu yaptı. Önlerinde denizin dalgası açıldı, sahile çıktılar, sonra göklere doğru uçtular. Yüksek sesli Kronosoğlu'nu buldular: Etrafında, daima var olan mutlu tanrılar dernek olarak toplanmışlardı.

Zeus Babanın yanında oturan Athene kalktı, yerini, Thetis'e bıraktı. Here eline çok güzel bir altın sağrak verdi ve iyilik dileyen sözler söyledi, Thetis içtikten ve sağrağı geri verdikten sonra Zeus Ata konuştu:

— Tanrısal Thetis, yüreğinde unutulmaz bir matemle, Olympos'a geldin: Sen söylemeden kendim biliyorum. Şimdi seni niçin çağırdığımı söylemek istiyorum. Dokuz, günden beri tanrılar arasında, şehirler talancısı Ahilleus ile Hektor'un cesedi üzerine tartışmalar oluyor. İyi gören Hermes'i cesedi çalmağa göndermek teklifi ileri sürüldü. Ben bu işin şerefini Ahilleus'e vermek istiyorum. Ahaylıların ordusuna gidip emrimi oğluna götürmeni dilerim. Ona de ki, tanrılar, Hektor'un cesedini kara karınlı gemilerin yanında alıkoymasına kızıyorlar, onlar arasında ben de varım. Bakalım, benden korkup Hektor'u vermek isteyecek mi? Ben, İris'le, ulu gönüllü Priam'a, fidyesini vererek oğlunu kurtarsın diye haber göndereceğim: Kendi, Ahaylıların gemilerine gitsin, Ahilleus'a yüreğini okşıyacak parlak hediyeler götürsün.

AHİLLEUS VE PRİAM'A TANRILARIN EMRİ ULAŞIYOR

Böyle dedi, ve gümüş ayaklı tanrıça Thetis, itiraz etmedi. Bir sıçrayışla Olympos tepelerinden havalanarak oğlunun barakasına geldi: Onu hıçkıra hıçkıra ağlar buldu. Etrafında yarenleri sabah yemeğini hazırlıyorlardı: İri ve kaba yünlü bir koç boğazlamışlardı. Şanlı annesi yanına oturdu ve bütün isimleriyle anarak şöyle konuştu:

— Çocuğum, ne zamana kadar böyle hıçkırıp ağlıyacaksın? Ne sofra geliyor aklına, ne yatak! Sevgi ile bir kadınla birleşmek de sana çok lâzım. Seni daha ne kadar hayatta göreceğim! İşte ölüm ve kader yanıbaşında bekliyor. Beni çabuk anlamağa çalış; ben, Zeus'un mesajını getiriyorum sana. Diyor ki; tanrılar, Hektor'un cesedini koca karınlı gemilerin yanında alıkoyduğun için kızıyorlar, onlar arasında Zeus'un kendisi de vardır. Kurtulmalığını kabul ederek cesedi geri versin, diyor. Ayağına çabuk Ahilleus şöyle cevap verdi:

— Öyle olsun! Kurtulmalığı getirsinler, cesedi götürsünler. Olympos'lu tanrının iyilik düşünen bir yürekle dediği yerine gelsin.

Gemiler arasında, anaoğul böyle oturup birbiriyle kanatlı sözlerle konuşuyorlardı. O ara, Kronosoğlu, İris'i kutsal İlion'a gönderiyordu:

— Hemen yola çık, ayağına çabuk İris, İlion'a giderek ulu gönüllü Priam'a şu emri ulaştır: Kendi, Ahaylıların gemilerine gitsin Ahilleus'a gönlünü okşayacak parlak hediyeler götürsün, oğlunu kurtarsın. Hiç bir Troyalı beraber gitmiyecek, yalnız bir çavuş hizmetine bakacak, katırlarını, arabasını sürecek, sonra cesedi alıp şehre getirecektir. Yüreğine can kaygısı girmesin, biz ona Hermes'i kılavuz vereceğiz. Ahilleus'un yanına o götürecek. Ahilleus ne çılgın, ne kördür; suçu da sevmez; yalvarıcıya saygı gösterecektir.

Böyle dedi, ve yel ayaklı İris yola çıktı; Priam ağıtlar, figanlar içinde idi. Topraklara yuvarlanmaktan başı, boynu külçeleşmis çamurla kirlenmişti.

Zeus'un habercisi hafif bir sesle konuştuğu zaman, onun bütün vücudu ürperiyordu:

— Dardanos oğlu Priam, yüreğin hiçbir şeyden korkmasın, ürkmesin! Sana. bir felâket haberi vermeğe gelmiyorum, iyiliğin için geliyorum. Bil ki, ben Zeus'un habercisiyim. Zeus, uzaktan seni düşünüyor ve haline acıyor Sana emrediyor: Kendin, Ahaylıların gemilerine gideceksin, Ahilleus'a gönlünü okşıyacak parlak hediyeler götürecek, oğlunu kurtaracaksın. Hiç bir Troyalı beraber bulunmayacak, yalnız bir çavuş hizmetinde bulunacak; katırlarını, arabanı sürecektir. Yüreğine can kaygısı girmesin; Hermes kılavuzun olacak, Ahilleus'un yanına seni o götürecek. Ahilleus ne çılgın, ne kördür; suç işlemesini de sevmez; yalvarıcı olarak sen ondan saygı göreceksin.

PRİAM YOLA ÇIKMAĞA HAZIRLANIYOR

Yel ayaklı iris böyle dedikten sonra, oradan ayrıldı. Bu ara Priam kendisine katırları ve arabayı hazırlamaları için oğullarına emir verdi. Kendi de nice kıymetli şeylerin saklandığı ıtırlı odaya indi, yanma karısı Hekübe'yi çağırarak şöyle dedi:

— Talihsiz kadın, bana Zeus'tan bir haberci geldi; kendim Ahaylıların gemilerine gitmeliyim, oğlumu kurtarmak için Ahilleus'un gönlünü okşayacak parlak hediyeler götürmeliyim. Sen de şimdi bana gönlünle ne düşündüğünü söyle. Ben tezlikle Ahaylıların ordusu içine gitmek arzusu ile yanıyorum.

Böyle dedi, ve karısı hıçkıra hıçkıra şöyle söyledi:

— Eyvah! Aklın, vaktiyle yabancıların ve adamlarının övdüğü aklın nereye uçup gitmiş? Bunca yiğit oğullarını öldürmüş olan adamın karşısına yalnız başına çıkmağı nasıl düşünüyorsun? Doğrusu, sende demirden bir yürek varmış. Hiç bir sözüne inanılmaz adam, seni karşısında görür de saygı mı gösterir? Hayır, sarayımızda herkesten uzak, oturup ağlıyalım. Doğurduğumuz zaman ona talih ve değişmez kader böyle bir nasip vermiş: Canlara kıyan bir

kahramanın yanında, bizden uzak köpeklere yem olacak! O zalim adam elime geçse ciğerini kaparıp çiy çiy yerdim! Troyalıları ve kemerleri derin Troyalı kadınları korumak için o azgın adamın karşısına çıkan kahraman oğlumun öcü ancak öyle alınırdı!

Buna karşı tanrılar benzeri Priam şöyle dedi:

— Gitmek istiyorum; alıkoymağa çalışma, bu sarayda felâket kuşu rolünü oynama. Beni kandıramazsın. Haber bir ölümlüden, bir duacıdan veya alâmetleri yoran bir kâhinden gelseydi onda bir tuzak görürdüm, güvensizliğim artardı. Fakat benimle konuşan bir tanrıçaydı, gözümle karşımda gördüm; boşuna gelip konuşmuş olamaz: Ben gideceğim. Benim de kaderim tunç cebeli Ahaylıların gemileri yanında yok olmak ise, ona da boyun eğerim. Elverir ki, bir kerecik oğlumu kollarımın arasına alayım, doya doya ağlayayım! Sonra, Ahilleus, varsın öldürsün!

Böyle dedi, ve sandıkların güzel kapaklarını açtı. Onlardan çok güzel on iki peplos, on iki entari, on iki kaftan, o kadar da keten çarşaflar, örtüler çıkardı. Tartarak on talant altın ayırdı; pırıl pırıl iki üçayaklı, dört kazan, nihayet bir Thrakia seferinde kendisine hediye verilmiş olan eşi bulunmaz bir sağrak seçip bir tarafa ayırdı, ihtiyar, oğlunun başını satın almak için sarayını soyuyor, hiç bir değerli sanat eserini esirgemiyordu.

Ondan sonra, oğulları sağlam tekerlekli bir katır arabası aldılar, ona bir sepet bağladılar, boyunduruğu getirip katırları koştular; sonra Hektor'un cesedini kurtaracak büyük kurtulmalıkları arabaya taşıdılar. Koşulan duynakları kalın katırlar, vaktiyle, Mysialıların Priam'a çok değerli bir hediyesi idi. Priam ile çavuş, yüreklerinde akıllı düşüncelerle, bindiler. Ondan sonra, yüreği kaygılı, Hekübe geldi, sağ eliyle şarap dolu bir altın kupa tutuyordu: Tanrılara saçı kılmadan hareket edilmesini istemiyordu. Arabanın önünde, ayakta, bütün isimleriyle anarak Priam'a kanatlı sözler söyledi:

— Zeus Ata'ya saçı kıl ve sağ esen dönebilmen için dua et. Seni yüreğin Ahaylıların gemilerine doğru götürüyor, ben ise istemiyorum. Bütün Troya ilini

gören Kronosoğlu'na dua et ki, alâmet olarak çabuk uçan habercisini, en sevgili kuşunu göndersin, sağ tarafımızda görünsün, ki sen de korkusuzca Danaosluların gemilerine gidesin.

Tanrılar eşi Priam, ona şöyle cevap verdi:

— Kadın, bu ise istediğin, hayır demiyeceğim. Şüphesiz elleri kaldırıp Kronosoğlu'na dua etmek, bize acımasını dilemek iyi şeydir.

Böyle dedi, ihtiyar, ve vekilharç halayık kadına ellerine su dökmesini emretti. Kadın, ellerinde leğen, ibrik, geldi. Temizlendikten sonra karısının elinden kupayı aldi; ayakta, gözleri göğe çevrilmiş, şarabı saçtı ve söze başlayıp dua etti:

— Zeus Ata, çok şanlı, çok yüksek, İda'nın sahibi tanrı! inayet eyle, yanına gittiğim Ahilleus bana acısın, iyi davransın. Çabuk uçan haberci kuşunu, gücü yüksek sevgili kuşunu bana gönder, sağ tarafımızdan görünsün ki, ben de korkusuzca Danaosluların gemilerine gideyim.

Böyle dedi, hep tedbir düşünen Zeus, duasını dinledi: Çabuk kuşların en kuvvetlisi, Kara Kartalı ileri saldı. Zengin bir adamın oda kapısı kadar geniş kanadı olan bu kuş, sağ taraftan şehrin üstüne uçtu; görenlerin yüreği sevinçten eridi.

PRİAM, AHAYLILARIN KAMPINDA

İhtiyar hemen arabaya binerek çınlayışlı divanhane arasından sürdü. Oğulları ve adamları ağlayarak beraber yürüyorlardı. Şehirden ovaya çıkınca hepsi ayrıldılar. Yalnız iki yolcu kalmıştı. Yüksek sesli Zeus'un gözünden ihtiyar kaçmamıştı; görünce acıdı ve hemen oğlu Hermes'e dönerek şöyle dedi:

— Hermes, sen bir ölümlüye arkadaşlık etmesini seversin, hoşuna gideni

de dinlersin. Şimdi de git, Priam'ı Ahaylıların karınlı gemilerine ilet, başka hiç bir Danaoslu farkına varmadan Peleoğlu'nun yanına ulaştır.

Böyle dedi, ve haberci Hermes itiraz etmedi: hemen ayaklarına som altından güzel sandallarını bağladı: Bunlarla, rüzgârların nefesleri, onu geniş deniz ve kara üzerinde uçarcasına yürütürdü. Ölümlülerin gözlerini efsunlamak veya uyuyanları uyandırmak için kullandığı değneği eline aldı. Elinde değneği, havalanarak tezlikle Troya iline ve Hellespont'a geldi. Orada genç ve çok güzel, bıyıkları yeni çıkmış bir Hanzade kılığına girdi.

Bu arada iki yolcu büyük İlion mezarını geçmişlerdi. Orada hayvanlarını suladılar. Yere gecenin karanlığı basmağa başlamıştı. O ânda çavuş, yakından görerek Hermes'i tanıdı; söze başlayıp Priam'a şöyle söyledi:

— Dikkat Dardanos oğlu! Şimdi tedbirli davranmak gerek. Şurada bir adam görüyorum, ya ondan kaçmalıyız, veya dizlerine kapanıp bize acımasını yalvarmalıyız.

Böyle dedi, ve ihtiyarın yüreğine korku girdi. Tüyleri burkulmuş üyelerinde diken diken oldu. Fakat iyiliksever tanrı, kendi, yanaşarak ihtiyarın elini tuttu ve seslenerek .şöyle sordu:

— Baba, böyle gece vakti, bütün ölümlüler yatıp uyurken, sen hayvanlarını nereye sürüyorsun? Azgınlık içinde olan şu Ahaylılardan korkmaz mısın? Bunlar taşkın düşmanlardır, çok da yakın bulunuyorlar, ihtiyarın, yanındaki de ihtiyardır; seni, biri, bu kadar zengin mallar arasında görmüş olsa ne yaparsın? Ben sana fenalık etmek istemem; tersine, seni başkasına karşı savunmak isterim. Sende kendi babamın çehresini buluyorum.

Tanrılar eşi İhtiyar Priam cevap verdi:

— Evet, oğlum, dediğin gibi adamlar vardır. Fakat umuyorum ki, şimdi de bir tanrı bana elini uzatmak üzeredir. Senin gibi genç, boylu boslu, eşsiz

güzellikte, yüksek düşünceli ve şüphesiz mutlu insanlar çocuğu bir yolcu ile beni karşılaştıran da o tanrıdır.

Haberci iyilik sever Hermes cevap verdi:

— Bütün söylediklerin, ihtiyar, gereğince söylenmiştir. Şimdi sen bana cevap ver: Geniş ve kıymetli hazineni, olduğu gibi saklamak üzere, yabancıların yanına mı göndereceksin? Yoksa, korkunuzdan, kutsal İlion'dan çıkıp gidiyor musunuz? Ölen oğlunla insanların en yiğidi ölmüştür. Kavgada hiçbir Ahaylıdan aşağı da değildir.

Tanrılar eşi ihtiyar Priam cevap verdi:

— Şanlı çocuk, sen kimsin? Anan baban kimdir? Talihsiz oğlumdan ne kadar gereğince söz söylüyorsun!

— Tanrısal Hektor'dan söz açarak, ihtiyar, beni sınamak istiyorsun. Onu ben kavgada ne kadar çok görmüşüm! Gemilerin yanında Ahaylıları, o gün, nasıl bastırıyor, kılıçtan geçiriyor, parça parça ediyordu! Biz orada olana bitene seyirci kalıyorduk: Ahilleus, Atreoğlu'na karşı olan öfkesinden bizi kavgadan uzak tutuyordu. Ben, Myrmidonlar'danım, hem Ahilleus'un seyisiyim. Babam Polktor zengindir, fakat senin gibi ihtiyardır. Altı oğlu daha var, ben yedincisiyim; kur'am çıktığı için orduya ben katıldım. Az önce gemilerden ayrılarak ovada dolaşırken size rastladım.

Tanrılar eşi ihtiyar Priam cevap verdi:

— Peleoğlu Ahilleus'un seyisi isen bana doğrusunu söyle. Oğlum hep gemilerin yanında mıdır? Yoksa, Ahilleus onu parça parça edip köpeklere yedirmiş midir?

Haberci Hermes cevap verdi:

— İhtiyar, o ne köpeklere, ne kuşlara atılmış, yedirilmiş değildir. Ahilleus'un barakasında, olduğu gibi durmaktadır. Gözlerinle göreceksin: Üstünden kan yıkanmış, silinmiş, tertemiz, taptaze, yaraları kapanmış yatıyor. Mutlu tanrılar, oğluna, oğlunun ölüsüne bile, böyle saygı gösteriyorlar: Gönüllerinin o derece sevgilisidir.

Böyle dedi, ve büyük bir sevinç içinde kalan ihtiyar cevap verdi:

— Hey, çocuğum, ölümsüzlere gereken kurbanları sunmada kusur etmemek çok doğru imiş! Oğlum, hiçbir zaman, sarayında, Olympos'un mutlu tanrılarını unutmazdı; şimdi de onlar, meymenetsiz ölümden sonra bile, onu unutmuyorlar. Şimdi, tanrıların inayetiyle, Ahilleus'un barakasına beni ulaştırır mısın? iyiliğine karşılık şu güzel kupayı kabul et.

Bunun üzerine haberci Hermes şöyle dedi:

— İhtiyar, beni genç gördün de sınamak istiyorsun. Fakat Ahilleus bilmeden ben hediye kabul edemem. Ona ait bir hediyeyi almağa

benim gönlüm razı değil, hem de korkarım, ileride bu yüzden bir kötülüğe uğrıyabilirim. Fakat, sana, gönlümün arzusu ile, istediğin yere kadar kılavuzluk etmeğe hazırım. Kimse kılavuzunu küçümsemiyecek, sana el uzatmıyacaktır.

İLİAS DESTANI PRİAM, AHİLLEUS'UN YANINDA

İyilik sever tanrı böyle diyerek arabaya atladı. Az sonra Ahilleus'un yüksek barakasına ulaşmışlardı: Myrmidonlar ona bu barakayı çam mertekler doğrıyarak ve üstünü kamışlarla örterek yapmışlardı. İyilik sever Hermes, ihtiyara barakanın kapısını açtı, onu çok güzel ve çok değerli kurtulmalıklarla beraber içeri soktuktan sonra şöyle dedi:

— İhtiyar, sana gelen ölümsüz bir tanrıdır: Ben, Hermes'im. Babam,

kendi, beni senin yanına kılavuz gönderdi. Ahilleus'a görünmeden ayrılıyorum. Sen gir, Peleoğlu'nun dizlerine sarıl, ona babası, anası ve oğlu adına yalvar, gönlünü heyecanlandırırsın.

Hermes böyle dedikten sonra yüksek Olympos'a döndü. Bu ara ihtiyar Priam, hayvanların yanında İdeüs'ü bırakarak, Zeus'un sevgilisi Ahilleus'un yanına gitti. Peleoğlu, ihtiyarı görünce bir şaşkınlık geçirdi, yanında bulunan seyisleri Automedon ve Alkimos ile gözgöze bakıştılar. Priam Ahilleus'un dizlerine sarılarak şöyle yalvardı:

— Tanrılar eşi Ahilleus, babanı hatırına getir. O da ben yaşta, uğursuz ihtiyarlığın eşiğine basmış bir talihsizdir. Etrafındaki komşuları onu bunaltıyorlardı ve felâketi uzaklaştıracak kimsesi yoktur, fakat hiç olmazsa senin sağlığından haberler almak yüreğini ara sıra sevinçle doldurur, oğlunun dönüşünü her gün bekliyebilir. Benim talihsizliğim çok daha büyüktür; oğullarımdan, şehri ve halkı koruyacak yalnız Hektor'um kalmıştı. Ölüsünü olsun almak için Ahaylıların gemilerine geliyorum. Sana büyük kurtulmalıklar getiriyorum. Tanrılara saygı göster ve babanı düşünerek bana acı, Ahilleus.

Böyle dedi, ve Ahilleus'un gözlerini yaşarttı, ihtiyarın iki elini yavaş yavaş dizlerinden ayırdı, ayağa kaldırdı. İkisi de ağlıyordu: Biri canına kıyılan oğlu Hektor için, öbürü babası ve hiç unutmadığı arkadaşı Patroklos için gözyaşları döküyorlardı. Peleoğlu konuşmağa başlayarak kanatlı sözler söyledi:

— Talihsiz ihtiyar, kimbilir, yüreğin ne acı kaygılarla doludur! Yalnız başına, bu kadar oğlunu öldürmüş olan adamın karşısına çıkmağa nasıl cesaret ettin? Gel, koltuğa otur; her ikimiz pek büyük olan kederlerimizi bir ân için unutalım Tanrılar benzeri ihtiyar Priam şöyle dedi:

— Zeus dölü, Ahilleus, Hektor yerde yatarken, beni koltuğa oturtma; bir ân önce, getirdiğim kurtulmalıkları kabul et, onu bana ver, doya doya gözlerimle göreyim. Bana güneşin ışığını gösterdiğin için tanrılar da sana vatanına dönmek iyiliğini bağışlasınlar.

Ayağına çabuk Ahilleus şöyle dedi:

— Beni titizlendirme, ihtiyar! Ben kendiliğimden Hektor'u sana vermeği düşünüyordum. Zeus'un bir habercisi, beni dünyaya getiren tanrıça, deniz ihtiyarının kızı Thetis, bundan önce yanıma geldi; senin de buraya bir tanrının kılavuzluğu ile gelmiş olacağını aklımla düşünüyorum. Yoksa, hiç bir ölümlü bizim ordunun arasına giremez, bekçilerimizin gözünden kaçamazdı. Yas içindeyim, öfkemi oynatma.

İhtiyar korkuya düşerek sustu; kurtulmalıkları arabadan indirtti. Ahilleus, Hektor'u örtmek için iki keten çarşaf ayırdı. Hektor'u geri vermek üzere iken, Ahilleus hıçkırarak arkadaşını andı:

— Hades'in derinliklerinde, Patroklos, tanrısal Hektor'u kurtulmalığını getiren babasına geri verdiğimi öğrenirsen, bana darılma! Bu kurtulmalıktan gereken payı ayırıp sana sunacağım.

Tanrısal Ahilleus böyle söyledikten sonra, az önce oturduğu koltuğa dönerek oturdu, Priam'a şöyle söyledi:

— Oğlun sana geri verildi, ihtiyar; bir yatak üzerinde yatıyor; şafak vakti götürürken görürsün. Sen de geceyi, dışarda, serilen bir yatakta geçireceksin. Dernekte oy sahibi Ahaylılar buraya girip çıkıyorlar, birinin seni burada görmesini istemiyorum. Benden dilediğin herşey istediğin gibi olacaktır.

PRİAM'IN TROYA'YA DÖNÜŞÜ

Bütün gece ölümsüz tanrılar ve kavga arabaları güzel insanlar bir gevşekliğe kapılarak uzanmışlar, uyuyorlardı. Yalnız iyilik sever Hermes'i uyku tutmuyordu. Yüreğiyle düşünüyordu: Priam Hanı, şanlı kapı bekçilerinin gözlerinden kaçırarak gemiler arasından nasıl iletecekti? İhtiyarın başucunda dikilerek seslendi:

— İhtiyar, Ahilleus canını bağışladıktan sonra, düşmanlar arasında böyle rahat rahat nasıl uyuyabiliyorsun? Şu saatte, oğlunu oldukça pahalı kurtulmalıklar vererek kurtarmış bulunuyorsun; fakat seni Ahaylılar görürlerse, Agamemnon'a haber verirlerse, ellerine düşersin ve üç kat daha pahalı kurtulmalıklarla kurtarılamazsın.

İhtiyarı bir korku aldı, çavuşu da kaldırdı. Hermes, hazırlıklarına yardım ederek, onları, kimse görmeden, Ahaylıların ordusundan uzaklaştırdı.

Babası Zeus olan Güzel Ksanthos ırmağının geçit yerine erişince Hermes ayrılarak yüksek Olympos'a havalandı. Onlar da, safran elbiseli Şafak ışığını yere yayarken, arabalarını, hıçkıra ağlıya şehre sürdüler. Bu ara, Afrodite benzeri Priam kızı Kassandra, Akropol'a çıkıp bakmıştı: Arabanın üstünde, ayakta, babasını ve şehrin gür sesli çavuşunu ve katırların taşıdığı yatak üzerinde Hektor'u gördü. İnliyerek bütün şehre haykırdı:

— Gelin Troyalılar, gelin Troya kadınları, Hektor'u görün! Eskiden, hayatta iken, şehre girdiğini gördüğümüz zaman ne kadar sevinirdik! Sitesinin, halkının büyük koruyucusu, o idi, en büyük sevinçleri de o idi. Gelin, görün!

Böyle dedi, ve artık şehirde ne bir erkek, ne bir kadın, ağlamıyan, hıçkırmıyan kimse kalmadı. En başta karısı ve şanlı annesi vardı. Saçlarını yoluyorlar, arabanın üstüne atılıyorlar, ölünün başını kucaklıyorlardı. Troyalılar yığın yığın, ağlayarak etrafını alıyorlardı. O ara, Priam, arabasının üstünden haykırdı.

— Bırakınız, katırları süreyim; evine götürdükten sonra, istediğiniz gibi hıçkırır, ağlarsınız.

Böyle dedi, Hektor'u konağına götürdüler, güzel bir yatağın üstüne yatırdılar. Etrafına thren ilâhisini söylemede usta şarkıcılar koydular. Kadınlar ilâhileri hıçkırıklarıyla karşılıyorlardı. En başta, ak kollu Andromahe, canına kıyılan Hektor'un başını kucaklayarak kadınlara yürek yakıcı bir ağıt

söylemeğe başladı:

— Erkeğim, çok genç hayattan ayrılıyor, beni konağında dul bırakıyorsun. Oğlumuz, biz iki talihsizin dünyaya getirdiğimiz masum çocuk, daha çok küçük; gençlik çağına erişeceğini ummuyorum; ondan önce şehrimiz baştanbaşa yıkılacak, talan edilecek; çünkü sitemizi, kadınlarını, çocuklarını koruyan sen artık yoksun! Bu kadınları, beni de beraber, gemilerine götürecekler! Sen de küçüğüm, ya benimle beraber gelecek, kölelik hayatının sefaletlerine katlanacaksın, insafsız sahibimizin angaryalarına koşacaksın, veya seni Ahaylılardan biri alıp yüksek hisarımızdan aşağı fırlatacaktır; Hektor'un Ahaylılar arasında düşmanları çoktur: Kiminin oğlu, kiminin kardeşi, onun kolları altında can vermiştir! Canlara kıyan kavgada babanın yumuşak bir yüreği yoktu: Bunun için, Hektor, bütün şehir senin için ağlıyor; benim içinse bundan sonra figandan, hıçkırıktan başka bir şey kalmayacaktır.

Ağlayarak böyle dedi, kadınlar da hıçkırıklarıyla karşıladılar. Sonra Hekübe de yürek yakan bir ağıta başladı:

— Hektor, sevgili çocuklarımın en sevgilisi! Hayatta sen tanrıların sevgilisi idin, öldükten sonra da sana saygı gösteriyorlar. Eskiden ayağına çabuk Ahilleus, eline geçirdiği oğullarımı geniş denizin ötesine götürür, Samos'ta, İmbros'ta, dumanlı Lemnos'ta satardı. Fakat seni, uzun ağızlı tunç silâhıyla canına kıydıktan sonra, canına kıymış olduğun sevgili arkadaşı Patroklos'un mezarı etrafında, hıncından, sayısız, defalar sürükledi, yine de arkadaşını diriltemedi. Bugün sen, konağında, hayat senden yeni ayrılmış gibi, rengin taze, uzanmış yatıyorsun, yattığın yerde Apollon'un yumuşak oklarıyla vurduklarına benziyorsun!

Ağlıyarak böyle diyor ve yalnız sonu gelmez figanların yükselmesine sebep oluyordu. Üçüncü olarak Helene başka bir ağıta başladı:

— Hektor, bütün kayınlarımdan gönlümün en sevgilisi sendin. Tanrılar benzeri Aleksandros'un karısı olduğumu, beni Troya'ya getirdiğini unutmuyorum: Keşke ondan önce ölseydim! İşte memleketimden ayrılıp buraya

geleli yirmi yıl oluyor, senden ise hiçbir acı söz işitmedim. Ne zaman kayınlarımdan, vualleri güzel eltilerimden, görümcelerimden biri, hattâ kayınanam, beni kınasa, sen tatlı dilinle, güler yüzünle, yatıştırıcı sözlerle gönlümü alırdın. Şimdi talihsiz ben kendim için ve senin için, yüreğim yanık ağlıyorum. Artık Troya ilinde bana tatlı bir söz söyleyerek, güler yüz gösterecek kimse kalmamıştır. Beni gördükleri zaman hepsinin tüyleri diken diken oluyor: Beni o kadar sevmiyorlar.

Ağlayarak böyle dedi: Yığınlar hıçkırıyordu. O zamar ihtiyar Priam şöyle konuştu:

— Troyalılar, şimdi gidip şehre odun getirirsiniz. Argosluların bir baskınına uğramaktan korkmayınız. Kara: gemilerden beni yola çıkarırken Ahilleus, on ikinci Şafak aydınlığına kadar bize hiçbir fenalık yapmayacağına söz vermişti.

HEKTOR'UN CENAZE TÖRENİ

Böyle dedi, ve yük arabalarına öküzler ve katırlar koştular; vakit geçirmeden şehrin önünde toplandılar. Dokuz gün, yığın yığın odun getirdiler. Onuncu Şafak, ışığı ölümlülerin gözlerine yaydığı zaman, kahraman Hektor'un cenaze törenine başladılar, gözyaşları dökerek cesedini hazırlanan odun yığınlarının tepesine yerleştirdikten sonra odunlara ateş verdiler.

Sabah, gülparmaklı Şafak göründüğü zaman, ün salmış Hektor'un sönmeğe başlıyan cenaze ateşinin etrafında toplandılar; alevin yayılmış olduğu her tarafı ateş rengi şarapla söndürmeğe giriştiler. Sonra kardeşleri ve yarenleri beyaz kemiklerini, yanaklarını ıslatan gözyaşları dökerek topladılar, bir altın kutu içinde yumuşak erguvan parçalarına sardılar; sonra, vakit geçirmeden, bir çukurun içine koyup üstüne geniş taşlardan sık bir tabaka yaydılar: Bunun da üstüne toprak serperek mezarı yaptılar; Ahaylıların bir hücumundan korktukları için, mezarın başına bekçiler beklettiler. Mezar bittikten sonra, şehre gelerek Zeus dölü Priam Han'ın konağında toplandılar. Atkısrak terbiyecisi Hektor'un cenaze törenini gereğince verilmiş bir ziyafetle kutladılar.

KÜÇÜK MİTOLOJİK SÖZLÜK

İliada'nın ve Grek Mitologyasının anlaşılmasını kolaylaştırmak için tertip edilmiştir.

Afrodite: Aşk ve güzellik tanrıçası; Anhis ile birleşerek Ene'yi doğurmuş; Deniz dalgalarının köpüklerinden doğmuş olduğuna inanılırdı. Afros «köpük» demektir. Bu inanca göre ismi verilmiştir. Kadınlar «ma ten Afroditen» (Afrodite hakkı için) diye yemin ederlerdi. Özel Afrodite ismi şairlerin eserlerinde: 1) Aşk zevkleri, 2) İptilâ, aşk heyecanı, 3) Doya doya lezzet alma, sevişme, 4) Güzellik, cemal mânalarıyla, genel isim olarak çok kullanılırdı. Venüs seyyaresine ve zar atışının en iyi şekline de bizde dü şeş gibi Afrodite ismi verilmişti. Bk. Paris.

Agamemnon: Atreoğlu, Argos ve Mykene Hanı; Troya seferinde bütün Ahaylılar ona tâbi olmuşlardı. Fakat Dernekte bütün öbür Ahaylı Hanlar rey sahibi idi, fikirlerini, tasarladıklarını ileri sürerler, öğütleyebilirler, Hanın kararlarını tenkit ederlerdi. Her kararından sorumlu tutulurdu. Ahilleus ile Agamemnon arasındaki atışma İliada'nın en esaslı konusudur.

Ahaia (Ahay ili): Peleponez'in bir ülkesi ve, genişletilerek bütün Peleponez. Romalılar Makedonya hariç bütün Grek iline Ahai derlerdi. Ahalisine Ahaoi, denilir ki, (Ahaialılar) demektir. Troya seferine katılan kavimlerin hepsine, İliada'da, Ahaioi denilmektedir: Argoslular, Danaoslular, Giritliler, İtakeliler, Fthialılar (Myrmidonlar), Lokrialılar.. Ahaioi (Ahaialılardan) dır. Syria ve Pont memleketlerine akın etmiş olduklarını Bailly (Dict. Grec Français) söylemektedir. Bütün bu memleketlerin ayrı ayrı Hanları, başları ve kıralları varsa da, milletin genel ismi Ahaioi (Ahaylılar) dır. Kök Ahay çok eski ve uzaklardan akın etmiş bir kavime delâlet etmektedir.

Ahilleus: Anası deniz tanrıçası, deniz ihtiyarının (Poseidon'un) kızı, gümüş ayaklı Thetis; babası Eakoğlu Pele'dir. Hüküm sürdükleri ülkeye Fthia, kavmine Myrmidonlar denilirdi. Bk. Fthia.

Apollon (Foebos): Zeus ile Leto'nun oğlu, güneşi temsil eden tanrı; Foebos (parlak, ışıklı) ismi bu vasfını göstermek üzere verilmiştir. Artemis'in ikiz kardeşidir. Bk. Artemis.

İnsanlara gaipten haberler (oracles) verirdi, bu kâhinlikte «pythia» ismini alan duacı kadın medium rolünü oynardı; Parnas dağının eteğinde Delfes şehrinde Apollon'un bu yolda haberler verdiği bir tapınağı vardı, insanlara hekimliği de Apollon'un öğrettiğine inanılırdı. Kyklopları (tepegözleri) öldürdüğü için Zeus, onu Thessalia Hanına sürgün etmiş olduğu hakkında bir rivayet (legend) vardır; orada Hanın sürülerini beklerdi, çobanların piri sayılırdı. Apollon'un müziğin de temsilcisi olduğuna inanılırdı: Onunla müzikte rekabete kalkışan Satyr'in derisini diri diri yüzdüğü hakkında dahi bir legend vardır. Üçüncü bir rivayet: Frygia Hanı Midas, Pan'ın kavalını Apollon'un lyr'ine tercih ettiği için, tanrı kızarak Midas'a iki eşek kulağı vererek onu cezalandırmıştır. Bk. Pan.

Ares: Zeus'le Here'nin oğlu, kavga tanrısı; Aktor'un kızı Astyake ile birleşerek Askalaf ile İalmen'i dünyaya getirmiştir. Burağan timsali (cisimlenmişi) sayılırdı. Fırtınaların koptuğu Thrakia'nın kuzeyini kendisine makam tutarmış. Çok sert bir tanrı olarak düşünülüyordu. Çok çabuk koşan atlara koşulmuş arabasının üstünde, dolaştığı yerlere ölüm saçardı; hiç bir kavmin, hiç bir şehrin koruyucusu değildi, insanlar, hattâ tanrılar onu sevmezdi. Romalıların Mars ismindeki harp tanrısı lâtin Pantheonunda yüksek bir yer tutar, Ares böyle bir şereften uzaktır. Zeus, Athene, Apollon... ile savaş halindedir. Kavga destanı olan İliada'da, tabiî olarak önemli bir rol oynamaktadır.

Argos: Peleponez'de Argolide ilinin ve Agamemnon'un baş sitesi; birçok eserde bütün Argolide iline Argos denilmektedir; hattâ bütün Peleponez'e şâmil bir isim olarak kullanılmıştır. Thessalia ovasına da Argos Pelastique (Pelasge Argos'u) denilmiştir. Mykene aynı ülkenin ve Agamemnon'un başka bir şehriydi. Bu ülkeyi Here çok sever ve korurdu.

Artemis: Zeus ile Leto'nun kızı, Apollon'un ikiz kızkardeşidir; Delos

adasında doğmuştur. Apollon güneşi, Artemis ayı temsil ederler; Apollon'a «Foebos» (= Parlak, ışıklı) denildiği gibi, Artemis'e de «Foebe» denilirdi, ikisi de yayla silâhlanmıştır, oklar atarlar: Oklar güneş ve ay ışınları sembolleridir. Artemis güzel endamlı, ciddî ve necip çehreli, tanrısal bir bakiredir. Saf ışık tanrıçası olarak afifliği sembolleştirir; kültünün kanunu olarak afifliğe, erkek ve kadın duacıları riayet zorunda idiler. Ona tapınan ve onun gibi dünya iptilâsından uzak, dağlar, ormanlar arasında yaşıyan Hippolyt, afiflik yüzünden helak olduğu zaman, Artemis ona yüksek şerefler müjdeliyerek teselli vermiştir. Sonraları, Artemis adına türlü kültlere sapılmıştır. Bunlardan biri, Efes'de, Artemis'e, bütün tabiatı dölleştiren ve göğsü sayısız memelerle örtülü bir tanrıça gibi düşünülerek tapınılmasından doğan Kült idi. Bailly'nin diksionerinde varlığı okunan bu eski kültün tanrıçası Artemis'e ait güzel bir heykeli son aylarda bizde yapılan kazılarla Efes'de bulunmuştur. Bu külte ve başkalarına rağmen, Artemis kültünün en büyük karakteristiği olan hafiflik ve ağırlık hiçbir zaman unutulmamıştır.

Athene (Pallas A.): Zeus'un başından, silâhlı olarak doğmuştur. Savaş tanrıçasıdır, aynı zamanda barış sanatlarını koruyan bir tanrıçadır. Harp tanrıçası olarak Gorgon'u, fırtına koparan bulut timsalini öldürmüştür. Gorgon'un başı egid kalkanını süsleyen bir fırtına sembolü olmuştur. Homeros'un kahramanlarına taşkınlık göstermiyen cesaretli bir savaşçılık telkin ederdi; Ares'in azgınlıklarını böyle düşünen bir yiğitlikle yenmek mümkün oluyordu. Barış sanat ve tekniklerini koruduğu için, ona Atinalılar Parthenon isminde büyük bir sanatla işlenmiş bir tapınak dikmişlerdi. Zeytin ağacının yetiştirilmesini öğretmiş ve en büyük bir zenginlik kaynağı olan zeytin dalı, tanrıçanın daima elinde taşıdığı barışıklık sembolü olmuştur. Athene, yiğitlik ve bâkirlik tanrıçası sayıldığı için, kendisine genç kız ve genç oğlan mânasına gelen bir isim verilmiş, Pallas denilmiştir. Athene ismi bir sıra değişiklikler almıştır: Athenaia, Athanaia, Athenaa, Atha, Athana, Asana... lonien şekli Athene'dir, şairin kullandığı bu şeklidir.

Ayas: Büyük Ayas, Telamonoğlu; Salamin adasının Hanı idi. Salamin'e Ayas'ın adası denilirdi. Babası Eakoğlu Telamon, anası Eriopis, kardeşi Teukros'tur. Ahilleus'tan sonra, Ahaylıların en iyisi sayılırdı.

Ayas: Babası Oile, lâkabı çabuk ayaklı, Lokrialıların başıdır. Bk. Lokrialılar.

Briseis: Brise'nin kızı, Brise (Briseus): Lelege Hanı, Briseis'in babası. Ahilleus, onu, Troyalıların Lyrnesso şehrini talan ettiği zaman, çok güzel olduğu için kendine ayırmıştı, Ahaylılar da şeref payı olarak ona vermişlerdi. Agamemnon, kendi şeref payını, kurtulmalıksız, babasına geri vermeğe ve Apollon'a yüzlük kurban sunmağa mecbur kaldığı zaman, Ahilleus'tan şeref payını almış, aralarında o ün salmış öfkeli atışma çıkmıştır.

Danaos: Argos'u kuran kahraman, Danaos'tan gelişen kavime Danaoi (= Danaoslular) denilir; Argoslular ile bir mânada, idi. Ahaylılar da, Danaoslular gibi, bir kahramandan gelişmiş millet mânasına alınmalıdır. Bk. Ahaia.

Dardania: (1) Bir Troya ülkesi, 2) Hellespont (= Çanakkale) boğazında küçük Asya (Anadolu) şehri.

Dardanos: Zeus oğlu, Dardania'nın kurucusu, Troya'ya Dardanos şehri ismi verilirdi. Dardanos'un oğlu Eriktonios, bunun oğlu Tros, Troya'nın kurucusu diye gösterilmektedir. Çanakkale'ye verilen Dardanel ismi buradan gelir.

Diomedes: Tydsoğlu, Argos Hanı, Argos ilinde, Agamemnon yanında, Tyde'nin ve oğlu Diomedes'in de Han (kıral) olduğu görülmektedir. Fakat Agamemnon'un hepsinden büyük Hân (kıral) olduğu açıklanmakta ve üslünde durulmaktadır.

Eetion: Thebe Hanı, Andromahe'nin babası; Thebe Mysia'nın Plakos dağı eteğinde idi. Bk. Thebe.

Ene (Eneias): Afrodite ile Anhis'in oğlu; Troya şefi. Bk. Afrodite. Ene nesepçe Priam'dan ve Hektor'dan üstündü, aralarında post çekişmeleri vardı.

Feniks (Foinihs): Amyntor oğlu, Ahilleus'un terbiyesine memur edilmiş ve Ahilleus ile beraber Troya seferine gönderilmişti.

Fthia: Grekler memleketinin kuzeyinde Eakoğlu Pele'nin hüküm sürdüğü site; Thessalia (ve Thettalia) ülkesinin başlıca bir parçası veya tamamıydı. Ahalisine Myrmidonlar denilirdi. Troya seferine katılan bütün kavimler gibi Myrmidonlar da Ahaylılardandı. Bk. Ahaia.

Glaukos: Hippolohos oğlu, Lykia Hanı. Bk. Lykia. Hades: 1) Ahiret (cehennem ve cennet beraber) tanrısı ve Hanı, 2) Genişletme ile ölülerin konağı, 3) Bunun da genişletilmesiyle ölüm. Kronos'un üç oğlundan biri: Dünyayı paylaşırlarken ölüler âlemi ona düşmüştür.

Hefaestos: Zeus ile Here'nin oğlu; ateşe hükmeden tanrı. Doğuştan topal; aksak aksak yürümesi alevi veya şimşeği (yıldırımı) andırır. Bir rivayete göre, annesi Here'yi Zeus'un öfkesinden korumak istediğinden kızan babası, ceza olarak, onu gökten aşağı atmış; Lemnos'a veya açık denize düşmüş, Thetis'in yardımıyla kurtulmuş. Olympos'taki tezgâhında Helios'un arabası, Herakles'in altın zırhı, Ahilleus'un kalkanı, Zeus'un asası... dövülmüş, işlenmiştir. Ateşe hâkim bir tanrı olarak Hefaestos insanları ilk medeniyet sanatlarına alıştırmış oluyor. Hefaestos, insanlara canlılık da vermektedir, hattâ insan: ilk kadın Pandura'yı o yaratmıştır. Pandura, Greklerin Havva'sıdır.

Hektor: Priam ile Hekübe'nin oğlu, Andromahe'nin kocası.

Hekübe: Priam'ın karısı, Hektor'un annesi.

Kelene: Zeus ile Leda'nın kızı, Menelas'ın karısı, Priamoğlu Paris (Aleksandros) tarafından kaçırılmıştı. Leda'nın Tyndar'ın karısı iken Zeus'la birleşmiş olduğuna inanılıyordu.

Herakles: Zeus ile Alkmene'nin oğlu. Tlepolem'in babası. Here'yi ve

Hades'i yaralamıştır.

Here: Kronos'un ve Rhea'nın kızı, Zeus'un kızkardeşi ve karısıdır. Zeus'un tanrısal vasıflarından birkaçı Here'de vardır: Fırtınalar kopartabilir, bereketli yağmurlar yağdırır, gökte saçılmış duran yıldızlara hükmü geçer. Here'nin Zeus'la birleşmesi tabiat kanunlarının âhenklenmesine bir semboldür. Sıcak güneşle yağmurların beraberce ve aynı zamanda yere geçmesiyle topraklar feyiz bulur, yemiş verir.

Kopardıkları fırtınalar da unsurlar arasındaki savaşın timsalidir Here, Zeus gibi, moral vasıfların da sahibidir. Zeus kudreti, adaleti, iyiliği sembolleştirdiği gibi, Here de aile hayatının ismetli ve sadakatli baş kadınıdır Tanrılar tanrısının otoritesine uyarak bütün Olympos'un saygısını kazanmaktadır. Tanrılar, onu Here Sultan olarak selâmlıyorlar. Kimi zaman biraz azametli bir Sultan gibi davranırsa da Greklerin Olympos'unda Zeus ulu erkek tanrı, Here de ulu Sultan tanrıçadır.

Hermes: Zeus'un ve Atlas kızı Moea'nın oğlu, Olympos'un habercisi.

Atlas: En eski mythologya'da göğün direklerini tutan tanrıdır. İnsanlar arasında barışıklık münasebetlerinin tanrısı: Karada ve denizde yolculuğun ve alış veriş'in koruyucusu; tanrıların emirlerini yorumlayıp açıklamak bir vazife olduğuna göre, sözün ve güzel konuşmanın da tanrısıdır; ölüleri Hades'e ulaştırmak için kılavuzluk eder. Delikanlıları korur. Spor yarışlarını gözü ve hükmü altında tutar. Akşam ve sabah fecirleri onun hiç durmayan koşuculuğunun bir neticesi sayılırdı; her akşam Batı'da gözden kaybolduğuna ve her sabah Doğu'da tekrar göründüğüne inanılırdı. Yolların, seyahatin, ticaretin koruyucusu olarak kazanç sağlayan, zarardan sakındıran iyiliksever bir tanrı olarak saygı görürdü.

İda (İde): Mysia iline (Troya, Bergama, Lapsiki, v.b.) hâkim bir dağ. Zeus bu dağın en yüksek tepelerine çekilir; tahtını kurardı. Bir İda daha Girit'tedir, şimdiki ismi «Psilorit» tir.

İdomene (İdomeneus): Deukolion'un oğlu, Giritlilerin Hanı. Deukolion'un babası Minos, Zeus ile Okeanos kızı Europa'nın oğludur.

İris: Tanrıların habercisi; tanrılarla insanlar arasında veya kendi aralarındaki münasebetlerde kullanılırdı; Tanrı dölü kahramanların arzularını da tanrılara ulaştırırdı. İris, ayağına çabuk, yel ayaklı, yorulmaz gibi sıfatlarla anılmaktadır, iris ismiyle, Paflagonia'da bir ırmak vardır. Paflagonia'nın başkenti Sinop idi.

Karia: Ege denizinde, Küçük Asya (Anadolu) sahilinde bir ülke (Viilet, Halikarnas). Karialılar, Lelege'ler ismi ile anılırdı.

Kronos: Zaman tanrısı; Zeus'un, Poseidon'un, Hades'in ve Here'nin babası. Saturne (Zuhal) seyyaresine —hususiyle Roma'da— Kronos (zaman tanrısı) denilirdi.

Lesbos: Ege denizinde bir ada: Bizim Midilli.

Lokrialılar (Lokroi: Lokriens): Lokrialılar ismiyle anılan kavimler ve yerleri birkaç tanedir: 1) Opunt Lokrialıları: Peloponez'in güney batısındaki Elide ülkesinin kıralı Opus (nt) isminden çıkmıştır. 2) Epiknemis Lokrialıları: Peloponez'in güneyinde Knemis dağlarına nispetledir. 3) Üzol Lokrialıları: Korinthos körfezi üzerindedir. 4) Epizefyr Lokrialıları: Güney İtalya'daki zefyrion dağları isminden. Jüada'da Lokrialıların başı Ayas Oileoğludur.

Lykia: Küçük Asya (Anadolu)nun bir ülkesi; Karia ile Pamfylia arasında.

Karia: Ege denizi sahilinde bir Küçük Asya ülkesi.

Pamfylia: Küçük Asya güneyinde bir ülke, Taurus dağları içinden geçer. Bunun yanında Kilikia vardır.

Nestor: Neleoğlu, Pylos Hanı; Pylos: Messenia şehri; Nestor'a Messenialı da denilirdi. Troya harbine katılan Ahay Hanlarının en yaşlısı, en uzun konuşanı idi. Odysseus gibi tedbirli bir savaşçı olarak saygı görürdü.

Pan: Hermes ile Nymfe Dryope'den doğmuş, çobanlığı, sürüleri temsil eder bir tabiat tanrısıdır. Boynuzları ve keçi ayakları vardır. Kavalı icat etmiş; kaval çalarak ve dans ederek dere tepe dolaşmaktan hoşlanırdı. Göründüğü yerlerde insanlar ürküp kaçarmış. Panik, bu korkuyu gösteren bir kelim» olmuştur.

Paris (Paris ve Aleksandros): Troya Hanı Priam ile Hekübe'nin ikinci oğlu; Kâhin, Paris'in Troya'ya felâket getireceğini haber vermiş olduğu için, Priam onu İda ormanlarında bir çobanın yanına sürgün göndermişti. Orada çok güzel bir delikanlı olarak büyümüş ve bir Nymfe (peri) ile birleşmiş; davar sürüsünü beklerken güzelliğine hayran üç tanrıça: Here, Athene, Afrodite gözüne görünmüş; aralarında güzellik için tartışmakta olan tanrıçalar hakemliğine başvurmuşlar, o da birini, Afrodite'yi iyma ile tercih ettiği için, Here ile Athene Paris'e ve Troyalılara, Hanlarına ve başlarına düşman olmuşlardır. İlion'da da, iki tanrıçaya, kendisine «ağrılı şehvet» verdiklerini söylemekle hakaret ettiği rivayeti de vardır. Daha sonra, babası affederek Grek memleketine yollamış; Menelas'ın konuğu iken karısı Helene'yi kaçırmış, böylece Troya harbine sebep olmuştur.

Patroklos: Menoetios oğlu, Ahilleus'un ün salmış sevgili arkadaşı. Ahilleus'un seyisi olarak Troya savasına katılmış. Bk. Ahilleus.

Pele (Peleus): Eakoğlu Pele, deniz tanrıçası Thetis'in kocası, Ahilleus'un babasıdır. Bk. Thetis.

Poseidon: Suların —denizin, ırmakların, çayların, göllerin— tanrısı; Kronos'un üç oğlundan biri: Dünyayı paylaşırlarken ona sular düşmüştür. (Kronos'un öbür iki oğlu, Zeus ile Hades'tir). Denizlerin dibinde, Aigai ismiyle anılan bir sarayı vardı; bu isim dalgalar (aiges) kelimesine çok yakındır. Çok kuvvetli ve hareketli atlarla çekilen bir arabaya binmiş, elinde

trindent (üç dişli), denizler, sular, dalgalar üzerinde dolaşırdı. Fırtınaları tutan, denizciliği koruyan tanrıdır. Yeri taşıyan ve yeri sarsan tanrı olarak düşünülür, anılır ve saygı görür.

Priam (Priamos): Troya Hanı (kıralı), Hekübe'nin kocası. Elli oğlu ve birçok kızları vardı; en iyisi, en yiğidi, oğlu Hektor'du.

Thebe: Bu isimde üç şehir vardı: 1) Troya ülkesinde Eetion'un hükmü altındaki Thebe, 2) Grekler memleketinde bir Beotia şehri Thebe, bir de 3) .Bir Mısır (Egypte) şehri Thebe. Bir küçük Asya (Anadolu) kuzeydoğu şehri olan Thebe, Mysia'nın Plakos dağı eteğindeydi.

Zeus: Kronos ile Rhee'nin oğlu, kızkardeşi Here'nin kocası; göklerin tanrısı; Tanrı olarak düşünülen Gök; Sonu yok ışığın yayıldığı ether içinde tahtını kurmuştur. Yüksek tepelere de iner ve taht kurar sayılırdı, fakat hiçbir zaman yere inmezdi. Gök tanrısı olarak bulutları devşirir, karanlığı gece— yi getirir; fırtınaları koparır, bulut devşiren, fırtına koparan isimleriyle anılır. Yıldırım olarak düşer, şimşek olarak çakar, gök gürültüsü olarak gürler; yağmuru o yağdırır: Ağaçları, yemişleri, çiçekleri, ekinleri besler, bereket yaratır; bütün bu görünüşleriyle tapınılır. Rüzgârları ve burağanları gökten gönderen yine o'dur. İris «gök kuşağı» onun bir eseridir ve tanrılaşmış olarak habercisidir. Gücüne kudretine sınır yoktur, bütün tanrılar ve dünyayı bir altın zincire asarak tutabilir. Bütün tanrılardan, hattâ kardeşleri Poseidon ile Hades'ten daha güçlü kudretlidir. Zeus için moira (kader) bütün tabiate hâkim olan kanundur, ki onun aklından çıkmış ve akliyle kapsanmaktadır. Tanrıların ve insanların babası, sahibi, hâkimi tanılırdı. Ölümlülere, insanlara vücut, yürek ve akıl veren; onlara felâketi veya refahı getiren, şanı şerefi bağışlayan veya şerefsizlik içine atan Zeus'tur. Hanlara, krallara ve budunlarına o hâkimdir; adalete aykırı hareket ederlerse, onlara ceza verir. Kanunlarına inanmak en büyük şarttır, bunun için, ona inanç tanrısı «Pistios» denilir. Yemine riayet şarttır, bunun için yemin tanrısı «Orkios» ismini alır; aile ve konukluk hukukuna riayet şarttır; bunun için de konuklar tanrısı «Ksenios» olarak tanılır. Zeus'a tanrılar ve insanlar, Zeus Ata, Zeus Baba diyerek dua ederler. Kurbanlar: Şairlerin maddî bir pay gibi gösterdikleri kurbanlar bir inanç ve sadakat ispatından başka bir şey değildir: Sana, kudretine,

kanunlarına inanıyorum; seni hatırımdan çıkarmıyorum; başarıyı senden bekliyorum... bu inanış ve düşünüşle kurbanların sunulması da şarttır.

NOT

Zeus'un babası Kronos, tanrı olarak tapınılan Zaman'dır. Anası Rhee de tanrı olarak inanılan Uranos »Gök» ile Gaca «Yer» in kızıdır; Akış demektir. Kronos ile Rhee'den Zeus, Poseidon, Hades, Here'deıı başka Demeter «tabiatın nema kuvvetlerini temsil eden tanrıça» — Romalılarda Keres—, Hrstia «aile ocağı tanrıçası» —Romalılarda Vesta— dahi doğmuşlardır.